

The Project Gutenberg EBook of Fra det moderne Frankrig, by Richard Kaufmann

Copyright laws are changing all over the world. Be sure to check the copyright laws for your country before downloading or redistributing this or any other Project Gutenberg eBook.

This header should be the first thing seen when viewing this Project Gutenberg file. Please do not remove it. Do not change or edit the header without written permission.

Please read the "legal small print," and other information about the eBook and Project Gutenberg at the bottom of this file. Included is important information about your specific rights and restrictions in how the file may be used. You can also find out about how to make a donation to Project Gutenberg, and how to get involved.

Welcome To The World of Free Plain Vanilla Electronic Texts

eBooks Readable By Both Humans and By Computers, Since 1971

*****These eBooks Were Prepared By Thousands of Volunteers!*****

Title: Fra det moderne Frankrig

Author: Richard Kaufmann

Release Date: February, 2006 [EBook #9843]
[Yes, we are more than one year ahead of schedule]
[This file was first posted on October 23, 2003]

Edition: 10

Language: Danish

Character set encoding: ASCII

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK FRA DET MODERNE FRANKRIG ***

Bibliothèque nationale de France (BnF/Gallica) at <http://gallica.bnf.fr>.
Miranda van de Heijning, Steen Christensen and the
PG Online Distributed Proofreading Team

FRA DET MODERNE FRANKRIG.

AF RICHARD KAUFMANN.

MED ILLUSTRATIONER EFTER FRANSKE KUNSTNERE.

KJOBENHAVN.

1882

I en halv Snes Aar snart har Forfatteren af denne Bog vaeret en jaevnlig Gjaest i Paris. For hver Gang han er kommen igjen, har han vundet Byen kjaerere og kjaerere, og i de sidste tre Aar endelig er den bleven ham et nyt Hjem. Hans Bekjendtskab til den er folgelig intimere end den almindelige Rejsendes. Paa den anden Side er han stadig vedbleven kun at vaere en Fremmed, der er paa Besog. Alt det, han har set, har han set paa med en Nordbos Ojne. Netop paa Grund af denne sin Dobbeltstilling har han troet at kunne have Et og Andet at fortælle, der var i Stand til at interessere hans Landsmaend.

Hans Bog har ikke den Pretension at give en udtømmende Skildring af Livet i det moderne franske Samfund. Han har, mens han skrev, selv bedst folt, hvor langt udfordrigere han maatte vaere, hvis et saadant Maal skulde naaes. Stadig hobede Stoffet sig op, og samtidig nodte de Graendser, der var afstukne for Arbejdet, ham endog til at udskyde AEmner, som det havde ligget i den oprindelige Plan at behandle. Paa Sligt er det jo imidlertid muligt siden at raade Bod, hvis Laeserne finder, at der er lidt Liv og lidt Anskuelighed i de her tegnede Billeder.

Troskab mod Originalen foler Forfatteren sig forvissat om, at der er. Han har set det moderne Paris med sympathetiske Ojne. Han har ikke vaeret blind for Manglerne ved det, men han er gleden lettere over dem og har ladet, hvad der var smukt og tiltalende, springe staerkere frem. Han har gjort dette ikke blot af Kourtoisi mod det Land og den By, hvis Gjaest han er, men ogsaa, fordi han mente derved at komme Sandheden naermest. Han vil fole sig lykkelig, hvis hans Bog hos nordiske Laesere kan vaekke den samme Kjaerlighed til vore Dages Frankrig, som den skylder sin Tilblivelse.

Paris, i November 1882.

Richard Kaufmann.

INDHOLD

Paris og Pariserne

Pariserinden

Vinter liv i Paris:

Klimaet

Velgjorehedsballer

Jule-og Nytaarstiden

Under Karnevalet

Hos Republikens Praesident

Foraar i Paris

I Kammeret

Det rode Paris

Paa Borsen

Kunst og Kunstnere

Litteratur og Aviser

Paris som Theatercentrum

Sommerliv og Fester:

Grand prix de Paris

Badeliv Ved Kysten

Nationalfesten

Sommer-Sondag ved Paris

Parisere en evidence:

Mme. Adams Salon

En Aften hos Victor Hugo

Hos Sarah Bernhardt

Coquelin i sin Loge

Cherbuliez i sit Arbejdsvaerelse

De Fremmede i Paris

Paris paa Vrangsiden:

Pauperismebaeltet

Samfundets Bundfald

Kafe- og Gadeliv

Skisser fra Sydfrankrig:

Mellem moderne Troubadurer

En sydfransk Pilgrimsfart

Oldtidslevninger i Provence

Petrarcas Hjem

Marseille

Europas Paradis

PARIS OG PARISERNE.

Det er i Regelen om Aftenen, at den Rejsende fra Norden kommer forste Gang til Paris. Han gaar ud i Byen. Overalt er der Liv og Faerdse endnu; for Midnat laengst er passeret, taenker Paris ikke paa at laegge sig til Hvile. Hele Timer kan han se den i fuld Soireepuds, hele Timer kan han drive med Menneskestrommen ned over de fyldte Boulevarder eller paa en Kafestol sidde og lade de brogede Billeder passere sig Revue. Der er nok baade for Oje og Ore. Det er som en hel ny Verden, der rulles op for ham i et Rundmaleri uden Ende. Men naar til Slutning Rejsetraetheden dog gjor sin Virkning gjaeldende, og han endelig sent vender tilbage til Hotellet, er han i Grunden yderst forbauset. Han havde ventet at blive overvaeldet, blaendet, berust, og det er helt andre Indtryk, han bringer med fra sin forste Visit. Paris har forekommet ham meget mindre, og mindre glimrende ogsaa, end han havde troet, men den har samtidig forekommet ham saa maerkvaerdig hjemlig og hyggelig. Det er Fornemmelsen deraf, der behersker alle andre, og det er med Velbefindendet, som denne Fornemmelse vaekker, at han gaar i Seng. Naar han den naeste Morgen vaagner, har han slet intet Hastvaerk for at komme ud igjen. Han synes, han har vaeret laenge i Paris, og at han allerede er halvvejs fortrolig med dens Liv. Det er det samme Faenomen, man ogsaa undertiden kan iagttage overfor Mennesker, man seer forste Gang. Man har hort saa Meget om dem paa Forhaand, at de er voxet op til Noget, der naesten forskraekker. Og saa, naar man har talt med dem i fem Minutter, er det, som man havde kjendt hinanden i Aar. Den instinktmaessige Folelse af, at Tiden vil gjore En til gode Venner, har tilbagevirkende Kraft.

Dette forste Indtryk af Paris er det, der kommer hyppigst igjen, og det er ogsaa det, man til Slutning bliver staaende ved. Man skal dog ikke vaere bange; de andre, som man havde ventet, udeblive langtfra heller. Under Touristbesogets tumlende Faerd dukker den forste Aftens douce Fornemmelse af Hygge hurtigt under i lutter Blaending, lutter Beundring af, hvor Paris er stor og glimrende. Det er fra Morgen til Aften en

Sandserus, der intet Ojeblik horer op. Blot en Vandring ned over Boulevarderne med deres Tusinder af krydsende Ekvipager, med deres Spejle, som reflekterer det brogede Gadeliv, saa det bliver et Virvar uden Ende, med deres Udstillingsvinduer, bag hvilke Alverdens vildeste Luxus holder sine Saturnalier, blot en Vandring forbi Palais-Royals og Rue de la Paix' Juveleerboutiker eller gennem Avenue de l'Operas Paladsgade i elektrisk Fe-Illumination, alene det er et fortumlende, overvaeldende Festtog. Og saa kommer Monumenterne: den gigantiske Triumfbue, der rager op over hele Paris, som den vilde saette Indsegl paa Byen og sige: dette er større end selv det antike Rom, større end Noget, hvortil Menneskeslaegten endnu er naaet--Triumfbuen med Rudes Trophae, den mest bevingede Tanke, moderne Skulpturkunst har fodt, et Vaerk, hvori Enthousiasmen skriger, saa selve Stenen synes at faa Fart og flyve. Paa den anden Side af Seinen, ligeledes ragende op, saa den kan sees overalt, Invalidedomens gyldne Kuppel, hvor ved Kejsersarkofagen under den maegtige Hvaelving ligesom hele Frankrigs historiske Storhed fylder Rummet med vaeldige Skygger, saa det klemmer En for Brystet, og man er ved at falde paa Knae og graede. Fremdeles, spredte rundt omkring, de ligesaa forskjelligartede som hver i sin Stil uforlignelige.

[Illustration: Rudes Trophae: Le Depart.]

[Illustration: Invalidedomen.]

[Illustration: La Salme Chaptlle.]

Kirkearkitekturer: først og fremmest la Sainte Chapelle, udvendig det skønneste og fineste Filigranarbejde af gothisk Bygningskunst, der eksisterer nogetsteds i Verden, indvendig et rent Tusindogeenatseventyr af de vidunderligste gamle Glasmalerier. Man staar som i en Hal, hvor Loft og Vaegge er lutter farvede aedle Sten, kunstigt satte sammen til Billeder, der lige fra Syndefaldet illustrerer alle de store Scener af den hellige Historie. Og saa den middelalderlige Notre-Dame og Madeleinens graeske Tempel og den fornemt-kolde moderne Saint-Augustin og den lille antike Juvel Saint-Germain-l'Auxerrois og en halvhundrede endnu, af hvilke hver enkelt vilde vaere nok til at gjore en hel Stad beromt. For hver Gadeende naesten moder Ojet et arkitektonisk Storvaerk: Bygninger som den nye Opera eller Pantheon med Davids Fronton, Paladser som Louvre og Tuilerierne, Mindesmaerker som Chateau-d'Eau-Pladsens vaeldige Republikstatue, som Vendome- eller som Frihedssojlen paa Bastillepladsen. Gallerierne rummer de største Skatte fra alle Kunstkoler, Musaeer, Bibliotheker, videnskabelige Institutioner er de rigeste, Verden ejer, Industrien stiller paa alle Kanter vort Aarhundredes nyopdagede Vidunderlande tilskue i Fabriker, som ikke har Rivaler nogetsteds. Og mens Oje og Aand maettes med Indtryk, viser den glade Verdensstad samtidig ogsaa den anden Side af sit Janushoved, det, der leer og lokker forførerisk koket til nye og atter nye Adspredelser. Der eksisterer paa hele den samlede Klode ikke nogen jordisk Nydelse, som Paris ikke har akklimatiseret. Alt, hvad Natur og Menneskesnildhed kan byde for at gjore Livet skjønt og lykkeligt at leve i Ojeblikket, alt det er hobet sammen i denne Stad. Hvor kan det da vaere Andet, end at Touristen, der just er kommen for i sollyse Feriedage at flagre fra Blomst til Blomst i dette brogetrige Flor, at han til Slutning ender med

at blive ganske or af Berusning og Begejstring. Den sode Nektar gaar ham til Hovedet. Paris bliver ham en dejlig Elskerinde, hvis Favntags Sodme er ham det Vidunderligste, han nogensinde har dromt.

Der er jo imidlertid den Omstaendighed ved enhver Rus, at der uvaegerligt følger en Morgen bagefter, da man vaagner med Tommermaend. Paris er ikke det Paradis uden Slange, som Touristbegejstringen vilde gjore det til. Parader horer nu engang til den Slags Sager, som ikke laenger eksisterer paa Jorden. Naar den Dag kommer, da han horer op med at see Paris i Skjaer af et flygtigt Feriebesogs Champagneskumsperler, saa kommer ogsaa Tommermaendsindtjykket. Og jo større Rusen har vaeret, desto stærkere bliver det. Der er en Stund Adskilligt, man faaer Afsmag for, Mere maaske undertiden, end der i Virkeligheden er Grund til. Heller ikke det skal man dog bryde sig om. Ogsaa det Indtryk horer til dem, der forsvinder igjen. Thi Paris kan taale at ses, som det er, med dets Fortrin og dets Fejl. Touristen lokker det som en Elskerinde, der fortumler Hovedet; for den, der har sovet Rusen ud og Tommermaendene ogsaa, bliver det en Kvinde, med hvem han gjerne deler Hus og Hjem, saa laenge det skal vaere, fordi han ved Siden af menneskelige Skrobeligheder, ved Siden af Luner og Lethed, som nu engang horer Kvinden til, men som her dog ofte har den gode Egenskab at klaede ganske kjont, finder saa uhyre Meget, som han aldrig kan blive traet af at agte og elske. Det Indtryk af hyggeligt Velbefindende, hvormed man begyndte sin forste Pariservisit, er ogsaa det, hvormed man ender efter Aars Forlob. Paris er den By i hele Verden, hvor den Fremmede finder storst Behag ved at leve. Det er ikke noget Postulat; Tallene kan dokumentere det. Hvis det ikke var saaledes, vilde ikke det aarlige Besog af Gjaester belobe sig til over et Gjennemsnitstal af en Million, og Parisermenneskehavet daglig tælle omtrent to hundrede tusinde Udlaendinge.

Sin Forkjaerlighed for enkelte Pletter af Jorden har man tidt ligesaa vanskeligt ved at analysere som sin Forkjaerlighed for enkelte Mennesker. For Paris' Vedkommende lader Sagen sig imidlertid gjore. I de store Hovedtraek idetmindste er det ikke svaert at sige, hvad der vaekker Velbefindendet, som man foler her. Til syvende og sidst beroer det simpelthen derpaa, at Pariserlivet byder en Sum af Fordele og Behageligheder, som man ikke finder saaledes potenserede, i hvert Fald ikke samlede i det Omfang noget andet Sted.

Der er, for at begynde lavest nede, forst de materielle. Byen er lys og luftig, gennemkrydset med brede, traebplantede Gader og Boulevarder, hvor Solen kan traenge ind, oversaaet med Parker, Squarer og offentlige Pladser. Den er ren, vandet og pudset og fejlet fra Morgen til Aften af en Armee af Arbejdere. Det franske Kjokken er det bedste i Verden af den simple Grund, at Befolkningen er den rigeste og som Folge deraf den, der stiller de største Fordringer. Der er ingen Primor, som ikke kommer forst til Paris, ingen Gourmandfantasi, der ikke kan blive tilfredsstillet i samme Ojeblik den er taenkt. Fornojelser kalder paa En for hvert Skridt man gaar. Man kan vaelge ganske efter sin Smag og sine Midler og behøver dog aldrig at vaere bange for at komme til at mangle. Al den Komfort, vor moderne Civilisation har udtaenkt for at gjore Livet bekvemt, er i Paris dreven til sin hojeste Fuldkommenhed. Omgangsformen er let og fri, ingen Kasteforskjel eller Junkerstivhed trykker. Selskabslivet staar aabent paa

vid Gab for Alle og Enhver, Hoflighed og Urbanitet mellem Mand og Mand er en Dyd, der er specifik parisisk.

Og alt det er dog kun den ydre Skal, bag hvilken der gemmer sig en Kjaerne, som er ikke mindre aedel, end Skallen er skjon og lokkende. Er Paris det materielle Velvaeres By, saa er den samtidig den Stad, hvor alle intellektuelle Krav finder rigest Tilfredsstillelse. Den centraliserer hele Landets aandelige Liv i et langt videre Omfang, end det er Tilfaeldet med nogen moderne Hovedstad. Hvad Frankrig rummer af Dygtighed drages til Paris; kun der kan det finde Indvielse og Udfoldning. Og ned gennem Menneskealdre, lige fra Molieres og Voltaires og de store Revolutionsheltes Dage har da under aldrig standset, utraetelig Propaganda alle den moderne Taenknings og det moderne Fremskridts Heroer fyldt denne By med en saadan Overflod af Ideer, at den er bleven det lysende Fyrtaarn for hele Aarhundredets Slaegt. Som hvert Skridt i dens Gader minder om en berommelig Fortid, som der haenger et Stykke Historie ved hver Bro og hver Plads, saaledes er det naesten, som hvert Drag, man aander ind af Byens Luft, er maettet med Atomer af disse store Tanker. Og nu Kunsten! Det franske Theater behersker Verden, fordi intet andet Theater i Verden kan maale sig med det; Paris ejer en Samling af sceniske Artister, som ingen Tid og intet Land har kunnet opvise Mage til. Den franske Malerskole er den, hos hvilken alle andre Malere gaar i Laere; Munkacsy, Stevens, Nittis, Madrazzo, alle de store fremmede Mestere kommer til Paris, fordi de foler, at det kun er der, de har Rod og Bund. Den franske Musik er ved at overfloje den tydske og italienske, den franske Skjonlitteratur stadig den, der i Godt som i Ondt er et Hestehoved fremfor andre i Kappelstriden.

Heller ikke Videnskaben er bleven tilbage. Hvad har Paris ikke paa alle dens Omraader at opvise for uendeligt rige Samlinger, hvor arbejdes der ikke i dens Fagskoler og Kollegier, med hvilke Opfindelser beriger ikke Dag for Dag dens Laboratorier Verden! Har Paris Malere som Meissonnier og Bonnat, Digtere som Victor Hugo og Augier og Dumas, Skuespillere som Got og Coquelin, Musikere som Gounod og Thomas, saa har den ogsaa Laerde og Videnskabsmaend som Renan og Pasteur. Der er ikke det Menneske med aandelige Interesser, af hvilken Art de saa ere, der kan komme til Paris uden at finde Impuls for sine Evner, Berigelse af sin Viden, Belaering og Befrugtning.

Det er denne Alsidighed, der gjor Paris enestaaende. Der er Byer rundt omkring, som kan lokke og drage med enkelte Fortrin, Paris har dem alle paa en og samme Plet. Den er som et Menneskeandens uhyre Verdensudstillingspalads, krandsat af Fehaver, hvor Alt er samlet, hvad der kan gjore Hvilen sod. Den, der alene kommer for at nyde, bliver derude, og han er dog tilfreds. Men kun den, som kommer med Alvor, og som med Ojet aabent til at se og Tanken aaben til at laere traenger ind mellem Paladsets Labyrinthgange, kun han faaer tilfulde Indtrykket af, hvad Paris er for en Vidunderby. Den er ikke nogen enkelt Stad, den er Hundreder af Staeder i een, vidt forskellige fra hinanden som selve Paris's Fysiognomi i de forskellige Partier af Byen.

Blot en Gang ned over de store Boulevarder er tilstraekkelig til at se, hvor dette Fysiognomi skifter. Forst den fornemtaristokratiske Boulevard

de la Madeleine, saa det travle Handelsliv paa Capucines og Italiens, saa igjen en ny Karakter, det adstadige Bourgeoispraeg over Poisonniere og Bonne Nouvelle, og endelig Arbejderboulevarderne Temple og Beaumarchais. Hvert Kvarters Type er forskjellig. Quartier latin og Faubourg Saint-Germain, Montmartre og Parc Monceauxkvarteret stoder hinanden paa Albuerne og er dog saa uensartede, som om de laa Hundreder af Mile fra hinanden. Som man kan bruge et Liv uden at blive fortrolig med denne Uendelighed af Byer i Byen, saaledes kan man ogsaa bruge et Liv uden at komme tilbunds i de aandelige Skatte, der er hobede sammen her. Og da vi dødelige Mennesker nu engang kun har et at disponere over, er den Slutning ganske simpel, at det er en Umulighed nogensinde at blive traet eller kjed af Paris.

Man er mellem dette Virvar et Fnug, der forsvinder, det er sandt. Men netop i denne Forsvinden ligger et af de store Hovedmomenter, som bevirker, at man foler sig saa vel tilpas i Paris. Der er Frihed der, ikke blot den, som Loven, men ogsaa den, som Selskabet, Omverdenen indrommer. Og det er de fleste Stede ellers den, som det er vanskeligst at opnaa. Ingen orkeslos Lediggjaengers misundelige Oje vaager over, hvad Naboen tager sig for, ingen sladderlysten Tunge falder paa at lave Fantasihistorier derom. Man har nok i at tage vare paa sine egne Affaerer, der bliver ingen Tid til at bekymre sig om de Andres. Man kan vaelge sit Selskab, som man vil. Vil man vaere Eneboer, er det den letteste Sag af Verden. Man behøver kun at holde sig for sig selv, saa lever man, som man var i en Orken. Man kan bo aarvis Dor om Dor i det samme Hus uden at kjende hinandens Navn, man kan sidde Maaneder Side om Side ved det samme Restaurationsbord uden at vexle et Ord. Traenger man derimod til Omgang, saa er Adgangen til den ligesaa let, som Valget er stort. Selv for den Fremmede er en simpel Praesentation i en Salon nok til at skaffe ham Invitationer, saalaenge han lyster. Den nivellerende Nutid vaelter de gamle eksklusive Kredses Skranker Dag for Dag. Endogsaa enkelte af Faubourg Saint-Germains Selskabssale begynder at blive Fortsaettelser af Gaden. Hundreder og atter Hundreder har vaeret det laenge, ligefra Republikens Praesidents ned til Millionaerens fra igaar, der ikke forlanger bedre end at se sine Stuer fyldte. Det har sine Inkonvenienser, men det har ogsaa sine Fordele. Man kan komme og gaa, som man lyster. Man kan tale med dem, man synes om, hore paa Musik, pleje Buffeten, dandse, more sig, som man finder for godt, man behøver ikke engang hverken at sige Goddag eller Farvel. Og denne Maade at omgaas paa er hojst karakteristisk for, hvordan Pariserlivet er indrettet. Hvad der gjaelder for den enkelte Kreds, gjaelder ogsaa for det store Hele. Er man kjed af den Verden, hvori man lever, saa vaelger man en anden. Man flytter til et nyt Kvarter, saa er det, som man var flyttet til en ny By--Ingen falder paa at soge En op. Man forlader de gamle Saloner og de gamle Kafeer,--Ingen sporger, hvor man er bleven af. Man kommer ikke laenger til Theatreens Premierer, men til Andenaftensforestillingerne, saa er det helt nye Ansigter, man seer. Efter lang Tids Forlob kan det da passere, at man traeffter en af de fordums Bekjendte paa Gaden. Det gaar, som det gik en beromt Kommunist. Han moder en gammel Ven, der fortroligt trykker hans Haand og beklager sig over, at man saa sjeldent seer Noget til ham. Det har sin gode Grund, svarer den Anden, jeg kommer lige fra Noumea, hvor jeg har siddet i Bagnoet i fem Aar.

Og trods alt det er der alligevel ingen anden By, hvor den Fremmede har saa let ved at gjore sig det hjemligt som i Paris. Der er ingen, der er saa kosmopolitisk som den. Pariseren holder haardnakket og konservativt fast ved sine egne Vaner, men han respekterer de Andres. Han undrer sig ikke engang over, at de har dem, men han anseer det for sin gjaestevenlige Pligt at imodekomme dem saa meget som muligt. Kommer der en Kineser ind paa en Restauration og traekker sine Pinde op af Lommen for at spise med dem, saa er der Ingen, der falder i Forbauselse over det. Men kommer han to, tre Gange igjen, anskaffer Vaerten sig selv Pinde og serverer ham, for at Gjaesten kan følge sit Lands Skik og Brug. Det er haendet, og det er typisk. Der er ikke den Udlaending, hvilken Nation han end tilhorer, der ikke kan finde en Krog af Paris, hvor han kan bo, leve og spise, indrette sig ganske, som han havde flyttet en Stump af sit eget Lands Grund med sig.

Disse Fordele, disse Ejendommeligheder, om man hellere vil, haenger sammen med saerlige Sider ved Pariserens Karakter. Man paastaar, at de er letsindige. Det er en Beskyldning, der har faaet gammelt Haevd paa sig, men den er ingenlunde saa sand, som den giver sig ud for. Dette arbejdslystne, sparsommelige Folkefaerd, der slider Dag ud, Dag ind uden Hvile for at sikkre de gamle Aar, disse Mennesker, hvis skjønneste Drom, hvis hojeste Livsmaal er en Stump egen Jord, hvor de kan frede deres Have og leve af deres Rentepenge, kan man med Rette kalde dem letsindige? Man dommer Befolkningen efter Gadedriverne. Men det er for en stor Part Udlaendinge, nydelseslystne Lediggjaengere fra alle Verdens Kanter, og Letsindighedens Templer, der har givet Paris Ry for at vaere et moderne Sodoma og Gomorra, de er just til for deres Skyld. Det var ikke Pariserne, der befolkede det berygtede, nu nedlagte Dandselokale Bal Mabille; der kom hojst en for hvert tusinde Udlaendinge.

Det er ikke letsindige, Pariserne er; de er lette og letbevaegelige. De holder af at laegge saa staerkt Solskin over Alt, hvad der haender, som der kan laegges over det, de lader sig hurtigt rive med baade af Begejstring og Harme, baade af store Tanker og af store Fraser. Det er derfor, de gjor Revolution hver anden Dag. De er Optimister helt ud til Fingerspidserne. Der kan ikke taenkes noget taknemmeligere Folkefaerd end dem baade for den sande og den falske Messias; de har en usvigelig Tro paa det Nye, fordi de har en aldrig slappet Forventning om, at det, der kommer, vil bringe dem Guld og gronne Skove. Det gjor dem til store Fantaster og til store Born. Men det er ogsaa i Kraft af denne lette, lyse, frejdige Optimisme, at de saa omtrent er det handledygtigste Folk i Verden. De kan ikke blot rive ned, de kan ogsaa bygge op. Er det dem, der har slojfet Bastillen, saa er det ogsaa dem, der har skrevet med Flammeskraft Devisen over Aarhundredets Historie, de tre magiske smaa Ord, der har bragt Menneskeslaegten videre fremad end alle Kantske og Hegelske og Schoppenhauerske og Hartmannske Filosofisystemer tilsammen. Der er Ingenting, der gjor Mennesket staerkere og sundere, der er Intet, der giver friskere Kraefter til at udrette Noget, end det altid at gaa til Arbejdet med en Sang paa Laeben, altid at have et nyt Haab i Hjertet til Erstatning for dem, der er gaaet i Vadsken. Det er den Slags Letsindighed, Pariserne har, og den er der langt mere Grund til at misunde end til at bebrejde dem. Det er maaske, naar det kommer til Stykket, netop den, der har lagt dem de bevingede Ord paa Laeben, hvormed

de har forlost saa mange af vor Tids store Ideer, og det er i hvert Fald den, der gjør dem til et saare opmuntrende og fornojelig Folkefaerd at leve sammen med.

Man siger ogsaa, at Pariserne er egoistiske. Det er sandt, det er de, og det er jo kjedeligt nok. Men det er paa den anden Side meget naturligt. I Orkenen og i de store Masser er man altid egoistisk. Man er nodt til at vaere det, Kampen for Livet gjør det til Selvopholdelsespligt. Det blode Hjertemenneske kan det genere. Ogsaa ved denne Side af Pariserens Karakter kunde der dog med god Vilje findes et sundt, opdragende Element. Man tager sig sammen, man spaender Evner og Energi, naar man veed, at man maa stole udelukkende paa sig selv, og at der ikke er en Haand, der lofter sig for at holde igjen, hvis Vognen begynder at lobe ned ad Bakke. Og desuden har Egoismen et behageligt Modstykke i en exceptionel ydre Hoflighed. Man er indifferent, kold, uforsom over for Naboer og Gjenboer, man fik altfor Meget at bestille, hvis man vilde lade disse to Millioner Omgivelsers Medgang og Modgang gaa sig til Hjerter; men man er complaisant, imodekommende mod disse samme LigeGYldige saameget, som Hensynet til eget Tarv tillader det. Man er ogsaa det med Naturnodvendighed, Livet i Mylderen vilde vaere uudholdeligt, hvis man ikke var det. Naar man i Gadestimmelen paa de store Festdage vilde trykke og puffe og stode hinanden vilde det ende med, at Halvparten blev klemt ihjel. Man vil nodig selv vaere mellem denne Halvpart, derfor tager man Hensyn, derfor lader man vaere at traede over Fodderne uden Nodvendighed, derfor hjaelper man til, saa at Alle kan komme frem. Og som det er i Gadetraengslen, er det overalt. Man moder Urbanitet og Forekommenhed for hvert Skridt i Paris. Selv om det kun er en ydre Politur, som der ikke menes videre med, er den dog derfor ikke mindre behagelig. Naar det kommer til Stykket, er den i Virkeligheden alt det, man har Behov for til daglig Brug. At have Alverden til Busenfreunde er en baade kjedsommelig og besvaerlig Ting. De faa paalidelige Venner, som et Menneske traenger til, kan han naeppe have Udsigt til at komme til at mangle i en By, hvor Udvalget er saa uendeligt som i Paris.

Og er Egoismen en Pariserenskab, saa er Retskaffenheden, Haederligheden det ikke mindre. Pariserne er bekjendte for deres Soliditet i Handel og Vandel. Belejringen havde ruineret Masser af Smaafolks Velstand. Men istedetfor at erklære sig insolvente begjaerede de Opsaettelse og betalte siden aerligt og redeligt Hver Sit. Da for nylig den store Borskrach bragte Hundreder af Ubemidlede til at tabe langt mere, end de ejede, gjorde de dog ved Slaegtninges og Venners Hjaelp Udveje for Pengene og modte paa Betalingsdagen med de Summer, som de maaske bagefter kan bruge et Livs Arbejde for at skaffe Laangiveren igjen.

Pariserne har en uhyre Kapitalfejl: deres graendselose Uvidenhed. Men den generer de Fremmede mindre; det er dem selv, der lider mest under den. De daekker den med en Glassur af medfodt Dannelselse, af naturlig Velopdragenhed, der vilde vaere mirakulos, hvis man ikke gjorde sig Rede for Aarsagerne til den.

Den er et Produkt af Ligheden forst og fremmest, af denne gigantiske Tanke, der er fodt i selve Paris' Hjerne og siden har gjennemsyret det vaeldige Legeme helt ud til dets fineste Fibrer. Der eksisterer i Paris

absolut ingen sociale Skranker. Alle er ikke blot lige for Loven, alle er Monsieur og intetsomhelst Andet overfor den almindelige Bevidsthed. Den unge Adelsmand med Ahner fra Korstogene modes i det samme Fornojelseliv med Restauratørsonnen, hvis Fader har tjent Millioner ved at servere Bouillon; Kudskene drikker sin Bock paa Kafeen med den Herre, han kjører for; Arbejderen betragter det ikke som en AEre for sig men for Principalen, naar han byder denne tilbords med sig, og sine Kammerater. Alle faerdes, blandede mellem hinanden, i det samme tumlende Liv, uden at der bliver gjort Forskjel. Alle har samme Rettigheder, samme Krav paa Hensyn. Men det giver ogsaa uundgaaeligt den simple Mand en bestemt Folelse af, at han maa kunne haevede sin Position, at der i hans ydre Optraeden ikke maa vaere Noget, som kan skille ham fra den hojest Dannede og hojest Stillede. Denne Folelse er det, der virker opdragende paa ham, og til den slutter sig alle Indtrykkene, han modtager rundt omkring i sin vidunderlige By. At staa ved Kejserens Grav under den gyldne Kuppel og sige sig selv, at han, der ligger der, ikke var hojere paa Straa, da han begyndte, end En selv, ogsaa det danner og udvikler en Befolkning. Synet af Kunstens uendelige Skatte, hvortil Adgangen uden Betaling staa aaben for Enhver, de stolte historiske Monumenter, den daglige Faerdsel i Luxusparken, hvor man selv er Politi, Alt, hvad man bevaeger sig imellem, hjælper med til denne Udvikling.

Saaledes har da i det Store og Hele Pariserne Egenskaber, der kun kan foroge Velbefindendet, som den Fremmede folel ved at leve i deres By. De har Skyggesider ogsaa, og adskillige, der er altfor paafaldende, til at man kan gaa med aabne Ojne gennem Paris uden at laegge Mærke til dem. Vi vil lidt nok faa det se. Men de er livlige, glade, sundt folende og foretagelsesdygtige Mennesker, som det er let at komme ud af det med, og som det er opmuntrende at omgaas. Det er atter et af de mange Fortrin ved Paris. Det forste og sidste af dem alle er dog det, at man i denne Stad er i selve Verdens Centrum, at al den travle Uro, al den nervose Feber omkring En ikke er Andet end Blodet, der banker i det uhyre Hjertekammer, hvor alle Menneskeslaegtens Pulsaarer loper sammen.

[Illustration: Paa Boulevarden.]

PARISERINDEN.

Siden Sedandagen har Frankrig manglet et Vaaben i sit Skjold. Man har ikke søgt noget nyt istedetfor den kejserlige Orn. Men man skulde skynde sig at soge. En vittig Tegner kunde ellers let komme Alvoren i Forkjobet. Han vilde ikke have svaert ved at finde et Motiv; der er et, der ligger lige for. Et zirligt Dameskjort, der i blode, elegante Silkefolder draperer sig for Exempel over to korsede Landsestaenger, af hvilke den ene istedetfor Spids baerer en Rembrandthat med bolgende Strudsfjer, den anden en Vifte eller et Par langknappede Handsker eller Sligt,--det vilde ikke vaere fri for at vaere karakteristisk. En lille Smule ondskabsfuldt maaske, men sanddru paa sin Maneer. Man vilde virkelig fore i Skjoldet, hvad man hyldede i Livet.

Thi det er i den tredje franske Republik, og ganske specielt i dens Hovedstad, hverken Praesident eller Ministre eller Folkedeputerede, der er de egentlig Maegtige. Over dem staar der en hemmelig Regering, som i Virkeligheden er den, der styrer Alt. Den er ikke at soge hverken i Palais Bourbon eller paa et eller andet Redaktionskontor eller noget af de Steder, hvor man til forskjellige Tider har villet paastaa, at den havde sit Saede.

Den er overhovedet ikke et enkelt Sted; som den gennemtraenger Alt, er den ogsaa allestedsnaervaerende. Denne hemmelige Regering er Kvinden. Den Rolle, hun spiller i Frankrig, er en fuldstaendig anden end den, der er tildelt hende i den samtlige ovrige Verden. Hendes Haand er med i Alt, hun er i det store Samfundsuhrvaerk Fjederen, der driver det Hele. Og det ikke paa den Viis, som for Exempel vore gamle nordiske Skjalde og vore moderne Digtere ville vide, at hun ogsaa undertiden skal kunne gjore det hos os: som et Slags beaadende Muse, en Fylgje, der vaekker og flammer op til Handling. Franskmaendene er et mindre poetisk, mere logisk Folkefaerd, der ikke forstaar sig synderligt paa en saadan Metafysik. Den skjonne Halvpart af Menneskeslaegten er hos dem ingenlunde luftige, aetheriske Vaesener med vaesentlig passive, inciterende Egenskaber, det er aktivt handlende, stundom adskilligt mere energisk handlende Medskabninger end det Kjon, som har faaet Ord for at vaere det staerke.

Der er en hojst karakteristisk Scene, som man kan finde igjen i en stor Hoben franske Komedier, maaske i naestendels alle, naar man vilde soge rigtigt efter. En Herre og en Dame diskuterer Noget, der vanskeligt lader sig realisere. Han insisterer paa Vanskelighederne, hun søger at fremstille deres Betydning som mindre vaesentlig. Det er en Umulighed, lyder hans sidste Replik, men hun erklærer saa simpelthen: "_Je le veux"._ Dermed er Historien forbi, og han maa gjore, som hun onsker. Naar denne Scene kommer igjen og kommer igjen i det Uendelige, er det, fordi den afspejler et Virkelighedsbillede, den dramatiske Forfatter daglig har for Oje. Den franske Kvinde gaar Krog- og Omveje, for hun kommer frem med sit kategoriske Imperativ. Men det indfinder sig til Slutning, og er det engang sagt, saa maa Alting boje sig for det. Hun er i alle Forhold den absolut dominerende. Hun er det ude paa Landet og i de smaa Byer ogsaa, men hun er det mest i Paris. Man kan tage Pariserinden paa ethvert Trin af Samfundsstigen; Faenomenet bliver, laempet efter de forskjellige Omgivelser, bestandig det samme.

Det er i hendes Saloner, at de politiske Konstellationer skabes. Er det ikke hende, som vaelger Ministrene, saa er det dog hende, der finder ud, hvem der skal vaelges, og som saetter deres Valg igjennem. Hun forstaerker den ene parlamentariske Gruppe og svaekker den anden, hun hverver Stemmer for det og det Lovforslag, hun bringer den og den Interpellation til at gjore Fiasko. Det er hende, der besaetter alle Statens Embeder. Hun farter fra Ministre til Departementsdirektorer og fra Departementsdirektorer til Souschefer, hun gjor Dinerer og gjor sig uimodstaaelig, hun saetter Verden paa den anden Ende for at saette sin Vilje igjennem. Men hun har ogsaa den Triumf, at det bestandig gaar efter hendes Hoved. Den, hun vil have til Praefekt, bliver Praefekt, den Forfatter eller Laerde, som har fundet Naade for hendes Ojne, bliver valgt til Medlem af Akademiet, den Officeer, som

staar under hendes mægtige Beskyttelse, springer sine Kammerater forbi og avancerer. Det er hende, der skaber Positioner, det er hende, der uddeler Ordensbaand og Udmaerkelser, det er ved hendes Reklame, at Kunstneren faaer Renomme, at Laegen og Advokaten faar Klienter, det er hende, der bringer Modebankens Aktier til at stige, som det er hende, der skaffer Modeleverandorerne deres Sogning. _"Ou est la femme,"_ spoger den franske Dommer, naar han vil tilbunds i Forbrydelsens Ophav. Men det er ikke blot ved Forbrydelserne, det er ved saa at sige Alt, hvad der haender i dette Land, at man kan gjore det samme Sporgsmaal. Seer man Kombinationernes Vaev efter i Sommene, vil man bestandig finde Kvinden som Islaet.

Gaar vi fra de ledende Kredse ned til den jaevnere Borgerstand, saa skifter hendes Virkekreds, men den Rolle, hun spiller, bliver ikke mindre dominerende for det. Hos den Handlende er det hende, der forer Bogerne og forskriver Varerne; Manden staar bag Disken. I Restaurations- og Kafelokalerne sidder hun ved Buffeten, tager imod Pengene, passer paa Opvarterne, sorger for, at Alt gaar, som det skal gaa; Manden bliver sendt paa Torvet for at gjore Indkjob eller ud i Kjoekkenet for at passe paa Gryderne. Naar man kommer ind til sin Skraedder, saa er det Konen, der tager imod En; hun viser de forskjellige Stoffer frem og giver Raad om, hvad man skal vaelge. Manden bliver kun tilkaldt et Ojeblik for at tage Maal; han forsvinder, naar det er gjort, og man har saa ikke mere med ham at bestille. Det er hende, der afgjor, om Tojet sidder eller ikke sidder, det er hende, der ordner Betalingsvilkaarene og kvitterer Regningen. Enhver, der har boet i Pension i Paris, veed, hvorledes disse ligesaa talrige som karakteristiske Huse er indrettede. Konen har alle Departementer under sig: Vaerelsefordelingen, Akkorderingen om Prisen, Tyendet, Indkjobene, Spisesedlen og Regnskabsforingen. Mandens hele Livsopgave indskraenker sig til at throne for Bordenden ved Maaltiderne, ose op og skjaere for. Betroes der Andet til ham, saa er det hojst saadanne Forretninger som at passe Lamperne og sende Bud efter Kaminrenseren.

Man kan finde hundrede andre Exempler paa en saadan Fordeling af Mandens og Kvindens Roller ved Udforelsen af den faelles Haandtering. I hele det handlende og industridrivende Paris tager hun aerligt og redeligt Halvparten af Forretningerne paa sig, og det er i Regelen netop den Halvpart, som kraever Hoved og Omsigt og Talent. Naar den sidste store Roman- og Dramasucces, Georges Ohnets "Serge Panine", har gjort en saa umaadelig Opsigt, saa kan Forklaringen dertil kun findes i, at Forfatteren som Hovedfigur i sin Skildring har stillet en Type, der belyser dette Forhold fortraeffeligere, end det hidtil er gjort. Han er ingenlunde nogen eminent Begavelse, han er Begynder, og saavel hans Bog som hans Komodie har vaesentlige Mangler. Men Madame Desvarenes, denne praegtige Bagerkone, der begynder med et Brodudsalg i en Forstadsgyde og udelukkende ved egne Evner ender med at beherske hele Paris' Brodforsyning, som Millionaerinde, der forhandler paa lige Fod med Ministre, hun er ganske vist en ypperlig Skikkelse, greben kraftigt og suffisant lige ud af Livet. Saaledes som hun er Pariserinden af Middelklassen: kjaernesund, arbejdsomt slidende, med en Villie af Staal og en Energi til at handle, der gennemtraenger hendes Vaesen helt ud til Fingerspidserne. Hun falder lidt af maaske, naar man kommer ned paa de

lavere Trin af Skalaen. Det haarde, mojsommelige Arbejderliv med alle dets Savn svaækker Evner og Kraeften noget. Men ogsaa i disse Omgivelser baerer hun dog sin Del af Byrden. Mens Manden gaar paa Arbejde, vadsker hun, syer paa Maskine eller tager sig Andet for, hvorved hun kan skaffe sit Bidrag til Livsopholdet. Mandens bliver kun altfor ofte brugt op paa Knejsen; det er da for hendes Penge, at der haves Hus og Hjem. Og samtidig bevarer hun stadig Pariserindens dominerende Position. Der er et hojst karakteristisk Traek, man vil lægge Maerke til, naar man seer en saadan Arbejderfamilie gaa ud om Sondag. Det er Manden, der maa baere Bornene, men det er Konen, der har Portemonnaien i Lommen, naar der skal betales.

En saadan Rolle i et Samfund kan Kvinden ikke spille, uden at hun i dette Samfund virkelig er et overlegent Vaesen. Pariserinden er det. Det franske Galanteri har gjort hende dertil. Kvindetilbedelsen er ganske vist ikke nogen specifik fransk Kultus. Men det er i Troubadourernes Land, at den har naaet sin hojeste Udfoldning. Og det har ikke blot sin psykologiske, det har ligesaa meget sin rent physiologiske Forklaring. Franskmaendene er Naturer, der har hedere Blod, og som staar langt staerkere under Sandseberusningens Herredomme end i hvert Fald de Folk, som boer nord og ost for dem. De vil leve og nyde i Ojeblikket. De kan ikke slaa sig tiltaals med en Betragtning som den nordiske, der stiller Kvinden paa Marmorsockel som et Slags Jomfru Maria, til hvem man kun naermer sig aerbodigt offrende, gennemtraengt af den kydske Andagt, der straalere ud fra hele hendes Vaesen. Man har oversat Bjornsons "Arne" for dem, men de har ikke forstaaet den; de har let af disse Mennesker, der sidder Aar og ser paa hinanden og laenges uden engang at kunne faa deres Kjaerlighed paa Laeben. De kjender ikke til at laenges og sukke og dromme, de kjender kun til at besidde. Dertil har de et umaadeligt naturligt Behov, et større maaske end nogen anden Nation, For at tilfredsstille det er det, at de uophorligt ligger i Stovet for Kvindens Fodder; Opnaaelsen af hendes Gunst er Lyset, hvorom de bestandig svaermer. Hun veed det, hun seer dem offere Alt for hendes Skyld, hun lever i en Atmosphaere, hvor hun horer det summe omkring sig af et permanent Kor, der tigger om Kjaerlighed. Derfor er det, at hun ikke blot selv foler sig som en overordnet Skabning, men i Virkeligheden ogsaa bliver det.

Det franske Galanteri er det, der først og sidst skaber Pariserindens dominerende Stilling. Hun har imidlertid ogsaa Egenskaber, som berettiger hende til at indtage den. For at se dem i fuld Belysning maa man se hende i de store, kritiske Ojeblikke. Historien har vist hende i saadanne. Revolutionens Kvinder er Skikkelser, der rager Hoveder op over almindeligt Menneskemaal. Men det er ikke nodvendigt at gaa saa langt tilbage. I selve vor Tid har Paris' Belejring paa den mest glimrende Maade lagt for Dagen, hvad Pariserinden er i Stand til at udrette. Er disse sorgelige Vintermaaneder trods Alt komne til at staa som et af de stolte Kapitler i Frankrigs Annaler, saa er det vaesentlig hende, der har Aeren derfor. Hendes Opoffrelser, Udholdenhed, Heltemod var mange, mange Gange mere vaerd end den mandlige Befolknings. Hvad gjorde Maendene egentlig, naar man vil se ganske koldt og nogternt paa Sagen? De slap for at arbejde og agerede Soldater, men det generede dem ingenlunde i nogen overordentlig Grad. De stod op om Morgenen Klokker Ni og tog deres paene Uniform paa og spadserede i den stolte og selvtilidsfulde omkring til

Klubberne og Bevaerlingsstederne for at deklamere og holde Taler; eller de trak ud i Forskandsningerne, men heller ikke der var Livet synderlig surt for dem. Tjenesten var ikke streng; de kunde spille Kort og gjøre sig det fornojeligt paa mange Maader. Udfald blev der kun yderst sjelden Tale om. Engang imellem sprang der en Bombe; det var til Slutning naesten blevet en Adspredelse for dem. De var tappre, ganske vist, men det var de af Natur, og det kostede dem Ingenting.

Kvindernes Rolle derimod var en hel anden. De havde for det Forste med det Forudseenhedens Instinkt, der er Kvinden egent, anet, at Belejringen vilde komme og forberedet sig paa den. Da Paris blev indesluttet, rummede den indenfor sine Volde enorme Oplag af mange andre Livsfornodenheder end dem, Regeringen havde sorget for. De var blevne hobede sammen ved privat Initiativ af kloge, forsynlige Kvinder. Ikke for at de selv kunde blive ved at leve i Overflod; det viste de, da Mangelen kom. De fornemme Damer forenede sig i Selskaber, der tog sig for at gaa fra Dor til Dor i hele Byen og banke paa overalt og sporge, om Nogen led Nod. Blev der svaret ja, gav de med rund Haand, hvad der ikke engang kom paa deres eget Bord. De Syge fik AEggene, som de havde gjemt, og som til Slutning var en halv Louis vaerd Stykket, Aspargesbundter, der i de faa Butiker, som endnu kunde holde aabne, blev solgte for fem hundrede Francs, selv nedsaltet Kjoed og Sligt, der ikke var til at betale. De sendte deres Linned til Lazaretherne, de tog, naar de modte en forfrossen Stakkel paa Gaden, deres eget Toj af og haengte paa ham. Og Kvinderne af de lavere Staender gjorde endnu mere. De stod op om Natten Klokken To, Tre og stillede sig i Queue udenfor Mairierne for at faa de Kort udleverede, som de kunde hente Brod paa. Der stod de indtil Morgenstunden, tidt i mange Graders Frost og i Sne til Knaeerne, ikke Fattigfolk alene, men Koner og Dottre af Familier, som havde deres ti, femten tusind Francs om Aaret at leve af. Det var i Virkeligheden Pariserinden, ikke Pariseren, der forte Paris' Belejring. Og med hvilken vidunderlig Folelse af Solidaritet, med hvilken Sejghed i at ville holde ud til det Yderste hun taalmodig, aldrig svag og aldrig modlos, bar de tusinde Opoffrelser, der faldt i hendes Lod, derom kan man hore Fortaellinger nok af ethvert Ojevidne. En Dansk, der ved den Post, han beklaedte, ansaae sig forpligtet til at blive i Byen, har skildret mig disse Dage som en eneste uafbrudt Heroisme af den parisiske Kvinde. Denne Heroisme har endnu ikke fundet sin Digter. Men han vil komme, og han vil blive en af de største, saavist som den Bedrift, han har at forevige, er en af de største, vore Dage har set.

Pariserinden er uendeligt mange Gange bedre end sit Rygte. Det traditionelle Billede af hende som et letfaerdigt, nydelsessygt Vaesen, uden Hjerte og uden Sands for Livets alvorlige Interesser, er et rent og purt Fantasibillede, stobt over enkelte iojnefaldende Modeller, men fuldstaendigt misvisende og forvirrende, naar man vil gjøre det alment gjaeldende. *"La femme du cabaret"*, den Kvindeskikkelse, som Zola har gjort typisk i *"Nana"*, Forraadnelsevibrionen, som odelaegger Slaegter og dekomponerer Samfundet, hun eksisterer ganske vist, men med den egentlige Pariserinde har hun i Virkeligheden Intet at skaffe. Hun gjor umaadeligt Sprael, hun fylder det store, offentlige Paris, Fornojelseslivets Paris med sin skrigende Toiletluxus og sit Vilde Nydelsesbegjaer. Touristen seer hende der for hvert Skridt, han gaar, og han dommer saa let det, han ikke seer, efter det, han seer. *"La femme du cabaret"* er kun til for det

Paris, hvis Faerd begynder paa Hjornet af Boulevard des Italiens og ender ved Boulogneskovskaskaderne, for Kobbelet af drivende Gommeuxherrer, hvis hele Liv gaar op i Jagt efter hende af den simple Grund, at de ikke har hverken Tilbojeligbed eller Evner til at lade det gaa op i nogetsomhelst Andet. De arbejder ikke i Ateliererne, de skriver ikke Boger, de holder ikke Forelaesninger, de studerer ikke i Laboratorier og Bibliotheker. Men Noget skal de jo dog have at beskjaeftige sig med, og af deres Behov til at slaa Tiden ihjel er da _la femme du cabaret_ fodt. Hun eksisterer kun for dem. Men dette Kobbel er alt i alt kun et Par tusinde Stykker hojst af Millionbyens Befolkning, og derimellem er der atter kun nogle faa hundrede Parisere. Resten horer til den store Rastaquairslaegt, disse gaadefulde Vaesener med gulbrun Teint, med en forunderlig fremmedklingende Dialekt, hvis Oprindelse Ingen er i Stand til at definere, og med Millioner, som det vil vaere endnu vanskeligere at sige, hvor og hvorledes de er tjente. Jo mere disse exotiske Planter indpodes i Pariserlivet, desto frodigere udbreder Forraadnelssvibrionen sig. Men det er en naturhistorisk Lov, at den kun saetter sig paa de allerede dodsdomte Organismer. Den angriber aldrig de sunde, og derfor har den Vibrion, hvormom der her er Tale, heller ikke angrebet de sunde Samfundslag i Paris, de Samfundslag, der er Kjaernen af den store Stads Befolkning.

[Illustration: Pariserindetype i Vinterdragt.]

Den franske Romanliteratur og det moderne franske Drama har bidraget staerkt til at stille disse Nanafigurer _en evidence_ og støtte Overtroen om, at Pariserinden som Helhed er skabt i deres Billede. Faenomenet er forklarligt. Ligesaavel som Udlaendingen, der kommer til Paris for et flygtigt Besog, faester den parisiske Forfatter vaesentlig sin Opmaerksomhed ved de Sider af Byens Liv, der springer staerkest i Ojnene. Og _la femme du cabaret_ gjorde det unaegtelig mere end nogen anden. Derfor har Skribenterne kastet sig over hende. Da den yngre Dumas havde opdaget sin Demimondedame, maatte der ganske naturligt folge en hel Literatur om det samme Thema efter. Men denne Literatur staar nu ved sin Ende. Forfatterne har udtomt AEmnet, og Publikum er blevet kjed af det. Det er gaaet her som hjemme hos os med Komedierne, hvori Konerne loper bort. Figuren eksisterer i Livet, og derfor interesserer den til en Tid baade Digtere og Publikum. Men naar det faar den samme Kost serveret for tidt, saa ender det med at sige: dette er usundt. For hver, der loper bort, er der Hundreder og Tusinder, som bliver ved Hjem og Born. De er mindre taknemmelige at skrive om, men de er Regelen ikkedestomindre, og vi vil ikke have Undtagelsen praesenteret som Regel. Saaledes ogsaa i Frankrig. Man har faaet altfor mange Baronesse d'Ange'r og Marguerite'r og Nana'er, man er nu kjed af dem. Zolas sidste Bog "Pot-Bouille" vakte kun et Indtryk af Vaemmelse hos Kritik og Laeseverden. En hel anden Literatur om helt andre Ting er i Faerd med at dukke op. Den vil voxte hurtigt og frodigt, netop fordi Trangen til den er saa overordentlig stor, og i den vil det ikke laenger vaere den frivole Kvinde, hvormom der bliver Tale, men Pariserindetyper af en hel anden Art, der er baade smukkere og sundere og sandere.

Thi Pariserinden er ikke frivol. Hojst har hun ved Siden af store borgerlige Dyder den Mangel: at vaere hverken synderlig dyb eller synderlig trofast i sin Kjaerlighed. Det kommer nu for det Forste af den

omtalte ejendommelige Stilling, hun indtager overfor Manden. Traeffe hun en sjelden Gang det hende overlegne Vaesen, som hun bestandig søger efter, saa er der næppe nogen Kvinde, der kan være saa hel og opoffrende i sin Kjaerlighed som hun. Men i Reglen ser hun ned paa den, der skulde være hendes Herre; hun gjør det, fordi han selv gjør sig til hendes Slave. Og dernæst skriver Losheden i Kjaerlighedsforholdet sig fra Skyggesider ved den Institution, som skulde hellige og fæstne det. AEgteskabet er i Frankrig en ganske ejendommelig Ting. Indtil det Ojeblik, da hun er giftefaerdig, holdes den unge Pige strængt under Moderens eller Klosterpensionens bestandigt vaagende Oje. Alt, hvad der kan udvikle hende til Kvinde, fjaernes principmaessigt fra hende; hun skal være og vedbliver at være et Barn. Saa en Dag finder hendes Familie en ung Mand, hvis Stilling byder AEkvivalent for den Medgift, hun kan bringe. Man arrangerer Partiet, hun selv bliver kun *pro forma* spurgt om sit Samtykke. Vielsen følger umiddelbart efter, og hun er da for hele Livet bunden til et Menneske, som hun ikke kan elske, dels fordi hun ikke kjender ham, og dels fordi hun ikke har nogetsomhelst Begreb om, hvad Kjaerlighed er. Sligt kan ikke skabe Trofasthed. Pariserinden er trofast som Moder, men hun er det ikke som AEgtefaelle. Hele hendes Liv gaar op i Bornene, i Forholdet til Manden kommer der kun sjelden nogen virkelig Intimitet. Han er og vedbliver at være hende en Fremmed; hojst karakteristisk siger hun altid "De" til ham og sætter bestandig i Omtale det ceremonielle "Monsieur" foran hans Navn. Hun har aldrig følt sig noje knyttet til ham, og Baandet binder derfor ogsaa kun lost. Hun giver sig let hen; hun gjør det af Fantasi, Kaprice, Nysgjerrighed, og hun lægger ikke nogen overdreven Vaegt derpaa. Hendes Sjael er kun sjældent med deri, og hun betragter det ikke som nogen stor Synd. Men om sine Pligter overfor Familien har hun en altid vaagen Bevidsthed. Hvad hun end kan fristes til at gjøre, sin Mands borgerlige Stilling kompromitterer hun aldrig. Tvertimod, hun arbejder for den, hvor hun kan, og hun arbejder først og fremmest for Bornene. At skabe deres Fremtid er den Livsopgave, hvorpaa hun sætter al sin Energi ind.

Hun er i sin daglige Faerd en god Okonom, og hun er alt andet end fornojelsessyg. Det er i den jaevne, borgerlige Pariserhusholdning Manden, der stadig turer rundt paa Kafeer og offentlige Steder; Moderen bliver ved Hjemmet og Bornene. Naar hun et Par Sommersondage kan tage paa Landet, helst med sin voxne Son, saa er det Alt, hvad hun forlanger. Hun holder af at pynte sig, det er ganske vist, men hun forstaar tilnod at gjøre det med meget Lidt. Hun kjender den Kunst at kunne klaede sig paa. Det er ikke Luxus'en, hun udfolder, der gjør det; Arbejdersken, der gaar barhovedet fra sin Fabrik, har i den fattige sorte Kjole den samme Chiched, den samme Elegance over hele sin Person som Damerne paa Moden. Med et Par Baand om Sommeren, en Smule Pelsvaerk om Vinteren tager den lille Borgerdatter sig ud som en Fyrstinde. Denne Pariserindens Evne er specifik parisisk. Den er et Produkt af Aarhundreders Civilisation, men den er et Produkt først og fremmest af selve Omgivelserne, af den hemmelighedsfulde sjette Sands, som Alt i denne Kunstens og Pragtens og Smagens Stad hjælper til at udvikle. Det er en Hemmelighed af samme Art som den parisiske Kunstarbejders. Man har gjort Forsog i andre Lande paa at indforskrive ham; man har budt ham de mest glimrende Betingelser, man har givet ham indtil fem og tyve Francs om Dagen, og han er kommen. Men kun en ganske kort Tid beholdt hans Arbejde det samme Ubestemmelige over

sig, som det havde, naar han udforte det i Paris. Han glemte Hemmeligheden, naar han kom bort fra Paris' Luft. Den ligger i den, og det gjor Pariserindens ogsaa; den kan ikke exporteres.

Hun selv kan det heller ikke. Hun elsker sin By, hun kan kun trives i den, og hun horer kun hjemme i den. Hun er selve Personifikationen af dens Liv--elegant, forførerisk tillokkende i sin ydre Form, let til at lade sig rive med og ogsaa let til at slippe idag, hvad der tog hende fangen igaar. Men ved Siden deraf intelligent, arbejdsom, energisk, en Smule for forelsket maaske i det Ubekjendte, men begejstret for Alt, hvad der er stort, og i Stand til at kunne voxer op i Hojde med det, i Stand til i de betydningsfulde kritiske Ojeblikke at kunne blive den overlegne, heroiske Kvinde, for hvilken en Nation som den franske og en By som Paris har Behov.

VINTERLIV I PARIS.

Klimaet

Der gives Laeger, som paastaa, at Paris til sine ovrigt store og gode Egenskaber ogsaa fojer den: at besidde et ganske exceptionelt Klima. Saerlige Hojdeforhold, Dalstrog, gennem hvilke Sobrisen kan naa Byen, samt andre lignende gunstige Omstaendigheder ved dens Beliggenhed gjor det let forklarligt, siger de. Det er muligt, at de har Ret; for Laegfolk er det vanskeligt at kontrollere deres Udsagns Rigtighed. Dodelighedsprocenten i Paris, sammenholdt med den i andre store Byer, taler i Favor af dem; Bronchitis-Epidemien og hele den Mylr af Vinterskrobeligheder, hvorunder Pariserne lide, mere end nogen anden Hovedstadsbefolkning, synes derimod at gjore deres Paastands Rigtighed endel betinget. Men hvad der ialfald er sikkert, det er, at Paris har et ganske ejendommeligt Vinterklima. Det er saa specielt, at det naesten ikke kan taenkes andetsteds, udpraegnet parisisk som Fiakrernes Kudske, som Arbejderskernes smaa lakerede Sko og kulorte Stromper, som Gadesaelgernes Raab om Morgenen, som Alt, hvad der er mest eksklusivt parisisk i den store Stads Fysiognomi.

Morsomt nok er tillige de Hovedtraek, der karakterisere den parisiske Vinter, de samme, der giver selve Pariserlivet dets vaesentlige Saerpraeg. Det er et Liv i stadig Feber og Uro, et Liv med de mest skrigende Kontraster klods op paa hinanden. Og saadan er ogsaa Vinteren. Den ene Dag bidende Frost og skinnende hvid Sne over alle Gader og Huse. Men om Natten traekker der Skyer op; naar man vaagner om Morgenen, pisker Regnen ned i Skyller eller rettere i Skybrud, og om Aftenen er Alt forandret. Man vil i forste Ojeblik, naar man kommer udenfor Gadedoren, ikke tro sine egne Sanser. Man springer fra Fortovet ud paa Gaden i den Formening, at Varmen, som slaar En imode, maa stige op fra et eller andet Kjaelderkokken, saa maettet kan Luften, vaere med lummer, unaturlig Hede. Den naeste Dag er Sneen borte; Folk gaar og stonner i Sommeroverfrakker, Foraarsolen skinner over Boulevarderne, hvor Publikum sidder udenfor paa

Kafeernes Fortovsstole, det er saadant Noget som tolv, tretten Graders Varme. Pariserne holder ikke af Kulden, og Alverden er folgelig inderlig fornojet. Man pynter sit Foraarstojs Knaphuller med Violbuketterne fra Nizza, man kjorer i Boulogneskoven med lidt Pelsvaerk paa, men i aaben Vogn, og man troer Vinteren skrinlagt for denne Gang. En skjonne Nat springer imidlertid Vinden atter om til Nord, og det er i en Haandevending forbi med det sydlandske Klima. Sneen drysser igjen, Sovekamrenes Vandkander har Is paa sig om Morgenen, Folk slaas om de opvarmede Drosker, Paris ligner en sibirisk By, skriver Aviserne.

Vinteren i Paris kan vaere alvorlig nok. Men det er ikke rigtig Alvor med den; den har ingen Stadighed paa sig. Og Pariserne tager den da heller ikke selv alvorlig. De iforer sig ikke en Oktoberdag Vinterfrakken for saa at baere den stot til hen i April eller Maj, de kjender ikke til Aarets Inddeling i to Halvparter, en, da man fyrer i Kakkellovnen, og en, da man ikke gjor det. De leger med Vinteren, som den leger med dem. Naar det er koldt, binder de et Torklaede om Halsen af Frygt for at blive haese eller faa Snue; det Halvkomiske og Ildeklaedende, der er ved den Slags Upasselighed, har de en overdreven Skraek for. Men egentlig garderede mod Kulden ser man kun de Faerreste. De fryser med Anstand i Bevidstheden om, at det ikke er Andet end noget rent Forbigaaende. Naar der er Sne og Is, giver Aviserne lange Beskrivelser af; hvordan det hvide Vinterklaede har draperet sig om den og den Statue, hvor eventyrlig Champs Elysees' Traeer ser ud med den hvide Rim paa deres Grene, eller hvorledes Solreflexerne bryder sig i Concordefontaenens Iskrystaller. Og den store Lediggaenger verden i Paris skynder sig ud for at kigge paa dette Skuespil med samme Nysgjerrighed, som den kigger paa Eskimoerne i Jardin d'Acclimatation eller paa en Bande Zulukaffere, der danse Krigsdanse i Folies-Bergere. Sneen bliver for Pariserne, hvor tidt de end har set den, ved at vaere noget Aparte, Noget, der ikke horer til. Klager man over, at den gjor Gaderne ufremkommelige, saa smiler de og ryster paa Hovedet ad Ens Ubekjendtskab med Forholdene. "Aa, i Paris bliver saadant Noget kun liggende en Dag," siger de. "Naar vi blot faar Regn inat, saa er det Altsammen borte imorgen tidlig."

Man faar imidlertid ikke altid Regn om Natten. Det kan til Trods for de kjaere Indfodtes Rysten paa Hovedet sne baade otte og fjorten Dage i Traek i Paris. Det er sjeldent, men det kan dog arrivere. Og gjor det det, saa er man temmelig ilde faren med sin Behandling _en canaille_ af Vinteren. Der kommanderes en Armee paa en Snes tusind Mennesker ud for at rense Gaderne, og Kommunekassen anvender et Par Millioner til dette Arbejde, men det hjaelper Altsammen Ingenting. Det er Leg med Skovlingen, Leg med Bortkjorselen, Leg med det Hele. Sneen spaerrer Faerdselen, Paris er den forfaerdeligste Mudderso, der kan taenkes, lige til Regnen kommer. Forst den kan gjore rent, kun den er vant til det. I den Tid, Uforet staar paa, er Pariserne om en Hals med deres Fodtoj, som kun er beregnet paa blanke Asfaltfliser. Men drage sig Ubekvemmelighederne til Laere, det falder de aldrig paa.

Saalaenge Kulden har varet, har de bundet Torklaedet om Halsen og slaet Kraven op om Orene, men naar Regnen er kommen og Syd vinden igjen blaeser den milde Luft fra Violernes og Rosernes Land ind over Byen, saa slaar de atter Frakkekraven ned, ryger uden Overtøj deres Cigaretter ude paa

Gaderne om Aftenen i Mellemakterne, kjører i Boulogneskoven i aaben Vogn og uden Pelsvaerk og Ier, naar man fortæller dem, at det kan være akkurat ligesaa fuldblods Vinter i Paris som oppe i de Lande, hvor de bilder sig ind, at der spaserer Isbjørne omkring i Gaderne.

Ejendommeligt nok kjender de Sydlændinge, der er paa Besog i Paris, Italienerne, Spaniere, Orientalere, i Reglen ikke engang denne Forandring med den op- og nedslaaede Frakkekrave og med Halstorklaedet. Man ser i ti Graders Frost en burnusklaedt Fyr spasere ganske rolig og flegmatisk omkring i det samme Kostume som paa en solglodende Augustdag. Jo længere mod Syd, desto mere hærdede synes Folk at blive mod Kulden. Det er det samme Faenomen, som naar en Vestindianer kommer til Norden. Han taaler den første Vinter fortraeffeligt, han har saa megen opsparret Varme i sig. Vi Nordboere derimod er kuldskjære, Vi finder os kun med Vanskelighed i Pariservinteren; vi fryser i Stuerne, hvor det flammende Favnestykke ser saa nydeligt ud, men kun indbilder os, at det varmer, og vi lider under disse evindeligt springende Temperaturforandringer, under disse abrupte Overgange med kun en Nats Mellemrum fra isnende Vinter til varmt Foraar. Vi kan ikke taale Kulden, naar den endelig engang imellem gjør Forsog paa at agere alvorlig, og vi kan endnu mindre taale den permanente Uro i Vejret.

Man har set Vintere i Paris, i hvilke Pariserne har været ovenpaa, har gaaet omkring og badet sig i varmt December- og Januarsolskin og bildt sig ind, at de var i Monaco. Men det er Undtagelserne, Regelen er adskilligt mindre behagelig. Som oftest kan man tælle de Vinterdage, paa hvilke Vejret ikke er maettet med nervos Feber, og dem ogsaa, da det ikke regner. I de fire Maaneder fra November til Slutningen af Februar bærer man sig ad som en klog Mand, naar man i Paris ikke gaar ud uden Paraply. Gjør man det, har man de allerstørste Chancer for at komme gjennemblodt hjem. I December og Januar kan det desværre kun altfor grumme ofte falde paa at ose sine otte og fyrretyve Timer i Traek, i November og Februar horer det til Regelen, at der vælter Skybrudsbyger ned hvert femte Minut paa Dagen. Og kommer der endelig ved Aftentid, en lille Smule Ro, saa er Taagen der strax. Henimod Slutningen af Vinteren er Alt saaledes gjennemtraengt af Fugtighed og Vanddampe, at den kan antage ligefrem faenomenale Dimensioner. Det passerer forholdsvis ofte, at Omnibusserne maa standse deres Ture flere Timer for reglementeret Tid, fordi de kjører vild, hvor Gaderne krydser hinanden, og man har endogsaa oplevet hele Dogn, da al Faerdseel var spaerret af Taagen. Hele Paris er da fyldt af en saa absolut uigjennemtraengelig Damp, at der paa hvert Gadehjørne maa opstilles Politibetjente med taendte Fakler for at hjælpe de Gaaende til at finde den rette Vej. Pariserne tager alle slige Ubekvemmeligheder uhyre let og uhyre elskvaerdig som sædvanlig; Paris er og bliver deres kjære Paris, hvor Alt med Djaevls Vold og Magt skal være fortraeffeligere end nogetsomhelst andet Sted i Verden. Og de Fremmede, der er komne til Paris for at befinde sig vel, er ligeledes særlig oplagte til at se Alting i Rosenskjaer; det er nu engang Parolen, og med en til Alverden udstedt Parole har Sandheden svært ved at kæmpe. Derfor holder den gamle Overtro om, at Vinterklimaet i Paris er sundt og behageligt, sig stadig. I Virkeligheden kan man sætte et rodt Kors i Almanakken ved de Aar, da Vejret ikke bringer En til Fortvivlelse. Naar der er Tale om Klimaet, er det Vanvid at rejse til Paris de fire Maaneder, dens Vinter varer.

Efteraaret og Foraaret, hele Forsommeren ogsaa til langt hen i Juli er henrivende, Vinteren derimod som oftest alt Andet end behagelig.

Velgjorenhedsballer.

Hvori Velgjorenheden bestaar, skal jeg ikke kunne sige. Der er Ingen, som har kunnet fortælle mig det. Pariserne bekymrer sig aldrig om at gaa tilbunds i den Slags Sager. Paa Hjørnet af Avenue de l'Opera rejser der sig to høje, kolorerede Master med et stort Skjold i Flagindfatning. En Inskription paa dette Skjold oplyser om, at man mod Erlaeggelsen af en Louis og under den Betingelse, at man er i Baltoilette, vil kunne blive admitteret til et "Grand bal de bienfaisance", som den forstkommende Loverdag gives i Hotel Continental under Protektorat af Handelsstandens eller andre Staenders Damer. Endvidere fortæller Plakater, som er opslaaede i de til Ballokalet horende Spillesale, at et Spil Kort koster fem Francs i Leje for en halv Time, hvilke fem Francs ere "_au profit de l'oeuvre"_. Det fremgaar heraf, baade at der er et "oeuvre", og at man gjør vel mod sine Medborgere ved at give Louis'er og Femfranker ud til Bedste for det. Videre Oplysning om Velgjorenhedens specielle Ojemed har Pariserne hverken Tid eller Trang til at forskaffe sig.

Hvad Ballet er, skal jeg derimod tillade mig at fortælle. Disse Velgjorenhedsballer spiller en ikke ringe Rolle i det parisiske Vinterliv. Fra Begyndelsen af December er der regelmaessig et af dem hver Lordag, og intet af dem har under et Par tusind Deltagere, Et saadant Besog taler tydeligt nok for deres Hensigtsmaessighed, selv om der ikke fandtes noget "oeuvre". De udfylder et Hul, de tilfredsstillere en Trang, Masser af Pariserer og fremfor Alt det langt overvejende Flertal af de Fremmede vilde slet ikke faa danset uden dem hele Vinteren igjennem. Faubourg St. Germain er endnu saa omtrent en lukket Verden undtagen for dens Egne. Men det parisiske Bourgeoisi, det aegte, gamle, grundmurede Bourgeoisi, der har store Hoteller og Formuer, som er store nok til Baller, det er naesten endnu mere hermetisk lukket. Den officielle Verdens Soireer er aabne ganske vist, men Kredsen, som kan faa Adgang til dem, har dog altid sin Begraendning, og saa kjeder man sig desuden saa gudsjammerligt paa dem, at Ingen gider komme der. Smaa, hyggelige, jaevne Familieballer, som hos os, kjender Paris ikke. Kan man sidde ti Personer sammen i en almindelig Families Dagligstue, saa er det Hojden; kan man betale Husleje, Husstand og Toiletter, saa er det ogsaa Hojden i dette dyre Paris, hvor en Familie, der stiller mindste Fordringer til Livet, umuligt kan leve under ti, femten tusind Francs om Aaret. Til Baller bliver der paa ingen Maade Raad. Og hvem skulde man ogsaa indbyde? Enten er der ikke unge Piger i Huset, og saa kommer der ingen unge Mennesker, eller ogsaa er der unge Piger, og saa kommer der to eller tre. De kommer der fjorten Dage, til Foraeldrene uden at falde med Doren ind i Huset kan sporge dem, om de vil vaere Svigerosner. Vil de, saa har man ikke Behov for nye Ansigter; vil de ikke, saa faar de paa en hoflig Maade Lobepas for at give Plads for Andre. Bekendtskabskredsen omfatter aldrig paa samme Tid mer end nogle ganske enkelte AEGteskabskandidater.

Det er derfor, Velgjorenhedsballerne virkelig gjør vel mod de danselystne Pariserbeboere. Alverden er admitteret for en Louis, og Alverden kommer der. Det vil sige ikke de, der har deres egne lukkede Baller; de bliver,

forstaar sig, paa egen Grund. Og naturligvis heller ikke pæne unge Piger af pæne, dannede Familier. Men dem regner man ikke med i Paris; deres Existens foregaar i det Skjulte, der findes Parisere, som paastaar, at de aldrig har set dem. Men ellers kommer der en Smule af Alt paa disse Baller. Selskabet er broget som Blomsterfloret i en Gartnerbutik, aegte demokratisk, som det sig hor og bor i en aegte demokratisk Republik.

Det kan deles i tre Hovedgrupper: de Graadige, de Blaserede og Soupeuserne.

De Graadige kommer Klokken ni, naar Ballet begynder Klokken ti. De er fem i en Droske, og de fornemme Portierer ser ned paa dem med knusende Foragt: de veed ikke, de Stakler, at det altid i Paris, naar man er i Gala, koster ti Sous at faa sin Vogn lukket op. Den mandlige Part af dem har broderede Skjorter, krollet Haar og hvide Handsker med Fingerspidser, i hvilke Fingrene ikke kan komme helt ned. Er de i Besiddelse af Klaphat, saa har den altid kulort Foer, helst violet, men dog ogsaa af og til ceresa og spanskgront. Damerne excellerer i faerdigsyede Atlaskes Nederdele fra "Printemps" til niogfyrretyve Francs og halvtreds. Af og til ser man dog ogsaa sytten-atten-aars Piger i hvidt Alpacca, naesten altid tre, fire i Folge med en gammel, graahaaret og frakkeklaedt Papa. Sode Ansigter, tidt uden Sminke, store, glade Barneojne, Halse, hvor Skulderbenet stikker frem, og Overkroppe, der dingler genert, som om de ikke sad rigtig fast endnu; de kunde vaere fortryllende, naar de bare ikke havde Mani for at trippe om paa rode Ben ligesom Storkene. Himlen maa vide, hvorfor de har forelsket sig i de rode Stromper.

Saa er der dem, der har rode Ansigter, rode Arme, Brudekjoler og Handsker af Nummer syv og en halv med en, hojst to Knapper. Fremdeles Staklerne, hvis hele Pynteevne ikke er naaet videre end til Anbringelse af en Gren i Haaret og en Blomst i Brystet af den simple graa eller sorte uldne Kjole. De staar i aldeles umiddelbart Forhold til det mystiske "oeuvre", de andre har kun en fjernere Slaegtskabsforbindelse med det, som har tilladt dem, ikke at komme gratis ind, men at faa Billetten til modereret Pris. Hele Kategorien er kommen for at more sig. Ballet er en Begivenhed for dem, den eneste maaske Aaret rundt, den, der drommes om og spares op til Maaneder forud.

De foler sig naeppe skuffede; noget saa Feagtigt har de aldrig kunnet dromme.

Hotel Continental er paa disse Balaftener et veritabelt Eventyrslot. Tre maegtige Sale, der kan rumme to, tre hundrede Par hver, er viede til Dandsen. Marmorsojler baerer Loftet med de brogede Rococobilleder; Guld, Flojl og Spejle overalt; for Vinduerne tykke Atlaskes Portierer i Farver, som var de vaevede af Solskin; et Gulv saa blankt og glat, at de Tusinder af Gasblus spiller igjen paa det som Stjerner. Og allevegne omkring en Labyrinth af andre Sale, Gange, Korridorer og overbyggede Verandaer, stadig med Spejlvaegge, som multiplicerer deres Tal, saa man kan tilbringe en hel Nat uden at finde Rede i Virvaret. Tommetykke persiske Taepper, pladskende Springvande i Krat af Palmer og Lavrbaer og med elektrisk Lys paa sig, duftende Rosenbusketter, mandshoje Kameliatraeer, Silke-Causeuser, Drapperier, en Atmosfaere dirrende af Vellugt, Varme og

fjern Musik. Nogle af disse Sale er rentud Delirier af Luxusfantasi. Der er en, som forestiller Vinterhave. Vaeggene er Espalier af slyngende Blomster, det høje, hvalvede blaa Loft en Nathimmel med Stjerner, Lyset falder som Maaneskin ned fra matte Krystalkupler, i hvilke Jablokoffs Blus Braender, hele Salen er fuld af sjeldne, exotiske Planter og blankbladede Traeer. Ved Siden af er man i Alhambra med dets glodende osterlandske Farver, dets mystiske Uendelighed af Buer, Piller og kalejdoskopagtige Dekorations-Kapricer. For begge Ender af den aabne Sal naturligvis Korridorvaegge med Spejle fra Loft til Gulv, saa alle Linier glider ud og fortsaetter sig i taaget, hemmelighedsfuld Fjernhed. En Belysning, der er studeret med Kunst for at faa den rette Nuance i Stemningen: Gassens varme Gulhed og den elektriske Kuppels fantastiske Skjaer blandes sammen til en underlig, solmaettet Eftermiddagstone, i hvilken de slanke, indigoblaa Smaapiller mellem Buerne faar en Intensitet i Farven, som Intet kan beskrive. Saa en Gallerisal med moderne Mesters Billeder og mørkt resedafarvede Flojlsdivaner, bag Dansesalene Buffeter med Champagnen i Krystalkaraffer, friske, glacerede Jordbaer, mægtige Solvopsatser, Kandelabrer og graahaarede gamle Tjenere med Knaebenklæder og Silkestromper, Alting druknet i Luxus, Fornemhed og Pragt.

De Graadige gaar i Begyndelsen omkring og kigger paa det med store Ojne. De er fortunlede, de loper Panden mod Spejlvaeggene i den Tro, at det er Doraabninger, de prøver det blanke Parketgulv som Glidebane, men de tor ikke danse paa det, skjondt Orkestertonerne bruser og Lysten kribler dem i Fodderne. Saa kommer der imidlertid efterhaanden Mylr. Der kommer friskimporterede Yankeer med flirtationslystne amerikanske Misses, som ikke er bange for Nogetsomhelst, og som strax vil valse. De kan ikke til den franske Musik, de ler himmelhøjt selv over deres Kejtethed, og Latteren gjør Ende paa den generte Stivhed. De Graadige faar Mod. Et, to, tre Par begynder; der følger ti, der følger hundrede efter. I et Nu hvirvler de Allesammen afsted som paa Parole. Hvilken Ihaerdighed, hvilket Alvor! Ingen Pavser, ingen Snakken ingen Smil engang. De danser som Gringoire spiser ved Taffelet for Kong Ludvig. Dorene til det dromte, forjaettede Land er sprungne op; de svaelger i Herligheden, de giver sig knap Tid til at traekke Vejret engang af Frygt for, at de ikke skal faa nok.

Hvor de ser ned paa dem med Foragt, de Blaserede, der kommer Klokken Tolv. Aldrig for. Det vilde ikke vaere blaseret, og for dem er Livets højeste Opgave netop at vaere blaseret. De kommer langsomt slentrende, slaebende efter sig Foden med de lavhaelede, lakerede Sko, som om de i Grunden fandt det under deres Vaerdighed at tage dem med. Overkroppen dingler ogsaa hos dem ligesom hos Alpaccafrokenerne; men det er, fordi de er for traette til at gide baere paa den. De kaster deres Peltsfrakke tilbage paa Skuldrene, lader de springende Garderobetjenere traekke den af, smider en Tofranc i Vestiairetallerkenen til Tak, klemmer deres chamois Handsker fast i Klaphatten med det ulastelige sorte Foer og det broderede Navnetraek, stopper omhyggeligt Guldkaeden i Vestelommen, hvis den haenger frem--Gudbevares, de var ruinerede for Tid og Evighed, om man saa dem med Guldkaede til Kjole--saetter Monoclen i det ene Oje, og driver saa en Runde gennem Salene.

Pas de femmes, mon cher! Selv om der fandtes Tusinder af de

allerdejlige Pigeborn, vilde de uvaegerligt sige det Samme. Vaesener i Brude-, Alpacca- eller niogfyrretyve-Francis-Kjoler horer for dem ikke til Kvindeslaegten, og de Andre med Toiletter, Sminke og nogent Bryst er kun undtagelsesvis arriverede saa tidligt.

De Blaserede vender derfor haanligt Dansesalene og den hele Stueetage Ryggen. Ovenpaa er de gronne Borde, der horer de hjemme. De staar og ser lidt forst paa Baccarat'en, faar saa mellem to Fingre klemt en Louis op af Vestelommen og lader den sovligt dratte ned paa Bordet, som om det egentlig ogsaa aeklede dem at have med det at bestille. Men her gaar Naturen over Optugtelsen. Naar de har tabt en ti, tyve, tredive Stykker, begynder der at komme Fut i de livstraette Herrer. Spillet er for dem Absinthen, der strammer op. Naar de efter et Par Timers Forlob forlader det med helt fulde eller helt tomme Vestelommer, nogle tusind Francis rigere eller fattigere, er de medgjorlige ogsaa i Dansesalen. De foragter end ikke en Kvadrille, selv med Udsigt til i Myldret at blive traadt paa den slaebende Fod.

Men det forstaar sig, saa er rigtignok Soupeuserne komne. Det er igjen en tredie Kategori. De er nok blaserede ogsaa, men kun paa Bunden. Blasertheden har faaet Glasur, ligesom Kinder, Laeber, Hals og Arme. Og den Glasur er god. Latteren klinger ungt, den nogne Buste skinner blinkende frisk, saa Ojet ser sig drukkent i den. De Blaserede glemmer at dingle med Overkroppen. Som Katten om den varme Grod, kredser de om de Nyankomne. Men Soupeuserne har deres egne Kavallerer med. Med dem valser og polkerer og ler og loper de og vender Alting paa den anden Ende. Der er kommet nyt Liv i det Hele. Og forst og fremmest i Restavrationen. Den har hidtil staaet ode og forladt med en enkelt trist Englaender hist og her, som spleenlangsomt tyrede sin Otte-francis Souper til en halv Flaske Medoc. Nu knalder Champagneflaskerne, nu fyldes Bordene, vittige Journalister holder Taler for Duchamel, for Jaluzot, for Mademoiselle Chose; og Mademoiselle Chose selv synger Kupletter af "Mascotte" og "le beau Nicolas" for at bevise, at hun er debuteer-faehig. Garconerne flyver, Vittighederne holder Festfyrværkeri, Latteren faar de Graadige i Dansesalen til at komme op og klumpe sig i Tilskuerklynger ved Dorene. Man slaar Bordene sammen. Prinsen betaler. Der er altid en Prins eller en Nabob paa Halvtreds. Og naar man ikke gider drikke hans Champagne laenger og ryge hans Cigarer til halvanden Francis, saa laver man Kjaede og farter ned ad Trapperne og gjennem Dansesale og Alhambrahal og Vinterhave og Billedgalleri og Korridorer, og haler baade Graadige og Blaserede uden Personsanseelse med ind i den overgivne Tummel. I et Par Timer er Velgjorenhedsballet det mest Parisiske af Alt, hvad man kan taenke sig af Parisisk, broget som Boulevarden, solfornojet som en Dag ved de store Lob. Det har Stil, det Bal, hvori saa det mystiske "oeuvre" stikker. Den, som har fundet paa det forst, har vaeret en Fyr, som forstod sit Paris.

[Illustration: Udenfor Boulevardkafeen]

Jule- og Nytaarstiden.

Julen i Paris er ikke Julen hos os. Men at Pariserne slet ikke skulde kjende Noget til Julen, det er dog ogsaa en Overdrivelse. Det holder en Jul paa sin Maneer, en, som passer til dets Liv, dets Vaner og

Tilbojeligheder. Den er ægte parisisk, fuld af karakteristiske Traek, der spejler Befolkningens inderste Vaesen, fremfor Alt fuld af store Modsætninger, som de netop horer hjemme i Modsætningernes mærkelige Stad.

Pariserne ere paa Boulevarden Juleaften. Ved den Tid, da vore Gader begynder at blive tomme, fyldes deres. Festlighed inden fire Vaegge forstaar de ikke; de fejrer deres Bryllupsdag i Boulogneskoven, de maa have Offentlighedens store Sceneri som Ramme om deres Glaede, de maa baere den ud i fri Luft, for at den skal kunne traekke Vejret rigtig. Hjemmets Fest kan de ikke holde, de, hvis Sprog ikke engang har noget Ord for Hjemmet.

Inderligheden og Hjerteligheden, Alt det, der giver Julen dens Saerpraeg hos os, kjender man i Paris Intet til. Slaegt og Venner gjor ikke lange Rejser for at vaere sammen, end ikke Julegaverne eksisterer. Forst Nytaarsdag foraerer Pariserne hinanden deres Presenter; det er som en Slags Kvittering for godt Forhold og stadig Forretningsforbindelse i Lobet af Aaret, paa samme Maade, som Urtekraemmerne hos os giver de Piger Chokoladekager, der har vaeret flittige Kunder.

Men Alverden maerker alligevel, at det er jul. Paris skifter Fysiognomi; Byen forvandler sig imellem Jul og Nytaar til en gigantisk Markedsplads, det er netop dens ejendommelige Maade at holde Fest paa. Om Sommeren har hvert af de ydre Kvarterer og saerlig hver af de tilstodende Smaalandsbyer, der halvt om halvt horer med til Paris, deres "fete foraine", paa den store Nationalfestdag faar den Lov til at brede sig over en halv Snes forskellige Kvarterer af Staden, men i Juleugen erobrer den endogsaa Paris's Allerhelligste, de store Boulevarder. Hele den over en halv Mil lange Straekning fra Madeleinekirken til Bastille-pladsen er fyldt med Traeboder. Paa det mest befaerdede Strog, Boulevard des Capucines, Boulevard des Italiens og Boulevard Montmartre, staar de saa taet ligeoverfor de store Butikkers Udstillingsvinduer, at der kun akkurat lige ved Traeerne er en snever Passage, gennem hvilken man kan smutte fra Trottoiret ud paa Gaden. Og selv i denne Passage har i Reglen en fattig Stakkel, der ikke besad Kontanter nok til at leje sig en Bod hos Kompagniet, som slaar dem op, anbragt sit Bord, hvorfra han under hoje Raab priser sine Varer, i Reglen en eller anden ny Opfindelse: en Maskine til at skraelle Gulerodder med, en Plade til at saette paa Stearinlysene, for at de ikke skal dryppe, et Vaerktoj, der paa samme Tid er Hammer, Ildtang, Proptraekker, Kniv og Fil, eller et nyt Slags Fyrtoj, paa hvilket Saelgerne soger at vaekke Opmaerksomhed ved med haes skrigende Stemme at praesentere det under Titulaturer som "_la mort des allumettes", "le feu miraculeux", "achetez votre feu pour toute l'eternite, dix centimes",_ o.s.v.

Halvparten omtrent af, hvad der saelges paa Boulevardernes Julemarked, er nemlig nye Opfindelser. Det rige, fornemme Paris har ingen Laengsel, som vi har det efter Julen. Laengsel er atter et Begreb, for hvilket det franske Sprog ikke ejer noget Ord. Men i de smaa Vaerksteder, i de flittige Arbejderhuse--og de eksisterer i Hobetal--straebes og spekuleres og slides der alligevel hele Aaret rundt med Juleugen for Oje. Den er den lille Pariserindustri store Fest. Til daglig Brug har Paris ingen Plads for denne Industri. De storartede Nouveautemagasiner og lignende

Forretninger holder den nede; Haandvaerkeren kan ikke etablere sig paa egen Haand i det Smaa, fordi han ikke kan tage Konkurrencen op med Masseproduktionen. Han maa arbejde i dens Sold under Betingelser, der stadig, bliver mere og mere ugunstige for ham, og vaere glad til, naar den vil give ham hans daglige Brod. Den lille Rente, Rygstodet for de kommende Aar, der spiller en saa vaesentlig Rolle i enhver rigtig Franskmands Liv, kan han ikke tjene sig paa den Vis. Men saa er det, at Jule- og Nytaarstiden kommer ham til Hjaelp. For en Bagatel lejer han sig en Bod paa Boulevarderne, og der er han eller hans Kone eller hans Sonner og Dottre uden nogensomhelst Afgift Handlende paa egen Haand den Snes Dage dette Marked varer. Det skulde i Grunden kun holde ud til Hellig tre Konger, men som oftest faar man Tilladelse til at lade Boderne blive staaende endnu en Ugestid efter. Det gjaelder da at finde paa Noget, som kan faa Afsaetning paa dette Julemarked. Og den parisiske Arbejder er Opfindsomheden selv. Man stoder i disse Boder paa Hundreder af snilde Smaating, der rober hans Talent. Hele den Uendelighed af Luxus- og Nodvendighedsgjenstande, der gaar Verden rundt under Faellesnavnet "articles de Paris", har forste Gang vaeret udstillede i Juleboderne paa Boulevarden. I den oprindelige Skikkelse, hvorunder de dukke op der, har de maaske ikke havt den Fuldkommenhed, som de senere faar, det mangler Opfinderne i Reglen Midlerne til at give dem. Men de store Handlende, der er de flittigste Besogende ved Juleboderne, aner gennem de forste, primitive Forsog, hvad der kan komme ud af Opfindelsen, de saetter sig i Forbindelse med Arbejderen, hvem den skyldes, de sorger for, at han kan fuldkommengjore den, og naar saa den naeste Decembermaanet kommer, saelges Artiklen fin og straalende fra de store Nouveautemagasiner for siden at gjore sin "tour du monde". Desvaerre, det er saa ikke laengere den fattige Arbejders Ejendom; Masseproducenten giver ham kun Beskjaeftigelse Aaret igjennem paa den Betingelse, at han udelukkende stiller sin Opfindelse til hans Raadighed. Men i hvert Fald det daglige Brod har den sikret ham, og den Snes Dages Salg paa Boulevarden har ogsaa givet en lille Spareskilling, der kan voxe ad Aare. Thi til naeste Julemarked har han atter noget Nyt, og paa Julemarkedet tjenes der Penge.

Der er, saalaenge Julemarkedet staar paa, et Mylr foran disse Boder og en Traengsel uden Ende paa Boulevarden. Men vaerst bliver det naturligvis selve Helligdagene. Man kan kun komme frem og slippe for at blive klemt ihjel ved at lade sig fore viljelost med af Strommen. Hastvaerk gjaelder ikke. Paris har intet Hastvaerk i denne Tid; det handler og ser kun. Men der er ogsaa Nok at se paa. Alle de store Butikker holde naturligvis aabent; Alt har aabent i Julen. Theatrene giver forste og anden Juledag baade Matineer og Aftenforestillinger, en Cirkus har endogsaa drevet det til at give tre Forestillinger paa samme Dag. De runde Plakatkiosker, hvorpaa de parisiske Fornojelsesetablissementer annoncerer og som er et af de ejendommeligste Traek af Byens Gadefysiognomi, lokke med en uendelig Mylr af brogede Farver og brogede Adspredelser. Kafeer og Restaurationer ere fra Middag til Midnat eller rettere til et godt Stykke paa den anden Side denne, saa fulde, at man maa staa og vente for at faa Plads. Det ligger ikke for den parisiske Handlende at lade en saadan Lejlighed til at tjene Penge gaa ubenyttet hen. Han har ingen Helligdagsanordning, der binder ham, men han har en meget udpraegnet Fornemmelse af, at man gjor ham Konkurrence paa den anden Side af Fortovet, og hvor fattig end denne Konkurrence muligvis er, kunde det

aldrig falde ham ind at foragte den. Saasnart han har tjent saa mange Penge, at han ikke vil tjene flere, bliver han fornem ude paa sit Landsted, men saalaenge han driver Forretning, bukker og skraber han ud for hver Sou, Publikum vil lade flyde i hans Kasse. Bignon, Ejereren af Cafe Riche og en stor Part af Paris' fornemste Kafeer, er Millionaer, men hans Son staar med bart Hoyed og Serviet under Armen ude paa Gaden og bukker for Blusemanden, naar han bestiller en Bock; den unge Noel Peters har taget sin Doktorgrad i Jura, men saa saare han fik sin Faders Restauration i Arv, en af Paris' beromteste, gjorde han sig til Overgarcon i Lokalet. Storsteparten af Paris's Handlende horer til ganske den samme Race Mennesker.

Fattigmandsboderne vis-a-vis dem er kun en Stimulation for dem til at vise sig i al deres Glands og Herlighed. Naar man i Juleboden skriger sig haes for at anbefale en Aermeknap til to Sous, der er nikkeleret "ved Elektricitet", saa soger Juveleren ligeoverfor at drage Opmaerksomheden bort fra dette Raab ved at saette elektrisk Lys paa sine Diamantsmykker til tyve Tusind Francs. Naar en ivrig Batignollesmand med en Svada uden Ende lokker Publikum til at betragte hans Maskine til at udhule Roer, saa neutraliserer Potel paa den anden Side af Fortovet hans Veltalenhed med Paerer saa store som Graeskar, Druer af Dimensioner som Aprikoser, friske Jordbaer og Ferskener. Gjør en ung Blomsterpige med et Smil og fagre Ord Reklame for sine stuedrevne Resedaer og Nelliker, saa fylder den store Blomsterbutik sine Vinduer med Tusind og en Nats Flora, med Rosenbuketter til to Hundrede Francs og med favnehoje Orangetraeer, der bugner af modne Frugter. Der er ikke nogen Tid paa Aaret, hvor Paris's Butikker udfolder en saadan Rigdom som i Juleugen. Den ene Part af Publikum kommer for af kigge paa dem, den anden for at kjoobe Nytaarsgaver. Det rige og det fattige Paris modes i Stimmelen, fores nogle Minutter med af den samme Strom og vender saa tilbage til Luxuspaladser eller Stuer, der er for fattige til at holde Ild i Kaminen. Julen samler dem Alle i Paris's Hjerte, paa de store Boulevarder.

[Illustration: Plakat Kiosken.]

Men det er forresten hele Byen, der er festklaedt. De ydre Boulevarder og Pladser vrimler af Karusseller, af Gynger, af Gjoglere, der dandse paa Line indenfor en med Snor trukken Kreds, af Sonnambuler og Telte med Kaempekvinder eller tohovede Kalve. Overalt Gadeliv, som man end ikke ser det i den skønneste Forsommertid. Kulden, hvis den skulde komme, respekterer Pariserne ikke. Men det er iovrig naesten, som den selv respekterede Boulevardmarkedet. Den kommer kun yderst sjelden, mens det staar paa. I Regelen er det stadig blaa Himmel og Solskin med flere Graders Varme.

Den glade Tid begynder Juleaften. Allerede da er der sort af Spadserende overalt, og de fleste af Boderne lukker op. Men det er en Anteciperung. Forst "Midnatsmessen" og den efterfølgende "Reveillon" ere i Grunden Festens Aabning. Midnatsmessen er en storartet Kirkekoncert, som kun Minoriteten af Pariserne forsommer. Alle Kirkerne er overfyldte; udenfor dem, der er bekjendte for at have de bedste Sangere, staar Publikum i Queue fra Klokken 8-9 for at komme ind. Saerlig til Messen i Madeleinekirken, St. Roch og St. Augustin vil Alverden. Andagt kan der i

den endelose Traængsel ikke vaere Tale om; men Koncerten med dens glimrende Orgelmusik, dens Kor og dens Solonumre i komplet Operastil og sungne af komplette Operastemmer er det ganske vist nok Umagen vaerd at hore. I vor Julestemning vilde det Hele skurre staerkt, men til Parisernes Julefest er det en Ouverture, der passer.

Fra Kirken gaar Vejen til "Le Reveillon", det store Julemaaltid med dets obligatoriske Kalkuner. Der er dem, der holder det hjemme, men en Maengde har dog ogsaa arrangeret det paa Kafeer og Restaurationer. Disse er allesammen Julenat aabne til Morgenstunden, og fra dem allesammen lyder der Sang og lystig Tummel. Holdes der "Reveillon" paa orthodox Vis, maa Gildet ikke ende, for Solen er staaet op den naeste Morgen. Det er den eneste Gang hele Aaret rundt, Pariserne har Forpligtelse til at drikke taet. Til daglig Brug er de det sobreste Folkefaerd, der eksisterer, men Julenat horer der en lille Perial til.

Saadan ser Julen ud i Paris. Forskjelligt er Alt dette, det er vist, fra vor stille, fredelige Fest med gode Venner inden sneomfygede Mure. I det traængselsfyldte, tumlende, straalende Paris laenges Nordboen efter Hjemmet. Men for Pariserne er det rette Hjem paa Gaden, i Faerdselen og Livet, som spaender hans Handlekraft, paa Kafeen, hvor der deklameres og diskuteres, i det brogede Forretningsvirvar, hvor hans Oje spejder efter Planken, paa hvilken han skal redde sig fra at gaa tilbunds i det uendelige Menneskehav.

Med al dens Tummel, alt dens brogede Boulevardliv er Juleugen imidlertid dog naermest kun et Slags Ouverture til, hvad der skal komme bagefter. Alle de Motiver, som ligger i den, faar endnu rigere Udfoldning senere, det Pittoreske Nytaarsnat, det Hexesabbathagtige saerlig paa den forste Dag af det nyfodte Aar. Man kan ikke med Rette beskyldte Pariserne for at de tager lunkent mod dette. Deres By er i straalende Gala, naar Midnatsklokkerne ringer det ind, alle Boulevarder taetpakkede af Mennesker, Alting i fuld Belysning. Ikke et eneste Udsalgsmagasin har lukket, i Konditor-, Blomster-, Legetojs- og den Slags Boutikker stimier Publikum saaledes sammen for at gjore Indkjob af "Etrenner", at ikke engang et tripleret Saelgerpersonale kan tilfredsstille Begjaeret. Alle Markedsbarakkerne saetter det bedste Ben foran for at tiltraekke sig Opmaerksomhed i den ekstraordinaere Stund, da hver aegte Pariser er i Spendeerhumor, Udraabernes Lyrik er paa Kothurnen, de Spadserendes Munterhed soger at folge dens Flugt. Illuminationsgirandolerne, hvormed de Handlende har fundet paa at pynte deres Facade ogsaa til daglig Brug, de store, leende Klynger omkring mekaniske Legetojsdyr, der hopper og kravler paa Fortouget, de futtende Petarder, hvormed man fra Vinduerne skyder det nye Aar ind, Alting saetter Liv og Lune i de drivende Menneskemasser. Og hvilket Skuespil er det da ikke, naar der over dette fantastiske Virvar af Farver, af de hvide, tellignetjede Barakker, af deres Flag og brogede Lampetmylr, over den sorte Folketraængsel og den oredovende Stoj hvaelver sig en Himmel, stille, stjernebesat og maanebeskinnet som den, der ser ned paa Neapels Golf, og naar Luften maettet til Overflod med denne ejendommelige Pariserodeur, der kommer fra Blomsternes og Damernes Parfume, fra Gassens og de store Restaurationers Udstraalinger, naar den ligger om En varm og lun, som om Foraaret vilde vaagne med den gryende Sol!

Men Paris er Kontrasternes By; naar Nytaarsnattens Rus er sovet ud, kommer Nytaarsdagen efter. Den er i den gode Seinestad de forfaerdeligste tolv Timer, man oplever hele Aaret rundt. For hvert Skridt, man gaar, er der en betlende Invalid, for hvert andet en Lirekasse og for hvert tredie et Vaesen, der skal have Drikkepenge. Man bliver jaget, hidset, slidt i, flaaet, som om man var kommen ud, ikke for at spadsere i Januarforaars Solskin, men for bogstavelig at fungere som Bytte for en Parforce-Jagt. Nytaarsdagen i Paris er Tiggeriets Festdag. Skjondt det under almindelige Forhold er principmaessigt forbudt, florerer det dog bestandig paa Gader og Boulevarder med en Fraekhed, som om der slet ikke eksisterede Politi. Men hver forste Januar kvaeler det formelig Byen under sig. Alverden har paa denne Dag Lov at betle, saameget den lyster, og det er utroligt, hvilke Haerskarer, der benytter sig af Tilladelsen. Hele det uhyggelige Paris, der til daglig Brug forer en lyssky, underjordisk Tilvaerelse i Forstaedernes smudsige Gyder, spyer sin Befolkning ud over Boulevarderne, Kajerne og de brede Seinebroer. De samler sig familievis med Alt, hvad der kan praesteres af affaeldige Oldinge, Spedalske og udmagrede Dieborn. Har Familien det normale Tilbehør af Lemmer, Ojne, Naese og Oren, saa soger man ved Kunst at supprimere Et og Andet for at gjore Indtryk. Pariservagabonderne er rene Hexemestre, naar det gjaelder at gjore sig til Blinde eller Kroblinge for en Dags Tid. Jo mere Jammer og Elendighed, man kan vise frem, desto flere Sousstykker skraber man ind. Alle Saar og Skrobeligheder blottes og stilles til Skue, de vaerste Pjalter, man kan stove op, er paa denne Dag de bedste, Paris's Gader bliver til uhyre Hospitalsgange, Luxusstaden ser ud, som var den solet ned i al Orientens Smuds og Misere. De spaedeste Born vralter omkring og spaerrer En Vejen med deres fremrakte Tallerkener, Fruentimmerne hylér og traækker Kjolen fra det kraeftbafaengte Bryst, de lamme Oldinge, Invaliderne uden Arme eller Ben hylér, Luften gjenlyder af Jamren og Klynken, og om kap dermed hviner Lirekasser, Flojter, Saekkepiber, Violiner, Harper og andre Raedselsinstrumenter.

Fortumlet flygter man ind i en Kafe. Men ogsaa der finder man Tiggeriet, det har kun faaet andet Kostume paa. Garconerne ere saa fri "at tilbyde deres lille Nytaarsgave", det vil sige en Cigar med kulort Baand paa til Herrerne og en Appelsin eller et Kraemmerhus Bonbon til Damerne. Hvis man betragter denne Nytaarsgave som en Tak for de regelmaessig efter hver Konsumation i Aarets Lob erlagte Drikkepenge, tager man imidlertid hojlig fejl. Den er kun en Invitation til Extraducor i Anledning af det nye Aar. Er man blot set en halv Snes Gange, udebliver Cigarerne og Appelsinerne aldrig. Og den langt overvejende Part af Pariserbeboerne har idetmindste en Snes Kafeer eller Restaurationer, hvor de kommer nogenlunde hyppig. Slap man saa med dem, kunde det endda gaa an. Men det er i Paris Alverden, der skal have Nytaar: Brev-, Avis- og Pengepostbude, Frisorsvende, Handskejomfruer, Skraeddertjenere, Theaterouvreuser og saa fremdeles i det Uendelige. Endogsaa Pigerne i Tobaksudsalgene have deres baandpyntede Tallerkener staaende paa Disken, altid omhyggelig fyldte med Fem- og Tifrancsstykker for at markere, at en Gentleman comme il faut ikke kan give mindre end en saadan Mont. Det varer ved lige saa laenge som Boulevardbarakkerne og laenger endnu tidt. For henimod Slutningen af Januar begynder Paris ikke at blive normal igjen.

Under Karnevalet,

"I overmorgen afholdes det naestsidste Operabal, der lover at blive ualmindeligt glimrende. De, der onsker at deltage i denne enestaaende Karnevalsfest, maa derfor vaere om sig i Tide." Saaledes lod en Notits, som gik igjen, med nogle Variationer hist og her under samtlige Pariserblades Theaterrubrik. Jeg fulgte det enstemmige Raad, afleverede itide mit Tyvfrancsstykke i et Lokationsbureau, og da Midnatsklokken slog sine tolv Slag, styrede jeg gennem Kredsen af beredne Gendarmer mine Skridt op mod det straalende illuminerede Academie nationale de musique, hvor den enestaaende Fest skulde til at tage sin Begyndelse. Maskerne kom, under Latter og Hvin fra de sammenstimlede Tilskuerskarer, hoppende ud af Hundreder af Drosker, de brogede Silkekjoler raslede op ad Vestibulens Marmortrapper, Tusinde Lysreflexer fra Guld og Spejle, en Luft maettet med Blomsterduft og Parfumer, brusende Dandserhythmer fra Gungls Orkester bolgede de Indtraedende imode. Det saae ganske vist overordentlig lovende ud, og havde Enden vaeret Begyndelsen lig, vilde man ikke havt Anledning til at beklage sig over Bladenes Notits. Men desvaerre, det gaar med de parisiske Operaballer ikke anderledes end med saa mange skjonne Sager, som kun taaler at ses paa Afstand. Klokken Tolv har man Hastvaerk med at komme ind til al den feagtige Pragt, hvis forste Indtryk vaekker de allerstorste Forventninger, Klokken Tre, naar Olivier Metra og den ungarske Maestro har loftet Taktstokken for sidste Gang, gaar man bort stovet og fortraadt, saa skuffet og slukoret som det er muligt.

[Illustration: Indgangen til Operaballet.]

Det kunde vaere ganske kuriost at vide, om Operaballerne nogensinde har set ud, som Romanerne fortaeller. En meget gammel Generation paastaar, at de i deres unge Dage har vaeret baade morsomme og pikante. Men det er saa sin egen Sag med, hvordan Alting saae ud, dengang de Gamle var unge. Man bliver en Smule skeptisk til Slutning, naar man ret taenker over de enorme Tilbageskridt, Verden paa alle Kanter maa have undergaaet siden hine paradisiske Tider. Faktisk er det, at disse "enestaaende Karnevalsfester" nu langtfra er enestaaende morsomme; deres vaesentlige Pikanteri er ikke synderlig forskjelligt fra det, hvis daglige eller rettere natlige Skueplads er Boulevardtrottoirerne mellem Faubourg Montmartre og Cafe Americain. Endnu i Romaner fra Firserne findes der overgivne unge Damer af den fornemme Verden, som en Karnevalsnat gaar paa Eventyr i Operaen, og hvis rode Skulderslojfer medforer saa maerkvaerdige Kombinationer, at de kan fylde hele to tykke Bind. I Virkeligheden derimod har kun yderst faa anstaendige Damer--naar da undtages Udlaendinge, for hvem Alt er tilladt, og som tillader sig Alt i Paris--sat deres Fod paa et Operabal i de sidste halvtredsindstyve Aar; ialfald har de kun gjort det af Nysgjerrighed og under Ledsagelse af deres Maend.

Hovedbestanddelen af det kvindelige Selskab er af den sletteste Art, og de fleste af Dragterne ere ligesaa smaglose som dekolleterede. Det er nemlig ikke laenger Fashion for Fruentimmerne at vaere i Kostume. Hvad de mandlige Gjaester angaar, falder det end ikke en parisisk Urtekraemmersvend ind at klaede sig ud. De mandlige Masker er lejede allesammen uden Undtagelse. Skal de tilmed dandse, betaales der dem forhojet Taxt, og de

sorger saa ogsaa for at maskere deres Ansigt, saa Ingen kjender dem i deres nedvaerdigende Bestilling. At dandse paa Operaballerne for sin Fornojelse er rent ud forhistorisk, I de tre Timer, Dandsemusikken varer, springer de Ulykkelige, der er domte til dette Traellearbejde i Kankan-Attituder omkring i den store Sal og giver med deres halvnogne Dandserinder Forestillinger for dem, det kan mere at se paa disse lascive Scener. Men det er ikke Mange. Hovedparten foretraekker at betragte Operaballerne som en Slags Promenadekoncert. Med sin Klaphat under Armen driver man frem og tilbage i forste Etages Couloirer, hvor Gungl spiller umiddelbart over Hovedtrappen, og kjeder sig med Anstand. Det mest overfyldte Sted er den store Foyer, til hvilken Adgangen ganske karakteristisk er forbudt Enhver, der er i Kostume. I Rotunden ved Siden af er der en Buffet, hvor et Vinglas fuldt af Ol koster en Franc; denne Buffets Priser er maaske, naar Alt kommer til Alt, det mest Aparte ved den "enestaaende" Karnevalsfest.

Karnevalstystigheden begynder forst, naar Ballet ender. Pariserne er et for ceremonielt Folkefaerd til at kunne mere sig i Stuer; den gode Tone paalaegger dem Hundreder og atter Hundreder af minutiose Hensyn, som gjør dem stramme og stive inden fire Vaegge. Udenfor derimod giver man Konveniensen en god Dag. De samme Herrer, som i Operaens elegante Lokaler end ikke af de mest overgivne Dandserhytmer kunde falde paa at lade sig forstyrre i deres langsomme, slaebende, blaserede Promenademarche, er ojeblikkelig, saasnaart de kommer ud paa Gaden, med til at dandse en Kvadrille midt paa Fortovet. Boulevardkafeerne har de Naetter, der er Operabal, aabent lige til Morgenstunden, og ligesaa draebende kjedsommeligt der har vaeret paa Ballet, ligesaa livligt er der paa Kafeerne.

Man gjør i det Hele taget det parisiske Gadekarneval Uret. Det skal vaere dod ud, paastaar man. Ganske vist, paa den venstre Seinebred finder man det ikke laenger, men ganske simpelt af den Grund, at man der i vore Dage overhovedet kun undtagelsesvis finder Udslag af det egenlige Pariserfolks Liv. Paris' Hjerter har flyttet sig med Aarene: det slaar i helt andre Kvarterer nu end i Studenternes.

Saerligt "Mardi gras" er for den parisiske Arbejderbefolkning og for Smaaborgerne maaske Aarets største Festdag. For den lange Fastetid, der i mange Familier overholdes med en vis Strenghed, gaar fire "fede" Dage, paa hvilke man ifølge Traditionen skal saette Maven istand til at kunne staa imod de efterfolgende Savn. Tirsdagen, den sidste af dem, gjør Alverden det saa grundigt som muligt. De Smaafamilier, som paa denne Dag spiser deres Middag hjemme, kan taelles. Alt, hvad der eksisterer af Restavrationer, Vinknejper, Kafeer og lignende Steder, som i en snever Vending ogsaa kan servere Spisevarer, er til den Grad overfyldte, at der maa staa i Queue i halve Timer, for der kan opnaas en Plads ved et Bord. Jo laengere man kommer ud mod Yderkanten af Paris, desto galere er det. Oppe i Montmartre kan man en saadan Mardi gras finde Smaarestaurationer, hvor selve Kjoekkenet tages til Hjaelp, og hvor der serveres Gjaesterne ved improviserede Borde, lavede af Vinkasser, store Kogekjedler og Sligt. Thi hele Familien slaebes med paa Spisekvarteret, fra den gamle Bedstemoder, der knap kan rokke afsted, til Skjodebarnet paa et halvt Aar og derunder. Til daglig Brug slides der i de parisiske Forstaeder, saa man knap kan

danne sig nogen Forestilling derom. Tre hundrede og tredsindstyve af Aarets Dage er Arbejdsdage for de Fleste, og tidt og mange Gange arbejdes der de atten Timer af Dagnet, uden at man nogensinde faar Sol eller Himmel at se. Man kan da taenke sig, hvilken Fest det maa vaere for saadanne Vaesener en enkelt Gang at komme ud. Og naar man kjender en Smule til, hvilket naturligt, selv af al mulig Modgang uopslideligt godt Humor der er karakteristisk for det egenlige Pariserfolk, kan man ogsaa nok taenke sig, hvordan de maa more sig. Tummelen, Snakken, Latteren oversvommer de smaa, til daglig Brug tomme Restavrationer i Paris' Yderkanter med et Liv, saa broget, saa animeret, at det spotter al Beskrivelse. Efter Middagen gaar man naturligvis ikke hjem; Lystigheden fortsaettes ved Kafebordene udenfor paa Gaden, senere hen paa Aftenen under spadserende Driven langs Boulevarderne, der fra den ene til den anden Ende er et uoverskueligt Folkemarked, saa taet proppet, at det paa sine Steder er rent umuligt at traenge sig gennem Menneskestrømmen. Paa de "store" Boulevarder er Traengselen i Aarens Lob bleven mindre, men samtidig er den voxet paa de ydre. Til dem er nemlig nu Hovedparten af Maskerne fortrukne, siden de paene Folk blev for blaserede til laengere at tage Del i Lojerne. Men Karnevalslivet har naeppe tabt derved. Maskerne er bleve adskilligt tarveligere ganske vist, men samtidigt ogsaa adskilligt mere oplagte til at slaa Gjaekken los. Rundt omkring paa Gadehjørnerne improviseres der til Musik af en Mundharmonika eller ganske simpelt til Akkompagnement af en overgiven Gadevise de vildeste Kvadriller, der naturligvis kun voxer i Overstadighed, efterhaanden som Grupperne flokkes om de Dandsende og opmuntrer dem med lystige Tilraab og Vittigheder. Snart er det en hel Flok Klodocher, der skrigende og horntudende stormer ned over Boulevarden og faar de smaa Arbejdersker til at flygte tilside under høje Hvin, snart en flagpyntet Kreaturvogn, paa hvilken Karrikaturer af forskellige politiske Personligheder bliver trukne i Triumf af lystige Ungersvende, der har faaet sig lejet et Dyrehoved og er ganske overordenlig fornojede med sig selv, snart endelig lange Kompagnier af Maskerede med en eller anden hornblaesende Forening i Spidsen. At Lystigheden af og til slaar en Smule ud i Kaadhed, følger af sig selv, men Alverden er glad og fornojet og morer sig virkelig; det forsoner dermed.

Naar det lakker henad Midnat til, begynder Indvandringen i Ballokalerne langs de ydre Boulevarder--der findes et for hvert hundrede Skridt. Til daglig Brug er disse Lokaler naermest besøgte af et Publikum af endnu vaerre Art end det, der kommer i Bullier, og om muligt endnu mere blottet for muntert, naturligt Folkeliv end dette sidste Sted, der daglig bereder saamange paa Traditionen stolende Fremmede de allerstørste Skuffelser. Nu derimod stiller Sagen sig anderledes. Krapylet er ogsaa da med i den broget kostumerede Maengde, men det er ikke eneherkende. Smaa skikkelige Portner- og Haandvaerkerdottre kommer i de guddommeligt kejtede Forklaedninger, ledsagede af den hele Familie, Vuggebornene med indbefattede, med Ojne, der straalere af Dandselyst, og med kirsebaerrøde Trikotben, der ikke kan blive kjede af den saa uvante Motion. Man skulde tro sig milevidt borte fra Paris, midt inde i Hjertet af den uskyldigste kluntede Landsby.

Det hele Paris er paa Benene den egenlige store Karnevalsnat. Ogsaa det fornemme Paris; men det bliver paa sin egen Grund og fejrer der disse

Tusind og en Nats Fester, om hvis overdaadige AEventyrpragt der af og til naaer Rygter til de smaa, fjerne Kroge af Verden, hvor man slaar Haenderne sammen og korsrer sig over, hvor Aviserne dog kan lyve. Aviserne lyver imidlertid ikke; Overdaadigheden fra hine Tider, da Kleopatra loste Perlerne op til Drikkevand, begynder virkelig at vende tilbage i det moderne Athen. Millionfyrsterne fra hele Verden har bestandig havt Passion for at forbause Paris med deres Overdaadighed, og da Paris er noget vanskelig til at lade sig forbause, maa de efterhaanden tage deres Tilflugt til større og større Extravagancer. De orientalske Nabober er i saa Henseende laengst dethroniserede af Amerikanerne. Der fortaelles saaledes blandt Andet om en Karnevalsfest i Mackayhotellet vis-a-vis Triumfbuen, hvor man unaegtelig kom Kleopatras kikkene ganske naer. Familien Mackay horer hjemme hinsides Atlanterhavet og skal have sin eksempellose Rigdom fra Solvminer derovre. Der er ingen Ende paa dem, hedder det; i hvert Fald er der ingen Ende paa Millionaerfamiliens Luxus. Hotellet var ikke stort nok til at rumme de Gjaester, man vilde indbyde. Men det generede ikke Naboben. Som en ny Aladdin lod han i et Par Naetter, ved Hjaelp af Hundreder af Arbejdere og nogle hundrede tusinde Francs, et Dandsepalais rejse sig paa hans Haveplads, ikke en interimistisk Sal, men et virkeligt Palais med røde Flojls Vaegge, Spejlglas, Marmor og Guld overalt, med indlagt Parketgulv og Sligt. I dette Palais serverede han sine fem hundrede Gjaester friske Jordbaer, forskrevne fra Alverdens Sollande, Storer fra Rusland, Fuglereder fra Indien og Vildsvineskinke fra Ungarns Skove. Og ikke nok dermed; efter Bordets Overraskelser bragte Kotillonen en ny, om muligt endnu større. Istedetfor den ordinære Papirspynt indeholdt Knallerterne pragtfulde Silkebaelter, Skaerf, Torklaeder o.s.v., alle forsynede med et aegte Smykke, hvorpaa det amerikanske Vaaben var ciseleret, en lille Kotillonsfinesse, der havde kostet Hr. Mackay halvandet hundrede tusinde Francs. Han havde den Tilfredsstillelse, at hans Fest berommedes som den rigeste under Aarets Karneval. Men han skal tage sig iagt; der er Adskillige, som er lige i Haelene paa ham. Jordbaerrene og Kotillonen bragte ham Sejren; naeste Gang vil imidlertid en eller anden Konkurrent soge at overtrumfe dem, og Hr. Mackay maa saa finde paa nye Overraskelser, hvis hans Renomme ikke skal gaa flojten. Heldigvis for ham har han de udtømmelige Miner; de er snart absolut nødvendige, naar man vil fore Hus i Paris. De primitive Tider, da man nojedes med en Smule Aandrigheid i de fornemme Kredses Selskaber, de er forbi for laenge siden.

Hos Republikens Praesident.

Hr. Jules Grevy er en rar, stilfaerdig Praesident, der ikke beskjaeftiger Verden altfor forfaerdeligt med sin Personlighed. Ministerierne komme og gaa. Freycinet afløses af Ferry, og Ferry af Gambetta, og Gambetta igjen af Freycinet og Ferry; Hr. Grevy lader dem ganske roligt skifte. Han gaar paa Jagt med sine Venner i Provindsen og spiller Billard med sine Venner i Paris, og naar engang imellem en Avis, der vil give sig ud for at vaere inspireret af ham, tillaeffer ham en decideret Mening om Sagerne, saa kan man vaere ganske sikker paa, at den Dagen efter bliver nodt til at dementere sig selv. For en Republik, der gjor saa meget Spektakel som den franske kan der ikke taenkes nogen mere hensigtsmaessig Praesident. Hans Roboder en Smule paa Uroen ellers. Var han som de Andre, vilde der ikke vaere til at leve i Frankrig for bare Politik.

[Illustration: Ankomsten til Ballet.]

[Illustration: Jules Grevy, Republikens Praesident.]

Hele Aaret rundt er der i Grunden kun tre Gange Hr. Grevy virkelig beskjaeftiger Pariserne. Det er, naar han giver sine tre store Elyseeballeer. Kunde han følge sit Hjertes Drift, strog han ganske sikkert ogsaa dem. Men det--veed han--vilde Pariserne aldrig tilgive ham, og som en klog Mand finder han sig da i at ofre paa deres Passioners Alter. Han traækker det sorgelige Ojeblik ud saa laenge som muligt, men henimod Midten af Februar begynder Aviserne saa smaat at raillere over Stilheden i Elysee; det er saa nødvendigt, at der gjøres Noget. Grevy kalder sin Overkok til sig og underretter ham om, at der maa kjøbes ind til det første Bal. Praesidenten for den franske Republik og Praesidenten for Kjøkkenet i Elyseepalaeet have ogsaa ellers--paastaar man--hver Morgen deres regemaessige Sammenkomster; men det er kun under Balforberedelserne, at disse huslige Konferencer udstraække sig til Timer. Kjøkkenchefen forlader dem med stolt loftet Pande i Bevidstheden om den AERbodighed, hvormed Leverandorerne vil modtage ham, naar han kommer og gjør sine exceptionelle Bestillinger; Statschefen gaar fra dem tankefuld og med Skyer paa sin Pande. Han kan i det Hele taget ikke lide det Exceptionelle og allermindst den exceptionelle Luxus; Han finder det langt fornuftigere at anbringe sine Penge i Huse paa Boulevard Malesherbes end i Spise- og Drikkevarer, og han veed af sorgelig Erfaring, at et Elyseebal koster mange Penge.

Naar Praesidenten lader spille op til Dands i sit Palais, kan han nemlig ikke, som naar han gifter sin Datter bort, indskraenke sig til at invitere Familierne Grevy og Wilson med samt nogle ganske enkelte gode Venner af Huset. Hele Paris gjør Fordring paa at modtage Indbydelser, hele den Part af Provinserne og af Udlandet, som tilfaeldigvis opholder sig i Byen, mener at have om muligt endnu større Berettigelse til at stille samme Fordring. Saa saare Rygtet om, at Ballet naermer sig, kommer ud i Staden, bestormes Praesidentskabets Sekretariat med Anmodninger i massevis om Billetter. Selv et Theater i Vaelten, der er ifaerd med at bringe et nyt Stykke af Sardou eller Dumas paa Scenen, kan ikke vaere mere plaget. Alverden kjender et Municipalraadsmedlem eller en Deputeret, der maa gaa i Ilden for dem ved denne Lejlighed. De har Allesammen deres alenlange Lister, og saa indflydelsesrige Personer er det i en Republik grumme vanskeligt at afslaa Noget. Legationerne paa deres Side ser sig ligeledes nodsagede til at stille store Krav. Hele Kolonien danner Queue udenfor Gesandtskabshotellet for at skrive sig paa Listen, og selvfølgelig betragter hver Enkelt det som en personlig Fornærmelse af Gesandten, naar hans Begjaering ikke tages til Folge. Det bliver paa denne Maade Hundredetusinder, der vil med til Grevys Bal; en halv Snes Tusinde af dem i det Allermindste kan man paa ingensomhelst Maade undgaa at tage med. Der fojes af Teldug store Tilbygninger til Palaeet, alle de til daglig Brug ubeboede Sale stoves af og befries for deres Mobelovertraek, de Tusinder af Messing-Moderatorlamper, hvormed Huset ved en saadan Fest belyses fra overst til nederst, poleres og fyldes, der bliver lejet Planter og Blomster til at dekorere med hos alle Parises Gartnere, Municipalgardisterne tilhest kommanderes til Tjeneste for at holde de

naermeste Gader ryddelige, og Vognene begynder saa paa den hojtidelige Aften at rulle ind i Gaarden.

Man er i Republik. Det ceremonielle Reglement fra Kejsersdommets Dage, der gjorde en Vogn uden Numer obligatorisk for Enhver, som indfandt sig til Hove, existerer ikke laenger. Man kan komme i Droske eller tilfods ganske efter eget Behag. Adgang naegtes Ingen, som er i Selskabsdragt og praesterer et Invitationskort. Men det maa han ogsaa af med, og det er for Mange en stor Skuffelse. Det saae saa imponerende ud: en kaempemaessig Karton af hvidt Glacepapir, hvorpaa i smagfuld Snirkelskrift laestes: "Praesidenten for Republikken og Fru Jules Grevy udbede sig AEren af Hr. N. N.'s behagelige Naervaerelse i Elyseepalaaet den og den Dag", og nedenunder paa Foden den lille Bemaerkning "on dansera". Paa en Visitkortskaal vilde det have gjort magelos Effekt. Men Kontrollen ved Indgangen er yderst streng. Man har adopteret det samme System som i Parisertheatrene. Tre Herrer i kjole og hvide Halstorklaeder sidde ved et stort Skrivebord og attrapere enhver Indtraedende med Anmodningen "votre carte, Monsieur". Der rives et Hjørne af den smukke Glacekarton, og naar man vil ind efter at have givet sit Overtøj til Opbevaring i et af de uhyre Skabe paa begge Sider af Entreen, maa ogsaa selve Kortet afleveres til Lakajen, der vogter Adgangen til den forreste Sal. Udgangsbillet kan ikke faas. Er man een Gang inde, maa man blive der, til man er traet og maet af Herligheden. Stundom kan det endogsaa haende, at man maa blive der laengere, end man selv skjøtter om. For at forebygge Traengsel, paastaa Nogle, Andre mene af faderlig Omsorg hos Praesidenten, for at hans Gjaester skal faa Alting at se, er der nemlig ved Elyseeballerne foreskrevet Selskabet en permanent Rotationsbevaegelse. I den forreste Sal, hvor Praesidenten og Fru Grevy tage imod saerlige Honoratiores, samt i de umiddelbart tilstodende, hvor Corps diplomatique opholder sig, er det for det almindelige Publikum ikke tilladt at blive staaende. Standser man et Ojeblik, har man strax en sortklaedt Lakaj med Solvkjaede om Halsen paa Siden af sig og bliver i en daempet, men meget bestemt Tone anmodet om at passere videre. I de mindre hellige Lokaler er det tilladt at blive, hvis man skjøtter om det, men det er ikke tilladt at vende om og gaa tilbage til den Sal, fra hvilken man er kommen. Op ad Dorstolperne staar der, fra Ballet begynder, til det ender, plantet to hoje, haandfaste, violette Lakajer i Drabantattitude og med Muskler som Saint-Marceau's Harlekin. Deres udstrakte Fod spaerrer Doren. Vil Nogen fremad, traekkes Laeggen i den hvide Silkestrompe aerbodig ind, men for den, der vil tilbage til det forladte Paradis, spaerrer den Passagen, og fra Cerberus'ens Mund lyder der et ubonhorligt "on ne passe pas". Hele Palaaet, Stue, forste og anden Etage med dets labyrinthiske Virvar af Sale, Trappegange og Korridorer maa vandres igjennem og Vandringen begyndes forfra igjen, for man kan komme til det Sted, man engang har forladt. Kun fire Sale i Midten danner en Undtagelse: to, i hvilke der danses, en, hvor man i uendelig Traengsel slaas om at komme til Buffeten, og en, pyntet med Palmer og bredbladede Planter, som er bestemt til Hvilested for de dansende Damer. Mellem dem har man Lov til at vandre, som man lyster. Det er ganske heldigt. En Kavaleer, der mellem Dansene onskede at skaffe sin Dame et Glas Is, vilde, hvis han skulde gjøre den ellers foreskrevne Rotationsbevaegelse, blive nodt til at absentere sig for et Tidsrum af mindst et Par Timer. Han kan bruge Tid nok, for han faaer banet sig frem mellem Raekkerne, der stadig staar opstillede ved Buffeten.

[Illustration: Ved Buffeten.]

Forovrigt er det saa viselig indrettet, at dette lille Komplex af Sale, hvor man har Tilladelse til at bevaege sig frit, ogsaa er det eneste Sted i hele Palaeet, hvor det er fornojeligt at vaere. Toiletterne opholde sig ikke der; Traengselen er altfor umaadelig, til at de kan gjore sig gjaeldende. Men Toiletter behøver man i Paris heller ikke at gaa paa Elyseebal for at beundre. Hvad der derimod traeffes i dets Dansesale, det er netop det Sjeldneste, der ses i den store Seinestad: unge Piger uden Toiletter, i en simpel hvid Kjole, men med Foraarsroser paa de usminkede Kinder, med store, forundrede Ojne og Ansigter, der straalere af Henrykkelse over at vaere paa Bal, Faenomenet er overraskende, men det er ikke uforklarligt. Ved Siden af de sextusind Indbydelseskort, der udstedes til Kreti og Pleti fra Paris og Provinserne, de to tusind, som Amerikanere og Englaendere erobre, samt det halvandet Tusind, der gives til andre Udlaendinge, indbydes der ogsaa nogle Hundrede Personer af Hr. og Fru Grevys private Omgangskreds, det vil sige af det aegte parisiske Bourgeois. Det er til daglig Brug ikke med i Verdensstadens Rummel og Tummel, og det stiller fremfor Alt ikke sine Koner og Dotre til Parade mellem store Kokotter og smaa Boulevardlover. Men for Praesidenten har det saa megen Estime, at det ved hans Baller undtagelsesvis blander sig mellem den mylrende Skare. Dets Dotre moder med Balkortet ved Viftesnoren og med Sextenaarsglaede ved at danse, de skriver de unge engagerende Officerers Navne op paa Kortet med en Alvor, som var det Fredstraktater, de undertegnede, de valser og polkerer, som gjaldt det Livet, og med Studsen standser Udlaendingene og Boulevardpublikummet. De har saa tidt forsvoret, at Dramaforfatterens Ingenufigurer findes andetsteds end i Digternes egen Fantasi; her begynder der at dukke en Anelse op hos dem om, at disse henrivende unge Vaesener virkelig er tro Kopier efter Naturen. De faar et Indblik i et Paris, som de ikke kjender, men som de dunkelt fornemmer maaske er det, som det, naar Alt kom til Alt, lonnede sig bedst at stifte Bekjendtskab med. Det er formelig, som om Luften i Balsalen blev rensat af al den sunde Ungdom. Ellers er der Svedebadstemperatur og Pestatmosfaere af Lampeos og sammenpakket Menneskemyr allevegne. Man gisper og stonner, Hovedet vaerker, Tindingerne banker i Feber, for Rotationsbevaegelsen er tilende, og man atter kan traekke Vejret i de forreste Sale.

Men Pariserne holder trolig ud. Naar det blot ikke drejer sig om Politik, er der i hele Verden ikke noget taalmodigere Folkefaerd end dem. Forst henad Et kommer Ballets store Maerkvaerdighed, og til den maa man aldeles nødvendig vaere med, om ikke af anden Grund, saa af ren Nysgjerrighed. Lidt over Midnat viser der sig et oplivende Syn. Salenes Traengsel viger tilside og aabner i Midten Passage for en stolt fremadskridende Afdeling Militaer. Man har savnet det hele Aftenen, og Savnet har vaeret saa meget mere paafaldende, som den stadselige republikanske Garde ellers plejer at pynte op allevegne i Paris, hvor der er noget Hojtideligt paa Faerde. Nu kommer den, hoj og strunk og stram i sine lange Ridestovler, hvide Benklaeder, blanke Harnisker og Hjelme med den vajende Fjerbusk. De Fremmede bilder sig et Ojeblik ind, at det er Praesidenten, der gjor ceremoniel Promenadetur omkring mellem sine Gjaester. Men Hr. Grevy er ikke saa pretentios. Naar han i et Par Timers Tid har taget mod de

Kommende og traenger til at hvile sig lidt i de for ham og hans Familie reserverede Vaerelser paa forste Sal, ser man en aeldre, graahaaret Herre gjore Forsog paa at arbejde sig gjennem den roterende Maengde. Det er Statschefen, men forholdsvis kun meget Faa kjender ham og viger tilside. Han ser i sin sorte Kjole uden Ordensbaand ud som Pluraliteten af de mandlige Balgjaester, og Tjenerskab til at bane Vej for ham er der ikke Tale om. Republikansk Garde vilde han endnu meget mindre kunne falde paa at rekvirere til sit Behov. Det er Chefen for Elysee-palaeets Kjokken, den kommer for at assistere. Maerkvaerdigheden, som skal gaa for sig, er Aabningen af hans Souper, en rigtig Souper med koldt Kjokken og Champagne i Stromme. Ved de almindelige officielle Fester havest der kun en ordinaer Forfriskningsbuffet med Sandwich, The, Punsch og Konditorsager. De tre aarlige Elyseeballer er de eneste, ved hvilke Gjaesterne bydes paa Souper. De faar den ganske vist kun efter noget Besvaer, men de faar den dog. Gardistkorpset stiller sig op ved de to Adgange til Salen, hvor den serveres. Den dem givne Parole er overordentlig streng. Der er dog altid et mystisk Ord, som gjor Passagen forbi de violette Tjenere mulig. Naar man hvisker dem "Corps diplomatique" i Oret, traekker de Silkebaendene tilbage. Men overfor Gardisterne hjaelper ingensomhelst Parlamentaren og ingen Personsanseelse. Enhver maa vente, til hans Tur kommer, Og Pariserne venter; de stiller sig op i Queue og venter timevis, som de gjorde det i den elektriske Udstilling for at faa det Halve af en Arie paa Operaen at hore, som de gjor det ved deres Theatres Billetkontorer, ved deres Omnibusstationer og overalt. Vanen til at gjore Queue er bleven deres anden Natur, og de finder ingen Inkonvensens ved det laengere. Med Mellemrum aabnes Souperalonen Dore, og der slippes saa Mange ind, som den kan rumme. Naar Holdet er bespist, sendes det ud ad den anden Dor, og en ny Afdeling af Queuen kommer til Fadet. Det bliver saaledes ved fra Klokken Et til Klokken Fem om Morgenen. Saa lukker Kjokkenchefen Bevaertningen, og de sidste Ventende maa gaa hjem med tomme Maver. De har kun den Trost, at de ved at staa opstillede saa laenge har erhvervet sig større Chancer for at faa deres Overtoj end de, der er brudt op paa et tidligere Stadium af Festen. At komme fra et Elyseebal ligesaa beklædt, som man er kommen til det, er at have vundet et Lod i Lotteriet. At komme derfra uden at vaere fortraadt, forpuffet og forstumlet af kvalmende Skjaersildstemperatur er en total Umulighed. Men Konvensensen fordrer, at Republikens Praesident og Fru Jules Grevy tre Gange om Aaret udbede sig deres tro Republikaneres Naervaerelse til denne Fornojelse, og Konvensensen fordrer ligeledes, at de tro Republikanere finde Naervaerelsen saa behagelig, at de saetter Himmel og Jord i Bevaegelse for at opnaa den. Konvensensen har nu engang Ingenting med det Begribelige at gjore,

FORAAR I PARIS.

Den tyvende Marts skal ifølge den franske Almanak Foraaret begynde, og den tyvende Marts skal ifølge gammel Tradition det første Foraars træ i Paris staa med grønne Blade. Der er et, der er foran alle de andre; og morsomt nok, som det hjemme i Kjobenhavn er Holbergs Træ, saaledes er det her Molieres, der lyser Vaaren ind: et rankt og rundkronet Kastanietræ

lige for Indgangen til Theatre francais. Der staar det midt i Byens Hjerte, og der er ikke een Pariser, som ikke kjender det og holder af det. Saa saare Vinterspleenens Taage letter, og den forste gyldne Solflod breder sig og svømmer ud over Boulevarderne gjør han en Afstikker til Traeet paa Theaterpladsen, saa tidt han kan komme til det. Laengselsfuldt kiger han op til de violetbrune Knopper og følger deres voxende Bugnen. Den Dag, han paa Asfaltflisen finder det forste dryssede, harpixfede Skjael og ser det forste grønne Blad deroppe titte frem, pjusket som en lille dunet Kylling, der lige kryber ud af AEgget, den Dag er hans store Fest. Thi med den begynder den herlige Tid, da hans kjaere Paris Maaneder igjennem bliver, hvad han saa uendelig gjerne vil have, det skal vaere: den skjønneste Stad i Verden.

Samtidig med Molieres Trae springer hele Paris ud i et Nu. Under Boulevardkafeernes Solsejl mylrer det med glade Mennesker, der sidder paa Trottoiret og leer op til det piplende Grønne og til det endelose Tog derude paa Gaden, hvor under blaa Himmel og Sol og brogede Parasoller Vogn efter Vogn farer afsted. De farer gennem Champs-Elysees i Række ved Siden af Række, gennem Boulogneskovsavenuens Solbundstraaler og ind mellem de lovende Alleer. Hele Vejen sidder der Tilskuerhobe i Tusindvis, Bornene loper og leger mellem de knoppende Syrener eller jubler paa Karusellhestene eller staar og hviner af Glaede over Forestillingen paa Marionetteatrene. Henover Skovens lange, snorlige Ridestier galopperer Kavalkader af elegante Ryttere og Amazoner, i den zirlige lille Kabriolet promenerer Dandyen sine Vaeddelobere og sin strunke, stoltpudsede Kudsk, de hvide Frugttraeer drysser deres Blomster, og under dem, paa de store, grønne Plaener, ligger der boltrende Grupper og bader sig i den varme Sol. Laengere borte kommer Seinen, uden den mindste Krusning, spejlende hver lille Fjersky; der glider hen flygtig og luftig som Ringe fra en Cigar. Kanotiererne har faaet deres stramme Trikottrojer paa og deres rode og blaa Huer, og i deres lange, spidse Baade flyver de afsted over Vandet og forsvinder bag Pynten under Haengepilens fantastisk-skjønne Hang af lysgrønt Lov. Hele Paris er ude og fylder sine Lunger med den vidunderlige Luft og svaelger i Bevidstheden om, at den tre Maaneder paa Rad, lige til de store Junilob er forbi, vil Morgen efter Morgen vaagne til den samme Herlighed og Fest.

[Illustration: Dandyen promenerer sin Kudsk.]

Pariseren har Ret: der er ingen Stad, der i Foraarsdragt er saa smuk som hans. Det er nemlig ikke blot Foraaret, der pynter Paris, men ogsaa Paris og Pariserne, der pynter paa Foraaret. Deres Parker og Avenuer, deres Boulogneskov, den hele Omegn soignerer det og sorger for, at det kan vise sig fra sin fordelagtigste Side. De stadser paa det som paa et sodt Kjaeledaeggebarn, der dog traenger til rentvaskede Kinder og snehvid broderet Kjole og fintkruset Halsstrimmel for ret at kunne gjøre sin Sodhed gjældende. Det gjør de ikke saa ilde i endda. Der er aldeles ingen Anledning til at komme i lyrisk Fyr og Flamme mod en saadan Servering af Natur paa Praesenterbakke. Den traenger ikke til nogen Assistance, naar dens fulde Skjønhed staar i Sommerfloret; saa er der langt vidunderligere i en Skovskygges Ro, paa en duftende Klovermark eller ved Aalobet, der risler mellem Enge, hvor Guldsmede og blaa Sommerfugle sidde og dromme paa de rode Valmuer. Saalaenge der derimod endnu ikke er hverken Romantik

eller Skygge, men kun Sole og vissent Vinterlov under Skovtraeerne, saalaenge Klovermarken hverken har Blade eller Duft og Aabredde hojst en lille Anemone bag en graaskiden Snebunke, der er i Faerd med at smelte, saalaenge har den kjaere Natur dog maaske en Smule for meget Slaegtskab med de mindre propre Smaaglutter, hvem Naesen lober paa. Man skal vaere Moder for at have Blik for deres Englelighed, og man skal vaere idetmindste et Stykke af en Poet for at kunne goutere Foraar i det Kostume.

Pariserne er ikke Poeter; de pynter deres Foraar, som Watteau pyntede sine Hyrdestykkers Faar og Le Notre sine Versaillesparker. Det er en gammel Svaghed, de har, og den maa man tilgive dem. Der kommer noget saa udmaerket Dejligt ud deraf. Paa den første Foraarsdag er Alt komplet, Alt i _grande toilette,_ blankt og pillet og pudset. Det er Gjenfodelsesfest, og Paris har Festens Dragt. Plaenerne straekker sig gronne og tykke og blode som Flojl i Park Monceau. Der er ikke et Straa, der mangler i det svulmende, fyldige Taeppe; der er ikke et drysset Knopskjael, der har faaet Lov til at ligge og saette Plet paa Vaarens jomfruelige Klaedebon. Riven har glattet Gangenes brune Gruskies og fjernet Alt, hvad der ikke skulde vaere der; de gule, fjedrende Stole staar paa Raekke og Rad i Solskinnet som til stor Ceremoni, de runde Blomsterbede pranger i Farver af Aurikler og store Stedmodersblomster og hvide Bellis og rode Ribes. Om den antike Sojlekolonnade ranker Efeuen sig uden et vissent Blad, og de unge AEllinger staar paa Hovedet i Dammen og plasker Vandperler op paa Laurbaerbuskenes Blade. Ovenover Alt det kan det fine, lyse Bladlov sagtens tage sig ud, og som det er der, er det allevegne. Paris har Park ved Park, en lille, firkantet Square idetmindste ved hver anden Gadeende, hvor den første Foraarskjonhed bliver poleret og fredet om og sat i flatterende Ramme med ikke mindre Omhyggelighed. Saa kommer det mylrende Virvar af Avenuenettet paa alle Kanter, med dets altid friskvandede Kjoreveje, med dets Fontaener, dets Statuer og Bosketter, og saa kommer endelig Boulogneskoven. Man kan tage en Droske til den paa Boulevarden og naa den i et Kvarter og for halvanden Franc. Den ligger som i selve Byen, og dens Foraarsapotheose giver hele Paris Relief.

De Fremmede er himmelraabende uretfaerdige mod den stakkels Boulogneskov. Det har sin ganske naturlige Grund, det kommer simpelthen af, at de i Reglen aldrig faar den at se, for den er affloreret. Deres Indvandring i Paris begynder forst, naar deres Sommerferie begynder. Men saa er dens Glans forbi, saa er den flov som Moderne fra Faubourg Saint-Germain, baarne af Bondepigen ved et nordisk Kjobstadmarked. Den skal ses helst i Marts eller April, tilnod i Maj, saa er den enestaaende i Verden. Den har da ikke blot den allersarteste og allereleganteste Foraarsdragt, som Natur og Kunst har kunnet komponere i Forening, men den har den gennemtrukken med en Parfume af _Tout Paris_ koncentreret i Essens. Det er, hvad man nu end vil sige, en ganske ejendommelig Ting. Gran- og Lindeduft kan vaere berusende, Orangers krydrede Vellugt ikke mindre. Men den er der Tusinder af Skove, som er faelles om. Boulogneskovens er der derimod kun en, der har, en eneste paa hele den samlede Klode.

Fra den Dag, da Foraarstraetet ved Theatre francais staar i Knop, indtil Mylret af nummererede Fiakrer og Epiciertraengselen og Stovet paa den store Vaeddelobsdag ved Longchamps har staenket Banalitet over de fornemme Alleer, i de tre unge Foraarsmaaneder er Boulogneskoven obligatorisk for

hver ægte Pariser-existens. En Promenade der horer til. Man kan bedre undvaere Desserten til sin Diner, end man kan undvaere den. Men der er kun een bestemt Promenade, som gjaelder, den mellem Fire og Syv. Saa ruller Alt, hvad Paris har af Ekvipager, afsted til den, Faubourgernes Adel kommer i Karosserne a la Louis quatorze med den vaeldige Fadding vuggende sig paa Kaempfejedre og med de silkebestrompede, stive Lakajer. Finansbaronerne kommer med det springende Fuldblod for den elegante Kabriolet, Politikerne, ukjendte igaar, magtstraalende idag og forglemte imorgen, kommer i Hyrevognen, der er lejet for deres korte Glorietid; Kunstens og Videnskabens Stjerner skjuler sig for profane Blikke i Baggrunden af deres lukkede Koupe, men udfordrende, brammende, med Rosenbuketter bag Hestens Ore og i Groomens Knaphul, stiller den store Kokotte sin straalende, friske Toiletteluxus og sin malede Skjonhed ud paa de polstrede Silkehynder. Alt, hvad der i Paris har et Navn, en Stilling, en Formue, ruller afsted til Boulogneskovstaeavnet. Fremmedkolonierne følger Trup, denne stadig voxende Mylr af Millionkonger fra alle Verdens Egne, der kommer en Saeson til Paris, for at Guldfloeden, hvori de vaelter sig, kan kaste en efemer Glans over deres obskure Tilvaerelse. Alle jager afsted over de friskvandede, brede Veje, gennem de blinkende Solbundtstraaler, ud til _le lac_. Der, ved Begyndelsen af den, hvor Svanehuset titter op mellem den skvulpende Gondolflotille, strammes pludselig Tojlerne, og hele Strommen af Kjoretojer ruller langsomt videre i Skridt. Man gjor _le tour_, den verdensberomte _tour du lac_. Slentrende, standsende ved hvert tiende Skridt, fordi Traengselen er for taet, kjorer man paa Parade i Queue langs den kunstige Skovsos Bred. Der er tre, fire, undertiden fem Raekker Vogne ved Siden af hinanden og ikke en Armlaengdes Plads mellem hver. "Baronesse d'Ange", den store parisiske Depravations-Baronesse, der altid kjorer selv, maa holde igjen, for at hendes hvide Hest ikke skal stikke Hovedet ind til Dronning Isabella af Spanien. Gambetta og Rochefort ruller Side om Side. Mde. Rothschild og Mile. Eva fra Fantaisies-Parisiennes reklamerer _vis-a-vis_ hinanden for een og den samme Modehat fra igaar. Stadig i Queu'en, stadig standsende, bevaeger man sig fremad til Enden af Soen. Paa den anden Bred er der maaske nok saa smukt i den lange, skyggende Allee, men denne anden Bred foragter man. Der er der ikke en eneste Vogn. _Le Tour_ gjaelder kun den ene Side, den holder man sig til. Saasnart man er kommen til Enden, vender man, alle Vognene paa een og den samme Plet, og slentrer tilbage igjen, ind i Traengselen, langsomt nedad mod Svanehuset, for, naar man har naaet det, at begynde forfra paany. Det er deri, Promenaden bestaar. Man, sidder stram og strunk, pyntet og fornem. Et Toilette uden Smag, et Smil paa urette Sted, en Bevaegelse, der ikke var korrekt, vilde ligefrem saette Plet paa Ens gode Navn og Rygte.

Landskabet selv er som denne luxuose Ramme omkring det. Det kunde males paa Bagtaeppet i en Feeriedekoration uden at idealiseres. Alt er her, hvad der kan udtaenkes af fortryllende fin og yndefuld Natur. En bestandig spejlblank So med vuggende Gondoler og sejlene Svaner, Smaaer, der romantisk bryder Udsigterne i Pynter, hvor Guldregnen haenger ud, saa at dens Blomsterklaser kysser Vandet, Klippevildnis med Kaskader mellem Bregner og Efeu og blaarankede Clematis, fantastiske Broer og blomstrende Bosketter og blode, gronne Engskraenter, hvor de hvide Sommerfugle leger Tagfat. Og saa rundt omkring de brede, fornemme Alleer og de sarte Akacielunde og de lange Plaener, der ligger saa rolig, som om de var

vuggede i Drom af Duften fra de store, gulblomstrede Buske, der hegner dem ind. Ovenover det Hele Solen, som ingen Skovtykning tager Varmen og Glansen fra, men som lister sig legende ind mellem det unge Lov og tegner det igjen i Skyggerids paa Graasset nedenunder. Friskhed bestandig fra Vandbrusens vaskende Regn, ikke et Stovgran paa noget Blad, men smaa Draabeperler allevegne, der blinker i Solen som evig Foraarsdug over det fortryllede Land. Man kan saa tusinde Gange sige, at det er Kunst og ikke Natur, vidunderlig dejligt er det, hvad man end vil kalde det. Det er Foraaret, der holder kongeligt Indtog med kongelig Pomp. Hele dets Hof er der paa Parade i Galapuds for at hylde dets Komme.

Saaledes ser Pariser-Foraaret ud ved Boulogneskovens So. Men det ser ud omtrent ligesaa paa alle Kanter af den store Luxusby. Allevegne er der fine Lystslotte og pudsede Parker, Skraenter med Villahaver og ranke Alleer til at pynte paa det, allevegne rammer Seinens blode Bugtninger det ind med Romantik, allevegne ligger Kaempstaden i Baggrunden med Solglans paa de forgyldte Taarnspir. Foraaret er dejligt, hvor det saa slaar sine Ojne op i den hele Verden. Men det har et Saerpraeg her, som det intet andet Sted har. Det er badet i Pragt, gjennemsyret med Fest, hyllet i Elegancens skinnende Klaeder. Det er parisisk fra Top til Taa.

[Illustration: Kaskaderne i Boulogneskoven.]

[Illustration: I Kammeret: En Tilhorerloge. Tegning af Mars.]

[Illustration: Kammerets Talerstol.]

I KAMMERET.

Hvis Parlamentarismen ikke allerede havde vaeret opfundet andetsteds, vilde Franskmaendene have opfundet den. Den er netop Noget, som passer for deres Behov. De traenger til at hore og hores. Forst i det talte Ord er Personligheden helt med, og det er i at give Personligheden som Indsats, at de har deres Styrke; forst det talte Ord virker paa Sandserne, og de staar under Sandsernes Herredomme i al deres Faerd.

Men havde Franskmaendene gjort Opfindelsen, vilde der vaere kommen en hel anden Parlamentarisme for Dagens Lys end den, til hvilken Gjenboerne hinsides Kanalen har givet Tonen an. Ogsaa nu har de, for at akklimatisere den, maattet laempe den adskilligt. De har, om man saa vil, oversat den fra een Races Liv i en andens. Den er i England en rolig, jaevn, daglig Bestyrelse af Landets Forretninger. Men for en saadan Bestyrelse og for disse Forretninger har Franskmaendene kun ringe Sans. De er ikke Politikere, som man er det i England. Der er Politiken bleven Kjod og Blod af Folket, det interesserer sig for dens smaa og store Sider uden Forskjel, den gennemtraenger hele Nationens Liv. Anderledes derimod med Franskmaendene. De kan i et givet Ojeblik passionere sig for en Regeringsform, men ogsaa kun et Ojeblik. Saasnaert de har den, onsker de, at den faderligt skal vaage over dem i Et og Alt, uden at de behøver at

tage Haand i Hanke med selv. De vil leve i Ro, de vil, at Regeringen skal sørge for Landets Sager, og at de selv maa have Lov til at passe deres egne. Mens i England hele Pressen er politisk og netop derigjennem har sin uhyre Udbredelse, klemmer, hojst karakteristisk, de mest laeste Pariserblade Politiken ind til et Minimum og stryger den undertiden rent for udelukkende at blive litteraere. Politiken spiller kun en Rolle i Franskmaendenes Liv, naar den gjor Spektakel, naar den byder Tilfredsstillelse for deres stadige Torst efter Sensation. Det forklarer, hvorfor den engelske Parlamentarisme har maattet oversaettes til fransk Behov. Den hedder i denne Oversaettelse Tribunen, og den har i den undergaaet en fuldstaendig Forvandling. Parlamentarismen i England er en Administration, Tribunen i Frankrig er et Skuespil.

Den teatrale Iscenesaettelse er det Forste, der springer i Ojnene, naar man kommer ind i det franske Deputeretkammer. Selve Salen ligner et Theater. Den har sin Scene og sin Tilskuerplads. I en stor Halvkreds haever de Deputeredes rode, magelige, hojryggede Klaedesbaenke sig over hinanden, med saa staerk amphitheatralisk Stigning, at den bageste er naaet op til Rummets halve Hojde. Omkring dem en Kreds af tyve joniske Marmorsojler med Broncekapitaeler, der baerer Loftsplatfonden, hvor Fragonnards Arabesker krandses den matte Glaskuppel, ned fra hvilken Lyset falder. I to Etagers Loger, anbragte mellem disse Sojler og byggede fuldstaendig efter Monster fra et hvilketsomhelst Parisertheater, har det profane Publikum Plads. Allevegne fra kan man, idetmindste ved Hjaelp af Theaterkikkerter--og dem er der bestandig nok af baade i Loger og paa Amphitheater--tydeligt følge Alt, hvad der foregaar paa Scenen, det vil sige paa den maegtige Tribune, der indtager hele Rummet en face for Halvkredsen. Den er ikke nogen simpelt, enkelt, almindelig Talerstol, den er en formelig Bygning med Etager, Trapper, tæppebelagte Afsatser, Ornamentsdekorationer og en hel lille Verden af permanente Beboere. Overst throner i sin gyldne Laenestol Kammerets Praesident, omgivet af Staben af Sekretaerer og ovrigt Embedsmaend. Paa Trapperne farer Medlemmerne frem og tilbage; Huissierer holder Vagt der i deres elegante Kjoledragt med Solhalskjeden og den fine Kaarde. Nederst er Stenografbordet, flankeret stadig af lyttende Grupper, som Ivrigheden og Uroen ikke har tilladt at blive paa deres Baenke, og midt imellem, bag Talerstolens flatterende Brystvaern, paa en Plads, der er saa stor som et almindeligt Stuegulv, samler da Tribunens egentlige Helt, Taleren, hele Salens Opmaerksomhed paa sig.

[Illustration: Kammerets Praesidentstol.]

Ingen, som kan finde mindste Anledning dertil, undlader at vise sig paa denne Scene. I det engelske Parlament rejser den Deputerede sig ligesom hos os simpelthen op paa sin Plads og holder sit Foredrag der. Franskmanden derimod maa ved enhver Lejlighed paa Talerstolen, selv om det kun er for at meddele, at han frafalder Ordet. I det samme Ojeblik, han begynder at beskjaeftige sig med Politik, bliver Tribunen hans Afgud. Selve Politiseringen er som en hemmelighedsfuld Elskovsdrik, der drager ham til den med uophorlig, magisk Magt. Tribunen er Gjenstanden for alle hans Laengsler, Maalet for al hans AErgjerrighed. Thi Tribunen forer i Frankrig til Alt. Man vinder der ikke Position i det offentlige Liv Skridt for Skridt, ved i een betroet Post at laegge Evner for Dagen, der

anbefaler til en højere, man tager sin Stilling med Storm i et langt Spring. Den ene Dag er man en ukjendt Deputeret, saa holder man en Tale, og den næste er man Minister. Er det sandt, at enhver fransk Soldat bærer Marchalstaven i sit Tornister, saa er det endnu hundrede Gange sandere, at enhver fransk Politiker allerede er godt paa Veje til Ministertabouretten, idet han sætter Foden paa Tribunens første Trappetrin. Hvorfor skulde ikke det Samme haende ham, der er haendet Hundreder af hans Forgjængere? Han har altid Exempler fra de seneste Dage. Waldeck-Rousseau var en ung Mand paa nogle og tredive Aar, om hvis Kapaciteter Ingen havde Anelse. Saa fik han en Dag Ordet i Debatten om den juridiske Reform, og nogle Uger efter sad han som Medlem i det store Ministerium. Det er ikke en Undtagelse, det er kun et Paradigma paa Regelen. Gambettas Exempel staar som det mest lysende af alle. Han gik som en anden lille, brodlos Advokat omkring og holdt Taler ved Olglasset og tog paa Borg paa Kafeerne, da han tilfaeldigvis kommer til at fore Forsvaret i Baudins Proces. Det var ikke engang i Kammeret, men kun for Retsskranken, at hans Veltalenhed lagde sig for Dagen. Og dog var denne ene Tale nok til at skabe hans Karriere. Han blev Deputeret, han blev Partiforer, han blev Landets Diktator, saa at sige inden der var gaaet Aar og Dag, I det moderne Frankrig er Tribunen Valpladsen, hvor alle de store Sejre vindes.

[Illustration: Gambetta.]

Men man maa forstaa at vinde dem. Det er en Kunst, der er en hel Del i Slaegt med Skuespillerens. Kommer man lobende fra Gaden op paa Scenen uden at kunne hverken gaa eller staa paa den, uden at kunne beherske hverken sin Stemme eller sine Gestus, og vil tage Publikum med Storm udelukkende i Kraft af den indvendige Genialitet, saa gjør man ynkeligt Fiasco. Det er paa Tribunen ligesaadan. Der sporges der meget mindre om, hvad man har at sige, end om hvorledes man siger det. De nye Ideer passer ikke der; den Virkning, de frembringer, er en hel anden end den, i Kraft af hvilken der sejres. De forbauser, men i enhver Forbauselse er der et Element af Modstand, for Forstaaelsen kommer. De griber ikke ojeblikkeligt og river med, og det er just deri, den sejergivende Hemmelighed ligger ved Ordet, der flyver ud fra Tribunen. Det skal simpelthen reproducere de Ideer, der allerede er modne, det skal fange Tankerne, der ligger og slumrer i hver enkelt af Tilhorerne og praesentere dem saa paent paaklaedte som muligt, helst i en eller anden lille skarp Formel, der springer i Oret og kan blive Feltraab. Kan man finde den, er Slaget halvvejs vundet, og kan man saa med oratorisk Kunst ciselere Rammen udenom, der stiller den i tilborlig Relief, saa er det vundet totalt. Gambettas umaadelige Succes ligger heri. Med de fem smaa Ord *"se soumettre ou se demettre"* har han styrtet Majregjeringen, skabt en hel ny Periode i den tredie Republiks Udvikling og stillet sig selv paa Pjedestal som Landets Afgud. I de afgjorende Ojeblikke har han bestandig det lykkelige Klarsyn, der finder Formlen, som slaar ned: det er hans Genialitet. Og ved Siden deraf er han Herre og Mester i Tribunens tekniske Kunst. Naar man laeser hans Taler, forstaaer man ikke deres Virkning. Men naar man horer dem, forstaaer man dem tilfulde, Stemmens uendeligt varierede Overgange, Ansigtets stadig skiftende Udtryk, Ojnenes Flammen, Kast med Hovedet, Gestus og Slag i Bordet, den Maade, hvorpaa han personligt stiller sig i Forhold til Auditoriet, faestner dets Opmaerksomhed ved direkte Sporgsmaal, lurer paa

hver af dets Bevaegelser og ojeblikkelig fanger selv den mindste af dem, for at støtte sig paa den, hvis den gaar ham med, og strax slaa den til Jorden, hvis den gaar ham imod,--Alt det er det Halve og mere end det Halve af hans Tale. Det er det, der har gjort ham til den, han er. Thi i den engelske Parlamentarisme er det Indholdet, paa den franske Tribune er det Formen, det gjaelder.

[Illustration: I Kammeret: Deputerede paa deres Pladser. Tegning af _Mars_.]

Den er et Skuespil, og i den almindelige Bevidsthed bliver den ogsaa kun betragtet som et saadant. Kunde Pariserne faa Billetter at kjoibe til Deputeretkammeret, vilde der vaere Dage, da de gjerne betalte Hundreder af Francs for en Plads, men der vilde ogsaa vaere andre, da man ikke fik dem til at gaa i Palais Bourbon, om man gav dem Guld derfor. Er det kun en almindelig Forretningssag, der staar paa Dagsordenen, et Budgetsporgsmaal, selv om det drejer sig om nok saa mange Millioner, saa er der altid grumme trist i Salen. Logerne er tomme. Kun hist og her sidder en ensom Tourist og falder i Sovn efter forgjaeves Forsog paa at gjenkjende de berømte Hoveder, han har set i Fotografier, eller en Landvaelger, der er kommen til Hovedstaden, har faaet Kort af sin Kandidat og nu bilder sig ind, den stakkels Mand, at han skal vaere med til en rigtig Fest. En tung Atmosfaere, maettet med Kjedsomhed, fylder Rummet. Ogsaa Amphitheatrets Baenke er yderst sparsomt besatte. De Deputerede, som sidder der, gjor Orden i deres Skuffer, laeser deres Post, besorger deres Korrespondence eller anstiller Tegneovvelser i Lovforslagenes Margina. Men Pluraliteten er ude i Koulisserne, faar en Passiar i _Salle des pas perdus_, drikker en Mazagran ved Buffeten, lader sig interview af Nyhedsreferenter, gjor Citationsnotitser i Bibliotheket til den Tale, de selv gaar svanger med. Af og til kigger de ind for at se, om Taleren ikke endelig er bleven faerdig. Men han staar der endnu, bladende i sine Papirer, tumlende med Tal, som Ingen bryder sig om. Hojst den Sagen vedkommende Minister gjor Forsog paa at hore efter. Man har flokket sig i Grupper og snakker hojt, hele Kammeret i Munden paa hinanden. Som Minutskud gjentager Huissieren ad hoc, den statelige Figur med de graa Bakkenbarter og de altid korsede Arme sit _"Faites silence, Messieurs--Un peu de silence, s'il vous plait,"_ Praesidenten dundrer i Kathedret med sin store, gule Opskjaererkniv, et Par Saetninger af den ulykkelige Talers Foredrag bliver horlige, men strax efter drukner igjen hans Stemmes Klang i den almindelige Summen og Mumlen. Varer det altfor laenge, taber man til Slutning Taalmodigheden. _"Au vote, au vote!"_ lyder det i Kor fra alle Ender og Kanter af Salen. Praesidenten farer op; han slaar et, to Slag paa Klokken, men Utaalmodighedskorets Bolger voxer kun hojere derved. Han bliver heftigere, han kimer; den store, skingrende Allarmklokke gjor et Spektakel, saa almindelige Orer er lige ved at blive dove. Men de Deputerede er vant til den og har kun grumme lidt Respekt for dens Stoj. Praesidenten maa rette en Appel til Taleren. Han kan ikke fratage ham Ordet, men han henstiller til ham, hvad han selv finder passende at gjore. _"Au vote! au vote!"_ broler det opmuntrende Kor endnu mange Gange hojere end for. Den stakkels Tribunehelt maa vige Pladsen; Stemmeurnerne gaar rundt. I Gruppemoderne har de Deputerede faaet Parolen; efter den afleverer de deres hvide eller blaa Stemmesedler. Modet er tilende. Argumenterne fra Tribunen er der ikke ti Medlemmer af Kammeret der

kjender, for de den naeste Dag laeser dem i Bladene. Den hele Forhandling har kun fremkaldt et Overmaal af Indifferentisme.

[Illustration: Kammerpraesidentens Klokke.]

[Illustration: En Stemmeurne.]

Helt anderledes derimod, naar der er "grande seance". Det er ikke fuldkomment definerligt, hvad der falder ind under dette Begreb. Forst og fremmest gjor naturligvis alle de Moder det, i hvilke man forsoger at vaelte Regjeringen. Det er, som bekjendt, en ganske yndet Sport i det franske Deputeretkammer, om den end stundom tager sig adskilligt mere bister ud, end den i Virkeligheden er paa Bunden. Saa stor en Anledning behoves nu dog ingenlunde altid for at faa en "grande seance" stillet paa Benene. Der udkraeves dertil kun Sikkerhed for, at en af de yndede Tribuneaktorer vil optraede. En meget almindelig Interpellation om et rent ubetydeligt AEmne kan vaere nok, saafremt den blot giver Lejlighed til oratorisk Duel mellem Kamphaner, som forstaar deres Kunst. Naar Clemenceau udbeder sig Oplysninger af Regeringen om, hvorfor en Politibetjent har pryglet en Kommunist ved en Gadetumult, eller naar Baudry d'Asson, Kammerets vilde Slagsbroder paa Hojrebaenkene, den unge Deputerede med det ligblege Ansigt, det store, sorte Rundskjaeg og de altid ulmende Tendenser til Vesuveruption onsker at vide, hvorfor der er bleven flyttet et Helgenbillede bort fra en Almueskole, saa er det strax en "grande seance" af allerforste Rang. Diskussionsthemaet har Ingenting at sige; det, det kommer an paa, er om Forhandlingen saetter Lidenskaberne i Bevaegelse, saa der bliver Udsigt til Sensation, til et rhetorisk Skuespil _a grand spectacle_.

Gjor den det, saa bliver Kammermodet en stor Pariserbegivenhed. Alverden faaer travlt for at erobre Billetter ligefra Frisorsvenden, der plager sin Kundekreds mellem de Deputerede for denne nye Art Drikkepenge, som meget let lader sig realisere i klingende Mont, helt op til de fornemste Damer, der vel endogsaa kan drive det til at stille en Praefektpost i Udsigt som Doucor for et passende Antal gode Logepladser. Damerne er det forst og fremmest, der maa med. Lejlighederne til at udfolde Toiletteluxus bliver for den rigtig fine Portion af dem sjeldnere og sjeldnere, efterhaanden som Gjennemdemokratiseringen af Samfundet antager større og større Dimensioner. Under Marschallen var der endnu et Slags Hof i Palais de l'Elysee og ved de store offentlige Festiviteter. Men med Hr. Grevys Regeringstiltraedelse er det komplet forsvundet. Selv paa en Pariserdag som _Grand prix de Paris_ er Publikummet paa Praesidenttribunen saa blandet med smaa Bourgeoisement, at den fornemme Dameverden finder det under sin Vaerdighed at vise sig der. _"Ca devient horriblement canaille"_ skriver de royalistiske Blade, Den kvindelige Faubourgadel har foruden sine Tirsdage i Theatre francais og sine Fredage i Operaen egentlig kun Receptionerne i Akademiet og de store Kammermoder tilbage, hvor der er rigtig Fashion at vise sig. Og da det er Fashion ogsaa for det altformaaende Bourgeoisie, bliver Konkurrencen folgelig enorm. Det er aldeles utroligt, hvilke Intriger der undertiden kan saettes i Gang for at opnaa en Plads. Den stakkels Hr. Becherelle, Kammerets lille, vimse _chef de service_, er overmaade fortvivlet. Han vil saa gjerne vaere alle mulige Mennesker til Tjeneste, men end ikke de mest formaaende Medlemmer af

Forsamlingen kan han skaffe en Krog, hvor de kan anbringe deres Venner. "Hans Sal" har vaeret overfyldt allerede for flere Dage siden.

[Illustration: Hr. Becherelle.]

Saa maa da Storsteparten af de Nysgjerrige tage til Takke med at stille sig op paa Quaien udenfor Palais Bourbon. De staar der fra Klokken Tolv, skjondt Modet først skal begynde Klokken To. Staerke Delinger Politi traekker Kordon paa begge Sider og danner en Allee, gennem hvilke Vognene kan kjore ind. Bagved denne Kordon er der sort af Tusinder af Hoveder. Pluraliteten kan Ingenting se, men de bliver troligt staaende i Traengselen alligevel. Skulde der virkelig passere Noget, kan de jo dog saa sige at de har vaeret med, og det er til Syvende og sidst Alt, hvad de forlanger.

Ogsaa de Begunstigede, der har faaet Kort, kommer tidligt. Pladserne er desvaerre ikke numererede. Man har maattet sluge Frokosten; hvis det Forfaerdelige indtraf, at man kom til at sidde paa anden Raekke, vilde det nye Toilettes Virkning vaere odelagt. Man vilde maaske ikke engang blive opdaget fra Journalistlogen og folgelig heller ikke blive naevnet i Aviserne den naeste Dag. Allerede Klokken henad Et begynder da Vognene at rulle ind i Gaarden. Det er, som der var stor Gallafest. Selv Pluraliteten af Deputerede lader sig det vaere magtpaaliggende at optraede standsmaessigt. Til daglig Brug kan det gaa an at komme tilfods, men naar der er _grande seance_, maa der Vogne til, og det tilmed helst en ikke numereret. Kun de allerrodeste Medlemmer bruger Fiakrer. De gjoer det grumme nodigt, men de tor ikke risikere deres Popularitet hos Tilskuerhoben paa Quaien.

Defileen varer en Timestid. Klokken To er Salen fyldt, baade Amphitheater og Loger. Soldaterne i _Salle de la Paix_ praesenterer Gevaer, Fanfaren lyder, Kammerets Praesident begiver sig, eskorteret af Huissierer og Sekretaerer, fra sin private Bolig til Forsamlingssalen. Han bestiger Tribunen, stiller sig foran den gyldne Stol og slaar et Slag paa Klokken. Modet er aabnet.

Selve den store Forestilling begynder dog i Regelen aldrig strax. Ligesom i Theatrene har man som oftest en lille _Piece de rideau_ til at aabne med, et Par smaa Lovforslag, som Ingen bryder sig om, og som kun er der, for at de Deputerede kan faa snakket af og blive enige om, hvilken Holdning de vil indtage til Dagens store Begivenhed, samt for at Damerne i Logerne kan faa Lejlighed til at studere Kammerets Fysiognomi gennem deres Kikkerter, maaske ogsaa til at blive studeret selv en Smule. Endelig, lidt efter lidt, daemper den bolgende Uro imidlertid af. De Deputerede har indtaget deres Pladser, de smaa Lovforslag er vedtagne uden Opposition, Formanden slaar atter paa Klokken, denne Gang fastere og som med Tilkjendegivelse af, at det nu er Alvor, Betjentene besaetter Opgangen til Tribunen, for at intet iltet Medlem i Stridens Hede skal forcere Adgangen til Talerstolen, Huissieren med de graa Bakkenbarter raaber sit _"Faites silence!"_ --Turneringen begynder.

Undertiden kan det haende, at den fuldstaendig skuffer Forventningerne, at den bliver en lang, alvorlig Styrkeprøve med Tale efter Tale, hvori der

er mange Argumenter og kun faa Personligheder, en ordnet Diskussion uden Storm og Torden, uden vaesentlige Afbrydelser engang. Saa er man meget lidt tilfreds oppe i Logerne. Varmen bliver efterhaanden intensivere, Luften i det overfyldte Rum utaaligt trykkende. Time slaeber sig hen efter Time, og man tor dog ikke gaa, thi det vilde jo vaere altfor harmeligt, om det store Sammenstod indtraf netop som man var forsvunden. I Journalistlogerne erklæres Modet for det mest kjedsommelige, der nogensinde er blevet afholdt, og Boulevardbladene gjentager næste Morgen den samme Dom. Man er slet ikke kommen for at overvaere noget Saadant; man vil have Spektakel. Og det maa da ogsaa siges, at man faar sine Forventninger opfyldte tiere, end man bliver skuffet. Det er forholdsvist sjældent, at Partilidenskaben ved en _grande seance_ ret længe kan holde sig i Tomme. Der dumper en lille, bidende Bemaerkning ind, som bliver fanget op med Protester, Taleren hidses, han streger sine Angreb under, Pareringen bliver voldsommere, og i et Nu voxer Stormen til Orkan. Fra alle Kanter af Salen raabes og skrives, applauderes og interPELLERES der. _"Silence au Mexique"_ broler et regeringsvenligt Medlem under vilde Bifaldshyl af Majoriteten over til Hojre. _"Silence a la commune"_ svarer Baudry d'Asson eller Paul de Cassagnac tilbage i den voldsomste Extase. Praesidenten kimer, Larmen er saa altopslugende, at Huissieren ved Tribunens Fod ikke engang finder det Umagen vaerd at anbringe sit _"Faites silence."_ Man rejser sig fra sine Baenke, man flokker sig sammen i Grupper, Taleren forlader fortvivlet Tribunen og en ny saetter derop med Leopardspring uden at have Ordet og uden at blive hort. Tumulten kan vare hele Kvarter ad Gangen, fore til personlige Sammenstod og Udfordringer, fore til, at Modet forelobig maa suspenderes. Man har dog saa faaet lidt mere af sin grande seance, end man egentlig onsker. Idealet er, at Stormen kommer, men at den daempes igjen af en oratorisk Koryphae, der behersker Forsamlingen med sin Autoritet, og at han saa, med de ophidsede Lidenskaber som Baggrund og med den Spaending, som de saetter paa det Hele, bringer Forsamlingen under Fortryllelse ved sin Veltalenhed og med et stort Bravourslag afgjor Dagens Kampagne til Fordel for sig og sit Parti. Parallelen med Theatret ligger atter lige for. Det er et formeligt Drama, man vil have. Udviklingen kan gjerne traekkes lidt i det Lange, om det skal vaere, med smaa skjaemtende Skjaermydsler, men Knuden maa strammes, Katastrophen maa komme, og efter den maa ogsaa komme den klare, forsonende, ophojede Losning paa det Hele, den, efter hvilken man gaar hjem med Ro i Sindet, men bevaaget, loftet ud over det Dagligdags. Forst naar man har dette Indtryk, er Alverden rigtig tilfreds med sin grande seance. Aviserne kan saa den næste Dag med rolig Samvittighed skrive Spalte op og Spalte ned om Modet, naturligvis forst og fremmest om dets smaa accessionelle Sider. De kan vaere sikre paa, at hele Paris vil sluge dem med Opmaerksomhed. For den Slags Politik har Pariserne altid stor Passion; en, der er mindre nervepirrende, bekymrer de sig derimod under almindelige Forhold ikke synderligt om.

[Illustration: "Faites silence, Messieurs!"]

De er ikke Politikere i Hjertet. De er det kun, naar Politiker og Patriot bliver Et og det Samme. Men saa kommer ogsaa det Ojeblik, da den franske Tribune bliver mere end et sensationsvaekkende Skuespil. Saadanne Ojeblikke har Verden set. Hvilke Scener end Forsamlingen i Palais Bourbon tidt kan frembyde, saa tor det dog aldrig glemmes, at den i lige Linie

stammer ned fra den, som med Menneskerettighedernes Forkyndelse skabte vor moderne Tid, og at den aldrig endnu, naar det virkelig gjaldt, har vanslaegtet fra sit store Ophav.

DET RODE PARIS.

Paa den venstre Seinebred, i en af de laengst bortfjernede Udkanter af Paris, ligger der mellem faldefaerdige Ronner, i en mørk, ubrolagt Gade en lille, smudsig Knejspe, som man fra Centrum af Byen er over tre Kvarter om at naa i Droske. Bagved Skjaenkestuen med dens grontmalede Traeborde og tilrogede Vaegge er der et større Lokale, som af og til plejer at blive brugt til Feter af Quartier latin's Gymnastik- og Sangforeninger. Ogsaa Kvarterets "Silkekaskjeter" producerer sig der jaevnligt i koreografiske Evolutioner. Salen er rummelig, ganske godt oplyst og har Plads til tusind Personer. Naar man klemmer sig sammen som Sild i en Tonde, kan der ogsaa til Nod stuves halvandet derind.

En af de sidste Dage i Juli 1880 var der her stort Halloh. Salen var bleven festlig smykket, det vil sige man havde under Loftet ophaengt en vaeldig, med rodt Flagdug omviklet Krands af den Slags, som anbringes udenpaa Skibe for at afparere Stod, og man havde dekoreret Vaeggene med tre, fire visne Granguirlander samt nogle Stumper rodt Shirting, mellem hvilke der hist og her var placeret Skillingsbilleder af "Martyrer", og af Kommunarder, der var blevne skudte paa Sartorysletten. Endvidere var Klaveret paa Musiktribunen blevet trukket frem, behaengt med rodt Toj og ved Hjaelp af en foran det anbragt Skammel indrettet til Talerstol. Langs Vaeggene stod der lange Borde af uhovlede Braedder, bedaekkede med grove Duge og store Olgas.

Anledningen til alt dette var saare hojtidelig. Tro mod Traditionerne fra den store Revolutions Dage indviede den franske Ungdom den nye Frihedens, Broderskabets og Humanitetens Aera, som skulde brede sit Lys ud over hele Europa. Saaledes hed det idetmindste paa Indbydelsen. Oversat i et mindre festligt Sprog betod det, at en Borger Lagarde og en halv Snes andre akademiske Ynglinge i den franske Ungdoms Navn, men dog naturligvis uden nogensomhelst Bemyndigelse, havde indbudt de mest notable af de nylig hjemvendte, amnesterede Kommunarder til en "Punch d'honneur".

Festen skulde tage sin Begyndelse Klokken ni, men allerede en god Stund forinden var alle Pladser omkring Bordene fuldt besatte af Ungersvende med deres Piger, der stampende og syngende forlangte Punch og Smorrebrod paa Melodien "Les champions, les champions". Paa Slaget Ni viste Blanqui sig, eskorteret af et halvt Hundrede amnesterede Kommunarder i hvide Blouser og sorte Silkekaskjeter. De var naeppe komne til Syne, for hele Selskabet hylede: "Leve Blanqui! Leve den sociale Revolution! Leve Kommunen!" Men Ingen taenkte paa at gjore Plads for de ankomne Gjaester; sit Glas ved Bordet havde man faaet, og det vilde man ikke forlade, for man havde erholdt den lovede Punch i det. Da nu ogsaa Blusemaendene fra Ny-Kaledonien var torstige, og da de pressede paa for at faa Plads, var

der en Stund al mulig Udsigt til, at Festen kunde komme til at tage sin Begyndelse med en lille Bataille. Men Borger Lagarde fik et praktisk Indfald. Han ringede med Formandsklokken og meddelte, at Blusemaendene var Aeresgjaester og kunde tage Plads paa selve Tribunen, hvor man ad en reserveret Dor vilde bringe dem de dem tilkommende fyldte Glas. Da der ikke laenger var nogen Fare for, at man selv skulde gaa glip af Bevaertningen ved at vaere imodekommende, aabnede Raekkerne sig, og Festforspillet endte. Der blev en Stund forholdsvis Ro, indtil endelig hoje Raab nede fra Skjaenkestuen meldte Rocheforts Ankomst. Han var arriveret tilvogns, ledsaget af sin dengang stadige Adjutant, Olivier Pain, og traadte nu ind i Salen, hilst af den vildeste Akklamation og af aldrig endende Brol: "Leve Rochefort! Leve Kommunen!" I hans Folge saaes Staben af "Martyrer": Jules Allix, Amouroux, Eudes, Johannard, Benoit Malon, Guesde og andre forhenvaerende Kommunechefer. De tog Plads ved et for Festens Notableteter forbeholdt Bord umiddelbart nedenfor Tribunen. Modet var fuldtalligt. Opvarterne praesenterede sig i Salen med langskafede Kaffeander, hvoraf Punchen udskaenkedes samt med store Brodbakker fulde af "Sandwichs". De hilstes med endnu hojere Hyldestraab end Martyrerne, sprang op paa Bordene for at kunne tilfredsstille Alle og stoppede endelig med deres Smorrebrod Munden paa Skraalhalsene. Formandsklokken ringede; den hojtidelige Del af Festen tog sin Begyndelse. Det var en uendelig Raekke af Taler, i hvilke Essensen dog omtrent vedblev at vaere den samme. Ved det souveraene Folks Villie var de overvundne Helte fra 1871 vendte tilbage til Faedrelandet, fordi det republikansk-kommunistiske Frankrig satte sit sidste Haab til dem i den forestaaende Kamp, som Revolutionens Tilhaengere vilde levere det kapitalistiske og opportunistiske Samfund. Fra denne Dag begyndte Kommunen igjen; naeste fjortende Juli vilde hele Frankrig kun vaere smykket med rode Flag, og inden Aartiet var tilende, vilde hele Europa, hele Verden have fulgt Frankrigs Exempel.

Man lo i Paris meget af denne Fest og af alle dens smaa Intermezzoer. Den havde i Virkeligheden ogsaa naermest gjort Indtryk af en Fastelavnsforestilling med dens skrigende Studenter og overgivne, halvfulde "Studentinder", med dens gamle, rodskaerfede Borgerinder, der fik Rundstykker i Hovedet, naar de blev altfor ivrige i at afbryde Talerne, med de hvert andet Ojeblik vaeltende Borde, med dens opstyltede Mord- og Brandfloskler, dens Preater for Bourgeois'erne, Kongerne og "le bon Dieu", dens hele oredovende, barokke, bindegale Virvar og Spektakel. Men ikke destomindre var Dagen en Maerkedag i det rode Paris' Historie. Det traadte paa den ind i en ny Fase af sit Liv, det holdt Rejsegilde paa den nye Bygning, som det endelig lykkelig og vel havde faaet under Tag, til Erstatning for det Kommunepalais, der var blevet skudt ned af Versaillesstroppernes Kanoner.

I hele Tiaaret efter Kejserdømmets Fald havde man kun kunnet arbejde saa smaat paa denne Bygning. De kraftigste Arbejdere var blevne skudte paa Sartorysletten eller vegeterede i Ny-Caledonien, og Belejringsstilstanden holdt et saa uhyggelig skarpt Tilsyn. Saa at sige hver eneste Sten, man lagde til Bygningen, maatte laegges i Smug. Men saa blev Marschallen styrtet, der kom ubegraendset Tale- og Skrivefrihed, der kom forst og fremmest den almindelige Amnesti. De gamle, provede Arme vendte tilbage fra Landflygtigheden og fra Bagnoerne, Arbejdet kunde atter gaa for sig

ved højlys Dag og med det Tryk paa sig, som var fornødent, for at det kunde blive til Noget. Efter den første "AERespunch" for de hjemvendte Martyrer, fulgte en lang Række Banketter og lignende Festligheder, ved hvilke man søgte at gyde ny Olie i den kommunistiske Ild. Pariserne blev ved at le. De seer kun sjelden ud over den Dag, hvori de lever, og i Ojeblikket var det ganske vist mere Lojer end nogen alvorlig Samfundsfare, der var paafaerde. Friheden selv, sagde man, vilde være den bedste Skranke for Udskejelserne, og dermed slog man sig til Ro. Man glemte, at der paa Bunden af al denne tragi-komiske rode Agitation laa et stort, alvorligt Samfundsspørgsmaal og ventede paa sin Losning.

Det stod i Begyndelsen kun i Baggrunden med tætte Taager om sig. Lykkelige over igjen at kunne gjøre Spektakler, saa galt de lystede, flokkede alle Revolutionsmagerne sig sammen hulter til bulter uden andet fælles Maal end netop at gjøre Spektakler. Der kom da den første Periode i det rode Paris' nye AEra, den store Enighedstid under Banneret, som Kommunens Jeanne d'Arc rejste. Hele den sidste Halvpart af 1880, lige til hen paa Foraaret 1881, koncentrerer sig om den ligesaa pludseligt opdukkende, som pludseligt igjen forsvindende rode Helgeninde Louise Michel.

Hun er oprindelig Laererinde og har, skjøndt hendes Foraeldre var Bonder, faaet en ganske god Opdragelse. Fra ganske ung paastod hun at have havt saerlig Interesse for Historie. Da hun var bleven saa gammel, at hun kunde reflektere over, hvad hun havde laest, gik det op for hende, at hver Gang Frankrig havde befundet sig i en ulykkelig Periode, havde det været tilstraekkeligt *"de supprimer un homme pour sauver le pays"*. Siden det Ojeblik har hun selv kun levet for at udføre et saadant Supprimeringsvaerk; hun folte det som en hellig Mission, der var betroet hende fra oven. At hun hidtil endnu ikke er kommen til at fuldfore den, er hendes tragiske Skaebnes, ikke hendes egen Skyld; hun har gjort sig Umage nok. Forst var det Kejseren, der skulde være hendes Offer. Hun lod sig endogsaa, for at hendes Moder kunde have et Billede af hende, hvis hun blev henrettet, fotografere staaende ved et Bord med den ene Haand stottet paa et Dodningehoved og den anden loftet theatralsk haevnende i Vejret. Men den snu Napoleon vilde aldrig give hende den Lejlighed, som hun stadig lurede paa. Hele de ti Aar af hendes Liv, mellem Tyve og Tredive, var det hende ikke en eneste Gang muligt at traenge frem til Keiserens umiddelbare Naerhed, og folgelig kunde hun heller ikke komme til at stode Dolken i hans troløse Bryst. Da han var styrtet, kastede hun sine Ojne paa den nye "Undertrykker" Thiers. Hun tilbød Kommuneregeringen at gaa til Versailles og gjøre Brug af sit saa laenge slebne Vaaben, og for at bevise, at hun var istand dertil, gjorde hun virkelig en Tour til Versailles og kom uskadt tilbage. Hun forlangte derpaa et officielt Mandat til at ivaerksaette sin Plan, men Ferre, den Samme, der lod Gidslerne skyde, mente overfor hende, at Revolutionen ikke burde bygges paa en Forbrydelse og forbød hende at fuldfore sit Forsaet. Stakkels Louise Michel! Hun lod sig da noje med at ifore sig en Uniform som Nationalgardist og kaempe ved Forposterne. Under Forsvaret af Fort Issy blev hun saaret, og da Versaillestropperne rykkede ind i Paris, meldte hun sig selv og erklærede, at hun vilde have rejst en Barriere af Flamme mod Undertrykkerne, hvis hun blot havde kunnet komme til. "Skyd mig," sagde hun til Krigsretten, "eller I er nogle Kujoner tilhobe." Men hun

blev ikke skudt, hun blev sendt til Noumea, hvor hun senere kom til at bo Dor om Dor med Rochefort, hvad der utvivlsomt ikke har bidraget saa lidt til hendes Popularitet, idet Lanterneskriveren efter sin Hjemkomst ved alle Lejligheder forte hendes Ros i Munden. Derovre skal hendes Mordlyst have valgt sig Kejserprinsen til Gjenstand. For at umuliggjøre en fremtidig napoleonistisk Restauration omgikkes hun med Planer til at myrde ham. Men for tredje Gang mislykkedes hendes Forsaet, Zuluerne gik hende i Naeringen.

[Illustration: Louise Michel.]

Ved sin Hjemkomst fra Noumea fandt hun imidlertid Gambetta i hele hans Glorie. Han var bleven den første Mand i Republiken, han stod omgivet af en Popularitet, som selv Thiers i sine mest populaere Dage aldrig havde naaet, Louise Michels Supprimeringsmission havde et nyt Maal. Hun kastede sig over det med Lidenskab. Maaneder igjennem afholdt hun den ene Folkeforsamling efter den anden, snart i Batignolles, snart i Belleville eller La Villette, og overalt strømmede den røde parisiske Arbejderbefolkning til for at høre "den store Borgerinde". Rochefort havde arrangeret en hojtidelig Modtagelsesscene paa Saint-Lazarebanegaarden for hende, da hun kom tilbage efter Amnestien, og i sit nystiftede Blad "L'Intransigeant" leverede han Legende paa Legende om hendes ny-caledoniske Nonnegjerning. Hun havde under Landflygtigheden vist sig som en sand kommunistisk Helgeninde. Den Bolig, man havde givet hende, indrettede hun til Hospital for alle de syge Kommunarder, som hun kunde overkomme at pleje, hun underviste gratis Bornene i Omegnen og skjaenkede stadig de Honorarer, hun modtog hjemmefra, for Smaaskrifter og Bladartikler, til ulykkelige Lidelsesfaeller i Exilet. Da man i Betragtning af denne Adfaerd tilbød hende Benaadning, afslog hun den og erklærede, at hun vilde blive paa Noumea, saalaenge der var en eneste Landsmand derude, der traengte til hendes Hjaelp. Og ogsaa efter sin Hjemkomst sogte hun at give dette Helgenindery ny Naering. Hun afviste Udbyttet af en Indsamling, Rochefort foranstaltede til Fordel for hende. Folk, der besøgte hende i den lille Landsby ved Paris, hvor hun tog Ophold for at pleje sin syge Moder, fortalte, at hun levede i den yderste Armod, og hver Gang hun gav Mode i en Forsamling, undlod hun ikke, efter at have holdt sit Foredrag, at oplyse Tilhorerne om, at hun desvaerre maatte forlade dem igjen, da hun paa det eller det Hospital havde en syg Veninde, som utaalmodig ventede hende. Hvor gjennemsigtig denne hendes ostentative Praesentation af sig selv som barmhjertig Sister end var, undlod den ikke at gjøre et umaadeligt Indtryk paa de parisiske Arbejdere, der ikke var vante til at se deres Forere i den Grad opoffrende og uegennyttige. Naar man talte med dem, horte man dem idelig sige: "De seer jo, hun gjør Alt for os, Intet for sig selv." Det var det vaesentlig, der gav hendes Agitation en saa overordentlig Tilslutning. Thi personlig bestikkende Egenskaber har hun ikke. Havde hun vaeret smuk, vilde hun deri have haft en Betingelse for Herredømmet over Masserne. Men hun er tvertimod grim som de Faerreste. Paa en lang, mager Hals sidder der et spidst, rottelignende Hoved med en stor, styg Naese, smaa sorte, stikkende Ojne og grove, mandlige Traek. Hendes Organ er tort, rustent, hun taler uden Nuancer og uden Foredrag. Man faaer Indtrykket af, at hvad hun siger, er en Lektie, hun har laert udenad. Men hvert Ord siges distinkt, saa at Ingen i Salen gaar tabt af det, og hun fremsaetter sine

Meningen kort og fyndigt, som man ikke er vant til at høre i disse Forsamlinger. Efter hver Sætning gjorde hun en lang Pause, under hvilken man i hvert Fald i hendes rigtige Popularitetsperiode var nærved at vælte Huset i endelos Begejstring. Og naar Talen saa var færdig, var der i Regelen en lille rodklædt Pige ved Haanden, som overrakte hende en vældig, højrod Rosenbouquet, Louise Michel blev rørt til Taarer, takkede i bevaegede Ord og erklærede, at hun modtog disse Blomster for at lægge dem paa den store Martyr Flourens Grav. Havde Jubelen ikke været vild for, blev den det nu. Flere Gange var man lige ved at hale hende ned fra Tribunen og bære hende i Triumf gennem Salen. Alt Sligt giver naturligvis Selvbevidsthed, og den har Louise Michel i allerhøjeste Grad, Hun staar paa Talerstolen i Stillingen fra Tyveaarsfotografiet, med fremstrakt Pegefingert og tager sig ud, saa hun virkelig uvilkaarlig vækker Tanken om en Slags Jeanne d'Arc eller saadant Noget. Hvad hun siger, er Fraser, men Fraser, der klinge, højtravende Ord om Folkefrihed fra Verdens ene Ende til den anden, om Revolutionens hellige Sag og om Pligterne mod Martyrerne, der have givet deres Blod for den, blandet med smaa, historiske Fortaellinger om disse Martyrer fra Sartorys Slette, Versailles' Faengsler og Auberive. Selvfølgelig har hendes Foredrag et staaende Omkvæd, der gjælder hendes og hendes Medborgerinders Mission. Hun har mellem dem formelig skabt Skole, og hun moder stadig med en kvindelig Adjutantstab, af hvilke nogle, Paule Minck, Leonie Rouzade og Marie Cadolle jævnlig tage Ordet. "Vi Kvinder har været underkuede," siger hun, "men ogsaa vore Baand skal sprænges. Alle skal være ligeberettigede, og ogsaa vi vil være det. For at bevise vor Ret dertil, forlanger vi i den Kamp, der forestaar, at maatte fore det første Stod. Vi Kvinder vil præsentere vort Bryst. Der er flydt Blod nok, og man har nu kun Brug for nogle Faa, der kan tage Hævnens Vaaben i Haanden og ofre sig selv for de Mange."

Mens hun stadig forgjæves venter paa Lejligheden til at gjøre dette, er imidlertid Popularitetens Forgyldning saa smaat begyndt at gaa af hende. Hun viser sig endnu af og til ved større, højtidelige Anledninger, men Begejstringen for hende er blegnet, ti tusind Mennesker staar ikke længer som for i Queue i og udenfor Salle Levis for at opfange et Ord af den rode Manna, der flyder fra hendes Mund, hun er bleven "usee", som det, særlig i Paris, er de fleste populaere Afguders Skaebne at blive det. Hun har slaet sig paa Romanskrievningen og udsender regelmaessig et nyt Bind hver anden Maaned. Den rode Bevaegelse, som hun en Stund bidrog til at give Vind i Sejlene, har ikke længer Brug for hende; den er kommen ind i nye Faser.

[Illustration: Paule Minck.]

[Illustration: Leonie Rouzade.]

Man havde en Stund levet paa Gjensynsglaeden efter Noumeaaarene og paa rene abstrakte Deklamationsnumere. Der kom en Slaphedstid efter, og den kunde rimeligvis have været adskilligt længere, end den varede, hvis ikke den Allarmanledning, som man gik omkring og søgte uden at kunne finde den, pludselig var dukket op under Skikkelse af Tuniskrigen. Hvem end de uheldige Resultater i Afrika skyldtes, saa var Alle enige om, at Kampen derovre hverken var forberedt med den nødvendige Indsigt eller fortes med

den tilborlige Energi. Stadig vedblev der fra den anden Side Middelhavet at komme Efterretninger, som foruroligede Paris paa den sorgeligste Maade. Regeringen manglede Fasthed, en ganske naturlig Folge af, at Frankrig styredes af et Ministerium, hvis vaesentligste Beskjaeftigelse i laengere Tid var Forhandlinger om, naar det skulde indgive sin Demission, i hele to Maaneder var Landets Repraesentation under disse alvorlige Forhold ikke samlet, den rode Agitation kunde aldrig onske sig heldigere Betingelser for sin Virksomhed. Man var paa sin Post; de store Anklagemeetings' Periode kom. Ideen om Folkets souveraene Ret til selv at konstituere sig som uappellabelt Tribunal var netop kort forinden dukket op med den forhenvaerende kommunistiske Overgeneral Lulliers Proces for og Domfaeldelse af Folkeforsamlingen i Ballokalet Elysee Montmartre. Opflammet af det Held, de der havde havt, betoges de Rode nu af en formelig Mani for at ville saette under Anklage. Der blev Uge efter Uge i Anledning af "de skandalose Myrderier paa den afrikanske Befolkning" og ikke mindst i Anledning af denne "Finanskrig, der kun var en skjaendig Spekulation af rovbegjaerlige Bourgeois'er, som vilde plyndre Staten", holdt Ret i store, myldrende, tumultuariske Folkeforsamlinger og faeldet Dom under Skikkelse af Dagsordener, der satte Alverden ligefra Gambetta til hele Samfundet under Tiltale. De Rode svaelgede i Spektakelnydelser. Deres populaere Dandsesale praesenterede sig i straalende Dragt. Fra Balkonen vajede der rode Flag i Maengde; foran Musiktribunen i Salens ene Ende var der rejst en stor Talerstol, betrukken med Rodt og flankeret af sorte Bannere, hvorpaa der med luerode Tal stod "1871". Vaabenskojle med Stokkebunder og Liktoroxer, Statuer af Republiken med den rode frygiske Hue paa Hovedet, lange, rode Silkefaner med gyldne kommunistiske Inskriptioner overalt. Ganske vist mindedes man i Regelen uhyggelig meget om Lokalets saedvanlige Anvendelse ved Skilte med Priser paa Ol og Braendevin, og ved den Lugt, der herskede derinde af disse Drikkevarer og af Hvidlog, og som ikke forbedredes ved Tobaksrogen fra Hundreder af Kridtpiber. Men det generede ikke de selvbestaltede Dommere i Udforelsen af deres Funktioner. De talte og hvinte, braendemaerkede Regeringen med samt de andre "Forraedere", som var i Pagt med den, vaeltede det gamle Samfund og lod Kommunen leve ret af Hjertens Lyst.

Til at ville saette under Anklage var de Allesammen med, men saasnart der blev Tale om, hvem det i Grunden var, Anklagen skulde gjaelde, horte Enigheden mellem dem op. Rodt er ganske vist altid rodt, men den rode Farve har jo utallige Nuancer. Karmoisin og Magenta, Koquelicot og Cerise skrigger paa det Gyseligste, hvis man vilde falde paa at stille dem ved Siden af hinanden. Saalaenge det i Samlingsperioden under Jeanne d'Arc-fanen kun havde drejet sig om Floskler ins Blaue hinein, havde Anarkister, Kollektivister og Intransigente broderligt kunnet gaa Haand i Haand; saa saare derimod et konkret Sporgsmaal tvang dem ind paa Undersogelse af, hvad der skulde vaere Maalet for deres Spektakler, kunde der ikke undgaas en Spaltning. Rocheforts "L'Intransigeant" gjorde ganske vist Kaempeanstrengelser for at holde Enigheden vedlige, men det nyttede ikke. Der kom Meeting ved Siden af Meeting, Hog over Hog. Kollektivisterne forkjaettede de Intransigente, de rene Anarkister forkjaettede igjen baade Kollektivister og Intransigente. Disse Sidste var kun Opportunisternes Arvetagere til Magten. Selv Louis Blanc blev stemplet som en Reaktionaer. Han havde jo "slikket de kejslerlige Generalers skimlede Stovler", blev der sagt i en Anarkistforsamling, en

Hentydning til, at han stemte for Nationalforsamlingens Takkevotum til Haeren, efter Pariserkommunens Undertrykkelse. Mens de Intransigente simpelthen vilde have Ministeriet sat under Tiltale for Domstolene, erklærede Gauthier, en af de Hojrodestes Talsmaend, Sligt for ligefrem Idiotisme, Kun Forbrydere eller Staerblinde kunde fremkomme med et saadant Forslag. Nej, for Folkets Dom skulde de indstaevnes, for de Modres Dom, hvis Sonner forttes til Slagterbaenken i Afrika, for de Faedres, de Brodres, hvis Stotter og kjaereste Slaegtninge myrdedes uhaevnede paa en fremmed Jord, Da der imidlertid var overvejende Sandsynlighed for, at Ministeriet ikke vilde vise sig saare villigt til at give Mode for en saadan folkelig, hellig og suveraen Domstol, foreslog Gauthier, at Folket efterat have droftet Sagen og afsagt sin Dom over Ministeriet, skulde begive sig til Deputeretkammeret og forlange Forbryderne udleverede. Vilde yderste Venstres Deputerede forsoge paa at spaerre Folket Vejen, skulde man gaa over deres Lig. Dommen vilde da blive exekveret og Forbryderne lide deres Straf. Af hvilken Beskaffenhed denne Straf skulde vaere, fik man ogsaa at vide, I Frankrig var det en gammel Skik, at Alt endte med en Sang. "Saa lad da," saaledes sluttede den unge Revolutionshelt sit Foredrag, "ogsaa de nuvaerende Institutioner i Frankrig, hele det nuvaerende Samfund ende med en Sang. Men denne Sang skal vaere sidste Vers af Carmagnolen: "a la lanterne! a la lanterne! a la lanterne!" Paa et af de sidste Meetings i Salle Levis gik man endogsaa endnu videre. De nys sammentraadte Deputerede blev man enig om, havde ikke opfyldt deres Pligt og ojeblikkelig realiseret Folkets Trudslar. De var folgelig ikke Andet end en Hoben Forraedere, Menedere og Bedragere. Clemenceau havde aldrig vaeret Andet end en forklaedt Royalist af vaerste Sort, selv Tony Revillon, deres egen Repraesentant og Gambettas Besejrer, havde kun behovet at sidde i Kammeret tre Dage for at blive gennemtraengt af dets Raaddenskab. Man havde folgelig kun Et at gjore: lade hele denne Yngleaets Hoveder falde under Guillotinen. "Folkets Justitsredskab" blev i dette Mode med rene Ord anbefalet som en Nodvendighed, og man skiltes med Loftet om snart atter at overgive Paris til Luerne og saa ikke spare, hvad man sidste Gang havde vaeret saa ufornuftig ikke at braende.

Man kom dog ikke til at opfylde dette Lofte. Regeringen lagde Proces an mod Hovedtalerne paa Modet for Ophidselse til Opror, under et tidligere Meeting havde den samlet Kavalleri og Kanoner i en umiddelbart til Forsamlings salen stodende Kaserne for at skride ind, hvis Spektakelmagerne gik fra Ord over til Gadedemonstrationer, og da endelig Gambetta kom til Roret, fandt de Rode det endnu hensigtsmaessigere at stikke Piben ind. De vidste ganske vel, at han i fornodent Fald ikke vilde vaere bange for at lade dem lugte Krudtet. Men Agitationen under denne Meetingsperiode havde alligevel i en vis Henseende styrket det rode Paris meget betydeligt. Den havde losnet Taagerne omkring det; den havde tilvenstre udskilt de vildeste Anarkister, tilhojre de blakkede, famlende Intransigente, men den havde samtidig i Midten formet et Parti med en Fane og et Program. Dette, de rene kollektivistiske Socialister, er det, der i Fremtiden vil tage Ledelsen af den rode Bevaegelse i sin Haand. Det kan under givne Forhold faa Assistance fra beslaegtede Revolutionaere paa begge Sider af det, men kun det har Betingelserne for nogensinde at kunne komme til at spille en virkelig Rolle.

Anarkisterne tilvenstre for det er ikke noget Parti. Kun en lille Gruppe

af dem, Blanquisterne, har Noget, der ligner en Organisation. Man har under de forhenvaerende Kommundchefer Eudes, Grange, Vinant og Cournet delt hvert af Paris tyve Arrondissementer i Legioner og Batailloner med Formaend og Underformaend, der skal sørge for Udførelsen af det øverste Raads Beslutninger. Men den parisiske Arbejderbefolkning føler ingen Lyst til at indrangsere sig i disse Legioner og Batailloner, thi der er Ingen af Cheferne, der kan fortælle dem, hvad man egentlig vil. Blanqui var født Konspirator. Der er Folk, der fødes til det, som der er Folk, der fødes Poeter, og Andre, der fødes Kokke. Hans Arvetagere har som han kun det ene Maal: at konspirere. Om det Program vil de aldrig kunne samle mere end nogle få hundrede ligestemte Sjæle. Selv Hovedmassen af dem, der er tilsinds at vælte det hele Samfund omkuld ene og alene for at få Lov til at vælte, selv de vil ikke indordne sig under det blanquistiske Frimurerselskabs strenge Disciplin. Gauthier angav under et af Meetingene deres Standpunkt. Ethvert Forsøg paa Organisation var efter hans Mening overflodigt og reaktionært, og folgelig ogsaa Dannelsen af en hvilkensomhelst Centralkomitee. En saadan kunde jo i et givet Øjeblik konstituere sig som en Slags Regering til Folkets Undertrykkelse. Al den Organisation, som behøvedes, var Arrondissementetskomiteer, der kunde skaffe Lokaler tilveje, i hvilke det frie Folk selv voterede sine Love, fældede sine Domme og sørgede for deres Udførelse. Med en saaledes beskaffet Samling af Revolutionære er der under normale Forhold ingen Anledning til at regne. De kan i tumultuariske Tider forstærke Grosset af en eventuel Omvæltningsshaer, men de kan ikke selv hverken forberede eller fremkalde nogen Omvæltning.

Heller ikke de Intransigente er noget fast formet Parti med et Program. De eksisterer kun i Kraft af Alliancer, det er dem, der giver dem deres Farve. Rochefort vil paa sin Viis akkurat det Samme som Anarkisterne: gjøre Spektakel for at gjøre Spektakel. Men under Kampen mod Gambettas Opportunisme kunde hans Blad vinde en forholdsvis meget betydelig Udbredelse og hans Tilhængere synes talrige, fordi det republikanske Partis yderste venstre Floj med Clemenceau i Spidsen gik sammen med dem. Clemenceau aspirerede oprindelig til en Ministerportefeuille under Gambetta, og det var først, da dennes autoritære Tilbojeligheder begyndte at stikke Bukkefoden frem, at han i de Intransigentes Lejr søgte Kadrer for den Oppositionsshaer, hvis Chef han haabede at blive. Han har et Program, men det bunder til syvende og sidst simpelthen i den frie, demokratiske Republik, gennemført ud i alle dens Konsekvenser. Han vil fare med Damp, hvor de andre Republikanere ønsker en langsommere, gradevis Udvikling, men deres Endemaal er ikke forskjelligt. Der eksisterer i Frankrig foruden det store republikanske Parti med dets forskjellige Afskygninger og de gamle, Dag for Dag mere og mere forsvindende Konservative, i Virkeligheden kun endnu een Lejr, der har et Program. Det er Socialisterne. Vil de Intransigente fremtidig spille nogen Rolle, maa de støtte sig til dem. De indseer det ganske vel selv, og alle deres Bestraebelser gaar mere og mere ud paa at skaffe sig Farve ved at skrive det sociale Spørgsmaal Losning paa den Fane, paa hvilken de ellers vilde have saare vanskeligt ved at indskrive Nogetsomhelst.

Gambetta har i en af sine Taler sagt, at der i Frankrig ikke eksisterer noget socialt Spørgsmaal. Hans Udsagn ligger et Par Aar tilbage, og han kunde muligvis dengang delvis have Ret. Lige til den seneste Tid har det

i Frankrig i alt Fald langt fra existeret med samme akute Karakterer som i det Ovrige gamle Europa. For det Forste er det allerede ved Revolutionen af 89 skaaret over paa Midten og den ene Part af det absolut fjernet lige siden da. Den agrariske Socialisme, saaledes som den efterhaanden med Naturnodvendighed maa udvikle sig i England, hvor Grundbesiddelsen er samlet paa nogle ganske faa Haender, er i Frankrig en absolut Umulighed, simpelthen fordi dens Maal er naaet. I Frankrig er Jorden udstykket saa staerkt, som det overhovedet kan lade sig gjore. Den langt overvejende Masse af Folket er i England ejendomslose Nomader, i Frankrig er det en Nation af smaa Grundbesiddere, der sidder fast ved deres egen Jord og paa den lever, om ikke i absolut Velstand, saa dog under forholdsvis antagelige Kaar. Bag Socialismen i Englands og Tysklands store Industricentre staar som et endnu mere truende Spogelse det Tidspunkt, da Landbefolkningen drages med ind i Bevaegelsen; den er den umaadelige Reservehaer, som til Syvende og sidst giver Kampen dens solideste Stotte. I Frankrig derimod mangler denne Reserve fuldstaendig; der kan der aldrig blive Tale om nogen agrarisk, men kun om den rent industrielle Socialisme. Og selv denne har ialfald lige til den seneste Tid savnet naturlige Betingelser for at kunne trives. Klimaet i Frankrig er mildt, Jorden rig, Lønnen ingenlunde knap i Forhold til Livsforholdenes Pris. Den naaer aldrig ned under et Gjennemsnit af fem Francs daglig. Det er ikke blot nok til at skaffe den flittige og paapasselige Arbejder et anstaendigt Udkomme, men gjor ham det ogsaa muligt, naar han er sparsommelig--og det er jo netop en af de mest fremtraedende Dyder i den franske Nationalkarakter--at laegge til Side, saa han kan sikre sin Alderdom.

Det er da ogsaa forst netop under de sidste Aars rode Agitation, at den socialistiske Bevaegelse kan siges at have faaet nogen Vind i Sejlene. Der er naturligvis her kun Tale om den Socialisme, der hviler paa en okonomisk Basis og har okonomiske Maal for Oje. Lige siden Saint-Simons og Proudhons Tider har Samfundets herskende Klasser stadig frembragt dels enkeltstaaende Fantaster, hvis Doktriner ikke fandt nogen Tilslutning hos Folket, dels politiske Agitatorer, som sogte at blande socialistiske Fraser med ind i de Lokkemidler, de satte ud for Hoben, som de vilde lede. Men den egentlige, okonomiske Socialisme er hidtil ikke naaet ned til Folkets inderste Grund, den har lige til den allerseneste Tid ikke vaeret nogen Kraeftskade paa det franske Samfund. Selv Kommuneopstanden i 1871 var i Virkeligheden et politisk Faenomen, fremkaldt ved rent exceptionelle Forhold og uden Forbindelse med en Udvikling for eller senere. Forst efter den almindelige Amnesti begynder de socialistiske Tendenser at stikke Hovedet frem. De Rodes Ledere søger en Formel for deres Agitation, og de finder i det sociale Sporgsmaal den eneste, paa Basis af hvilken de har Mulighed for at faa Arbejderne med til en revolutionaer Bevaegelse. Under Meetingsperioden fremtraeder den socialistiske Centralkomitee i Paris med Benoit Malon og Jules Guesde i Spidsen og udfolder, beskyttet af den ubegraensede Tale- og Skrivefrihed, en overordentlig energisk Virksomhed. Den faaer i Bladet "Le Citoyen" sit eget Organ, samtidig med at ogsaa Malon gennem Artikler i Rocheforts "L'Intransigeant" søger at bearbejde de Samfundslag, hvorfra Proselyter naermest kunde ventes. Disse Artikler, der oprindeligt kun var fremkomne rent sporadisk, bliver til Slutning, da de Intransigente indser Nodvendigheden af at slutte sig taet til det nyopdukkende Parti, daglige,

og samtidig bearbejdes Arbejderbefolkningen ved et Utal af smaa billige, populaere Piecer og ved Foredrag i det Uendelige. Theorierne, der praedikes, er simpelthen Carl Marx' Kollektivism, men de fremstilles med fransk Talent til Popularisering, og den franske Arbejder, der har et naturligt Hang til kun at passionere sig for, hvad han virkelig veed, hvad er, opdager hurtigt, at Kollektivismen netop er det, der giver hans vage revolutionaere Trang et fast Program. Allerede paa den socialistiske Verdenskongres i Chur i Slutningen af 81 kunde den franske Delegerede Joffrin henvise til, at hans Parti, der ved Kommunalvalgene i Begyndelsen af Aaret kun havde talt 65,000 Tilhaengere, ved Valgene til Deputeretkammeret i September var modte med en Styrke af 106,000. Om nogle Aar vilde de, tilfojede han, efter hans Overbevisning vaere en Million og udgjore "et Parti, mod hvilket Bourgeoisiet og Anarkisterne vilde kaempe lige forgjaeves". Om han end har taget Munden lovlig fuld, saa vil hans Profetier dog naeppe blive gjort rent til Skamme. Socialismen er i Opkomst i Frankrig; den er ikke blot den eneste rode Bevaegelse, der virkelig er at frygte fremtidig, men den er tillige den, der efterhaanden vil samle alle revolutionaere Tendenser om sin Fane. Det er ikke alene, fordi dens Ledelse med Centralkomiteen i Spidsen er omhyggelig organiseret, og fordi den i Modsætning til de andre rode Partier fremtraeder med et bestemt Program. Man faaer ingen Saed til at voxe og trives i en Jordbund, som nu engang ikke egner sig for den. Men Ulykken er, at de oprindelig i Frankrig ugunstige Betingelser for en socialistisk Bevaegelses Udbredelse i de sidste Aar har undergaaet saa vaesentlige Modifikation, at et socialt Sporgsmaal virkelig er opstaaet, paa Basis af hvilket der kan rejses en Agitation. Kornhosten er i flere Aar slaaet fejl, Phyloxeraen har odelagt Vinmarkerne, og forskjellige andre Omstaendigheder har yderligere bidraget til at fremkalde en gennemgaaende Stigning paa alle Livsfornodenheder. Selv om den franske Vindyrkning ikke har faaet sit Banesaar ved den ulykkelige Epidem, som har hjemsogt Vinhaverne, vil der dog altid gaa Aartier, for Skaden kan vaere udbedret. Desuden maa der tages med i Betragtning det maerkelige økonomiske Faenomen, der endnu aldrig har slaaet fejl: at de ved forbigaaende uheldige Forhold i Vejret drevne Priser ikke synker, selv efterat Aarsagen, som fremkaldte Stigningen, er fjernet. Men samtidig med, at saaledes Dyrheden paa Alt er tiltagen og ikke kan ventes at ville forsvinde igjen, stiger ligeledes mere og mere den franske Arbejders Behov. Han er endnu betydelig heldigere stillet end sine Kaldsfaeller i England og Tyskland; det rent materielle Udkomme kan han stadig faa uden Besvaer. Det bliver ham imidlertid, efterhaanden som hans Intelligens udvikles, mindre og mindre tilstraekkeligt. Med den stadig voxende Folelse af Menneskevaerdighed, med Nedrivningen af de selskabelige Skranker, med de tiltagende Bestraebelser for at gjore selv den mest Ubemidlede delagtig i Videnskabens Resultater og aabne ham vid Adgang til de Kunstskatte, Civilisationen har sammenhobet, med alt det voxer ogsaa Arbejderens Trang til Noget ud over det for Livets Ophold absolut Nodvendige, han faar en Sans for Nydelse, et Behov for Komfort og Luxus, som han hidtil har manglet, men som mere og mere energisk kraever Tilfredsstillelse.

Den stadige Stigen af Arbejdslonnen, hvori et saadant Krav havner, har hidtil vaeret mulig i Frankrig. Siden Begyndelsen af Tresserne har den franske Industri taget et umaadeligt Opsving. De da afsluttede Handelstraktater, som slog Frihandelssystemet fast, gav den et maegtigt

Stod fremad; Dampens Udvikling af Kommunikationsmidlerne og af Produktionsmetoderne, Nodvendigheden af at gøre den engelske Industri Konkurrence paa selve fransk Grund i Forbindelse med forskellige tilstodende gunstige Omstaendigheder bidrog til at gøre dette Opsving endnu staerkere; hele det sidste Tiaar af Kejsersdommet var en industriel Guldalder for Frankrig. Krigen medførte vel en uundgaaelig Stilstandsperiode paa et Par Aar, men den gav saa langtfra noget dodbringende Stod, at Fremgangen endogsaa fortsattes under Republikken, indtil den endelig henimod Slutningen af Halvfjerdserne naaede sit Kulminationspunkt. Denne Industriens Floreren frembod Betingelserne for, at ogsaa Arbejdernes stigende Fordringer kunde tilfredsstilles. Men Fremtiden vil i saa Henseende rumme Vanskeligheder, som Fortiden ikke har kjendt. Samtidig med, at Livsfornodenhederne bestandig bliver dyrere og dyrere, og at Livsbehovet hos den arbejdende Klasse bliver større og større, vil der rejse sig en saa godt som uovervindelig Hindring for, at Arbejdslonnen yderligere kan foroges. Denne Hindring er den Konkurrence, som de Forenede Stater i Amerika efterhaanden byder Europa paa alle Handelsomraader. Paa Kornmarkedet er den allerede staerkt fremtraadt. De uhyre Landstraekninger derovre af jomfruelig Jord, hvis Frodighed gjør det muligt for en Kolonist med sine egne Haender at kultivere et ti Gange saa stort Areal som en fransk Agerdyrker, har bragt Korn i Handelen, der i Havres Havn kan saelges billigere end det, som kommer fra Normandiet. For mangfoldige Industriens Vedkommende har den nye Verden en ligesaa uendelig Rigdom af Materiale og en ligesaa billig Arbejdskraft. Den har end yderligere enorme Driftskapitaler og et Virksomhedsinitiativ, der lader de europaeiske Industridrivende langt tilbage. Kampen, som den har aabnet paa Kornmarkedet, er den i Faerd med at gennemføre paa saa godt som alle Industriens Omraader; denne Kamp vil udvikle sig videre og videre, og det gamle Europa vil her faa en ganske overordentlig farlig Konkurrent. Priserne vil trykkes, Arbejdslonnen vil trykkes med dem.

Forholdt det sig nu som i gamle Dage, at de store industrielle Foretagender var i Haenderne paa Enkeltmand, vilde Sagen maaske endda ikke vaere saa betaenkkelig. Disse private Industridrivende vilde indse Faren for dem selv ved ikke at imodekomme deres Arbejdere saa meget, som det paa nogen Maade lod sig gjøre, de vilde finde sig i at lide nogle hundrede Francs Tab om Dagen for dog at kunne stikke et ganske smukt aarligt Udbytte i deres egen Lomme, de vilde sige sig selv, at om man end giver Afkald paa at tjene Millioner, for at Ens Medmennesker ogsaa kan leve som Mennesker, saa er Hundredetusinder heller ikke at foragte. Men en saadan, af Humanitets- eller Klogskabshensyn dikteret Imodekommen mod den arbejdende Klasse er ikke laengere mulig. Thi de Tider er forbi, da den store Industri var i Haenderne paa Privatpersoner; det er nu saa godt som overalt i Frankrig Aktieselskaber, der har overtaget Driften, det vil sige et uforsonligt Administrationsraad, der ikke giver sig af med Humanitetshensyn, og hvis Klogskabshensyn udelukkende munder ud i, at Udbyttet kan blive saa stort som muligt, for at Aktierne kan stige og Aktionaerernes stadig videre og videre gaaende Fordringer om Renter af deres Penge kan tilfredsstilles. Med andre Ord: man befinder sig overfor den skarpt tilspidsede, rent abstrakte og uforsonlige Kamp mellem Kapital og Arbejde.

Delvis er de her antydede Forhold endnu kun i Faerd med at forme sig i

Frankrig, men Udviklingen af dem kommer med Nodvendighed og synes i ethvert Tilfaelde saare vanskelig at standse. Det er i Sammenstodet af dem, at den socialistiske Centralkomite i Paris vil finde den Jordbund for sin Udsaed, som hidtil har manglet, men som Omstaendighederne synes hurtig at skulle opdyrke for den. Og jo flere Proselyter den hverver mellem selve Arbejderbefolkningen, desto ivrigere vil ogsaa de revolutionaere Politikere blive for at gaa dens AErinde og derved om muligt fremkalde de rorte Vande, hvori de kan komme til at fiske. Med deres Hjaelp gaar Alting grumme hurtig i Frankrig. I Tydskland er man og vil sandsynligvis endnu i et uoverskueligt Tidsrum vaere i Stand til at holde den socialistiske Bevaegelse nede ved administrative Forholdsregler. Man udsteder Love mod Socialisterne, man erklærer Belejringsstilstand, man undertrykker Blade, arresterer og dommer Partiforerne. I England har Demokratiet gennem Aarhundreder bojet sig saa dybt under Autoriteten, at der uden Stod udefra sikkert vilde gaa nye Aarhundreder, for det atter kunde losgjore sig saaledes fra den, at en Eruption blev mulig. Begge Steder mangler Befolkningen desuden det Initiativ, som Tilspidsningen af en Katastrofe fordrer. Det franske Folk derimod er iltert og hurtigt til Alt. Det vilde aldrig have kunnet finde sig i at lade et Sporgsmaal som for Exempel det irske trække ud i over firsindstyve Aar. Saa saare Sporgsmaalet har rejst sig tilstraekkelig pointeret til, at det fordrer en Afgjorelse, taaler man ikke, at denne skydes ud. Dertil kommer yderligere det, at man har Lov til fuldstaendig frit at diskutere ikke blot Regeringsformens, men hele Samfundets Omvaeltning og Spraengning saa bindegalt og i saa ophidsende Udtryk, som man lyster. Under saadanne Forhold kan et stort Samfundssporgsmaal, naar det en Gang er stillet, ikke laenge blive holdt in suspenso. Og der er da, tiltrods for Frankrigs oprindelig ringe Modtagelighed for den socialistiske Smitte, en overvejende Rimelighed for, at det alligevel vil blive den forste Skueplads for dens Hovedengagement med det bestaaende Samfund. Det rode Paris har opdaget dette Hovedengagements Mulighed; det koncentrerer allerede og vil fremtidig yderligere koncentrere alle sine Kraefter paa Forberedelserne til det, for endelig, naar Kampens Tid er moden, at fremkalde Explosionen, saaledes som Paris under alle Revolutioner har gjort det. Det er en okonomisk, ingen politisk Omvaeltning, der gaas imode. Det sociale Sporgsmaal vil fremtidig vaere Indskriften paa de Rodes Banner. Det er deres Styrke. Kollektivismen er en vild, umulig Losning paa Samtidens store Hovedsporgsmaal, men saalaenge ingen anden er funden, er dens Doktriner de farligste, det rode Paris kunde bruge som Loftestang for sin Agitation.

PAA BORSEN.

Lige ved Boulevarderne og heller ikke langt fra Paris's anden, store Hovedaare: Louvre- og Palais-Royalkvarteret, ligger Borspladsen. Den er Centrum for Byens Labyrinth af Gader, og den er Braendpunkt tillige for disse Gaders tumlende, mangfoldige Liv. Muddereren og Mylderet er der under bestandig Hojtryk. Minut efter Minut ruller de fyldte Omnibusser ind paa Asfaltfliserne og saetter deres Menneskeladninger af. Men andre staar i

tætte Klynger og venter paa at indtage de ledigblevne Pladser. Numrene raabes op. De, hvis Tour det er, trykker og skubber og slider sig frem gennem Traengselen. Vognene proppes paany Med en Behaendighed som Akrobaten, der dandser mellem AEg, vikler Kudsken sin kluntede Karosse ud af det sammenfiltrede Virvar, og det gaar saa atter i Galop til alle Kanter af Kaempebyen. Saaledes bliver det ved hele Dagen igjennem til paa den anden Side Midnat endogsaa. En Haerskare af Avissaelgere vandrer omkring og rækker paa lange Staenger deres Blade og Flyveskrifter op til Passagererne ovenpaa Vognene og raaber og raaber. _Voila le crime de Boulevard Malesherbes! Voila la France! la 2me edition! Faut voir le bombardement d'Alexandrie! Les dernieres detaillés! Voila le scandale de l'Elysee! Voila, la mort de Gambetta, dix centimes!_--en ustandselig, broget Blanding af Sandhed og Roverhistorier imellem hinanden, men mest det Sidste, de vildeste Sensationsfantasier, man kan finde paa for at pirre de blaserede Oren og faa Tosousstykkerne til at regne ned fra Imperialen. Overalt Travlhed, overalt jagende Mennesker, Stimmel og Larm.

Og dog kommer der en Tid paa Dagen, da hele denne Uro drukner naesten i en, som er endnu uendelig mange Gange vildere, og da alle disse hundredtungede Raab kun gjor Virkning som enkelte daempede Violinstreng i et stort, fuldtbesat Orkester. Denne Tid er de Eftermiddagstimer, i hvilke Mammontemplet paa Midten af Pladsen samler sin Menighed, Saalaenge Guldkalvens Kultus staar paa, er det ikke mere blot Verdensstadssummen, man horer, og Verdensstadsmylder, man seer omkring sig; det Hele er potenseret op til en Hojde, draget ind i en daemonisk Sfaere, hvor menneskelige Begreber og menneskelige Betegnelser ikke laenger strækker til.

Der findes i det moderne Paris ingen anden Kultus, der er saa udbredt som den, hvis Helligdom er Templet paa Borspladsen, ingen anden, der har saa fanatiske Tilhaengere, og fremfor alt ingen, der er saa moderne som den. Dens Praester er ikke her en Kaste for sig af stive, torre, forretningskolde Vaesener, der Ingenting har med den toneangivende Stab af "la vie mondaines"'s Regimenter at bestille. Tvertimod. Man kan holde Revue over hele den Verden, der svømmer ovenpaa i Paris, der tumler sig i dens Nydelsessol og sætter Praeg paa dens offentlige Liv; for hvert Hundrede vil man finde Halvfemsindstyve, hvis Valgsprog og Trosbekjendelse, hvis hele Tilvaerelses Indhold rummes i den ene Sætning: _je vais a la bourse_. Hvor let end Pengene tjenes i en By som Paris, saa gives de dog endnu lettere ud; hvor stor den Lon end er, der betaales for mangt et Arbejde, saa er Luxus'ens Krav dog endnu større. Med en halvhundrede tusind Francs om Aaret kan et enligt Menneske kun akkurat lige knibe sig igjennem, naar han vil spille en Rolle i det "Tout Paris", der er med til Alt; hvor mange Hundrede-Tusinder en Families Budget skal raade over, for at den kan gjore Figur i samme eksklusive Verden, er aldeles uberegneligt. Men blot Halvtredsinstyve Tusind er allerede Renten af en Million, og Formuer paa en Million, de er sjeldne endogsaa i Paris. Paa den anden Side skal man vaere svaert i Skuddet eller have en exceptionel Position, naar de Halvtreds skal tages ind som Vederlag for det, man udretter med sin Intelligens eller sit Arbejde. Saa er det da, at hele dette "Tout Paris" supplerer sin Kasse ved at "gaa paa Borsen". Har man en Smule Bekjendtskab, blot paa anden eller tredie Haand, til Matadorene, som regerer der--og et saadant Bekjendtskab har de

Allerfleste i disse Samfundslag--koster det under almindelige Forhold ikke synderligt Besvaer at foroge den aarlige Indtaegt med baade tyve og halvtreds og tidt med endnu mange flere Tusinder. Gaar man det moderne Pariserliv efter i Sommene, vil man finde, at det er forbausende Mange, der forstaa denne snilde Kunst.

I hvert Fald er det aldeles utroligt Mange, der giver sig ud for at forstaa den. Den er Fashion for Tiden. I gamle Dage horte man til de misundte og beundrede Medskabninger, naar man enten selv var et Stykke af en Poet, en Maler og Billedhugger, eller dog paa en eller anden Maade kunde regnes med til deres Kreds. Nutildags er det Finantsmaendene, der staar paa Piedestal som Samfundets Halvguder. Det er dem, der samler Maengdens Opmaerkksomhed, hvor de viser sig, det er dem, man slaas om at have i sine Saloner, det er deres Gjoren og Laden, der fylder Boulevardbladenes Nyhedsspalter. Paa den moderne Pariser-Himmel er der Stjerner ogsaa, og det baade saa klare og skjonne, som der nogensinde har vaeret. Men de gjor ikke naer saa meget Sprael som den store, guldrøde Borskommet med dens lange, lange Hale af mere eller mindre obskure Smaamillioner. For rigtigt at vaere med i "Tout Paris"'s Liv er det saa halvvejs nodvendigt at vaere med i den Hale. En Kavaller _comme il faut_ fra Firserne maa "gaa paa Borsen". Har han ingen Trang eller Lyst til Finantsoperationer, maa han dog i hvert Fald lade, som han beskjaeftiger sig med dem. Veed han ikke Besked om, hvorledes det er gaaet med Suez og Spanierne og Ottomanerne idag, og hvorledes der er Rimelighed for, at det vil gaa med dem imorgen, saa er han et Menneske uden Spor af Interesse, en Stakkel, der gaar omkring uden at forstaa sin Tid, og som denne Tids mere Oplyste selvfolgelig ikke tager med i Betragtning.

I taette Stromme bevaeger da umiddelbart efter Frokosttid de Andaeftiges Skarer sig til Templet. Rue Montmartre, Rue Vivienne og Rue Richelieu er ikke til at passere. Vognfloden fylder dem, glider svagt fremad og gyder sig ud i Borspladshavet, men den faar stadig igjen Tillob fra alle Kanter. Paa Pladsen rangerer Ekvipagerne sig op som Kavalleriregimenter og danner en uigjennemtraengelig Skjoldborg omkring den hellige Bygning. Klokken halv Et kommer Ypperstepraesterne, _le parquet_, de edsvorne, af Staten ansatte Vexelmaeglere, hvis Antal aldrig maa overstige tyve, og som derfor ogsaa er saa lukrative Stillinger, at der tidt betales indtil en Million for et Agent-de-change-Patent. De forste Kurser slaas op. I lange, febrilske Spring styrter de Kommende ud af Vognene, endnu for de er standsede, og farter op ad den hoje Marmortrappe. Kun den skjonne Part af de Andaeftige maa blive tilbage, de har ikke Adgang til Templet. Men til at sidde roligt hjemme har deres Troesiver, deres Feber, deres Lidenskab vaeret altfor stor. De er fulgte med og stikker nu det lille Hoved med de spaendte Ansigtstraek ud af Koupevihduet og sender forventningsfulde, urolige Ojekast op til den store Bygning, hvor deres Hjerte er med hvert eneste Slag, som det rummer, op til de smaa Tal, der staar paa Tavlen mellem Sojlerne, deres Sorgens og Glaedens Evangelium, det eneste, de kjender. Larmen deroppe fra naaer fortoplende ned til dem, den kribler med hemmelighedsfuld berusende Magt gennem hver Nerve og gjor det lille Hoved ort, som Kjaerligheden gjorde det i de unge Dage, de knap mindes laenger. Den breder sig ud over dem, denne daemoniske Larm, ud over Vognborgen, over Pladsen, over alle Gaderne rundt omkring. Den naaer helt op til Boulevarderne, fyldende Luften med Feber, dragende til sig,

magnetisk forunderligt, overdovende, hvor fjernt og dumpt den end klinger, selv de skarpeste, mest skrigende Stemmer taetved En. Den har over sig det Samme som Stojen af en stor, styrtende Fos inde mellem Bjergene. Den er uhyggelig, denne Stoj, den klemmer for Brystet, den jager Svedperlerne frem paa Panden, men den lokker alligevel, den paaskynder Skridtene, den sluger i sin Tummel Alt, hvad man seer og horer og taenker.

Mellem Sojlekolonnaden, der loper rundt omkring Bygningen, og inde i selve Borshallen er det mere end Stoj og Larm. Et Tordenbrag kunde rulle umiddelbart over Guldkalvtemplets Tag, det vilde ikke hores. Den umaadelige Sal er proppet af en Menneskestime, der staar saa taet, at der ikke kan saettes en Fod mere paa Gulvets Mosaikfliser. Og Alle skriger de i Munden paa hinanden.--_Jai--qui est-ce qui a?--Je prends!--je vends!--Heu! combien?--Un et quart on fait!--Je prends de l'Omnibus!--Je vends du cinq!--Laissez le passage libre!_ tordner den hoje Borsbetjent i sin statelige blaa Uniform, den Eneste i hele Mylderen, der intet Ojeblik mister sin kolde, vaerdige Ro. Men de Andre horer ham ikke. Med funklende Ojne og faegtende Arme, med hele Legemet i Fart soger de at arbejde sig frem i Traengselen. Oppe fra Galleriet, der loper rundt omkring Salen, seer det ud dernede som et vildt, sammenfiltret Haandgemaeng, som en titanisk Kamp mellem Forrykte. Paa Trappen og i Kolonnaden kan Dagens Begivenheder endnu diskuteres med Ord og de store Nyheder, der indbringer Snese og Hundrede Tusinder, hviskes gode Venner i Oret i smaa, hemmelighedsfulde Saetninger, der alene forstaas af de Indviede. Men inde i Salen tales der kun med Gestus. Jo mere bevaeget Markedet er, desto bredere bliver de. Paa de store Baissedage seer det ud, som Alverden vilde prygle hinanden. Man farer sammen med opspilet Mund, med udsprede Arme og med Haanden loftet som til Slag. I det naeste Ojeblik synes den at skulle falde ned paa Gjenboens Kinder. Men det er kun en _Facon de parler_, en af Borssprogets mange maerkelige Terminusser. _C'est un Krach!_ raaber den ene Haand, _c'est un vol!_, raaber den anden, og man forstaar hinanden.

[Illustration: Kurserne slaas op paa Borsen]

Tummelen og Traengselen og Galehusvirvarret voxer og voxer lige til Klokken Tre. Saa er det, Dagens sidste Kurser saettes, og saa er det, man i en Fart maa bestemme, om man vil kjoibe eller saelge. Alle strommer til _le corbeil_, den runde, gitterindhegnede Kreds, hvor Agents-de-change'erne har Plads. Haandgemaenget naaer sit Kulminationspunkt. Man trykkes og skubbes og broler og river og flaar i hinanden, som om det gjaldt Livet. Hundreders og atter Hundreders Velfaerd i hvert Fald har det vel ogsaa i de bevaegede Krisetider ofte gjaldt. Men det gjaelder ikke saa sjældent mere endnu. Efterdonningerne af Larmen derinde naaer ikke blot ud over Plads og Gader, den naaer stundom helt op til de stille Sale, hvor det ikke er om Aktiers Stigen og Falden, men om selve Landets største Interesser, der tages Bestemmelse. Som Borspladsen er Knudepunktet for Byens Gadeliv og Gadefaerdsel, saaledes er Pariserborsen snart sagt Hjertet i det moderne Frankrig. Den regulerer de vigtigste Udslag af dets offentlige Liv. Man har set det tidt allerede, og man vil faa det at se oftere endnu. En fransk Regering er kun staerk, naar den har Borsen ubetinget for sig, den vil endog have Vanskelighed

ved at holde sig, naar den har den ubetinget imod sig. Gambettas ellers naesten uforklarlige Fald saa hurtigt, efterat han var kommen til Magten, og da Alle antog, at han fra en uoverskuelig Fremtid holdt Frankrigs Skaebne i sin Haand, skyldes hovedsagelig Borsens Aversion mod hans Finantsminister Allain-Targe. Med Rette eller Urette betragtede Finantsmatadorerne denne Mands Budgetsystem som faretruende for Udviklingen af Landets Velstand; man gjorde direkte Forestillinger i denne Henseende til Gambetta, og da han i Tillid til sin Styrke modtog Borsudsendingene koldt og ikke ansaae det nødvendigt at lytte efter deres Raad, erklærede man ham Krig gennem en almindelig Baisse paa alle Papirer. Der sluttede sig andre Allierede til, men denne Baisse var det store Artilleriskyts, som selv Frankrigs hidtil populaereste Politiker ikke kunde holde sig imod. Omvendt blev Sympathierne paa Borsen for Leon Say det Freycinetske Kabinets Hovedhjørnesten. Det havde hverken Sammenhold eller Program, det havde Intet, som kunde indgyde Tillid til det undtagen netop dets Finantsminister. Men han var Rothschilds og de store Borsherrers Mand. Det var deres Syn paa Sagen, der gennem ham fik Indpas i Budgetdispositionerne og i Mangt og Meget af den almindelige Politik ogsaa; havde de tre Praesidenters Ministerium ikke fulgt Vejen, som Borsen viste det, saa vilde dets Dage have vaeret talte, inden der var gaaet Uger. Naar man i Paris skal sige sin Mening om et politisk Sporgsmaal, saa er det forste Dokument, man raadspørger, Borsens Kursseddel. Gaar den nedefter, saa ryster man betaenkeligt paa Hovedet, selv om man ellers kunde have nok saa mange Grunde til at finde det, der er i Gjaere, fortraeffeligt; gaar den derimod i Vejret, saa betragter man det strax som selvindlysende, at det er det eneste Fornuftige og for Landets Velfaerd Tjenlige.

Et saadant Faenomen vilde vaere utaankeeligt, hvis det i Borslivets Tummel alene var Finantsmatadorernes Millioner og de nydelsesgraadige Pariserlediggjaengers Indtaegtskilder, der stod paa Spil. I Virkeligheden drejer det sig om noget langt Mere og noget langt Betydningsfuldere. Templet paa Borspladsen er Frankrigs Hjerte, ikke fordi der i det spekuleres og spilles og svindles, men fordi det er Forvalteren af Landets Velstand og derigjennem Betryggeren af dets Fremtid, Hævderen af dets Position imellem Staterne.

Det er under den tredie Republik, at Pariserborsen i Ondt som i Godt er kommen til at spille den dominerende Rolle, som den spiller. Men Spirerne til det maa soges laengere tilbage. Allerede det andet Kejsersdomme gav Stodet. Det var det, der gjorde Paris til et Slags uhyre Karavanserai for den hele civiliserede Verden, det var det, der skabte paa den ene Side den store Industri og de store Spekulationsforetagender, paa den anden det potenserede Luxus- og Nydelsesliv, der naaede sin Apotheose under Verdensudstillingen i 66 og i Aarene mellem da og den ulykkelige Krig var ikke langt fra at skeje ud i et moderne babylonisk Bakkanal. For at kunne baere de med dette "vie surchauffee" forbundne Udgifter begyndte den fornemme Verden allerede da at gaa paa Borsen. Saalaenge Adelen holdt sig fornemt og forventningsfuldt tilbage, gik det endnu an at leve paa Resterne af de fra Revolutionen reddede Formuer, skjondt de selvolgelig ved idelig Udstykning var svundne mere og mere ind. Men da man, blaendet af det tredie Kejsersdommes Glands, fandt sig befojet til saa halvt om halvt at laegge Fornemheden af og vise sig paa Arenaen igjen, var det

nodvendigt, at man ogsaa saae sig om efter Midlerne til at haevede sin Position. De gamle Dages Fordom mod Forretnings- og Finantsspekulationen var forsvunden. Selve Hoffets naermeste Omgivelser oste af den nye Berigelseskilde med fulde Haender. Millionen var en Stotte for Regeringen, og den haedrede og begunstigede den paa alle Maader. Pengenes Aristokrati blev mere og mere det eneste respekterede, og jo dybere Alverden tog Hatten af for det, desto Flere blev der ogsaa, der fandt det baade ganske fornuftigt og ganske hensigtsmaessigt at give de gamle rustne Vaabenskjolde et nyt Overtraek af Louisd'or-Guld. Borsen gjorde ingen Vanskelighed ved at paatage sig dette Forgylderarbejde, den folte sig vel endogsaa baade stottet og smigret ved, at man henvendte sig til den derom. Dens Prestige, dens Indflydelse forogedes, dens hele Liv fik Dag for Dag under Kejsersdommet mere og mere Vind i Sejlene.

[Illustration: I Borssalen Klokken Tre.]

Det er imidlertid først under den tredie Republik, at den er naaet til Hojden af sin Position. Krigen havde gjort en Standsning i dens Forretninger, men denne Standsning var forholdsvis kort, og umiddelbart for den kom Milliardlaanene. De gav med eet Slag et uhyre, enestaaende Opsving i dens Liv, de blev et ligefrem Vendepunkt i dens Tilvaerelse. Greben af patriotisk Begejstring og i fuld Tillid til Frankrigs udtømmelige naturlige Hjaelpekilder strømmede hele Landets Befolkning til med sine opsparede Kapitaler. De af Regeringen forlangte umaadelige Summer blev overtegnede tredive Gange i Lobet af en eneste Dag, man stod i Queue hele Natten igjennem for at komme af med sine Penge, Alverden var greben af et formeligt Raseri efter at faa Kouponer i det nye Laan. Med Beundring var Frankrigs Venner, med indaedt Misundelse dets Fjender Vidne til denne overvaeldende Aabenbaring af Landets Rigdom. Men ogsaa indenfor selve Rigets Graendser kunde den ikke undgaa at vaekke Forbauselse og, da Forbauselsen havde sat sig, at blive dragen til Indtaegt. Man havde faaet det mest evidente Bevis paa, at Pengene var der og kun laa og ventede paa at blive anbragte; man benyttede sig af, at alt dette Guld nu engang var kommet ud af Gjemmerne, og at Lysten til at gjore det fluktuerende var bleven hidset ved Umuligheden for Mange af at komme til at deltage i Milliardlaanene, man bod det nye Aflobsrender, og det og meget mere til ostes i dem. Det ene store Forretnings- og Spekulationsforetagende dukkede op efter det andet. Stadig overtegnedes de forlangte Kapitaler i en Haandevending, stadig steg og steg Papirerne.

Ganske naturligt steg da ogsaa med dem Borsens Tiltraekningskraft. Der bredte sig som Oliepletten Dag efter Dag ud over flere og flere Lag af Samfundet, indtil den endelig sluttede i en formelig Epidemi: Berigelsesvanviddet. Vort Aarhundredes Franskmaend har bestandig betragtet deres Liv som forfejlet, naar det ikke endte med Erhvervelsen af en Formue. Man havde oprindeligt nojedes med at forlange den som Resultat af en Ungdom i ihaerdigt Arbejde. Men hvad der gik for sig paa Borsen, forstyrrede lidt efter lidt Hovederne. Man saae Exempler paa, at Folk lagde sig tilsengs som smaa Rentierer den ene Dag og vaagnede som Millionaerer den naeste. Saadanne Exempler maatte nødvendigvis virke fortumlene. Man begyndte med at ville vaere rig i Lobet af to, tre Aar, man endte med at ville vaere det i Lobet af en Uge eller to. De alvorlige, grundmurede Borsspekulationer blev lagte til Side, man kastede sig over

Spillet. Alverden spillede paa Borsen. Landets forste Slaegter gav Tonen an; der var Navne som Rohan, Gontot-Biron, La Panouse, Broglie o. s. v. med i alle Kombinationer. Det dirigerende Bourgeoisie fulgte efter. Selv Folk, der indtog betroede Stillinger i Republiken, betaenkte sig ikke paa offentlig at knytte deres Navne til Finantsspekulationer, og naar Politiken gik galt for dem, kastede de sig helt og holdent i Armene paa Borsen. En eller anden forhenvaerende Ministers Navn kunde ikke undvaeres og var ogsaa stadigt med paa Aktieprospektusserne. Deputerede og Senatorer figurerede saa hyppigt paa dem, at der endogsaa blev Tale om Love, som kunde saette en Stopper for dette Uvaesen. Og mens Spillevanviddets Smitte saaledes gik fra Dor til Dor paa Samfundets Hojder, traengte den samtidig ogsaa laengere og laengere ned i Dybderne. Den traengte saa dybt ned, som den overhovedet kunde komme. Kudsk og Tjener, der saae deres Herre kaste Penge ud, skjondt de vidste, at han ingen Formue ejede og Ingenting bestilte, de laerte snart at opdage den udtømmelige Guldkilde og at ose af den selv. Portneren saae en skjonne Dag Kudskene sige Tjenesten op og anskaffe sig Hest og Vogn. De Operationer, der gav saa magelose Resultater, mente han, maatte han dog ogsaa forsoge. Og saa spillede Portnerne, og Portnerne fortalte om de store Summer, de vandt, til Urtekraemmer og Spaekhoker og Gronthandler, og ogsaa de fulgte Trup. Og Gronthandlerne smittede Saelgekonerne, og saadan i det Uendelige.

Udenfor Borsen, paa Baenkene langs Omnibuskontoret og under Traerne, sad i lange Raekker de gamle "Boursicotierer" og drev Spekulationen i deres vaerdillose Aktieskrabsammen fra antdiluvianske Aartier med ikke mindre fanatisk Raseri end den hele myldrende Stimmel inde i Templet. Sygdommen havde naaet sit Hojdepunkt, der maatte komme en Katastrofe.

[Illustration: "Les boursicotieres".]

Den kom i Affairen med "_Union generale_", Bontoux's berømte Bank, det sorgeligste, men tillige mest drastiske Exempel paa Borsspekulationen og dens Udskejelser i det moderne Frankrig. Bontoux havde for Firserne kun vaeret lidet bekjendt, da han pludselig dukkede op paa Pariserhimlen som den af Lykken mest begunstigede Finantsmand i hele Verden. Han havde, da han grundede sit Bankforetagende, havt den kloge Inspiration at støtte sig til Mac Mahons naermeste Omgivelser og knytte til sig Folk, der gennem denne stod i hoj Gunst hos Kejseren af Osterrig og de osterrigske AERkehertuger, Maend som Vicomte d'Harcourt, Marquis de Bouvois, Baron de Wimpfen, Baron de Bourgoing gik strax fra Begyndelsen Haand i Haand med Bontoux, og de skaffede ham efterhaanden ved deres Indflydelse en Maengde Koncessioner i Osterrig, Ungarn og Serbien. Paa Basis af dem gjorde "Union generale" og dens Affodning, den osterrigske "Laenderbank", eller "_la timbale_", som den kaldtes i Frankrig, udmaerkede Forretninger og erobrede i forbausende kort Tid saa godt som hele Osterrig fra de tidligere Forretningsmaend. Men dertil kom yderligere en anden, meget vigtig Omstaendighed. Bontoux's Bank optraadte med Pretensioner paa at skulle vaere et Slags eksklusivt katolsk Finantsforetagende, bestemt til at modarbejde Jodernes, saerlig de tyske Joders Indflydelse paa det parisiske Pengemarked og i det Hele taget gennem den altformaaende Pengemagt kaempe paa enhver mulig Maade for den ene saliggjorende katolske Kirke. Den stottedes som Folge deraf af hele Gejstligheden i

Frankrig og Osterrig, og det var Folk, der sad inde med Penge. Greven af Chambord tog personlig ikke mindre end halvtredie tusind Aktier, og selve Paven i hvert Fald lovede man som Participant i og Stotte for Banken. Dens Papirer gik da i Vejret med utrolig Hurtighed. Aktierne lod paa 500 Francs, af hvilke der dog aldrig blev indbetalt mere end halvfjerde hundrede. Kort for deres Udstedelse stod de imidlertid i 700, saa steg de til 1200, saa til 2000, 2200, 2500, og godt og vel et Aar efter Bankens Grundlaeggelse var de naaede op i ikke mindre end 3200 Francs.

Selvfolgelig kunde det ikke vaere gaaet naturligt til. Der havde vaeret Tillid og berettiget Tillid til Bontoux's Foretagende, men den rent ud mirakulose Stigning havde han og hans Banks Administration kunstig skabt. Under Kampen med de jodiske Bankierer, der dannede Konsortier for at fremtvinge Baisse paa "Union generale"'s Papirer, havde denne selv søgt at holde Kurserne ved strax at opkjøbe de af dens Aktier, der blev tilbudte. Da den raadede over store Pengemidler, var det en Stund gaaet godt, og Millionkongernes Konsortier var flere Gange blevne spraengte. Men til Slutning kunde Katastrofen ikke udeblive. De to, tre Gange slagne Borsmatadorer rottede sig sammen igjen, og tilsidst sejrede de. Kampen blev aabnet paa et andet Punkt, Suez-kanalens Aktier var ved en meget betydelig og meget rig Spekulants Agitationer efterhaanden blevne drevne op til en ikke mindre fabelagtig Hojde end "Union generale"'s. Fra 900 var de stegne til 3500. Den naevnte Spekulant havde forst ved alle kunstige Midler, blandt Andet ved at raade sine Venner til at kjøbe, faaet det paagjaeldende Papir til at stige og stige i det Uendelige, og da saa Hojdepunktet var naaet, kastede han pludselig sine 60,000 Aktier paa Markedet uden at underrette Nogensomhelst derom i Forvejen, ikke engang sine naermeste Venner. Disse tresindstyve tusind Aktier budte ud paa en eneste Dag medforte naturligvis et meget betydeligt Fald. Papiret selv sank fra 3500 til 2000, og den almindelige Baisse kunde samtidig ikke undgaas. Dette Ojeblik benyttede Koalitionen af Borsmatadorer for at ramme Bontoux dodeligt. Ved et uendeligt Salg fremkaldte de en saa uhyre Baisse, som Paris's Bors endnu aldrig havde set paa noget Papir, ikke engang i Mires's Dage. Da dette umaadelige Salg ikke modtes af nogen Kontramine, og da Banken ikke laenger havde Summer nok til at kjøbe op som for, sank "Union generale"'s Aktier paa en enkelt Borsdag fra 3200 til 1300, altsaa noget naer 2000 Francs pr. Aktie. Det kom som et Tordenslag over Paris, og det medforte en almindelig Panik. Den langt overvejende Pluralitet af dem, der led Tab paa Unions Papirer, var Spekulanter, som ikke sad inde udelukkende med dette Papir. For at skaffe Penge maatte de saelge over en Hals ogsaa alle andre Papirer; deres Agenter maatte ligeledes saelge for at daekke dem, og Baissen bredte sig da og oversvommede hele Pengemarkedet. Tusinder og atter Tusinder mistede Alt, hvad de ejede og havde, det var Milliarder, der 5 disse Dage blev tabte paa Borserne i Paris og Lyon. Fra den ene Ende af Frankrig til den anden horte man kun om Ruin paa Ruin. Naturligvis havde der mellem Spillerne ogsaa vaeret forsynlige Folk, som havde hort op, mens Legen var god, men de Fleste var blevne ved at spille, til Baissen kom, og paa en eneste Dag styrtede da alle deres Luftkasteller sammen. Ikke blot Alt, hvad de havde tjent, og Alt, hvad de ejede, gik tabt i denne Odelaeggelse, men Mange kom kun ud af Krisen med en Gjæld paa Halsen, som de kunde behøve Aar af deres Liv til at daekke. Der var saerlig een Klasse af Mennesker, som Katastrofen ramte haardt: Kunstens og Literaturens letsindige Verden med

dens store Behov for Luxus, dens stærke Fantasi og dens gamle Tro paa, at Guld og grønne Skove engang maatte dumpe som stegte Duer ned i Munden paa den. Af hundrede Literater, Journalister og Artister af alle Slags, var der naeppe ti, som ikke i større eller mindre Grad kom under Indflydelse af Berigelsesvanviddet. Verdensberømte Stjerner, der havde gjort Karriere og tjent sig en Formue, satte Alt overstyr, saa de maatte begynde forfra igjen med tomme Haender; unge Journalister med en maanedlig Gage paa fem, sex hundrede Francs, tabte ti, tyve Tusinde. Regelen var, at Alle modte paa Likvidationsdagen med de Summer de skyldte. Men med hvilke kaempemaessige Anstrengelser og med hvilke utrolige Opoffrelser af Venner og Bekjendte de skaffedes tilveje, kan Ingen danne sig nogen Forestilling om, der ikke selv har havt Lejlighed til at kaste et intimt Blik ind i disse sorgelige Forhold. Hele Kunstens og Literaturens Verden blev forarmet ved Katastrofen; de, der ikke selv havde spillet, blev det ved at hjælpe deres Kammerater med den sjeldne Redebonhed og Tjenstvillighed indbyrdes, der er et af de smukkeste Traek i den franske Nationalkarakter. Overfor Fremmede har Pariseren Hofligheden paa Læberne og Hjertet lukket; Ven mellem Ven har han derimod Hjertet og Pungen aaben paa vid Gab.

Denne Redebonhed til at hjælpe, i Forening med den umaadelige Evne paa alle Kanter til at kunne gjore det, forhindrede, at Katastrofen med "Union generale" blev nogen almindelig Krach. Foruden Bontoux's eget Foretagende gik kun et Par enkelte andre større Banker tilgrunde i Krisen. Landets Velstand ramtes ikke foleligt af den, og den gjorde da maaske kun godt, som Udbruddet af de Sygdomme, der renser Blodet. Den har vel naeppe forhindret, at der kan følge andre efter, men den har dog for en Stund gjort de Funktioner normale, som Borsen er bestemt til at udføre i det moderne franske Samfund. Dens Betydning for Landet tor ikke undervurderes. Der har vaeret store Tider, da Frankrigs Aandsliv, da dets maegtige, smittende Ideer, da dets Kunst og Literatur gav det den første Plads mellem Nationerne. Der har vaeret andre ogsaa, da det var de franske Vaabens Gloire, der lagde Verden for dets Fodder. Men Tiderne skifter. Det nytter ikke at bedrage sig selv: i vore Dage er de materielle Krav for stor en Magt, til at Taenkere og Digtere kan anvise et Land dets Rang mellem Staterne. Som Frankrig har vaeret Vuggen for alle Menneskehedens store, moderne Ideer, saaledes er det endnu det ukraenkelige Tempel, det eneste maaske, hvor de har Asylret mod en, om end sygnende, dog endnu mandsstaerk Reaktion. Det er deri, at denne levedygtige Nation har sin inderste Styrke, men det er ikke dens Styrke udadtil. Og heller ikke dens Vaaben er det eller vil blive det i en Fremtid, som menneskelige Ojne kan overse; en demokratisk Republik som den franske bliver aldrig nogen Militaermagt. Skal Frankrig haevde sin Position i vort Aarhundredes Slutning, saa bliver det, fordi det er saa lykkeligt ogsaa nu at have, hvad Tiden gjør til det Storste og Vigtigste, fordi det er det rigeste Land i Verden. Det er dets lykkelige Jord og Folkets Arbejdslyst og Arbejdsdygtighed, der forskaffer denne Rigdom, men det er Templet paa Borspladsen, der forvalter og frugtbargjør den. Pariserborsen behersker ikke blot det franske, den behersker det hele internationale Finantsmarked. Der er ikke noget stort Pengeforetagende Verden over, som ikke bliver udbudt paa den, der er intet Land, der kan skaffe de nødvendige Kapitaler tilveje, uden at det benytter den som Forretningsagent og Mellemand. Da Italien for nogen Tid siden vilde udstede et Laan paa halvfemte hundrede Million og af politiske

Antipathier mod Frankrig lod det udbyde paa Londonerborsen, gjorde man ynkeligt Fiasco og var nødt til at komme til Paris alligevel. Der indgaar til Frankrig hvert Aar omtrent to Milliarder som Renter af franske Penge, anbragte i Udlandet; det er altsaa en Kapital af henvend halvhundrede Milliarder, dette Land har vaeret rigt nok til at laane den ovrigte Verden. En saadan Rigdom vilde aldrig vaere kommen, hvis man som i gamle Dage havde gjemt Udbyttet af sin Jord paa Kistebunden eller i Strompeskafter. Alle Samfundslag har lært at bringe det til Borsen, derfor er det, at Frankrigs Formue fordobles og fordobles. Og med Formue naaer man vidt i vore Dage, Penge regerer Verden, Millionerne regerer Krigene endogsaa. Frankrigs Position i Europa ligger i Pariserborsens Haand, det er af den Grund, at den ikke med Urette, til en vis Grad idetmindste, kan, trods alle dens Udskejelser, betragtes som Hjertet for hele det moderne franske Samfund.

[Illustration: "C'est un Krach!--C'est un vol!"]

KUNST OG KUNSTNERE.

Frankrig har aldrig haft nogen rigtig Kunstperiode for netop i vore Dage. David skabte Skole ganske vist, men han blev dog egentlig, den eneste virkelig Store i hele Kredsen, der samlede sig omkring ham. Folk som Fragonard eller Watteau staar ene, og de er faa endda. Forst henimod Fyrretallet, med Piejaden, hvis største Navne var Delacroix, Millet, Theodore Rousseau og Corot, begynder den franske Kunst at gjore Epoke. Siden da har den taget svaer Fart. Den staar nu ikke blot forrest mellem al moderne Kunst, den ikke blot faester hele Verdens Opmaerksomhed paa sig, den har forøget Kunsthistorien med et nyt Kapitel, der er fyldigt som de betydeligste af de gamle og interessant som de interessanteste. Den kan have sine svage Sider, det er der Ingen, der falder paa at naegte. Men den har det umaadelige Fortrin, at den strutter af Liv og Friskhed, og at dette Liv er selve den Tids, i hvilken den er fodt. Den klaeder vore Dage i kunstnerisk Kjod og Blod. Den gjor det med store Evner, med en uendelig Sum af Energi og med levende Sandhedskaerlighed tillige. Det er Forklaringen af, hvorfor den holder Alle fangen under sit Trylleri.

Og som Tiden er en Floreringsperiode for den franske Kunst, saaledes er den ogsaa en hojst behagelig Tid for de franske Kunstnere. Deres Position i det moderne Parisersamfund er ligesaa dominerende som misundelsesvaerdig. Regeringen og Selskabet slaas om at udmaerke dem, Fru Fortuna osrer Louisd'orregn ud over dem uden Ende. Maleriet er, efterhaanden som Luxus'en i de sidste Aartier er stegen og stegen, mere og mere blevet dens forste Fornodne. Et Hus, der er indrettet *_comme il faut_*, kan ikke undvaere sit Galleri, selv det beskedneste Hjem maa, naar dets Beboere vil regnes med til den dannede Verden, have et eller andet Kunstvaerk i sin Salon. At det haenger paa Vaeggen der, er ligesaa nodvendigt, som at der haenger Diamanter i den gifte franske Dames Oren. Om man har Noget i Kjokken og Kjaelder faar blive, hvad det er, men Brillantorenringene og Malerierne, de er som Klaeder paa Kroppen,

Velanstaendigheden forlanger deres Existens. Med Begjaeret stiger Varens Pris. De enorme Summer, der betales for den franske Malerskoles Arbejder, har sin forste Grund i, at de er Nodvendighedsgjenstande for den moderne Pariserluxus; men den er ikke den eneste Grund, der kommer andre til ogsaa.

Hvert Foraar kommer Amerikanerne. Det er en formelig Invasion. Siden Frankrig blev Republik, har Flirtationsforholdet mellem Franskmaend og Yankeer Dag for Dag udviklet sig til større og større Intimitet. Ved enhver Lejlighed haedres Sosterrepublikken paa den anden Side Havet. Dens Saeder og Institutioner fremstilles som et Exempel til Efterlignelse, dens Stjernebannere myldre ved Siden af Trikoloren, naar der er Fest i Parises Gader; dens Pariserkoloni feteres, kjaeles for, lovprises i Aviserne og begunstiges af *„la vie mondaine“*. Med al den Opmaerksomhed er Amerikanerne yderst tilfredse, og de gjengjaelder den ved at bringe Paris deres Penge. De har imidlertid saa mange af dem, at selv Seinestadens vildeste Adspredelsesliv ikke kan sluge dem alle. Og naar disse vor Tids Naboer tager hjem igjen, tager de da med sig, hvad de kan faa fat paa af "rigtigt Parisisk". Maleriet er Modeluxus ogsaa hos dem, og det franske Kunstmarked har paa den Maade faaet et uhyre Opland. Der er Malere, som udelukkende "gjoer Forretning" hinsides Atlanterhavet, der er enkelte Kunsthandlere, som tager mange Millioner ind derfra hvert Aar.

Fremdeles har ogsaa Spekulationen kastet sig over Kunstvaerkerne. Man kjober nutildags Malerier ikke blot for Fornojelsens, men ogsaa for Fordelens Skyld. Pengene, som man anbringer i dem, traekker store Renter, mens Billederne haenger og pynter op og giver deres Ejermand Air og Anseelse. Naar man har haft dem en halv Snes Aar, kan man naesten vaere sikker paa at faa dobbelt saa stor en Kapital ud af dem, som man har sat i dem, og er man en Smule Kjender og lidt praktisk, kan man tidt gjore det paa langt kortere Tid endogsaa. Med Franskmaendenes udpraegede Forretningssands har det naturligvis ikke kunnet vare laenge, for de gjorde den Opdagelse. Langt Flere, end Nogen troer, har draget sig den til Indtaegt. Ved at spekulere i Aktier klaeber der dog endnu for visse Kredse noget mindre Nobelt, men at spekulere i Malerier, det er en god Forretning, der har de tre store Sider forenede: at tilfredsstille Spekulationstrangen, at vaere en fin, douce, fornem Spekulation. og dog at give rigtig godt i Lommen. Mod den kan ingen moderne Franskmand have Nogetsomhelst at indvende. Paa den Maade er da det at vaere fransk Maler, der er en Smule i Skuddet, efterhaanden blevet ensbetydende med at vaere et Lykkens Skjodebarn, der har alle mulige materielle Goder liggende udbredte for sig. Hans Arbejder vil Alle kjoobe, og de er de eneste, man vil kjoobe nutildags. De gamle Italienerne er sejlede ganske agterud. Der er en parisisk Kunsthandler, der ti Aar i sin Boutik har haft haengende en Primaticcio, som han vil saelge for tusinde Francs, men som han ikke engang til den Pris kan komme af med. Samme Mellemand kan derimod med den største Lethed faa femten tusind for en lille Akvarel af Detaille, malet paa en Dag eller to, og bliver det ham muligt at faa fat i et diminutivt Maleri af Meissonier for tredive, fyrretyvetusind Francs, saa gjor han store Forretninger. Mesterens bekjendte Billede "La charge des Cuirassiers" har Amerikaneren Stewart kjobt for 300,000. Naturligvis gaar der af saadanne Summer ikke lidt i Mellemanderens Lomme. Goupil kunde, da han gav Gerome sin Datter, give hende to Millioner i Medgift og dog

beholde en tyve, tredive Millioner tilbage for sig selv. Megen Svindel loper der ogsaa med ind, saaledes ved Auktioner, hvor Kunsthandleren "poussere" sine Malere ved selv paa anden Haand at drive deres Arbejder i Vejret, som dengang for Exempel et Billede af en Spanier Villegas af temmelig underordnet Rang blev betalt med 125,000 Francs. Den Slags Priser kan selvfølgelig ikke holde sig i Laengden. Men hvor meget end Kunsthandlerne meler deres egen Kage, og hvor mange uholdbare Reputationer de end skaber, saa er saa meget dog sikkert, at en fransk Kunstner i Firserne, der har Talent, ogsaa med stor Lethed i Kraft af det bliver en velstaaende, endog en rig Mand. De Tider er forlaengst forbi, da Millet manglede Brodet til sine Born, og Rousseaus "Le givre", som han selv kun med Nod og naeppe kunde faa fem hundrede Francs for, det er nu hundrede tusind vaerd. De store moderne Mestere har fyrstelige Indtaegter og forer et Liv som Fyrster. De har deres egne komfortable Hoteller, deres Villaer i Syden og i Omegnen af Paris, deres Stalde staar fulde af Heste, deres Saloner bugner af Luxus. Meissonier ejer paa Boulevard Malesherbes et Hus til en Million, og i Poissy et andet, hvis Vaerdi er endnu større. I hans Samling af Billeder, stikker der saadant Noget som fem, sex Millioner. Han er nu ganske vist fire og tresindstyve Aar, og han har siden 1833, da han debuterede, malet en femten, tyve Billeder aarlig, hvis Gjennensnitspris nu idetmihdste er en halvhundrede tusinde Francs. Men selv de rent Unge har ingen Anledning til at klage over, at Kunsten ikke lonner sig. Der var paa en af de sidste Saloner af van Beers udstillet et Billede, som man vistnok kjender, da det er reproducet allevegne: den unge Pige, som Marineofficeren forer ned ad Dampskibstrappen efter et Besog ombord. For at danne mig en Forestilling om, hvorledes de unge Kunstnere blev betalte, spurgte jeg ham engang, hvad han havde faaet for det. Han havde ikke kunnet faa det solgt, svarede han meget beskedent. Da jeg undrede mig over, at et Arbejde, der havde gjort saa megen Opsigt og behandlede et saa hyggeligt, tiltalende Sujet, ikke kunde finde Kjobere, kom Sandheden imidlertid frem. Der havde vaeret Liebhave nok, men man havde kun budt ham nogle og tyve tusind Francs for det, og han fandt den Pris latterlig lille. Van Beers horer endda ikke engang til de Medaillerede. Naar han stiller saadanne Fordringer, kan man slutte sig til, hvorledes de Unge betales, der trods deres endnu ikke fyldte tredive Aar allerede er naaede til Succes'ens Hojde, Folk som Bastien-Lepage, Gervex eller Dagnan.

I hele sin ydre Fremtraeden er da ogsaa denne unge franske Malerskole en ganske anden Race Mennesker end dens Forgaengere, der forte Bohemienliv paa den venstre Seinebred. Det lange, vildt flagrende Haar, de bulede Filthatte, Farveklatterne paa den slidte Frakke, Bochdrikningen med Grisetter, Kreditten paa Knejerne, Kankannaderne i Bullier og alt det er der naesten ikke Skygge tilbage af laenger. En ung Kunstner fra vore Dage er en Kavaller _comme ti faut_, klaedt efter sidste Mode, fint dannet, elegant, belevet i sin hele Faerd. Han spiser sin Middag hos Sylvain eller Peters og laegger ingen Vaegt paa, om den koster ham en halv Snes Francs, naar det, han faaer er godt, og han i behageligt Selskab kan ryge sin fine Cigar til Kaffen. Naar han kommer sammen med sine Venner, konverserer han om, hvad der er passeret i "la vie mondaine" og ved de sidste Premierer; naar man bliver praesenteret for ham, byder han En sit Kort, paa hvis Fod der staar angivet Dagen, da han tager imod. Og aflaegger man ham saa et Besog, finder man ham i det fine Monceaukvarter

installeret paa det Allerbrillanteste. Hans store, luftige Atelier er en fantastisk Modtagelsessalon, fyldt med de kostbareste Sager, dekoreret med orientalske Tæpper og Draperier, antike Kunstmobler, gamle Vaaben, Sevresporcellain og en Mylder af sjeldne Bibelot'er, der kan gjøre artistisk Virkning. Her kan selv Damer af den fornemme Verden komme til ham for at se ham ved Arbejdet eller tage hans Studier i Ojesyn, og det haender heller ikke saa sjeldent, at de kommer.

Thi den moderne Maler i Paris er en af "Selskabet" saare søgt Mand. Han lever kun lidt sammen med Kammerater. Noget fælles Kunstnerliv, som det endnu findes i Rom eller i tyske Byer, der er Centrum for Malerne, det existerer aldeles ikke i Paris. Der er smaa artistiske Kredse paa en halv Snes Mennesker, som samles en Gang om Maaneden til Middag: den, hvis Hovednavne er Bastien-Lepage, Dagnan og Courtois for Exempel, den, som tæller Cazin, Gervex og Finnen Edelfelt mellem sine Medlemmer, eller "Les Rigoberts", hvor Detaille, Vibert, Jacquet, Leloir og Flere samles for at more sig med at efterligne Dyr og den Slags Plaseer. Men disse smaa Dinerer er ogsaa snart sagt det Hele, man faaer Tid til at offre Venerne. Man drukner i Indbydelser fra alle Kredse af "le monde", En Soiree er mislykket, naar Vaertinden ikke kan gjøre Stads med en eller anden Kunstner i Vaelten. Eller rettere sagt: med en Maler, thi Billedhuggerne holder sig vaesentlig udenfor denne "mondaine" Sus og Dus. De betaales endnu forholdsvis daarligt og forer et Liv som Kunstnerne i gamle Dage, og det skjøndt der mellem dem findes Talenter af allerforste Rang. Paul Dubois er en af Verdens største Mestere, Falguiere, Fremiet, Chapu og adskilligt Flere vil have beholdt deres Plads i Kunsthistorien, naar mangen Maler er glemt, som Parisersalonerne nu ligger paa Knae for. d'Epinay og tildels de St. Marceaux er ikke destomindre saa at sige de Eneste af Billedhuggerne, der er paa Moden. Men navnlig den Forste er det ogsaa tilgavns. Amerikanermillionaererne navnlig kan ikke leve uden d'Epinay. Er der Nogen, der kjender ham, saa bliver han bestormet med Billetter. "De maa absolut praesentere d'Epinay hos os iaften." "Jeg vil vaere Dem ganske overordentlig forbunden, hvis De kan faa d'Epinay til at spise til Middag hos mig, Froken Chose vil gaa i Graven, hvis hun skal rejse hjem uden at have faaet ham at se," saaledes lyder det i Kor fra alle Kanter. Og er det muligt engang imellem at slippe fra Salonerne, saa er Cirklerne der strax med deres Krav. Det er i dem stadig Kunstnerne, der maa agere Maitres de plaisir, det er dem, der maa arrangere og dekorere og spille Komædie og Gud veed hvad. Hvorledes de med alt det faaer Tid til at vaere saa flittige, som de i Virkeligheden er, det er en Hemmelighed, som kun den forstaar, der kjender til det Utrolige, der kan naaes i Paris.

Flittige er de nemlig, selv de i Selskabslivet mest søgte af dem. Franskmaendene er i det Hele taget begavede med en Arbejdsdygtighed, som ikke blot tilnaermelsesvis naaes af noget andet Folk. Men hos deres Kunstnere, hos deres Digtere og Forfattere findes denne Evne potenseret til en fabelagtig Hojde. Man behøver blot at tælle Balzacs, Victor Hugos, George Sands eller Alexandre Dumas Boger for at have et klart Billede af, hvilket titanisk Arbejde disse Navne repraesenterer. Antoine Baryee har alene produceret Mere, end alle andre Billedhuggere tilsammen, Delacroix' og Rousseaus Vaerker er utaellelige. Og denne uendelige Produktivitet gaar paa ingen Maade Haand i Haand med manglende Samvittighedsfuldhed.

Tvertimod. Der er et Traek, der er overordentlig karakteristisk, og det er tilmed hentet fra en af de mest produktive af alle moderne franske Malere, Meissonier. En af hans Specialiteter er, som bekjendt, hans Heste. Da han begyndte at male dem paa sine Bataillebilleder, holdt han sig endnu til Skoletraditionerne, men det blev ham snart ikke nok. Han vilde studere Naturen og gjengive den. Er det imidlertid allerede vanskeligt at faa en Hest til at staa Model, naar den skal vaere i Ro, saa bliver det saa at sige ugjorligt at portraetere den i Bevaegelse. Meissonier bar sig saare snildt ad. Han lejede i Poissy, i Naerheden af sit Hus, en lang, flad Slette og belagde den med Skinner. Paa disse Skinner anbragte han et Slags bevaegelig Laenestol, i hvilken han tog Plads med sit Album i Haanden. En Tjener tilhest travede eller galopperede ved Siden af ham, alt eftersom han havde Brug for den eller den Oplysning, medens en anden skjod Laenestolen frem paa Skinnerne, parallelt med Hestens Side. Paa den Maade kunde Kunstneren vende hjem med hele sin Skizzebog fuld af Tegninger. Det var for Storstedelen rent ud hieroglyfiske Skizzer, men han forstod dem selv; naar han var tilbage i sit Atelier, resumerede han disse Studier i Voxstatuetter, og efter dem malede han saa. Det er paa den Maade, de unge franske Kunstnere mere eller mindre baerer sig ad alle, og det er paa den Maade, de faar Sandhed og Liv og Troskab i deres Billeder.

[Illustration: Meissonier]

Der er jo ganske vist ogsaa ved Siden af dem Resterne af Akademikerne, for hvem Traditionen er Alt og Naturen Ingenting. Der er Klassikere som Cabanel, og der er *l'art bourgeois* med Typer som Bouguereau. Bouguereau er Medlem af Institut de France, han leverer det fineste, elegantest slikkede Arbejde, der kan taenkes, han holder Ligtaler over sin Ven Boucicault, Ejeren af Bon Marche, og han driver selv ved Siden af Kunsten en indbringende lille Biforretning som Husvaert. Samtidig med, at han sender sine Venus'er til Salonen, sender han til Amerika hellige Jomfruer med smaa Lam, som han aldrig vilde vove at vise frem i Paris; han gjor sig til af at male et Hoved hver Dag, prutter med sine Modeller om fem og ti Francs og tager Hundredetusinde ind om Aaret. Han er kort sagt en god, fornuftig Borger og en Kunstner, der aldrig loper lobsk. Folk som han vil altid have et beundrende Publikum, saerlig i Paris, hvor Eliten ganske vist er større end noget andet Sted, men hvor samtidig de Profanes Maengde er ligesaa forfaerdelig stor, som den er forfaerdelig intetsigende. De Unge gaar imidlertid hverken i Skole hos ham eller hos en Kunstens Corneille som Cabanel. Der er en skandinavisk Kritiker, der ved Wienerudstillingen har resumeret sit Indtryk af det moderne franske Maleri i følgende Slutningspassus: "Den franske Kunst er i Dekadence, og naar den gamle Bouguereau engang lukker sine Ojne, hvem skal da fore Idealet frem?" I det har han upaatvivlelig Ret, at der imellem hele de Unges Kreds ikke vil vaere nogen Eneste til at tage Arv efter gamle Bouguereau, der nu forresten kun er fem og halvtresindstyve Aar. Men med Hensyn til Dekadencen ser han dog vistnok lovlig sort paa Tingen, og hvad Idealet angaar, saa horer det jo nu engang til den Slags luftige Taager, som det er saa sin egen Sag at faa fat paa og blive rigtig enig om, hvad er.

Sikkert nok: den franske Kunstner grubler ikke synderlig over "Idealet". Franskmaendene forstaar overhovedet kun daarlig den Sport at ligge paa

Ryggen og fantasere over deres egen Villen og Straeben og sende blaa Cigarringe og blaa Dromme op i Luften. De gaar los paa Realiteten. Det er det, der er Styrken i deres Nationalkarakter, og det er det, der er blevet Storheden i deres moderne Kunst. Den hele lange Raekke af unge Malere har i Virkeligheden ingen anden Laeremester end Naturen. Det er ogsaa derfor, at man kun i hojst uegentlig Forstand kan tale om en moderne fransk Skole. Der er ikke en enkelt, der er omtrent ligesaamange, som der er Kunstnere af Talent. Selv Mestere som Gerome og Bonnat kan ikke siges at have skabt Skole; de har kun vaekket og udviklet en Kreds af Talenter, der senere er gaaede deres egne Veje. Men navnlig Bonnat har unaegtelig i saa Henseende gjort saare meget. Hans Elever er ogsaa de talrigste. Der er saa mange Studerende paa hans Atelier, at de om Vinteren kan arrangere store Maskefester mellem sig selv indbyrdes, og oppe ved Avenue de Clichy har der endogsaa rejst sig en hel lille By af Atelierhuse udelukkende for Bonnats Elever. Det er til ham, Storsteparten soger af de unge skandinaviske Kunstnere, der kommer til Paris. Og der kommer efterhaanden Mange af dem, i hvert Fald Svenske, Nordmaend og Finner, Danskerne derimod har kun lige begyndt at finde Vejen til Paris. Naest efter den spanske og den belgisk-hollandske er den skandinaviske Malerkoloni den talrigste og den, der spiller den største Rolle. Wahlberg, Salmson og Hagborg har allerede en Stund haft Billeder paa Luxembourg, Edelfelt, hvem den samme AEre nylig er bleven tildelt, kappes om Parisernes Gunst med de af deres egne unge Malere, der er mest i Vaelten. Smith-Hald, Berndtsson, Heyerdahl, Cederstrom har ligeledes baade Position og Publikum, og adskillige Yngre er paa gode Veje til at faa det Samme. Paa den sidste Salon havde over fyrretyve skandinaviske Kunstnere Arbejder udstillede.

"Salonen", den aarlige Udstilling i det forhenvaerende Industripalads i Champs-Elysees, er Braendpunktet for det hele Kunst- og Kunstnerliv. Den er da ogsaa et overordentlig talende Vidnesbyrd om, hvilken betydelig Rolle Kunsten spiller i det moderne Parisersamfund. Antallet af udstillede Arbejder er enormt og Interessen for dem fra Publikums Side ikke mindre stor. Under fem, sex tusind Numere har Salonkatalogen aldrig. At alt det skulde vaere virkelige Kunstvaerker, er nu naturligvis umuligt, saa meget mere umuligt, som Salonen ingeniunde er den eneste Aflobsrende for Paris's aarlige Kunstproduktion. Ved Siden af den er der en Myr af andre separate Udstillinger; en halv Snes "Cirkler" med artistisk Tilsnit har hver deres, i Kunsthandleren Petits nye pragtfulde Lokale i Rue de Seze er der ligeledes stadig Saloner i det Smaa, og Masser af enkelte Grupper eller Kunstretninger slaar sig hvert Ojeblik sammen for at praesentere Publikum deres Vaerker, hvor de kan komme til det. Det horer snart til Umulighederne at opdage en eneste Dag Aaret rundt, da der ikke er mindst to eller tre offentlige Kunstudstillinger. Man faaer ligeoverfor denne umaadelige Produktion et Indtryk af, at hele Paris maa vaere en By af Malere. Svaert skal det nu i Virkeligheden ogsaa falde at finde en Familie, hvor ikke idetmindste eet Medlem dyrker Kunsten. Er der ikke en Neveu eller en Faetter, saa er der i ethvert Tilfaelde en Niece eller en Kusine eller en Tante. De er utallige disse aeldre eller yngre Frokener, der giver sig af med Pensel og Palet. Ogsaa de har den ene Udstilling efter den anden, paa hvilke der ikke maa komme Andet end Billeder malede af Damer. Det vil nu dog kun siges signerede af Damer, thi de Frokener er kun faa, der ikke paa en eller anden Maade faaer fat paa

en rigtig Maler, som de da ikke giver Slip paa, for han har "korrigeret" deres Billede, hvilket naesten altid bliver ensbetydende med, at han gjorde det Hele om. Alt det er Modegalskab og det ynkeligste Dilettanteri, der kan taenkes. Det holder ogsaa paa "Salonen" sit Indtog med Faner og klingende Spil; Halvparten af de sex tusind Numere har kun ganske overordentlig lidt med Kunst at bestille. Men det gjorde Ingenting, de hjaelper den alligevel; jo bredere Pyramidens Basis er, desto hojere naaer dens Spids i Vejret. Er der altid uhyre meget Daarligt paa PariserSalonen, saa mangler der heller aldrig Vaerker, der vil leve bestandigt ved Siden af det Bedste, som nogen Tid og nogen Kunstretning har frembragt.

[Illustration: Paa Salonen Vernissagedagen.]

Kan man saa fortaenke Pariserne i, at denne Salon for dem er Hovedbegivenheden i Aarets Liv? En Maaned i Forvejen drejer den almindelige Konversation sig udelukkende om den, Bladene er fra Ende til anden Indiskretioner om den, Alle, som har det Mindste med Kunstnere at gjøre, maa spaerre sig inde for ikke at blive flaaet ihjel af Nyhedsjaegerne. Dagen, da den aabnes, eller rettere Dagen forinden, "le jour de vernissage", er en af de allerstorste Pariserdage, Oprindeligt skulde det kun vaere Kunstnerne, der paa den havde Adgang til Helligdommen for at gjøre sig bekendte med, hvor deres Billeder var blevne ophaengte af Komiteen, og for at lade dem faa det Overtraek af Fernis, som de ikke maa have, naar de indsendes til Bedommelse. Men efterhaanden er det blevet "Tout Paris", der er med til den store Generalprobe. Har man nogensomhelst Pretensioner paa at hore til den Part af Befolkningen, der taeller, saa maa man vise sig paa "le jour de vernissage", det koste hvad det koste vil. Det er Titusinder, der paa den skaffe sig Adgang; hvorledes de faaer den, er en Gaade, men ind kommer de. Fra Klokken Elleve er alle Salene proppede fulde; man stoder paa en Beromthed for hvert Skridt, man gaar. Og Alle har uhyre travlt; man skal ikke blot se hinanden, men ogsaa Billederne. Naar man Klokken Et, To samles til Frokost hos Ledoyen eller i Moulin rouge, maa man kunne sige sin Mening om alle Hovedvaerkerne og kunne give Salonens Fysiognomi. Det er ved den med Vernissagedagen uadskillelige Rosbif og Saumon, sauce verte, mellem denne Mylr af Herrer med Rosetter og Damer i lyse Foraarstoiletter, som allesammen kjender hinanden og vexler Hilsener og Haandtryk og Indtryk, at Afgjorelsen traeffes, om det er en daarlig Salon eller en af Mellemslagsen. Er det ikke der, at Priserne uddeles, saa er det dog der, at de Lykkelige udpeges, som kan vente sig dem. Flyver deres Navne paa Vernissagedagen fra Mund til Mund ved de smaa Borde i Ledoyens Have, saa kan de med rolig Samvittighed bestille Champagnen strax, saa er de sikke paa deres Medaille. Den Dom, Vernissagedagens Publikum faelder, bliver ligesaa sjeldent underkjendt som Premiererepublikumets i Theatrene.

I sex, syv Uger efter Vernissagen er Salonen saa Paris's Centrum. Den fine Verden har ligesom i Theatre francais og Operaen sin bestemte Dag, Fredagen, da den samles der. For at den kan anstille sine Kunstbetragtninger uden at lobes paa AErmet af den store Maengde, koster Adgangen paa denne Dag fem Francs. Der er i den demokratiske franske Republik saa mange Inkonsekvenser, at man sagtens kan begaa den ogsaa. Man siger, at man har vaeret nodt dertil; Tilstromningen er i hele

Udstillingstiden til daglig Brug saa stor, at Palaet naesten ikke kan rumme Publikum. Alle maa have vaeret paa Salonen, for hvor man kommer hen, tales der ikke om Andet. Hojst karakteristisk er det, at Aviserne, der kun uhyre sjeldent kan faa Plads til med et Par Ord at omtale en nys udkommen Bog, allesammen fylder Spalte paa Spalte mange Numere i Rad med Kritiker over Kunstudstillingen. De skriver kun, hvad de er sikre paa bliver laest. Men de kjender deres Publikum, de veed, at deres Salonartikler horer til det, der sluges. Som den franske bildende Kunst i vore Dage er et Hestehoved foran Literatur, saaledes er der heller ingen Tvivl om, at Interessen for den naest efter Theatersvaermeriet i hvert Fald er den af alle aandelige Interesser, der er staerkest og har bredt sig videst ud i det moderne Paris.

[Illustration: Bonnat]

LITTERATUR OG AVISER.

Nationalbibliotheket i Paris skal af Alt, hvad der trykkes i Frankrig og dets Kolonier, have et Exemplar tilsendt gratis. Lige ned til det mindste cochin-chinesiske Provindsblad og den obscureste Gadevise, der bydes tilfals i Bellevilles Baggyder, maa Alt, hvad der udgaar fra en Bogtrykkerpresse, aflevere denne Tribut. Det er paa den Maade muligt stadig at vaere fuldstaendig paa det Rene med den litteraere Produktions Omfang; Antallet af de litteraere Fodsler kan opgives med samme Nojagtighed som Antallet af de almindelig borgerlige. For Ojeblikket belober de sig til lidt over 30,000 om Aaret. Det vil sige: med saamange Volumina foroger den lovbefalede Tribut aarlig Nationalbibliotheket, og Rang som Volumen faar Pjeser, Smaa- og Flyveskrifter forst, naar de er slaaede sammen til et Bind paa nogle hundrede Sider.

En saadan Produktion er enorm; den naaer Millionen i Lobet af en Menneskealder. Og den langt overvejende Part af den udgaar fra Paris. Af ti franske Forfattere lever de ni i Hovedstaden, og selv de, der ikke gjoer det, lader dog deres Boger udkomme der. Forlagsvirksomheden udenfor den er rent forsvindende. Den indskraenker sig saa at sige til nogle provencalske Digtsamlinger i Avignon og Nimes. Selv Byer som Marseille og Lyon giver sig ikke af med at trykke Boger. Som alt Andet er ogsaa hele det litteraere Liv centraliseret i Paris.

Men man maerker det i Grunden ikke synderligt. Literaturen gjoer "_grande besogne"_ , men den gjoer ikke stort Sprael. Udkommer der et nyt Vaerk af Victor Hugo, af Zola eller Daudet, saa vaekker det Opsigt ganske vist og bliver en Begivenhed, hvormed Aviserne skriver, og hvormed de fleste Dannede taler. Men det er kun ganske, ganske enkelte Boger, der har en saadan Evne til at samle Opmaerksomheden og blive Dagens Lover. De fleste kommer til Verden i al Stilhed og gjoer deres Karriere uden Allarm. En Roman kan vaere trykt og solgt i tyve, tredive tusind Exemplarer, uden at den har staaet naevnt i et Blad, og uden at dens Existens noget Ojeblik har vaeret et braendende Thema for Konversationen. Paris er ingen litteraer

By i den Forstand, at en Hovedpart af Befolkningens Interesse samler sig om Litteraturen. Den er altfor stor, og den har altfor mange andre Sager at beskjaeftige sig med, til at den kan vaere det.

Pariseren i Almindelighed laeser heller ikke meget. Han gjor det, saalaenge han er ung, for han endnu har taget alvorlig fat paa at bryde sig Bane. Fra den Tid medbringer han navnlig et yderst omfattende Bekjendtskab med den aeldre Litteratur. Han kan sine franske Klassikere paa en Prik og har dem altid paa rede Haand til Citater. Men saa saare han traeder ind i Livet som Mand, har han ingen Stunder laenger til Laesning. Forretningerne, Kampen for at gjore Karriere optager ham helt. Konkurrencen er saa uendelig; saetter han ikke alle Evner og Kraeften og Tanker ind paa at byde den Stangen, saa gaar han tilbunds. Kun hvad der strengt kommer hans Gjerning ved, kan han beskjaeftige sig med. Og naar der endelig engang imellem bliver Raad til Hvile, er han for nervos overanspaendt til at kunne soge den i Boger. Rundt omkring sig har han Adspredelse nok, der ikke koster Besvaer. Desuden har han sine Aviser. Ved deres Hjaelp veed han altid saa megen Besked om Alting, at han kan tale med. De diskuterer ikke blot Politik, de strejfer baade Historie og Naturvidenskaber og meget Andet ogsaa, og saa er de tidt baade aandfulde og underholdende. Pariserens Gjennemsnitstrang til belletristisk Fode tilfredsstilles rigeligt af Bladenes Causerier og Romanstof. Ud derover straekker hans Laesning sig ikke. Hans Kjendskab til den egentlige Litteratur skal man ikke stole paa, selv om han giver sig Mine af at have det; han har det kun paa anden Haand, gennem Referater af sine Damer.

De laeser nemlig; de gjor det baade for sig selv og for Maendene med, og de gjor mere end det: de kjober Boger. Jeg gjorde engang i Selskab med en Pariserinde en Rejse paa en Maanedstid. Der var megen Jernbanefart, og hun laeste bestandig. Paa hver større Station, hvor Toget stoppede, var hun strax ude for at kjober Boger; hun kunde konsumere tre, fire Stykker om Dagen. Da vi kom tilbage til Paris, gjorde vi op hvor mange hun havde anskaffet sig forudem dem, hun havde faaet tillaans af sine Medrejsende; hendes Bibliothek var under Rejsen blevet forøget med fem og tyve Bind, Det er allevegne i større eller mindre Grad Damerne, som den skjonne Litteratur lever af. Men i Frankrig er de ikke alene mere laeselystne, de har ogsaa baade mere Otium til at laese og flere Penge til at kjober Boger for end andetsteds. Og saa er de desuden nodte til at kjober.

Lejebibliotheker existerer ikke tilnaermelsesvis i det Omfang som for Exempel i Skandinavien og Tydskland, Laeseforeninger og Laesemapper er Noget, man overhovedet slet ikke kjender til. Det er den ene store Hovedstotte for det franske Bogmarked, den andener, at det har hele den civiliserede Verden til Opland; Paris exporterer godt og vel Halvparten af sin litteraere Produktion. Paa den Maade forklares det, hvorledes en fransk Roman, der gjor Opsigt, kan trykkes i tyve, tredive, halvtreds, ja med enkelte af Zolas har man endogsaa set i hundrede Oplag, mens selv tydske Forfattere, der er saa populaere som Spielhagen og Heyse, i Regelen maa nojes med fire, fem af samme Storrelse.

[Illustration: Emile Zola]

Dette betydelige Salg gjor, at i Frankrig en Forfatter, der har noget Talent; kan leve frit og uafhaengigt af sin Pen. Men det er ogsaa Alt.

Skriver han ikke for Theatret, der kan blive en Guldgrube, og gaar han heller ikke i Tjeneste hos Journalistiken, der aabner ham Vejen til Meget, bliver hans Position vanskelig mere end netop taalelig. Som Kunstneren er han paa ingen Maade situeret. Hverken "la vie mondaine" eller Regeringen tager ham under Armene. Han er ikke i Mode. Atter her kommer det karakteristiske Traek hos Franskmaendene igjen, at de kun kan passionere sig for hvad der gjør Indtryk paa deres Sandser, hvad der kan blive et Skuespil for dem. Det kan Malerierne, fojede sammen til store Udstillinger, hvor man flokkes som i Theatret, men det kan en Bog aldrig. Desuden har Kunstneren visse selskabelige Fortrin, som Forfatteren i Regelen mangler. Han kan gjore Fruen Foraerlinger med sine Skitser, han kan tegne Portraeter og Karrikaturer af Selskabet, han er som oftest livlig, glad, underholdende og meddelsom, Forfatteren derimod optaget af Bogen, hvormed hans Tanker sysler, indesluttet, langt mere tilbøjelig til at gjore lagttagelser og gjemme sit Vid til sit Arbejde end til at tynde det ud i selskabelig Elskvaerdighed og Aandfuldhed. Hvad Pariserne siger om Zola: at han er en ren Bjorn i en Salon, omtrent det Samme kan der siges om Hobetal af deres moderne Forfattere. Derfor holder man sig til det Talent og den Esprit, som man finder i deres Boger, og bekymrer sig ikke synderligt om dem som Mennesker. De forlanger ikke bedre; de har paa den Maade deres Ro og Frihed til at arbejde. Der er kun den mindre behagelige Omstaendighed ved det, at ogsaa Regeringen gaar i Modens Spor og lader dem sejle deres egen So. For Malerne har den *_Ecole des beaux-arts_* og *_Prix de Rome_* og Salonen og Kjobet af deres Billeder til de talrige offentlige Gallerier, for Forfatterne Ingenting, hojst engang imellem en lille Bibliothekarpost paa et Par tusind Francs. Understøttelser paa Statens Budget til Litteraturen eksisterer ikke i Frankrig. Akademiet uddeler vel aarlig tresindstyve tusinde Francs under Form af Prisbelønninger for de bedste til det indleverede Arbejder; men Akademiet er en fuldstaendig privat Institution, dets gode Gjerninger kan Staten ikke tage sig til Indtaegt. Den interesserer sig nu engang ikke for Forfatterne, den viser det allerbedst ved Fordelingen af sine Aereslegionskors. For hvert, der gives til dem, gives der fem til Malerne; mellem disse er der ganske unge Mennesker paa nogle og tyve Aar, der er dekorerede, Forfatterne maa helst have graa Haar, for der taenkes paa dem. Victor Hugo er endnu kun Officeer, Mange, hvis Navne Aar igjennem har vaeret paa Alles Laeber, ikke engang Riddere.

[Illustration: Akademiet og Pont des Arts.]

Udenfor Selskabets og Regeringens Opmuntringer er der jo ganske vist nok en anden. Der er den fornemme, kuplede Bygning ligefor Pont des Arts, Udodelighedstempleet for de fyrretyve Akademikere, Men ogsaa dets Glorie er som saa mange andre blegnet svaert med Tiden. Der har efterhaanden i de privilegerede Laenestole siddet Raekke paa Raekke af Folk, hvis Adkomst til Pladsen var saa tvivlsom, at man nu seer Talenter af anden og tredie Rang frabede sig den Aere at vaelges ind i Kompagniet. Positionen, som det skulde skaffe sine Medlemmer, kan i vore Dage naermest kaldes rent illusorisk. Mellem ti tusind Parisere vil man knap finde en, der kan saameget som blot naevne Navnene paa alle de Fyrre. Balzac fik engang i et af sine mange penge- og modlose Ojeblikke det Raad af sin Forlaegger: at forbedre sin Situation og sin Popularitet ved at bejle til en Plads i Akademiet. "Det vil ikke skaffe mig een Laeser til og endnu mindre en

Kjober," svarede Digteren, "Vil jeg vaere læst, maa jeg gjore mig til Deputeret; det er den eneste Vej, man har til Popularitet i Frankrig." Han taenkte i Virkeligheden ogsaa en Stund paa at blive det, men det lykkedes ligesaa lidt for ham som for den gamle Dumas.

Havde han levet i vore Dage, vilde han have gjort sig til Journalist, og han vilde da uden Besvaer kunne vaere kommen saa højt tilvejs paa Lykkens grønne Gren, som han lystede. Aviserne slaar Litteraturen ihjel, plejer man at sige. Det er et Postulat, der i høj Grad traenger til Bevis. Sikkert er det i hvert Fald, at Forfatterne slaar de ikke ihjel. De rækker dem i Frankrig materielt en hjælpende Haand af den allerstørste Betydning, og en Haand, der med Begjaerlighed gribes af Alle. Selv om en Bog, i hvilken der er Talent, uden Vanskelighed opnaaer flere Oplag, tjenes der dog ikke Kapitaler paa den, Forfatteren honoreres i Frankrig med en vis Sum for hvert trykt Exemplar. Den er i Almindelighed fyrretyve Centimer, og yderst sjældent over halvtreds. De franske Boger er saa billige, Trykningsomkostningerne saa store, at Forlaeggeren ikke kan betale mere. Oplaget er paa femten hundrede Exemplarer, og Forfatterens Indtaegt for et enkelt kun mellem sex og halvottende hundrede Francs. Naar der kommer hundrede, som af Zolas "Nana", saa lober det jo ganske vist op. Men hvor mange Gange sker det, uden at Skandalen hjælper med dertil? Selv den mest renommere og mest læste af alle moderne Romanforfattere, Daudet, selv en saa fabelagtig populaer Skribent som Jules Verne naaer kun sjældent de halvtreds. Lad det nu ogsaa repraesentere en Sum paa fyrretyve tusind Francs, saa maa man jo dog huske paa, at det er et Maximumstal. Fem, sex Oplag er allerede ganske paent for en almindelig Roman. Men med Indtaegterne af dem vilde det falde grumme haardt for en Forfatter at leve i det dyre Paris. Han har imidlertid ogsaa andre Ressourcer. For hans Fortaelling udgives som Bog, trykkes den som Feuilleton i en Avis, og den betales ham der med mellem tyve Centimer og en Franc Linien.

Feuilletontrykket bliver folgelig for de mindre bekendte Forfattere tidt Hovedsagen. Det bryder derhos Begynderen Vej. Der findes i Paris en halvhundredes Dagblade, som hver har Behov for fem, sex Romaner om Aaret, ikke at tale om den mylrende Maengde af literaere Uge- og Tidsskrifter. Af Oversaettelser ser man hojst en hvert andet Aar; den debuterende Forfatter kan altsaa i Regelen ikke have Vanskelighed ved at faa sit Arbejde anbragt i en eller anden Avis. Har det staaet trykt der, findes der altid en Forlaegger, der er villig til at udgive Fortaellingen som Bog; Publikummet er tilstraekkeligt stort, til at Afsaetningen stadig stiger, jo mere bekendt Arbejdet bliver.

[Illustration: Alphonse Daudet.]

Til Feuilletontrykket for Bogudgaven kommer yderligere de mange senere Reproduktioner i Provindspressen. De omtrent to tusind Provindsaviser skal have Romanstof ligesaa vel som Pariserbladene, og heller ikke de kjender til Oversaettelser som Udvej. Det er da for alle Parter blevet indrettet yderst praktisk. Bladet kan aftrykke hvilkensomhelst Bog det onsker imod at betale den Honorartaxt, hvorom det engang for alle er blevet enigt med "Societe des gens de lettres". Dette Selskab modtager et Exemplar af alle periodiske Skrifter, der udkommer i Frankrig og dets Kolonier, kontrollerer Reproduktionen, indkasserer Honorarerne og

fordeler dem ved hver Maanedes Slutning til sine Medlemmer. Taxten for et saadant Aftryk er ganske vist meget billig, undertiden ikke hundrede Francs engang, men der er saamange smaa Bække, at de alligevel til Slutning gjør en Aa. Det horer ingenlunde til Sjeldenhederne, at en Roman bliver trykt i over hundrede forskjellige Provindsblade. Kun tillades den saakaldte Frakligningsmethode naturligvis ikke; det er en Uskik, der overhovedet ikke kjendes i Frankrig.

Til at tage mod den Haand, Dagspressen saaledes byder den rene Literatur, anser ingen fransk Forfatter sig for fornem. Endogsaa de største af dem bringer ikke blot deres Romaner til Aviserne, de gjør sig til stadige, saa at sige daglige Medarbejdere. Zola var Theaterkritiker ved "Voltaire" endnu efter at have skrevet "L'Assommoir", i "Le Temps" Redaktionsstab findes Navne som Legouve, Scherer og Jules Claretie, i "Debats" John Lemoine, Cuvillier-Fleury, Paul Leroy-Beaulieu og adskillige Andre, der er i hele den franske Skjonlitteratur ikke een fremragende Personlighed, som ikke har vaeret mere eller mindre naert knyttet til "Figaro", der er mellem alle de yngre Romanforfattere i Vaelten--ja, man kan gjerne tage selv de lyriske Digtere med--naeppe nogen, som ikke samtidig er Journalist. Indtaegtssporgsmaalet spiller derved ikke den afgjorende Rolle alene. Det er et Lokkemiddel ganske vist, thi Pariserbladene betaler godt. Den forste Artikel i "Figaro" honoreres aldrig med under to hundrede Francs, og tidt med mere, naar det er et saerlig fremragende Navn, der staar under; bekjendte "Kronikorer" som Albert Wolff eller Aurelien Scholl faaer tredive tusinde Francs aarlig for et Par ugentlige Artikler, en Gage af ti, femten Tusind kan betragtes som Minimum for en Journalist med noget Talent. Men det Vaesentlige, der samler alle Evner omkring Dagspressen, er dog den indflydelsesrige Stilling, den Dag for Dag mere og mere kommer til at indtage.

Pariserbladene har ikke den Position overfor den store udenlandske Politik som de engelske Aviser, det er ganske vist; de staar i saa Henseende tilbage selv for betydeligere tyske Blade. Det kan ikke vaere Andet, de har lige til den senere Tid ladet Udlandets Forhold ligge hen uden at beskjaeftige sig med dem. Interessen for dem er hos Franskmaendene forst bleven vakt efter Krigen og er endnu ingenlunde overvaettes stor. Desuden tillader et Pariserblads Okonomi ikke de umaadelige Udgifter, som Kolleger paa den anden Side Kanalen kan offere for at vaere velunderrettede. De engelske Blade er faa og har en enorm Udbredelse, de franske derimod snart utaellelige. Saa saare en Politiker i Frankrig er begyndt at spille en Rolle, maa han have sit eget Organ i Pressen. Abonnentkredsen bliver derved nødvendigvis meget indskraenket. "Figaro", der trykkes i 60,000 Exemplarer, er en Undtagelse, i Regelen kan selv de ansete Pariserblade ikke gjore Regning paa et Oplag af mere end mellem ti og tyve tusind. Dertil kommer yderligere, at deres Avertissementer er saa godt som ingen, mens en Avis som "Times" derimod har alle sine Udgifter daekkede med mindre end Halvparten af, hvad det tager ind ved sine Annoncespalter. Den ligesaa hurtige som detaillerede Velunderrettethed om Alt, hvad der passerer hele Verden over, der er de engelske Blades Hovedstyrke, kan Pariserpressen ikke byde, fordi den hverken har Laesekreds eller Plads eller Pengemidler dertil. Den gjør i de senere Aar ogsaa i saa Henseende betydelige Anstrengelser; de udenlandske Korrespondenters Antal stiger stadig--medens der saaledes for Krigen kun

var tre Pariserblade, der havde faste Korrespondenter i Berlin er der nu mindst et Dousin--og Blade som "Temps", "Republique francaise", "Debats" eller endogsaa "Liberte" søger bestandig at gjøre sine Laesere Rede for Alt, hvad der haender i Udlandet af Betydning. Men Mangt og Meget skal alligevel forandre sig, for de paa dette Omraade kan naa deres engelske Kolleger.

I alle Sporgsmaal, der angaar Frankrig selv, er de franske Blade derimod baade bedre betjente og har større Magt end noget andet Lands Presse. Som Franskmaendene er fødte Talere, er de ogsaa fødte Journalister. Adskillige af deres mest udpraegede Nationalejendommeligheder kommer dem herved tilgode, først og fremmest deres klare Logik og deres Aversion mod al unodvendig Brede. Hvad de har paa Hjerte, forstaar de, baade naar de skal forklare det med Ordet og med Pennen, at samle i et springende Punkt, i en Frase maaske undertiden, men i ethvert Tilfaelde i en Frase, der slaar ned. Dette springende Punkt bliver Centrum i deres Journalartikel som i deres Tale. Omkring det bygger de, for at belyse det, akkurat saa meget op af Fakta, Argumenter og Konklusioner, som der er nødvendigt, for at det ret kan glittrere og finkle, og de slutter af, mens de spillende Blink endnu holder Laeserne fangne. Artiklen er gjennemsigtig fra Ende til anden, den vækker intet Hovedbrud, og man taber intetsteds Traaden. Naar man er faerdig, staar dens Tanke anskuelig og klar for En, og Alt, hvad der kan ligge i den af Interesse er kommet helt til sin Ret. Denne Evne til at skrive, udviklet som den er det i Frankrig til formelig Kunst, kan ikke Andet end betydeligt forøge Indflydelsen, som Pressen altid maa øve i et Land, hvor den er den almindelige Stemmerets Tolk, hvor Diskussionen er ubegraendset fri, og hvor alle Talenter kappes om at yde den deres Assistance. Journalistiken er i det moderne Frankrig den Vej, som sikkert og lettest forer enhver Aergjerrighed til Maalet. Fra Avisernes Redaktionskontorer staar Dorene aabne paa vid Gab til alle Statens overste Poster. Deputerede, Praefekter, ministerielle Embedsmaend, selv Ministre og Gesandter vælges ud mellem Journalisterne. Thiers begyndte sin Karriere i Pressen, og siden ham er der saa at sige ikke en af de Republikens Maend, der har styret Landets Regering, som ikke oprindeligt er kommen sammesteds fra. Selv Jules Ferry skylder en Række Artikler i "Temps": "Les comptes fantastiques d'Hausmann" sin Notoritet. Bladene er simpelthen en Forskole til Magten; undertiden bliver de endogsaa en Retraite fra den. De har vaeret det for begge den tredie Republiks to mest fremragende Politikere, for Gambetta, der umiddelbart efter det store Ministeriums Fald navngav sig som Leder af "Republique francaise", og for Jules Simon, der som Direktor for "Gaulois" daglig selv skrev Artikler i Bladet. Det er Traek, der tilstraekkeligt tydeligt karakteriserer Pressens Position i det franske Samfund.

Medaillen har imidlertid ogsaa sin Revers, Pariserbladene nyder en høj Grad af Anseelse, og de gjør det med Grund, fordi den Sum af Dygtighed, der offres i deres Tjeneste, er ganske overordentlig stor. Men de drager sig stundom denne Anseelse og Indflydelse til Indtaegt paa en Maade, som kaster betaenkkelig Skygge over dem. Materielt er de ikke stillede under de gunstigste Forhold. Deres Budget udviser aldrig færre Udgifter end fem, sex hundrede Tusind Francs om Aaret, og for enkelte af de bedst betjente kan Summen endog løbe op til over en Million. Det kan kun meget faa tage ind ad reglementeret Vej. Andetsteds er Bladenes Hovedstøtte

Avertissementerne; i Paris spiller denne Indtaegtskilde kun en forholdsvis underordnet Rolle. Mens Antallet i England af Industridrivende, der indrykker Annoncer i Aviserne, er over fire Millioner, kan det i Frankrig kun sættes til nogle faa hundrede tusind. Pressens Publicitet er dyr, mener de; dens Laesekreds saa spredt, at de for at have noget Udbytte af deres Avertering maatte gaa til en hel Uendelighed af Blade. De foretraækker da at hjaelpe sig paa anden Vis, ved Gadeopslag, ved Uddelingen af Adresser eller allerhelst ved splinternye Opfindelser, der rigtigt kan tiltraekke sig Opmaerksomheden. Fremgangsmaaden, der følges af en Ekviperingsforretning "Old England" paa Boulevard des Capucines, er i saa Henseende meget betegnende. Dag ud, Dag ind ruller fra Morgen til Aften en halv Snes yderst ejendommelige Kjøretojer med dens Adresse rundt i Gaderne. De er rodmalede og seer ud som store Skildpadder, kun lige Hestens og Kudskens Hoved stikker op af den enorme, rullende Skal. En saadan Kuriositet kan Ingen undgaa at lægge Maerke til, og koster den end noget mere end Bladannoncerne, hjaelper den dog ogsaa ti Gange bedre end de. Dernaest er de franske Blades Afsaetningsmaade uheldig. Kun faa af dem har en fast, solid Abonnentkreds; Gadesalget fra Kioskerne er det betydeligste. Der er Pariseraviser, der af hele deres Oplag paa ti, tyve tusind Exemplarer knap afsaetter fem hundrede ved Abonnement. Resten spredes gennem Kiosksalg, men det kan variere med flere Tusinde; man er saaledes aldrig i Stand til at beregne Oplaget, og hvad man vinder den ene Dag, taber man den naeste. Af Paris's omtrent elleve hundrede Dagblade og periodiske Skrifter er der naeppe mere end godt og vel et hundrede Stykker, der kunde vedblive at bestaa, hvis de skulde leve af, hvad Pressen ellers ordinaert plejer at leve af. Den faaer i Frankrig ikke en Skillings Tilskud af Regeringen; der eksisterer ikke Skygge af Reptiliefond, den eneste Begunstigelse, der vises ministerielle Organer, er Forsyning engang imellem med interessante Nyheder. Men den har et helt andet udtømmeligt Fond, den har Borsen, den har "Finanserne" at støtte sig til. Den sælger sin Indflydelse, og den faaer den glimrende betalt.

Der er i Paris omtrent hundrede bekjendte Bankinstitutioner. Mindst de firsindstyve af dem lever udelukkende paa Spekulationsforretninger, og kun en eneste, "Banque de France", befatter sig slet ikke med dem. Saadanne Spekulationer kan selvfølgelig ikke fores igjennem uden stor Publicitet, og uden at deres Ros idelig og idelig trompetes ud gennem Aviserne. I den daglige eller ugentlige Finantsoversigt har da hver Bank sin Linie eller sine to, tre, fire Linier, hvor dens Aktiers Stigning stadig bebudes, hvor dens Kurser erklæres for faste eller saadant Noget, og for det betaler den sine to, tre, fire tusind Francs maanedlig, alt efter det paagjaeldende Blads Betydning. Det er Forklaringen af, hvorfor ethvert periodisk Skrift i Paris, litteraere Ugeblade, videnskabelige Tidsskrifter, Kunst- og Modeblade, ja lige ned til Organer for Skomagere og Portnere, allesammen har deres Finantsbulletin. Den er *_nervus rerum gerendarum_* i det Hele, det er den, der kjaeles for, det er den, der betaler. Forretningen kan drives svaert i Vejret; af "Figaros" Finantsspalter har Bladet selv ganske vist ikke mere end halvtredie hundrede Tusind Francs om Aaret, men Selskabet, som man har vaeret saa uforsigtig at forpagte dem paa Aaremaal, tager to Millioner ind. Det er nemlig ikke blot den daglige lille Reklame, der kaster af sig. Hver Gang en ny Emission skal finde Sted, hver Gang et nyt Foretagende skal grundlaegges, hver Gang kort sagt Bankerne traenger til Publicitet efter en

store Maalestok, maa de ogsaa betale store Summer. Ved en Emission for et Par Aar siden af 500 Millioner Obligationer fordelte "Credit foncier" tolv Millioner mellem Bladene. Hver nok saa ubetydelig Avis havde herved en Renindtaegt af 12--15,000 Francs, de større, mere udbredte Blade det Dobbelte og Tredobbelte. Man kan uden Overdrivelse regne, at der i de sidste sex Aar er blevet indfort mindst for fem, sex Milliarder nye Vaerdipapirer paa Pariserborsen. Af dem allesammen har Bladene faaet sendt deres rigelige Part "til Anmeldelse".

Og saa er det desuden ikke alene Borsen, som Aviserne har gjort tributpligtig. "Figaros" Reklamekonto udviser en aarlig Nettoindtaegt for Bladet af henvend tre Millioner Francs. Alting betales der. Der er ikke et Nummer, i hvilket den, der forstaar at læse mellem Linierne, ikke finder mindst een Artikel, som er skreven for Penge. Reklamerne for de store Handelsforretninger er gjennemsigtige nok; dem kan Enhver opdage, men de gjør dog deres Virkning alligevel. Publikum har nu engang en maerkvaerdig overtroisk Respekt for, hvad der har vaeret rost i Avisen, om det saa er Saelgeren selv, der har skrevet Rosen. Ved Siden af disse Handelsreklamer er der imidlertid mangfoldige andre. Bladomtalen er nødvendig for Enhver, der vil komme ovenpaa i den parisiske Kamp for Livet. Naar en ny Bog engang imellem anmeldes, har Forlaeggeren i Regelen betalt derfor. En ny musikalsk Stjerne kan ikke dukke op paa Pariserhimlen, uden at den forst har konstateret sin Glands med Guld, ost i Bladenes Kasse. Det er ikke nok at have Talent, Talenter er der ingen Mangel paa i en By som Paris, man maa ogsaa have et Navn. Naar man har naaet det, tjener man Millioner, men for at faae Navnet skal der ikke blot meget Talent til, men ogsaa mange udlagte Penge. Selv de alvorligste Pariserblade kan ikke sige sig ganske fri for at vaere inficerede af Reklamesmitten. De egentlige Boulevardblade har den gjennemsyret fra Ende til anden. En Part af deres talrige Redaktionsstab er ikke Andet end Reklameagenter. De faar deres Gage for Artiklerne, de skriver, men den er kun nogle faa hundrede Francs om Maaneden. Ikke destomindre tjener de Tusinder, Resten kommer ved "les affaires", det vil sige ved de Reklamer, de skaffer Bladet, og af hvilke der betales dem fem og tyve Procent. Hvert Blad har sin Administrationsdelegerede, der omhyggelig bekiger alle Notitser, for de kommer i Avisen, for at undersøge, om de ikke skulde skjule et eller andet anbefalende Ord, der, hvor fortjent det end kunde vaere, alligevel falder indenfor det parisiske Reklamebegreb og folgelig maa vejes op med Guld ved Kassen, for det kan faae Lov til at passere. Da Sauvages Fodeby indviede en Statue af den geniale Opfinder, maatte den betale hvert af Boulevardbladene tusind Francs for at omtale Festen. Byen var et Badested, og Festen lokkede Folk til dette, folgelig blev Sagen strax klassificeret som Reklame. Paa den Maade er det, at de elleve hundrede Blade i Paris allesammen kan leve, paa den Maade er det, at deres Ejere og Ledere kan holde fyrstelige Landsteder som Girardins i Enghien, paa den Maade endelig er det, at ogsaa indenfor Litteraturen den fordums Bohemientype fuldstaendig er forsvunden. Den har i hvert Fald skiftet Ham, saa den ikke er til at kjende igjen. Bohemien'erne fra Firs drommer ikke og sulter ikke, de gjør ingen gale Streger, de "gjør Forretninger". Ovre i Quartier latin har de sunget Visen, som nu er moderne der:

C'est vingt-cinq francs, c'est vingt six francs,
C'est vingt-sept francs cinquante,

C'est ca qui est le vrai bonheur....

Da de vandrede over Vandet og bragte Boulevardbladene deres forste litteraere Fantasier, har man rystet paa Hovedet af dem og givet dem Kursus i Aartiets store Visdom: _Il n'y a que les affaires._ Nu, saa har de laert at tude med de Ulve, de er iblandt. De gaar ikke paa Knejper, de gaar paa Borsen, de skriver ikke Vers, de skriver Reklamer; det betaler sig bedre.

Men disse Bohemien'er i nye Klaeder er kun Marodorer ved Journalistikens store Armee. Den har en Elitegarde af Kombattanter, hvis Dygtighed praeger hele Haeren. Og paa samme Vis gjor man Uret i at tillaege det Ormstukne ved Pariserpressen altfor overdreven Betydning. Det er en Sygdom, der er kommen naturligt, naesten uundgaaeligt i Folge med det moderne Parisersamfunds overdrevne Jagen efter Guld. Den egentlige Redaktion er desuden, undtagen ved enkelte Boulevardaviser, uberort af Reklamevaesenet. Det er en Forretning, som drives af Ejeren og hans Agenter, som beriger ham, og som tillader ham at betale Bladets Stab af Kapaciteter. Var "Finanserne" der ikke, vilde han ikke kunde samle alle de Penne, der nu gjor Pariserpressen til den, som idetmindste med Hensyn til Talent staaar uovertruffen i Verden. Det gaar her som allevegne: Lys og Skygge følges ad og haenger uadskilleligt sammen.

PARIS SOM THEATERCENTRUM.

I.

Hvor mange Komedier har I i Frankrig? lader Voltaire Candide sporge.--Fem, sex tusind, svarer Abbeden.--Det er mange, siger Candide, men hvor mange af dem er der gode?--Femten, sexten, lyder Svaret.--Det er mange, siger Martin.--Abbeden kunde i vore Dage trostigt foje et Nul til begge Tallene. Sandt nok: Forholdet mellem dem blev ikke større derved. Men det behoves heller ikke; Martin har Ret, det er stort, som det er. Frodigheden i det franske Theaters Vaext er uendelig, og de gode Frugter, den saetter, i hvert Fald saa mange, at intet andet har fler at byde paa. Her mere end noget Sted kan man kun maale ved Hjaelp af Paralleler.

Paris er den By i hele Verden, der har flest Theatre. Hver Aften kappes fyrretyve store Skuespilsale om at drage Publikum til sig. De er oftere helt end halvt fulde; de tager over tyve Millioner Francs ind om Aaret, det vil sige i Gjennemsnit mere end en halv Million hvert. Deres Repertoire leveres udelukkende af Frankrig selv, og der er aldrig Mangel. Er end ikke denne Syndflod af Komedier lutter Mestervaerker, saa er de dog af den Beskaffenhed, at Pluraliteten fra Paris gjor Rejsen over den ganske civiliserede Jord. De bliver spillede paa de største Nationalscener og i de mindste Provindsbyer, og allevegne er det vaesentlig kun dem, som Folk vil se. Rejsende kommer fra alle Kanter til Paris med det Hovedformaal at gaa paa Komodie. Selv det mindste Parisertheater har sine fremragende Kraefter, og dog bliver der saa mange

betydelige Talenter tilbage, at de maa tage baade Europa og Amerika til Opland og sprede sig i rejsende Trupper der. Hvor de franske Artister kommer hen, selv i Lande, hvor deres Sprog ikke forstaas, fylder de Huset. Deres Portraeter saelges i hver Flaekke, hvad der gaar for sig paa de parisiske Scener, bliver Begivenheder, som refereres af Alverdens Aviser, og som allevegne interesserer.

Denne den franske dramatiske Kunsts exceptionelle Position er et Resultat af mange Ting. Forst og fremmest beroer den naturligvis paa saerlige Anlaeg hos Nationen. Germanerne med deres Tankes vide, vage Horisonter, med deres staerkt udviklede Folelsesliv og deres Trang til at spejle Tilvaerelsen i Abstraktioner, de bliver i deres Digtning overvejende Lyrikere. Franskmaendene derimod med deres store Sands for logisk Klarhed og Koncentration, Franskmaendene, hos hvem en let Esprit erstatter den fuldstaendig manglende Sentimentalitet, hvis Ojne ikke ser vidt, men som opfanger den Verden, der ligger lige for dem, med Fotografobjektets Nojagtighed, de faar ganske naturligt deres Force ikke som Poeter, men som Komedieforfattere. De er et gammelt Kulturfolk, der gennem Aarhundreder har folt sig som en mægtig Nation, der har vaeret vant til at traede op og gjore sig gjaeldende. Det har givet dem den Sikkerhed og Smidighed over deres Person, der skaber Selskabsmaend og Skuespillere.

Saa kommer dertil den store Tradition, Sammenhaengen i den franske dramatiske Kunsts Udvikling. Det er en Kjaede, der fortsaetter sig med Led ved Led uden Afbrydelse. Theatre francais holdt sit Tohundredeaarsjubilaem med Grund. Det er stadig i den Grad Molieres Hus, at man endnu der spiller hans Komedier med Traek opbevarede fra Laerer til Elev ned gennem snart en halv Snes Generationer. Paris har i Konservatoriet sit Skuespilleruniversitet, hvor alle unge dramatiske Talenter maa tage deres Examiners, for de kan blive til Noget. Har de ikke gaaet den Skole igjennem, har de ikke der ved Siden af naturlig Begavelse vist, at de forstaar deres Metier, at de har laert det, som kan laeres i deres Kunst, saa kan der for det Forste ikke vaere Tale om, at de faaer Ansaettelse ved nogen af Nationalscenerne, og saa tager heller ikke de nogenlunde ansete private Theatre imod dem. Baade i Skuespilkunsten og i den dramatiske Digtning forlanger Franskmaendene forst og fremmest teknisk Faerdighed. Men det vil i Virkeligheden kun sige, at de forlanger Sammenhaeng i Udviklingen. De forlanger, at hvert nyt Talent skal bygge videre paa den Grund, der allerede eksisterer; jo hojere han kan bygge, desto bedre, men klatter hver Enkelt sine Murstumper op for sig hist og her, saa bliver det i Tidens Lob kun en Bunke spredte Ruiner. Fortsaetter Efterfolgeren derimod sin Forgaengers Vaerk, saa kommer der til Slutning en Bygning ud deraf, hvori der er Helhed og Skjonhed, som bliver staaende, og som vaekker Beundring. Det er en saadan Bygning, det franske Theater er blevet til.

Ved Siden af den Betydning, Traditionen har, ved Siden af Franskmaendenes Evne til at skrive og spille Komedie, er der dog ogsaa en tredie Hovedgrund til, at deres dramatiske Kunst er naaet saa hojt i Vejret. Den er i endnu større Omfang end noget andet Udslag af Nationens Liv centraliseret i Paris. Tydskland har Snese af Theaterbyer, til hvilke Interessen stykkes ud, hvor Kraefterne fordeler sig, og hvor Kappelstriden spredes, Frankrig samler Alt i Paris. Selv Provindsstaederne med to, tre

hundrede tusind Indbyggere bliver ikke Konkurrenter. De har deres Theatre, der endogsaa tidt subventioneres af Kommunen, men det er og bliver Provindsscener uden Selvstaendighed. De faaer udelukkende deres Repertoire fra Paris. Marseille har nogle enkelte Gange gjort Decentralisationsforsog og opfort nye Stykker af indfodte Forfattere, men disse Forsog har bestandig havt det ynkeligste Resultat. Nogen virkelig fast Trup af Skuespillere findes heller ikke udenfor Hovedstaden. Selv ved de største Provindstheatre skifter Selskabet hvert Aar; de unge Talenter, der en Saeson ikke har kunnet faa Ansaettelse i Paris, finder sig i at udvandre for kortere Tid, men de har altid Hjemlaengsel, og saa saare Lejligheden tilbyder sig, ombytter de gjerne endog en Forsterangsposition i Provindsen med det beskedneste Engagement ved et Parisertheater. Dermed er det imidlertid endnu ikke nok. Paris er i Faerd med paa Theatrets Omraade ligefrem at afskaffe Provindsen og erobre den som umiddelbart Opland under sig. Naar et nyt Stykke har gjort saerlig Lykke paa en af de parisiske Hovedscener, tilkjober en Direktør, der ligger ledig paa Torvet--og de mangler aldrig i Paris--sig af Forfatteren Eneret til Opforelse i Provindsen. Ved de forskellige Theatre laaner han Artister, som man i Ojeblikket ikke har Brug for. Da Repertoiret som oftest er det samme Maaneder i Traek, er bestandig en Part af Personalet ubeskjaeftiget, og den overlader man gjerne for derved at formindske sine Udgifter. Han sammensaetter sig saa af disse Laan et Selskab, indstuderer Stykket, ofte under Forfatterens personlige Ledelse, og gjor med det Tournee rundt i hele Landet. Eller ogsaa er det en af de store Stjerner i Vaelten, der benytter den samme Fremgangsmaade, tager nogle Maaneders Ferie ved sit Theater og i den Tid viser sig for Provindsen i sine Glandsroller. Skuespillerinder som Judic, Varietes uforlignelige Vaudevillesangerinde, har i sin Kontrakt med Theatret en udtrykkelig Bestemmelse om, at hun i to Maaneder ved Midvintertid skal vaere ude af Repertoiret for at kunne rejse i Provindsen. Efterat de var bragt i Mode af selve Theatre francais Senior Got, er det nu saerlig hende, der har givet de moderne Rundrejser af Parisertrupper et umaadeligt Opsving. De slaar de lokale Theatre ihjel; Lyon med sine halvfjerdehundrede tusinde Indbyggere er kommen saa vidt, at Municipalraadet ikke kan finde Direktorer til de to Theatre, det subventionerer. For Provindsbeboerne kan det vaere ubehageligt, men den dramatiske Kunst selv faaer en umaadelig Loftestang i denne stadig større og større Koncentration i et eneste straalende Braendpunkt, hvor alle Kraefterne, al Interessen, al Glandsen hober op. Kunsten er nu engang aristokratisk. Den kan ikke fore tarvelig Borgerexistens i smaa Foderativrepublikker, den traenger til et stort Kongedømme med et glimrende Hof, hvor den er _en vue_, hvor dens Turneringer bliver Fester og dens Sejre Triumfer. Forst da er den i sit rette Element, forst da har den Solen over sig, der kan folde alle dens Evner ud i Blomst. Men et saadant Hof for Theatret er det moderne Paris og bliver det daglig mere og mere.

[Illustration: Theatre francais's Senior: Got.]

II.

Opforelsen af et nyt Stykke paa en af Hovedscenerne eller blot paa en af dem, der har Renomme som "parisiske", er en Begivenhed i Byens Liv. Saasomt en saadan "Premiere" naermer sig, kommer Alverden i Bevaegelse. At faa Adgang til den er naest efter Aereslegionskorset det højeste Maal, der

kan sættes for en parisisk Aergjerrighed. Ingen Anstrengelser er for titaniske, ingen Offre for enorme, naar en Premiere-Billet kan blive Resultatet af dem. Man bestormer Forfatter og Direktør og Skuespillere, man farter rundt og smigrer sig ind hos deres Venner og Venners Venner, man lover deres Leverandører sin Sogning, man bestikker deres Tjenestefolk, man gjør det Utrolige for at komme i Besiddelse af en saadan Billet. Den er nemlig mere end Adgangskortet til en Fornojelse, den er et Slags Adelsdiplom, der rangerer En ind i den lille Kreds af nogle faa hundrede Privilegerede, som tæller i Millionbyens Menneskehav. Forst naar man horer til Premiere-Publikummet, er man "Nogen" i Paris.

Til en første Forestilling er der ikke Tale om at købe sin Billet. Billetkontoret lukker slet ikke op, og det modtager heller ikke Bestillinger. Theatret har sine Lister, hvorpaa man maa staa for at komme med, og det er om at blive indskreven paa dem, at det drejer sig. Forst er der "_la feuille du service de la presse"_. Bladene har i Paris ikke permanente Frikort til Theatrene. De kan til de ordinaere Forestillinger indsende en af Chefredaktøren underskreven Begjaering om Pladser, der da i Regelen altid stilles til Disposition, naar de haves. Ved Siden deraf har de Medarbejdere, der staa i naermere Forhold til Theatret, en lignende Ret, og endelig sendes der til alle Premierer hver af Hovedaviserne en eller to "Fauteuil d'orchestre". Ugeblade og andre mindre udbredte eller mindre indflydelsesrige Blade faaer forst denne "service" til den anden Forestilling. Men de større Aviser er mange i Paris, allerede Fribilletterne til dem fylder en betydelig Part af Huset. Saa er der det Publikum, hvis Naervaerelse Theatret selv af andre Grunde sætter Pris paa, det vil sige de store Beromtheder i kunsten, Litteraturens og Politikens Verden. Ogsaa dem sendes der Indbydelser til Premierer som til en anden stor, offentlig Fest. De pynter Salen, og ethvert Theater, der estimerer sig selv, lader sig det ved sine første Forestillinger vaere magtpaaliggende at kunne fremvise "en smuk Sal". Endelig kommer de, der betaler. Man tager imidlertid heller ikke dem i Flaeng. For at blive indskreven paa Listen over de Lykkelige, der mod Erlaeggelsen af forhojet Pris kan hente Billet til alle Premierer, maa man allerede indtage en meget fremragende Stilling i det parisiske Selskabsliv eller ogsaa have saerligt formaaende Protektion, og selv med den altid vente laenge, ofte aarvis, til der ved Dodsfaald bliver en Plads ledig. Ligesaa vanskeligt det er at komme paa de parisiske Premierelister, ligesaa urokkelig sikkert bliver man nemlig ogsaa staaende der, naar man een Gang er der. For erhvervede Rettigheder har Franskmaendene en umaadelig Respekt. Et karakteristisk Exempel paa denne Konservatisme er en lille, for faa Aar siden ved et af Boulevardtheatrene passeret Historie. Der var kommet en ny Direktør. Da Dagen naarmede sig for Saesonens første Forestilling, gik han med sin Generalsekretær Listen igjennem over de Personer, hans Forgaenger havde leveret Service. Der fandtes paa denne Liste ved Siden af Navne, som Alverden kjendte, ogsaa ikke faa andre, som man forst ved at forhøre sig for hos hele Theaterpersonalet kunde faa en eller anden Oplysning om. En Frigaenger, en vis Hr. Durand, vidste imidlertid slet Ingen Besked om. Man henvendte sig til Regissor, til Skuespillere, man gjennemsogte Navnene paa alle de Forfattere, der havde leveret Stykker til Theatret; forgjaeves, Hr. Durand var og blev en Gaade. Nu vel, mente Direktøren, det kunde jo muligvis vaere, at han engang havde vaeret anonym Medarbejder af et eller andet Stykke, det var bedst at lade ham staa. Og

han blev staaende. Saa en Dag indfinder imidlertid en Herre sig under Proven og onsker at tale med Direktoren. Direktoren kan Ingen modtage nu, bliver der svaret. Herren traenger paa; "sig blot, at det er Hr. Durand, for mig er han ganske sikkert tilstede." Det meldes, og ojeblibkelig farer naturligvis Direktoren bort fra Proven for endelig at faa at vide, hvem den mystiske Hr. Durand er. "Undskyld, at jeg forstyrrer," siger en lille, soigneret Herre, der venter i hans Kontor, "men jeg staar i Begreb med at forlade Byen og vilde gjerne forinden..."--"Maa jeg bede Dem tage Plads, for Dem er jeg naturligvis altid tilstede. Hvormed kan jeg vaere til Tjeneste?"--"Sagen er den, at jeg har solgt min Forretning, og da jeg nu selv flytter fra Byen, onskede jeg gjerne, at den Billet, Theatret hidtil har vaeret saa god at sende mig, kunde gaa over paa min Efterfølger." Hr. Durand var Skraedder; han havde for en Snes Aar tilbage syet for en af Theatrets Skuespillere, der havde haft Vanskelighed ved at betale og derfor havde skaffet sin Kreditor Service til Theatret.

Ethvert Parisertheater har sine Durand'er. De har maaske sjeldent fortjent deres Service ved Naalen, men saa har de fortjent den paa anden, ligesaa ejendommelig Vis, mest ved indflydelsesrige Damebekjendtskaber. I Regelen gaar deres Tilvaerelse imidlertid ikke saa stille hen som Hr. Durands. Naar man horer til det stadige Premierepublikum, har man den eneste Egenskab, der i Paris erstatter Talent og Formue: man er kjendt. Man horer til "Tout Paris", man horer til de Toneangivende. Den gamle Adel eksisterer ikke laenger, men Premierepublikumet er traadt i Stedet for den. Ved de rigtigt store, opsigtsvaekkende Premierer leverer endogsaa Boulevardbladene Plantegninger over Theatret med Navnefortegnelse over alle de exceptionelle Medborgere, der indtager Pladserne.

Uden tvingende Nodvendighed giver folgelig heller Ingen Afkald paa den eller de Billetter, han har Ret til efter Listerne. Til hver, der ikke afhentes, er der hundrede Ansogere. Ved de store Theatre faaer de mest Protegerede dem, ved de mindre overlader Direktoren dem mod det Fire-Femdobbelte af forhojet Pris til Billetsjouerne, der saa driver Handel med dem i en Vinbod ved Siden af Theatret og ikke sjeldent forlanger flere hundrede Francs for en nogenlunde ordentlig Plads. Naar undtages Theatre francais, hvor Parterret og overste Etage altid skal saelges ved Kassen, afhaendes ogsaa alle Galleribilletterne til de samme Mellemlandere. For en eller to Louisd'orer kan de i Regelen faas tilkjobs der. En saadan Pris betaales gjerne af Pariserne. Blot at have vaeret i Huset ved en Premiere, selv om man Intet har kunnet se eller hore af Stykket, det er allerede en stor Ting.

Naar Bladene den naeste Dag beretter om en saadan Gallaforestilling, har de ved Siden af deres Kritik over Stykket ogsaa en saeregen, udforlig Artikel om Publikum. Man faaer at vide hvem der har vaeret i Theatret af Beromtheder, hvad Damerne har haft paa, hvem der har besøgt dem i deres Loge, hvad de har sagt i Foyeren og andre slige interessante Ting. Flere Dage efter er Premierer det, Alting drejer sig om. De Lykkelige, der har vaeret til den, faaer Halvgudsglorie om sig i Befolkningens Ojne. De overhaenges af Venner og Bekjendte, de sporges ud, de maa fortaelle og fortaelle om den store Begivenhed, som havde de vaeret med til et Slag, ved hvilket Nationers Skaebne afgjordes.

Aftenen selv har over sig et umiskjendeligt Praeg af Fest. Herrerne kommer i Kjole, Damerne i nedringede Selskabstoiletter. Hvor Ojet kiger ind i de lukkede Loger, glitrer det af Diamanter, store Buketter ligger paa Brystvaernet og fylder Salen med en tung, duftmaettet Atmosphaere. Endogsaa helt oppe under Loftet er man pyntet; der er navnlig der fuldt af Tyveaarsynglinge i det ulasteligste Galla, med frisk Frisering, guldknappede Spadserestokke, Monocler og smaa Lommespejle, der omhyggeligt studeres, mens Taepet er oppe og Klakken paa Baenkene foran med sine loftede, applauderende Arme spaerrer Udsigten til Scenen. De unge Mennesker har gjort sig saa fine ikke blot af Respekt for Premiereren, men ogsaa fordi der er Mellemakterne. I dem har de nemlig Lov til at gaa ned i Foyeren og stille deres Ulastelighed til Skue, mens de med den ene Tommelfinger i Vestens Aermegab og med den anden Haand stottet tungt til den guldknappede, slaeber deres smaa lakerede Sko og deres hele fine Person hen over det blankbonede Gulv, med et muggent, blaseret Udtryk, som var de dybt kraenkede over af Hensyn til deres Ven Direktoren ikke at have kunnet lade deres saedvanlige Parketplads staa ledig og endelig skaffe sig en Friaften i det tumlende parisiske Festliv, der gjor det af med dem til Slutning.

[Illustration: En Premiere-Loge.]

[Illustration: Alexandre Dumas fils.]

Mellemakterne, der ved en Premiereforestilling altid er meget lange, giver dem Revanche for Lidelserne i Varmen og Morket oppe under Hanebjaelkerne. De foler sig uhyre. Men Foyeren er ogsaa uhyre fashionable. En almindelig Aften kommer den noble Part af Tilskuerpublikummet der ikke. Man aflaegger hinanden Visit i sine Forsteetages-Loger og promenerer lidt udenfor dem i den brede, med blode Taepper belagte Gang, hvor man er for sig selv, men man udsætter ikke sine Koner eller Dottre for i Foyeren at blive bekiget af dubiose Blik eller deres Toiletter for at blive klemte op ad en malproper Arbejderbluse. Ved Premiereren derimod er det en anden Sag. Saa har man hele Theatret for sig, man er som et sluttet Selskab, man kan bevaege sig, hvor man vil, Foyeren seer ud som en Salon, fyldt af Gjaester. Gruppe ved Siden af Gruppe, forbundne allesammen, med Undtagelse maaske netop af Ynglingene fra Galleriet, til en Helhed ved Hjaelp af ivrigt gestikulerende Herrer, der farter omkring fra den ene til den anden for at rapportere et Giftermaal, et Dodsfall, en Udnaevnelse eller en Skandale, de allernyeste Begivenheder, der er passerede i den faelles eksklusive Verden, som hele dette Premiererepublikum tilhorer. Hvert andet Hoved kjender man igjen fra Fotografivinduene. Det er ingen Overdrivelse, naar Bladene tidt ved en saadan Forestilling fortæller, at Alt, hvad Paris rummer af Beromtheder, var i Huset.

[Illustration: Korridoren udenfor forste Etages Loger.]

Baade Forfatter og Aktorer anstrenger sig af yderste Evne for at tilfredsstille dette sjeldne Areopag. Der er i mange moderne Komedier Repliker, hele Scener undertiden, som kun er skrevne for det, og som vaesentlig kun forstaas af det. Et Stykke gaar i Paris aldrig saa fuldendt over Scenen som ved den forste Forestilling. Man holder Prove paa Prove

Maaneder igjennem, til Alt er saa godt, som man overhovedet kan gjore det, og i en stor Kraftanstrengelse serverer man da Buketten af Evnernes og Samarbejdets Potensering for Premierrepublikummet. Dets Dom er absolut afgjorende og uden Appel. Falder et Theaterstykke i Paris den forste Aften, saa er der ikke nogen Mulighed for, at det kan rejse sig igjen; gjor det derimod Lykke, er det aldeles uberegneligt, hvor laenge det kan blive ved at spilles. Selv efterat det er blevet ombesat med Middelmaadigheder; saa det ikke er til at holde ud for Kjedsommelighed, slaas Publikum om Billetter. Det har Ryet; er man i Paris kommen op at flyve paa dets Vinger, saa flyver man svimlende hojt, helt op til fem, sex hundrede Opforelser _de suite_ endogsaa.

[Illustration: Croizette.]

III.

Strax Morgenen efter Premiereren bringer de virkelig parisiske af Pariserbladene udforlige Artikler om det nye Stykke. Theatrene begynder i Paris til forskjellig Klokkeslet, halv otte, otte, halv ni alt efter Stykkets Laengde, men de horer aldrig op for Midnat; en forste Forestilling kan med sine lange Mellemakter tidt traekke ud til et, halv to. Anmelderen har da et drojt Stykke Nattearbejde. Det nytter imidlertid ikke; Publikum er altfor spaendt paa Udfaldet af den store Aften, til at det kan vente. Lyder Parolen paa, at det er Noget, som hele Paris vil strømme til for at se, saa begynder det ogsaa at strømme ligestrax. Allerede den forste Dag er Huset udsolgt til ti, tyve Forestillinger, eller til saa mange, som Billetkontoret kan naa at saelge til. En saa alvorlig Begivenhed som Overdragelsen af en Theaterbillet gaar nemlig ikke for sig uden adskillige Formaliteter. Man maa opgive sit Navn, der omhyggeligt fores ind paa Theatrets Forkjobslistor og paa Billetten selv. Onsker man at medfore Damer, maa derom ligeledes Underretning gives. De har nemlig i Paris ikke Adgang til Gulvpladserne, det tillades dem kun at overvaere Forestillingen fra Logerne. Til disse saelges ikke enkelte Pladser, man maa kjobe en hel Loge, det vil sige mindst fem, sex Billetter. Saa skal Damen ved Kassen gjennemsoge Listerne for at se, hvad hun har ledigt omtrent ved det Tidspunkt, da man onsker at gaa i Theatret, Kjoberen skal, hvad der ikke er mere end billigt, da det drejer sig for ham om en Udgift paa halvhundrede Francs eller derover, undersøge Theaterplanen for at se, om den paagjaeldende Loge konvenerer ham, kort sagt: det er en hel Historie, for man endelig har sit Bevis i Lommen for, at saa og saa mange Pladser tilhorer En den og den Aften om en fjorten Dages Tid. Men Pariserne er ikke utaalmodige. Deres hele Raesonnement er det, at det maa vaere en ganske magelos Fornojelse, der venter dem, naar der er saa megen Rift om den og saa megen Vanskelighed ved at komme til at deltage i den. De strømmer til, og de bliver ved at strømme.

Parisertheatrene prospererer da i Virkeligheden ogsaa alle, hvor mange der end er. Det kan haende, at en Direktor beregner sit Budget galt, saa at han personlig gjor daarlige Affaerer, men en mere omsigtsfuld Efterfolger bringer hurtigt Ligevaegt igjen mellem Indtaegter og Udgifter. De sidste er ganske vist med de stadig videre og videre udviklede Fordringer til Udstyrelsens Rigdom og Korrekthed efterhaanden blevne meget betydelige; man har set Stykker, som Feeriet "Tusind og een Nat",

koste en halv Million, for de kom paa Scenen; men de Summer, der tages ind, tillader en saadan Luxus. Billetpriiserne er dyre. De nogenlunde ordentlige Pladser koster mellem fem og ti Francs. Den gennemsnitlige aftenlige Indtaegt bliver paa den Maade for de Theatre, der er lidt i Velten, fire, fem Tusind, de større kan ganske vel gjore Regning paa at have en halv Gang saa meget til. Om Operaen er her slet ikke Tale. Dens aftenlige Indtaegt varierer mellem sexten og tyve tusind, men en Parketplads koster ogsaa der tretten Francs til ordinaer Pris, og den kan aldrig faaes undtagen til forhojet. Hvad Theatre francais angaar, saa har det i de sidste Aar hver Aften taget Maximum ind, det vil sige ni, ti tusind Francs. Der er heller ingen Udsigt til, at Tallet vil dale. Vanskeligheden ved at kunne tilfredsstille Riften om Billetter er saa stor, at man endog saa alvorligt har taenkt paa at indrette den ligeoverfor liggende Floj af Palais-Royal til et nyt Theater, saa at man hver Aften kunde give Forestillinger paa to, med hinanden indbyrdes forbundne Scener.

Med Theatrene svaelger ogsaa Forfattere og Aktorer i Guld. De Forstes Honorar er mellem ti og femten Procent af Bruttoindtaegten. Er det en stor Succes, kan de paa den Maade tage indtil en halv Million ind paa en enkelt Komedie. Ved Theatre francais, hvor de mere fremragende Skuespillere og Skuespillerinder, de saakaldte "Societairer", deler Theatrets Overskud mellem sig, er en aarlig Indtaegt af hundrede, hundrede og tyve tusind Francs ganske almindelig, og selv ved Privattheatrene spiller de virkelige Stjerner ikke for ringere Gage. Judic's Engagement ved Varietes sikrer hende en halv Million for fem hundrede Forestillinger, Jeanne Granier, den unge Sangerinde paa Renaissance, til hvem Paris's Operettekomponister kappes om at skrive Roller i Smag med "den lille Hertug", har firsindstyve tusind Francs for to hundrede Forestillinger.

Naturligvis: disse Guldfloder er ikke Kunstens Maal, og de er heller ikke Maalestocken for, til hvilken Hojde den er naaet i et Land og i en given Periode. Men det kan ikke nytte at naegte det, i vore Dage er de meget virkningsfulde og saa halvt om halvt uundvaerlige Midler til at naa de hoje Maal. Jo mere fristende Lonnen er, desto staerkere anspaendes ogsaa Evner og Kraeften for at fange den; jo bedre et Arbejde betaales, desto større Omhyggelighed kan der anvendes paa det. Enhver fransk Forfatter har Sigte paa Theatret; det er Valpladsen, hvor hans afgjorende Sejr skal vindes. Eet Held der er nok, saa er hans Karriere gjort, det bringer ham Ry, Position, materiel Uafhaengighed. Til en saadan Valplads gaar man saa rustet, som man kan blive. For Aktorens Vedkommende er Sagen den samme. Foler den unge Mand Kald for Scenen, har han ingensomhelst Grund til ikke at folge det. Theatret er baade i Stand til at veje hans Talent op med Guld og til at byde ham en social Stilling, som han skal have stort Besvaer ved at naa ad anden Vej. At de franske Skuespillere lige til for nylig ikke kunde blive Riddere af Aereslegionen, var en Anakronisme simpelthen, der var bleven staaende ind i en Tid, hvor den absolut ikke horte hjemme. Under den tredie Republik er den dramatiske Kunstner fuldkomment lige saa anset som enhver anden Talentets Mand. Han er en feteret Gjaest i de fornemste Saloner, han omgaas paa lige Fod med Folk i Statens overste Poster. Coquelin er naermeste Ven med Frankrigs forste Politiker og dets tilkommende Overhoved. Dupuis afslutter literaere

Konventioner med Rusland og indstiller franske Forfattere til russiske Ordensdekorationer, selv en udelukkende Farceskuespiller som Christian er Maire i den Kommune, hvor han har sin Sommervilla. Staten giver med sine Subventioner allertydeligst Attest for, hvilken Respekt den har for Theatret. Operaen, Opera-comique, Theatre francais og Odeon faaer halvanden Million aarlig i Statstilskud. Det har hverken Literaturen eller de bildende Kunster. Og iovrigt er jo nu ogsaa Skuespillernes Udelukkelse fra den nationale Dekoration haevet. Got baerer sit rode Baand, og han baerer det saa berettiget som Nogen i Landet.

Theatrets Prosperitet drager imidlertid ikke alene Talenterne til sig, den udvikler dem ogsaa. Den giver Skuespillerne, hvad der saa mange andre Steder fattes dem, den tilborlige Tid til at udarbejde en Figur. Det er hojst karakteristisk, hvilken Betydning der i Frankrig tilskrives en Rolles "Creation". Allerede Ordet angiver, hvorledes der deri laegges en ikke blot reproducerende, men originalt skabende Virksomhed. Man taler om de Roller, en Skuespiller har "kreeret", som man taler om en Digers Vaerker. Og man gjoer det tidt med megen Grund. Figurer som de, Got og Coquelin viser os i "Les Rantzau", er i Virkeligheden skabte af dem. Men den Uendelighed af fine, karakteriserende Traek, hvorved de har gjoert Jean Rantzau og den gamle Skolelaerer til saa levende Menneskeskikkelser, som der nogensinde er set paa en Scene, de er ogsaa kun Resultatet af et meget stort og meget samvittighedsfuldt Arbejde. Coquelin har i sex Maaneder anvendt flere Timer daglig paa at udforme det Billede, han havde taenkt sig, og i to, tre Uger umiddelbart for Stykket skulde gaa, lod han alle sine ovrigte Roller doublere for ikke ved noget Andet at distraheres fra sin nye "Creation". Sligt er ikke muligt, hvor Theatret skal slide for Brodet; kun naar det er situeret som i Paris, kan det tillade sig en saadan aristokratisk Soignering. Der har Talentet alle Betingelser for at kunne perfektionere sig. Og ethvert kan komme paa sin Plads. Det er ikke der en enkelt eksklusiv Scene, hvorom al Interessen samler sig, der er en hel Raekke af Theatre, som kan byde den dramatiske Kunstner en Position af forste Rang. De største Forfattere forsyner deres Repertoire, et ligesaa intelligent som talrigt Publikum fylder deres Sale, de har Traditioner, de har Anseelse, de har Rigdom, Alt, hvad der kan stille Talentet i Relief. Derfor kommer det til dem. Palais-Royal har gjennem Aartier stadig havt og har endnu en Samling af komiske Skuespillere, der er aldeles uforlignelig, Judics Kunst er saa overlegen som nogen Skuespillerindes, og Varietes har foruden hende en Dupuis, en Baron, en Lassouche, en Leonce, det er ikke muligt at faae nogen i sin Art mere fuldendt Forestilling at se end der. Vaudeville har Blanche Pierson, Renaissance Granier, selv ved Smaatheatre som Nouveautes finder man Kraefter som Brasseur og Mlle. Ugalde. Der er knap noget eneste af samtlige Parisertheatre, som ikke i en eller anden Retning kan byde noget Udmaerket.

[Illustration: Samary]

IV.

Denne Floreringstilstand er et Resultat af Paris's exceptionelle Stilling, forst og fremmest som Centrum for det hele dramatiske Liv hos en Nation, der paa dette Punkt har ganske saerlige naturlige Anlaeg, som

det umaadelige Verdenskaranseraer dernaest, i hvis Fornojelsessvaelg daglig Tusinder og atter Tusinder af Rejsende fra alle Jordens Egne oser deres Guld. For Jernbanerne kom, var en Snes Opforelser af et Stykke det Almindelige, halvtreds det kun overordentlig sjeldent naaede Maximum; nu spilles Alt det tidobbelte Antal Gange. Saeson efter Saeson kommer man hojere og hojere i Vejret, Kulminationspunktet er aabenbart ingenlunde naaet endnu.

[Illustration: Dandserindernes Paaklaedningsloge.]

Sine betaenkkelige Sider har disse Forhold imidlertid ogsaa. De ligger mindre i den Mangel paa Tilforsel af friske Kraeften, som Udslukningen af det dramatiske Liv i Provindsen kunde synes at maatte drage efter sig. Hvor de end kommer fra, myldrer det stadig med nye Talenter. Ved Theatre francais for Exempel er aldrig saasnart Madeleine Brohan begyndt at blive, gammel, for man har Sarah Bernhardt, og efter hende Croizette, for slet ikke at tale om Reichemberg og Broissat. For Croizettes Stjerne endnu er blegnet, dukker Samary op, og naeppe har hun faaet Tid til at gjore sit Talent gjaeldende, for der paa Trinet under hende er en Yngre, Baretta, til at faengsle Opmaerksomheden. Allesammen er de komne i ikke synderligt over en halv Snes Aar, det er ikke blot en uafbrudt Raekkefolge, det er en Succession, der formelig jager hinanden. Heller ikke den Mangel paa Plads for den dramatiske Produktion, der bliver en Folge af Masseopforelserne, har noget AEngstende ved sig. Theatrene i Paris er saa talrige, at det virkelig Gode altid vil kunne komme frem. Desuden er Komponisterne allerede begyndt at ty til London, Bruxelles og St. Petersborg; bliver Tumblepladsen paa Parisertheatrene virkelig de dramatiske Forfattere for snever, vil de hurtigt folge Exemplet. Derimod ligger der i Beskaffenheden af det Publikum, som Fremmedtilstromningen leverer, en alvorlig Fare. Selv om det forstaar Fransk, mangler det dog Parisernes dramatiske Opdragelse. Det er tilfreds, naar det faaer en Komodie at se, der har Ry; Udforelse og Sammenspil kan saa vaere, hvordan det vil. Naar et Stykke er gaaet nogle hundrede Gange i Traek, og de oprindelige Kraeften ikke laenger kan holde ud at spille i det, ombesaettes det med andre, der er dem langt underlegne; men Udlaendingene, som nu udgjor Tilskuernes Pluralitet, laegger ikke engang Maerke til det. Denne Uskik har allerede grebet saaledes om sig, at man endogsaa paa Theatre francais kan se den franske Literaturs Mestervaerker gaa over Scenen paa en Maade, der er noget naer skandalos. Meget ofte forstaar de Rejsende ikke engang Fransk. De tyer da til de Theatre, hvor der er Noget for Ojet. Udstyrsstykkerne, saerlig de saakaldte *pieces a femmes*, bliver ved denne Tilstromning ligesaa aengsteligt talrige som aengsteligt blottede for Alt, hvad der har det Mindste med dramatisk Kunst at gjore. Man ser Stykker som det vanvittigt meningslose "Tusind og en Nat" gjore en aldeles formidabel Lykke, give ti, tolv tusind Francs hver Aften ved flere hundrede Opforelser ene og alene, fordi det vrimler paa Scenen med Heste, Hunde og Elefanter, og fordi der i Dekorationer, overlaessede med Guld og Farver og fantastiske Lysvirkninger, praesenteres Masseudstillinger af unge Kvinder i Kostumer, der som oftest allerhojst er Antydninger af Kostume. Man kalder det Ballet, men dandse kan kun den enkelte Primadonna, og hun er forskreven fra Udlandet, idet Dandsen nemlig er en Kunst, der overhovedet ikke kjendes i Frankrig. Resten er Smaapiger fra Portnerloger og Modemagasiner, Sypiger og Kunstnermodeller,

af hvilke man ikke forlanger andre sceniske Kvalifikationer, end at de kan tage sig ud i Trikot. Udvalg har man nok af altid, skjøndt en saadan Ballet er en hel lille Armee. Saa saare det rygtes, at et nyt Udstyrsstykke er paa Stabelen, strømmer de smaa theaterlystne Evadottre i Hobetal til fra alle Kanter af Paris for at lade sig hverve, og man har Kasernen overfyldt i en Haandevending. Gagen er kun en Snes Sous pr. Aften, Tjenesten streng, Behandlingen, de faaer, rent soldatermaessig. Men de har Ungdom og Fantasi de Smaa, de har megen Livslyst som Vind i Sejlene og meget lidt Moral hjemmefra med som Ballast. Naar der er et Par Minutters Fritid fra Omklaedningerne uden Ende, og de sidder oppe i Paaklaedningslogerne med deres Kammerater og fortaeller hinanden Fehistorier om Forgaengerinderne, saa glider det snevre Rums Vaegge tilside, og ude i Baggrunden dukker der det ene lokkende Billede op efter det andet. Theaterlivet har sine Changementer større, mere uforudsete endnu end de i Eventyrkomedien dernede paa Scenen. Hvad der er haendet de Andre, hvorfor skulde det ikke kunne haende dem? De har jo nu ogsaa "deres" Theater, "deres" Loge, "deres" Prover, og de kan anskaffe sig smaa rosenrode Visitkort, hvor deres Navn staaer i Snirkelskrift og et fint lille "du theatre de la chose" nedenunder. Det er det første Skridt, Skridtet, der koster. Siden gaar Alting af sig selv. For Stykket er spillet til Ende, kan de vaere flyttet fra Paaklaedningslogen over i "deres" Hotel, _un vrai petit bijou_ af et Hotel med Rosentraesmobler og lyseblaat Silketapisseri. De kan kjore i Boulogneskoven i "deres" Vogn, med "deres" Heste og "deres" egen lille sode Groom. Hvem veed, maaske kan der paa Visitkortet staa "comtesse" eller "baronne" og en Krone ovenover, som er aegte, og som har Ret til at staa der. Nede mellem Kulisserne er der ikke blot Brandfolkene til at kurtisere. Der kommer saa mange distinguerede kjoleklaedte Herrer op, baade unge med Esprit og Humor og gamle med Diamanter i Brystet og Diamanter paa Fingeren. Og de er saa magelost elskvaerdige, og de inviterer til Souper og sender Etuier fra Rue de la Paix og Fontana. Man spoger _maman_ hjemme, hvad man skal gjore. Maman siger som Mme. Bichon: "Il y a des situations dans lesquelles on est oblige de prendre quelqu'un." Og saa gjor den Lille _son choix_, og Alverden er tilfreds--saalaenge det varer.

[Illustration: Mellem Kulisserne.]

Kun Fru Thalia har skjellig Grund til ikke at vaere det. Engang imellem tager en eller anden Avis sig af hendes Sag og holder Formaningstaler mod Theatrenes Forvandling til Menagerier og Fruentimmerbazarer. Men Fremmedtilstromningens Guld har en Klang, der lyder hojere og sodere i Direktorens Oren. Han stopper det i Lommen og tager de smaa Formaningstaler med paa Kjobet, og Forholdene bliver, som de er. Nu, Noget af den Slags maa der naturligvis ganske nødvendigt altid findes i en By som Paris. Faren er kun, at det ikke breder sig. Og i saa Henseende er der et fortraeffeligt Bolvaerk til at standse: Parisertheatrenes uhyre Konservatisme. Man moder den for hvert Skridt. Saasnaert man kommer ind, finder man ved et hojt Bureau tre fine Herrer i Kjole og hvidt Halstorklaede, der anmoder om Ens Billet. Det er dog ikke for at beholde den. De bytter den simpelthen om med en anden, som man saa afleverer ved den egentlige Indgang. Hvad de skal gjore godt for, er der Ingen, der begriber. Men de har siddet der saalaenge som Theatret har staaet, og derfor bliver de ved at sidde der. Hele Aftenen sidder de og pynter op i

Entreen og viger ikke af Stedet. Man har en Fornemmelse, som var de Grundpiller, og som Theatret maatte styrte sammen, hvis de forsvandt. Er man kommen ind i Korridorerne, har man "Ouvreuserne" paa Halsen. De skal anvise Ens Pladser. Det vilde vaere langt simplere, om Billetterne bar Numer, som alle andre Steder i Verden, men saa var Ouvreuserne ingen Nytte til, og de er et gammelt Inventarium, der for enhver Pris maa bibeholdes. Saadan er det i Smaat og saadan i Stort. Det, at den franske Theaterforfatter naesten aldrig vover sig ud fra Salonerne, ud i den frie Natur mellem andre Mennesker end netop Parisere og Grever og Baronesser, det er et Udslag af akkurat det Samme. Det er, om man vil, ikke Andet end Respekt for Traditionen; Alt, hvad der er godt i vor ufuldkomne menneskelige Verden, har jo i Regelen ogsaa sin svage Side. Men hvad det end er, saa vil det bevare den virkelige, aegte Komædie paa de Pariser-scener, hvor den har gammel Haevd paa at florere. Deres Antal er mange. De vil beholde Pariserne som Publikum, og de vil altid trods Udstyrstheatrene faa en saadan Forstaerkning af de Fremmede, at de kan gjore glimrende Forretninger selv med det Gode, de praesterer, og at der folgelig ingen Grund er til Forandring. Paris's Ophojelse til Theatercentrum ikke blot for hele Frankrig, men saa halvvejs samtidig for den hele civiliserede Verden bringer da saaledes i Theatreens forogede materielle Velvaere den franske dramatiske Kunst en stor Stotte, uden samtidig at medfore vaesentlige Farer for den. I gamle Dage har Talentet muligvis kunnet leve af Kildevand og Maaneskin. Det er for vort Aarhundredes mindre primitive Mennesker vanskeligt at saette sig ind deri. Nu kan det det i hvert Fald ikke laenger; i vor Tid traenger det til god Vin og god Fode, naar det ikke skal faa Svindsot. Paris er saa heldig baade at have dramatiske Talenter nok og at kunne give dem tilstraekkelig Fode til, at de kan voxe sig store og staerke.

[Illustration: Theatre francais' Yngste: Mlle. Baretta.]

SOMMERLIV OG FESTER.

Grand prix de Paris.

Paris har ligesaavel som London sin Saison, visse Maaneder af Aaret, da Befolkningens fine Portion er forpligtet til at lyksaliggjore Hovedstaden med sin Naervaerelse, og da folgelig Byens Liv naaer sin hojeste Potens. Men man er dog ikke ganske saa rigoros som hos de stive Britter. De kan ikke, uden at saette deres gode Navn og Rygte paa Spil, vise sig i Westend-Palaeerne en eneste Dag for den 1ste Maj, og de kan heller ikke uden Risiko for, at de mest kompromitterende Rygter bringes i Omlob om dem, atter forlade disse Palaeer for netop den 1ste August. Selv for den allernobleste Franskmand er derimod et Pariserophold tilladeligt paa hvilkensomhelst Tid af Aaret, det kan vaere ham til Behag. Paris gaar det an at foretraekke, endogsaa naar "Alverden" er i Nice og Cannes, paa Jagtslotte paa Landet, eller i Badevillaer ved Kysten. Men sin Saeson har Byen alligevel. Den falder sammen med den Tid af Aaret, da Paris er skjønnest. Saasnart de forste Foraarsbebudere kommer, kommer ogsaa den

fornemme Verden hjem fra Rivieraen ved Middelhavskysten. Paris er da paa sit Hojeste. Den svaelger i Fester, den bugner af Luxus. Theatrene byder paa Sensationspremierer, de berømte Virtuoser kommer fra alle Jordens Kanter og lader sig hore ved Koncerter, hvor den simpleste Plads er til en Louisd'or, der arrangeres straalende Velgjorenhedsmarkeder og elegante Bazarer, hvor Grevinder og Hertuginde og Fyrstinder staar i Butikerne, den officielle Verden giver sine store Galamiddage, Faubourgenes, Pengenes, Kunstens og Litteraturens, ja selv Demimondens Aristokrati kappes om at holde Soireer og Baller hver eneste Aften. Saaledes bliver det ved at gaa tre, fire Maaneder paa Rad, indtil endelig det hele tumlende Fornojelseliv den forste Sondag i Juni ender med en Slutningsfete, der stikker alle de andre, med Le grand prix de Paris, Frankrigs Derbydag, de store Vaeddeløb paa Longchamps-Sletten.

Denne Dag er efterhaanden bleven en af Paris allerstorste Festdage. Det er i Grunden kun Nationalfesten den 14de Juli, der er mere. Og der er endda den Ting at bemaerke, at ved Nationalfesten holder Ikke-Republikanerne sig tilbage for at protestere; til de store Lob derimod maa Alle med uden Menings- og uden Standsforskjel. I den fornemme Verden har det allerede under Kejsersdommet hort til god Tone at tage Afsked med hinanden ved et Glas Champagne paa Sadelpladsen, for man laegger sig paa Landet, og denne gode Tone er med Aarene traengt ud til bestandig bredere og bredere Samfundslag. Nu er der knap en solle Calicot laenger, der ikke finder Longchampsudflugten nødvendig for at haevede sin sociale Position. Le grand prix er den Dag, da alle Parisernes Sparegrise, selv den beskedneste Arbejderfamilies, slaas i Stykker. Og har man ikke nogen Sparegris, saa har man dog altid en eller anden Gjenstand, man kan saette paa Mont-de-Pitie for at komme med. Man skal til Longchamps, hvordan det saa gaar. Det er ikke egentlig for Lobenes Skyld; Pariserne sidder der ikke som Englaenderne nogen medfodt Sportsmani i Blodet. Det er just heller ikke for at more sig; naar man vil vaere aerlig, veed man ganske vel, at Dagens Besvaer tidt bliver større end dens Morskab, saafremt man da ikke har hele Lommen fuld af Guld. Men man maa afsted alligevel. Naboer og Gjenboer, alle mulige Bekjendte er med, saa kan man jo dog ikke blive siddende hjemme. Og saa er der ogsaa een Grund til. Man giver sine Penge ud paa Vaeddeløbsdagen i det stille Haab, at de skal komme ind igjen med Renter og Rentes Rente. Man vaedder. Alle gjor det; Sadlepladsens Publikum saetter Tusindfrancsnoter paa Spil, Tribunernes Hundredefrancssedler og den store, vulgaere Masse paa "Gronsvaeret" Louisd'orer og Femfrancer. Spilleraseriet er en af Kraeftskaderne ved det moderne Parisersamfund. Det er ikke blot paa Borsen, at Alverden gjor Forsog paa at tjene sig rig i en Haandevending; overalt, hvor man kan komme til det, tumler man med ind i den vilde Parforcejagt efter de rullende Guldstykker. I de parisiske "Cercles" tabes og vindes der ved Baccarat-Bordet Millioner hver eneste Aften, og den Del af Befolkningen, der ikke kan betale de Hundrede, to eller tre Hundrede Francs aarlig, som det koster at blive Medlem af en saadan Spilleklub, rangerer sig da paa anden, billigere Vis ind i Fru Fortunas Tilbederlegion. Efter Frokosttid, naesten hele Dagen igjennem, er de parisiske Kafaborde fulde af smaa gronne Klaedesplader, paa hvilke de jevnere Samfundsklasser, helt ned til Arbejderen, vover deres surt fortjente Ugelon i Ecarte; der pareres ved Billarderne, der spilles i Smug alle Slags Hasard i ethvert Bevaertningslokales Bagstuer, der spilles

kort sagt af Alle og overalt. Vaeddelobsdagen er en velkommen, saa at sige med det Officielles Stempel paatrykt Anledning til at tilfredsstille denne uhyggelige Passion under exceptionelt fristende Forhold, i fri Luft, Menneskemyr og Sommersolskin, omgiven af Festvirvarets nervepirrende Ramme. Enhver maa til Bookmaker'nes Boder. Der er Hundreder af dem, og de gjor uhyre Forretninger allesammen. Naar det kommer til Stykket, er det maaske forst og fremmest dem, der gjemmer Alruneaeblet, som paa den store Vaeddelobsdag drager alle Mennesker til Longchampssletten.

[Illustration: "Bookmakeren"]

Allerede tidlig paa Morgenstunden begynder Udvandringen. Da det dog alligevel skal vaere Feriedag, vil man gjore den saa lang som muligt. Og desuden gjaelder det ogsaa at vaere betids paa Pletten for at faa en Plads, hvor man nogenlunde kan se. Forsynede med appetitlige Frokostkurve saetter formelige Haere af Smaaborgerfamilier sig i Bevaegelse i Retningen af Suresnes. Fra Klokkeren otte gaar der overfyldte Jernbanetog, Seinedampere, Sporvogne og Omnibusser hvert andet Minut. Det er, som om det gjaldt en Massestorm paa Mont Valerien. Men de mylrende sorte Striber af Menneskemyrer kravler ikke op ad Hojen, de folger Trup over Suresnesbroen og spreder sig saa og besaetter hver Gronsvaersplet i Terraenet mellem Neuilly, Boulogneskovs-Kaskaderne og Seinen. Der pakker de Kurvene ud og holder efter Marchen Siesta i de kolige Skovskytter. De har behov at forberede sig til at kunne staa imod Eftermiddagens Trykken og Traengsel og Stov og Solhede; allerede for Et maa de sige Farvel til Traeerne og foretage deres Kaplob ned til Snoren, som indhegner Vaeddelobsbanen. Samtidig er ogsaa Vognene begyndt at komme rullende. _Grand prix_ er Pariserkudskenes store Festdag. De, der nyder den Aere at throne paa aristokratiske Selvejerekvipagers Bukke, faar Lov til at stille Husets Maximum af Forspands-, Seletojs- og Kjoretoijs-luxus paa Parade, de ordinaere Hyrekudske har den Tilfredsstillelse at faa et saadant Maximum af Kjorepenge, som de ikke fortjener nogen anden Dag af Aaret. I Reglen slaar Bekjendte sig sammen allerede flere Uger i Forvejen for at leje en Vogn til de store Lob. Prisen er da noget over et halvhundrede Francs for de almindelige Droschker og for Kjoretojer med et større Antal Pladser i Forhold dertil. Men har man ikke vaeret forsynlig og lejet paa Forhaand, kan det meget vel haende, at man paa selve Dagen ikke slipper under det Dobbelte. Ved den Slags Lejligheder er en parisisk Droschkekudsk grumme lidt medgjorlig. Han farter op og ned ad Boulevarderne og ryster overlegent paa Hovedet, selv om man stiller sig op paa Fortovet og holder Louisd'orer frem og viser ham. Han tor ikke standse, har engang en af dem forklaret mig. Inden den gentile Herre paa Fortovet naaede ud til Vognen, kunde en brav Bourgeois springe op og tvinge ham til at kjore _a l'heure_ hele Resten af Dagen. Han giver sig ganske rolig Tid, til han kan se sit Snit og faa god Ladning. Han veed, at for hver Time, der gaar paa den store Vaeddelobsdag, stiger Vognene i Pris, til der til Slutning saa at sige ikke er en eneste laenger at faa indenfor Paris's Faestningsvaerker.

Fra Klokkeren to holder de i endelose Raekker ned over alle Vejene, der forer til Longchamps. Man vilde naa et Tal af over ti tusinde, hvis man var i Stand til at taelle dem. Thi fra Klokkeren to, det Tidspunkt, da det forste Lob begynder, er Sadlepladsen, Tribunerne, den store

Gronsvaersslette, Alt fuldt af hver sin forskellige Art af Tilskuerpublikum. Der kan vaere indtil tre hundrede tusind Mennesker klumpede sammen paa dette Sted. Man kan overse hele Terraenet fra Tribunernes overste Baenke; det er et Syn, som det naeppe nogetsteds paa Jorden er muligt at finde et Sidestykke til. Der er her ikke Tale om spredte Grupper; det er, som om man vilde taenke sig en vaeldig, uoverskuelig Kornmark, bevoxet ikke med gule Straa, men med Menneskekroppe. Vrimmelen er ligesaa taet, Fladen, der dannes af de morke, hattebeklaedte Hoveder, ligesaa sammenhaengende kompakt som den, der dannes af de bugnende Ax. Hist og her stikker rode Parasoller frem som glodende Valmuer; unge Piger er sprungne op paa Vognsaederne og staar der i deres lysfarvede Sommertoiletter som blaa Kornblomster eller gule Agerkaalsstik og saetter brogede Pletter i den sorte Mark. Hele Fladen gynger og vugger sig som kruset af Vindkast, men ind i Mylren kan Ojet ikke se, det kan kun ane derinde en mystisk, aeventyrlig Uendelighed af muntre, vextende Folkelivsbilleder, som saetter Fantasien i Bevaegelse og ligesom fylder Rummet med en kondenseret Essens af Liv og Glaede. Fra denne Hovedmasse straekker sig ud, langt, langt bort i det Fjerne, langs hele Vaeddelobsbanens Snor, taette sorte Myregange af andre Tilskuerklynger; Bakker med rigt schatteret Skovbryn indfatter Billedet, over det Altsammen ligger Guldglads af den varme Junisol.

[Illustration: Paa Tribunen.]

Og saa er der Maleriets Forgrund, som man har lige ved Siden af sig. Hver af Tribunerne fortsaettes forneden af en Enceinte, fyldt med Straastole. Ogsaa der er der taetproppet af Tilskuere. Det er den fashionable Part af Publikum. Allerede paa Femfrancspladserne opdager man det ene extravagante Toilette ved Siden af det andet; paa dem, hvor det koster en Louisd'or at komme ind, holder de formelige Saturnalier. Det store Finantsaristokratis, stundom den virkelige Faubourgadels Damer med, og de store Kokotter overbyder hinanden i Opfindsomhed. Deres Fantasi bryder sig ikke om at tage Skjonheden med paa Raad, det gjaelder kun at vaekke Opmaerksomhed. Om de seer ud som Paafugle og Pappegojer, er dem ligegyldigt, naar der blot bliver lagt Maerke til dem, og de kommer i Avisen den naeste Dag. De leverer Forestillingens Ouverture, og Kappelstriden mellem dem kan paa sin Vis vaere fornojeligere end Kaplobet inde paa Banen. Hvert Ojeblik gaar der som et elektrisk Stod gennem Tribunepublikummet.

[Illustration: Paa "Gronsvaeret".]

Alle rejser sig op, Beundrings-Ah'er og Vittigheder regner ned rundt omkring, man applauderer, man hviner tidt himmelhojt. Det er et Parasolmonstrum i Solbrandsfarver og oversaaet med Fuglereder, man har opdaget inde paa Sadlepladsen, en Froken med Lueforyldningsbroderier paa den hvide Atlaskeskjole eller en havfrueagtig Fremtoning i Sivgront: sivgron En-tous-cas, sivgron Kjole, sivgronne Stromper og sivgronne Sko, Altsammen bedaekket fra Top til Taa med en Mylr af ganske smaabitte Sneglehuse. Det er kun i Paris, at man ser Sligt, og det er selv i Paris kun den ene store Vaeddelobsdag, at disse Toilette-Orgier rigtigt kan faa Lejlighed til at slaa Gjaekken los.

[Illustration: I Enceinten.]

Signalklokken ringer, Jockeyerne farer ud paa deres stolte, fine, adelige, men gyseligt magre Vaeddelobere. Tribunepublikummet har studeret Programmet, det kjender Dyrene paa Jockeyernes Farver, og det raaber deres Navne for at gjaelde for Sportsmaend, der veed Besked. Men nogen overdreven Enthousiasme for de forste af Lobene er der dog egentlig ikke. De maa mere betragtes som en appetitvaekkende *„Piece de rideau“* for den rigtige, store Forestilling. Det drejer sig kun om fem, sex tusinde Francs, Summer, der paa en saadan Dag er altfor ubetydelige til at kunne vaekke nogen virkelig Spaending. Og saa er der ogsaa det, at man ikke er absolut sikker paa, om disse Lob nu ogsaa kan betragtes som rigtig alvorlige. Man fortaeller om saa megen *„blague“* ved Smaalobene, om bestukne Jockeyer og Ejere, der med Vilje lader deres Dyr tabe, fordi de i hemmelig Forstaaelse med en Bookmaker har store Pareer imod dem. Alle mindes Affaeren fornyligt ved Chantilly. En Jockey blev kastet af og kom slemt til Skade, og det oplystes da, at han var betalt af sin Herre for at holde Hesten tilbage. Men Dyret havde vaeret staerkere end han; dets Instinkt fortalte det, at der var Noget i Vejen, og det skilte sig saa af med sin Rytter og sorgede paa egen Haand for at komme ind som Numer Et. Der skal gaa mange af den Slags Ting i Svang, veed man, og det svaekker Interessen. Med *„grand prix“* derimod er det en anden Sag. Der gjaelder det baade Aeren og Prisen, og den sidste er ikke mindre end hundrede tusinde Francs. Det kan pirre.

[Illustration: I Enceinten.]

Der kommer en umaadelig Bevaegelse mellem Publikum, saa saare Tallene begynder at springe frem paa den sorte Tavle, hvor de Lobendes Numere markeres. Alle rejser sig op. *„Assis! assis!“* broles og hvines der fra Tribunerne, men Enceintepublikummet nedenfor dem tager ikke Notits af deres Raab. Damerne springer op paa Stolene og holder deres Kikkerter i Beredskab; selv den mest stikkende Sol har de i dette Ojeblik ingen Tanke for. "Hvem lober?" det er det forste store Nysgjerrighedssporgsmaal, det gjaelder om at faae besvaret. Det ene Tal springer frem efter det andet; til *„grand prix“* er der altid ti, femten Konkurrenter mindst, og man traekker sig kun grumme nodigt tilbage. Selv om den ikke har nogen Udsigt til at vinde, er det dog altid en uhyre Rekommandation for en Hest, et Slags Adelsdiplom, at den har vaeret med ved det rigtige store Lob. Man kiger paa Programmet, man henter biografiske Notitser om Dyrene hos Naboerne rundt omkring. Der er da ingen Overraskelse i Gjaere? Der findes forhaabentlig ikke mellem Deltagerne i Lobet nogen af de hemmelighedsfulde Ubekjendte, som, opdragne i Smug af en Forsterangstraenor paa et eller andet fjernt, ode Sted, pludselig dukker frem og gjor alle Sportsmaendenes Beregninger til Skamme? Man har set Sligt ikke saa sjældent endda. Og findes der en saadan Konfusionsmager, saa er jo alle Chancer, hvorpaa man har stottet sine Vaeddemaal, ikke to Sous vaerd. Har man derimod udelukkende med bekjendte Lobere at gjore, saa er det i Regelen muligt at forudse Resultatet med nogenlunde Sikkerhed. Der mangler sjældent en stor Stjerne, mod hvilken der kun pareres med Enere mod Tiere.

Men hvor bliver den af, denne Dagens Helt? Dens Tal staar endnu ikke paa

Tavlen. Om der var tilstodt et Uheld! Om den pludselig var bleven indisponeret og ikke kunde vise sig paa Arenaen! De store Vaeddelobere er omfindtlige som de store Primadonnaer. AEngsteligheden begynder at brede sig. De, der har vaeret bag Kulisserne, beroliger imidlertid. Der kan umulig vaere haendet Noget. "Bruce" er kommen fra England med specielt for den lejet Extratog, og siden sin Ankomst har den stadig vaeret omgivet af en Livvagt paa sex fuldt paalidelige Karle, der med ladte Revolvere har vaaget over, at ingen snedig Bandit sneg sig ind i dens Stald, beruste den med Brod, dyppet i Vin, eller paa anden Vis gjorde den uskikket til at lade sine Evner straae i det skjønneste Lys. Den er sund og frisk, glodende af Kampiver, forsikrer de; de har vaeret i Stalden endnu om Morgenen. Herrer og Damer seer paa dem med beundrende, misundelige Blikke; Hjerterne horer op at banke i Uro. Og der er jo virkelig ogsaa dens Tal paa Tavlen. Et hojt, tusindtunget Hurraraab hilser det. Men det skjaeres over paa Midten, Signalklokken klemter, og der bliver i samme Nu Stilhed over den store Vaeddelobsbane som i Theatret, naar Taeppet haeves sig. Alles Ojne vender sig mod Sadlepladsens Enceinte. En efter en i Raekke kommer Jockeyerne ridende ud derfra. De gjor en lille Galopfart for at presentere sig ned over Banen en face for Tribunerne. Saa standser de foran Dommerestraden, en ny Klemten, og Lobet begynder. Hvor der straekkes Hals, hvor der hvines, hvor der vinkes med Lommetorklaeder og Hatte og Parasoller i Et uendeligt Brol fylder hele Sletten. Hver Tilskuer raaber sin foretrukne Dystlobers Navn og bliver ved at raabe det under hele Lobet, som om Hesten kunde hore det, og som om det uvaegerligt maatte fore den til Sejer, naar det blot overdovede alle andre. Der kommer de frem ved Skovbrynet. "Invincible" er foran! Nej, "Bruce" tager den igjen! Den holder sig! Den oger Distancen! Hurra for "Bruce"! Hurra! Hurra! Hurra!

De tager ingen Ende disse Hyldestraab, medens den lykkelige Jockey, forende sig som en Heros, promenerer Dagens Sejervinder i Triumf hele Vaeddelobsbanen rundt. Gommeuxherrer og Sportsmaend paa Sadlepladsen flokker sig lyknskende om Ejer og Traenor. Den Forste tager ved dette ene Lob en halvandet hundrede tusind Francs ind foruden de betydelige Summer, Bookmakerne muligvis samtidig har ladet flyde i hans Kasse; den Sidste er efter denne Dag Sportsverdenens store Stjerne, til hvis Gunst hele det unge Aristokrati bejler mere end til nogen moderne Skjonheds, og hvis Tjeneste betales hojere end en Adelina Pattis og en Faures Toner.

Efter "_le grand prix_" følger der atter andre, mindre Lob med Priser fra sex til femten tusind Francs. Det Hele ender forst henimod Aftentid. Men Vaeddelobsslettens Publikum tyndes ud langt tidligere. Den fornemme Part maa se itide at faa fat paa sine Kjoretojer, der kan gaa Timer, for de findes, og den store Hob maa tilbage for fra Stolene paa begge Sider af Champs-Elyseesavenuen at vaere Vidne til det nye Skuespil: "_le retour des cours_" den uendelige Mylr af straalende Ekvipagers Hjemkjorsel i Parade. Hele den brede Allee er opfyldt af et ustandseligt Tog, det er en formelig Haer af Vogne, og det varer Timer, for Revuen tager Ende. Her holdes Hovedmonstringen over Toiletterne; hvert Minut bringer Overraskelse paa Overraskelse. Er "_le grand prix_" Slutningen af Parisersaesonen, saa er den ogsaa dens Apotheose. Man vil vise Udlaendingene sin kjaere Stad i al dens Herlighed, for man overlader den til deres Indvandring. Fra den forste Mandag i Juni har de Lov til at fylde den med Rejsekostumer og rode Baedekere, men den store Vaeddelobsdag

skal den vaere sig selv, vaere paa Hojden af sin Glands og Pragt. Og det er den.

Badeliv ved Kysten.

Sommervarmen i Paris er som oftest ingenlunde uudholdelig. Saalaenge Solen befinder sig paa Himlen, er i Reglen ogsaa Vandslangerne i Bevaegelse, En hel Haer af Arbejdere er fra Morgen til Aften beskjaeftiget med at holde Alting vaadt, der bliver sprojtet og sprojtet paa Makadamiseringen, Husfacaderne overrisles, Gaardene saettes under Vand, Trottoirerne skures og vaskes i en Uendelighed. Det giver Friskhed og Kjolighed, saa den store Bys Indeklemthed ikke trykker.

Men alle Regler har desvaerre sine Undtagelser. Af og til, naar Temperaturen stiger saerlig hojt, og Sommeren bliver saerlig tor, vil Dhuys og Vannes, de to smaa Floder, der forsyner Paris med Vand, ikke laenger gjore deres Skyldighed. Saa begynder Paris's Traengselstid. Byen begraves i Stov. Som en taet, brunliggul Taage stiger det op fra de milelange Boulevarder og Avenuer. I de forste Morgentimer staar denne Taage endnu lavt, som om den ikke rigtig selv vidste, hvorvidt den vilde lofte sig i Vejret eller lose sig og forsvinde. Men efterhaanden som Byen vaagner, efterhaanden som der kommer Folk og Faerdsel, med hver ny Vogn og hver ny Fodgaenger haever den sig hojere og hojere. Den ruller ind over Byen i voxende Skyer, der breder og breder sig fra Kvarter til Kvarter. Indtil henimod Middag kan Solen endnu skinne igjennem dem, saa de tager sig ud som en fin, langsomt faldende Regn af smaa Guldatomer. Men Time efter Time fortaetter de sig. Laengere frem paa Dagen er det en fedtet, kvalm, okkergul Os, der hyller Alting ind, saa massiv, at man ikke kan se fra Lygtepael til Lygtepael. Det Hele er forvandlet til et ubegraendset askefarvet Hav, i hvilket Mennesker og Vogne, Traeer og Huse glider sammen. Saa saare man stikker Hovedet ud af Doren, er i det samme Nu Hals, Lunger og Brystkasse fyldte med Stov; naar man har gaaet en halv Gade ned, seer man ud som en Melmand, vil man saette sig ved et Kafebord paa Trottoiret, maa det forst fejes rent med en Kost. De lukkede Fiakrer ruller langsomt og bedroveligt gjennem Gaderne, som om det tommetykke graa Lag paa Taget af dem tyngede, saa de ikke kunde komme afsted, over de lange Boulevarder er der naesten ikke et eneste gront Blad at opdage. Alle Vinduer og Skodder holdes den hele Dag hermetisk lukkede, men Stovet ude fra Gaderne traenger sig gennem hver lille Spraekke og Aabning, laver Skyer, laegger sig i Lag overalt.

Paa saadanne Dage er det, at selv de Parisere, for hvem Paris er Alt, faaer Sommerraedsel for den store Stad og flygter. De mindre enragerede Boulevardtilbedere har allerede taget Vejen afsted for dem. Under den nye atheniensiske Republik kraever Vinteropholdet i Paris stadig mere og mere enorme Udgifter Sommeren er den Tid, da man sparer op til dem. Under Foregivende af, at man har Behov for Landluft, afskaffer man hele det store Traen fra Saesonen, saetter sig paa landlig Diaet og vegeterer i en Krog for atter, naar Selskabssalene i Paris paany aabnes, at kunne udfolde sin Pragt og Luxus i dem. Det er vaesentlig dette Hensyn, der allerede strax efter "_le grand prix_" begynder at laegge Paris ode. Under de to folgende Maaneder forsvinder dens Beboere mere og mere. I Slutningen af Juli er den berovet saa at sige hele sit "tout Paris", det

lille Frimurerselskab af udvalgte, ægte Parisere, der til daglig Brug ligesom gjennemsyrer hele Staden og giver den dens Fysiognomi. Ikke Spor af Elegance eller Chiched; Herskabsvogne og Toiletter er blevne saa sjeldne, at de vækker Opsigt, naar de viser sig paa Boulevarderne, Droschkekudskene har saa lidt at bestille, at de endogsaa om Sondagen formelig plager Folk for at tage dem i timevis. Boulevarderne er halvt tomme, mest befolkede med Arbejdere, stonnende Forretningsfolk og langsomt drivende engelske Lorder og Misser.

Paris er paa Landet. Man tager til sit Chateau, naar man har enten et virkeligt Chateau eller en lille, afsides liggende Gaard, hvilken der med god Villie kan tillægges dette stolte Navn; man flytter til Villabyerne i Omegnen, naar man er nodt til stadig at ture ind i Forretninger, eller man rejser til Badestederne ved Bretagnes og Normandiets Kyster. Man gjør helst det Sidste; det er mest Fashion.

Disse Badesteder skyder derfor ogsaa mere og mere op som Paddehatte. I gamle Dage var der vaesentlig kun Trouville; nu taelles de snart i hundredevis. Et af de yngste, der samtidig har vist sig i Besiddelse af virkelig Livskraft, er Etretat. Det er det, vi vil besøge.

Etretat er voxet meget hurtigt i Vejret. For tredive Aar siden laa der paa dette Sted kun et Par enkelte Fiskerhytter, fremskudte Forposter fra Fecamp. Men Alphons Karr kom tilfaeldigvis dertil og opdagede Stedet, ligesom en engelsk Lord nogle Aar tidligere havde opdaget Cannes. Karr byggede sig en Villa i den lille, lune Dal mellem to høje, hvide Skjaergaardspynter, skrev om Stedet, fik sine Venner derud og propaganderede saa godt for det, at han nu, naar han kommer dertil, kan spadsere gennem en lang Gade, der bærer hans Navn, og hvor de Handlende i deres Butiksvinduer har udstillet alle Paris's Luxusartikler. Foruden denne Hovedgade er der et Virvar af Veje, langs hvilke der ligger prægtige Landsteder med Haver i den rigeste Mangfoldighed. Etretat og den nærmeste Omegn har snart en halv Snes Tusind Beboere. Pariserne og Badegjaesterne fra den anden Side af Kanalen, der er blevne kjede af Wight og Brighton, har kastet deres Kjaerlighed paa det, og et Sted, der tages under Armene af saadanne Magter, behøver ikke mange Aar for at komme i Flor. I Virkeligheden har Etretat allerede overflojet de fleste normanniske Badesteder. Trouville skraemmer trods de demokratiske Tider Folk bort ved et altfor blandet Selskab, og Vandet ved dets Kyst viger desuden stadig mere tilbage, saa at man tidt maa kjøre lange Straekninger ud for at naa det. Deauville er for aristokratisk og Fecamp for provinsielt. Dieppe er vel endnu i Mode, men Parisermøder skifter hurtig, og Vinden blæser ad Etretat til. Naar man vil have et Billede af ægte fransk Badeliv, skal man for Ojeblikket tage dertil.

Turisten, der kommer for et Par Dage, vil være henrykt. Det stolte Hav med dets stadig vexlende Ebbe og Flod, de hvide Skjaergaardsklipper, som springer ud i det og danner en Raekke af mægtige Portaler, mod hvilke de herligste Triumfbuer kun er Legevaerk, det muntre, brogede Badeliv paa Bredden, den friske Luft oppe paa Toppen af de grønne Bakker, Musiken fra Kasinoet--alt det vil sætte ham i Begejstring, og han vil uden Betaenkning erklære Etretat for et Paradis. Men Verden har nu engang kun sjældent Paradiser undtagen for Turister, der kommer og gaar. Og da muligvis En

eller Anden, som læser denne Skildring, kunde bygge Rejseplaner paa Grundlag af den, foretraækker jeg istedetfor Turistens Lyrik at levere et Billede af Stedet, som det virkelig er, naar man kjender det.

Ubetinget fornojelig er selve Badningen. Er man kun vant til at gaa i Vandet fra nordiske Badehuse, vækker den Forbavselse i første Øjeblik, og det er meget muligt, at adskillige af vore Damer strax efter Ankomsten vil erklære, at Sligt kan de paa ingen Maade være med til. I sidste Instans bliver jo imidlertid alle den Slags Ting kun en Konvenienssag. Hvad alle Mennesker gjør, kan ikke i Længden vedblive at være stodende for den Enkelte. Amerikanere, Englaendere, Russere og andre Folkefaerd følger da ogsaa uden Betaenkning Stedets Skik og blander sig uden Hensyn til Alder eller Kjon i den brogede Vrimmel af Badende. Der er særlig to Tider paa Dagen, da denne Vrimmel præsenterer sig mest malerisk, nemlig om Formiddagen umiddelbart for Frokosten og lidt ud paa Eftermiddagen, i Timerne mellem fire og sex. Alt, hvad Etretat rummer af Badegjæster, befinder sig da paa Skraenten, som fra Kasinoterrassen forer ned til Vandet. Under Sommerparaplyer og røde Parasoller lejrer man sig i Grupper paa de smaa graalige Rullesten, hvormed Bredden er bedækket, plasker i Vandet eller slaas om en Badehytte, hvor man kan klaede sig af og paa. Disse smaa Træhuse findes i et Antal af hundrede eller saa omtrent umiddelbart nedenfor Terrassen; men i den rigtige Badetid kan man dog ofte komme til at staa og vente halve Timer ad Gangen, for man faaer fat i en ledig Badehytte. Damernes og Herrerne er ikke adskilte; at en ung Froken staaer paa Vagt, naar man kommer op af Vandet, og tinger om Hytten efter En, horer til Hverdagsbegivenhederne, ligesaa godt som at en Herre, uden at stode den gode Tone, banker paa Doren til en Dames Paaklaedningsvaerelse og spoger, om han snart kan aflose hende. Alt gaar her paa Badeskraenten for sig fuldstaendig _sans gene._ En Badetur er her det Samme som et Rideparti eller en Skovudflugt andetsteds. Om Aftenen sætter man i Kasinoets Dandsesal hinanden Staevne til Badningen den næste Formiddag. En isoleret Vandgaenger horer til de store Sjeldenheder; i Regelen er det hele Selskaber af Damer og Herrer, der følges ad og i deres Badedragter venter paa hinanden for at tumle i Trup og paa Parade ned ad Gangbrædtet over de smaa Rullesten og saa hoppe i Vandet.

[Illustration:]

Badekostumet er for Damernes Vedkommende Bluseliv, tidt holdt sammen af et broget Skjaerf, Benklaeder, hvis normale Længde er til noget nedenfor Knaerne, en stor, koket Solhat samt Sandaler.

Trods al sin Simpelhed tillader det dog en Utallighed af Variationer. Mellem den bedagede Pebermos folderige, til Anklerne naaende Dragt af sort Merino og den unge, overgivne Amerikanerindes soignerede Trikottoilette af lysblaat Uldmusselin, kantet med Guldguloner, stærkt nedringet, uden AErmer og stumpende ovenfor Knaet, kan man vælge Overgangsformer nok, der blotter eller dækker alt, efter hver Enkelts Behov og Tilbojeligheder. Herrerne moder som oftest i sribet Trikot, der ender midt paa Laaret. Anseer de sig ikke for praesentable i det Kustume, er det dog ogsaa tilladt for dem at skjule Naturens Skrobelheder under en Blusedragt i Smag med de gamle Jomfruers. Selv i den kan de stundom være tilstrækkeligt komiske. Under Vandringen mellem Badehytterne og

Vandet plejer begge Kjon at have en Badekappe kastet over Skuldrene; den er imidlertid ingenlunde absolut nødvendig, og det er kun Faa, der ikke under alle Betingelser lader den flage, som den vil. Den er mest til for Vandringen opad efter Badet. Under dette lægges den helt nede ved Bredden, fortojet med et Par af de største runde Sten, man kan faa fat paa, og saaledes, at man strax kan kaste den om sig i det Samme man kommer op af Vandet. En Parade efter Badningen forbi det talrige, inspicerende Tilskuerspublikum er af let En Bademester forstaaelige Grunde ikke hensigtsmaessig uden disse Kapper.

[Illustration: En Bademester.]

Badningen er langt mere et Fornojelsesparti end en Sundhedsforholdsregel. Man bliver ofte indtil tre Kvarter i Vandet, og man bestraeber sig for at more sig saa godt som muligt. Fra Enden af det høje Springbraedt styrter baade Damer og Herrer sig ud paa Hovedet. Herrerne springer Buk over hinanden, slaar Kolbotter over hinandens Ryg eller under Braedtet, vaelter sig undertiden ud i Klumper paa en halv Snes Stykker ad Gangen og søger i det Hele taget paa alle Maader at vise deres Dodsforagt for det vaade Element. Ved deres Kunster vil de dog sagtens ogsaa stundom tiltraekke sig en eller anden badende ung Frokens Opmaerksomhed. Damerne kan i Reglen svømme, og de foretager ofte lange Ekursioner ud ad Havet til, sammen med deres Kavallerer. Undertiden tager den Skjonne ogsaa Plads i en af de smaa, kvikke Joller, der ligger ved Bredden, jager afsted i den, fulgt af Herresvaermen, og styrter sig, naar hun er kommen langt ud, i Bolgerne, for saa at lade deres Favntag baere hende ind igjen. Fartojets Bjergning overlader hun ubekymret til den, der har Lyst til at tage sig af det. De Damer, der ikke er indviede i Svømmekunstens Mysterier eller ikke dristige nok til at vove sig langt ud, holder sig paa lavt Vand, faar Undervisning af Bademestrene eller af naerbekjendte Herrer, overpjadsker hinanden med Vand og bliver hvert Ojeblik bange for Bolgerne, som ruller hen over dem og slynger dem omkuld eller vaelter dem ind mod Land, Bolgegangen paa Normandiets Kyst er som oftest ganske respektabel, og de Badendes Kamp med den paa det lave Vand kan fremkalde de pudsigste Scener, naturligvis stadig ledsagede af Tilskuersvaermens hojrostede Latter, Tilraab og Vittigheder. Undertiden haender det ogsaa, at en naergaaende Bolge skyller helt op til de naermeste Stoleraecker og over Hals og Hoved jager deres Indehavere op ad Skraenten, samtidig med, at den forer Badekapper og Sandaler, som de Badende har ladet ligge mellem Stenene, tilbage med sig ud i Havet. Naar Sligt haender, er der ingen Ende paa Latteren, Virvaret og Tummelen. Hver søger at redde Sit, men Ingen kan naturligvis finde netop sine Ejendele.

[Illustration: Opgangen fra Badet.]

[Illustration: Paa Rejefangst.]

Den Slags Scener er morsomme. Men det er just ellers ikke let at faae Tiden til at gaa, og det er netop en af Skyggesiderne ved Opholdet i Etretrat, naar det udstraekkes over et laengere Tidsrum. Folk, der ligger ved et Badested, har i Regelen den Anskuelse af Tilvaerelsen, at Badeliv nødvendigt maa vaere ensbetydende med Driverliv. Hos Badegjaesterne i Etretrat synes denne Opfattelse at vaere bleven til et Dogme. De betragter

Driveriet som uafviselig Pligt, ikke blot for sig selv, men ogsaa for deres Venner og Bekjendte, Naboer og Gjenboer. I en lille Krog som Etretrat horer Alverden efter en fjorten Dages Forlob uundgaaelig til en af disse Kategorier. Den, der har Trang til at bestille Noget, skal derfor blive borte fra et saadant Sted; selv om han skjuler nok saa godt, at han tager sig noget Alvorligt for, vil det dog blive opdaget, betragtet som en Forbrydelse imod den friske Luft og Landliggeriet og energisk modarbejdet baade ved theoretiske Forelaesninger og ved praktiske Forstyrrelser. Dette kunde endda gaa an, hvis det var muligt at drive Maaneder hen i Etretrat uden at traettes; men dertil bliver Stedets Adspredelser og hele Liv i Laengden for ensformige. Det kan vaere saerdeles morsomt for en Gang eller to at vaere med til Yndlingssporten ved disse Badesteder, vade i stort Selskab med bare Ben og primitive Kostumer omkring mellem Skjaergaardsklipperne og gaa paa Jagt efter Rejer, men det er dog den Slags Fornojelser, som ikke egner sig til at gjentages hver Dag. Krocketspillet paa de store Plaener omkring Byen synes at vaere et Privilegium for Englaenderne, og Ture op til Bjergtoppene gjor man een Gang i tredive Graders Varme, men saa aldrig mere. Skove findes ikke i Etretrats Omegn, og en Ridetur er en dyr Fornojelse, da man ikke kan faae en taalelig Ridehest at leje under tyve Francs.

Til daglig Brug er man i Virkeligheden saa godt som udelukkende henvist til Kasinoet, det vil sige til saadan Noget som en Stump Pariserboulevard paa halvtredsindstyve Alens Laengde, begrænset paa den ene Side af Badeskraenten, paa den anden af en Kafe med de hojeste Priser og den sletteste Opvarning, der eksisterer i hele Frankrig, saavelsom af Spille-, Laese-, Koncert- og Dansesale.

Naest efter Badetimerne er det Kasinobesogene, der spiller Hovedrollen i Badegjaesternes Tilvaerelse. Naar man ikke horer til de Millionaerer, der paa deres Villaslotte udenfor Byen lever i fornem Ro, omgivne af parisisk Luxus og alle en storartet Kystnatures Skjonheder, er man i Etretrat ikke bedre installeret end i en hvilkenksomhelst diminutiv Fiskerlejlighed andetsteds. Stundom er man endogsaa vaerre faren, idet man lever indestaengt i en lille Kjobstads snevre Gader, uden Haver og uden Udsigt til Havet. Komfortable Hoteller findes ikke. Etretrat har endnu kun to saadanne Institutioner, der selvsagtelig ikke kan rumme meer end et Minimum af de Besogende. Pluraliteten lejer sig en Lejlighed af den Slags, hvor man jager Benene gennem Sovekammervæggen, naar man vil strække sig lige i Sengen. Opholde sig i den Slags Huler meer end hojst nødvendigt, gjor man naturligvis ikke, og Kasinoet er og bliver derfor eneste Tilflugtssted. Hvad enten man vil eller ej drives man ned til det paa alle Tider af Dagen. Pariserne spiller Ecarte, en meget hoj Ecarte--der tabes og vindes stundom Titusinder paa en enkelt Haand--medens Pariserinderne spadserer op og ned ad Boulevardstumpen og viser deres Toiletter, eller af og til gjor en Tour ned paa Rullestenskraenten for at hente det ikke sjeldent frugtbart forhaandenvaerende Stof til Railleri over, hvor gyseligt den eller den tager sig ud i Vandet, og saa saetter sig i Skyggen under Kasinokafeens Solsejl for at lade dette Smaarailleri udvikle sig til de forfaerdeligste Historier om Veninder og Veninders Veninder. Englaenderne gaar omkring i Jockeyjakke og har Spleen, mens Englaenderinderne derimod sørge for den almindelige Morskab ved at praesentere sig i hvide Trikotkjoler med

hojrøde Livbaand samt alenlange Sko og sorte Stromper.

Om Aftenen paatager Direktionen sig Underholdningen. Hveranden Aften er der Komædie eller Koncert, hveranden Bal. Af og til kommer ganske vist Kunstnere som Faure og Mounet-Sully og lader sig hore ved disse Koncerter, men til daglig Brug er de hverken bedre eller daarlige end Badestedsunderholdninger i Regelen, hvilket alligevel ikke afholder Damerne fra at staa timevis i Queue for at erobre en Siddeplads i den hede Sal. Til Dandsen er Tilstromningen ikke mindre. Tilsynet overholdes saa strengt, at Damer, hvis Rygte er slet, ikke faaer Adgang, og det horer folgelig endnu med til god Tone at indfinde sig ved disse landlige Baller. De reglementerede tre Gange om Ugen vandrer hele Ungdommen--og meget ofte ogsaa en stor Part af dem, man udenfor Frankrig vilde kalde Alderdommen--hjem fra Kasinoballet ligesaa drivvaade, som de om Formiddagen er komne op af Badet. Især paa Englaenderinderne er der ingen stor Forskjel at se, da deres Bade- og deres Balkostume omtrent er ens. Naar de moder paa Ballet, sidder kun deres Trikottrojer lidt mere stramt.

Alt det kan, som sagt, vaere ganske fornojeligt at se paa og vaere med til nogle Dage. Men for Uger, ikke at tale om Maaneder, turde det haende, at Adskillige vilde finde det lovlig monotont. Havet ved Normandiets Kyst er ganske vist stort og imponerende, men det er ofte trist og melankolsk som Normandiets Himmel. Luften skal vaere styrkende, siger man, men Alverden gaar dog omkring og klager over Vejret; paa Skjaergaardsklipperne voxer der hverken Blomster eller Blade, og de lange, gronne Bakkeskraaninger ender med at blive ensformige, naar man gaar og kiger paa dem Dag ud, Dag ind. Man skal tage til Etretat som Turist for nogle Dage. Saa morer man sig kosteligt over at se "tout Paris" gaa og tumle om mellem Rullesten paa Kysten. Men naar man har plukket Buketten af dette Kuriosum, saa skal man flyve afsted igjen. Boulevardstumpen foran Kasinoet er for lille til aldrig at blive kjedelig, men for meget Boulevard alligevel, til at man kan bilde sig ind, at man er i Naturen.

Nationalfesten.

Siden Verdensudstillingen 1878 har det republikanske Frankrig hvert Aar ved Midsommertid sin store nationale Festsdag svarende til, hvad Napoleonsdagen var under Kejsersdommet. Et helt Aarti omtrent havde Paris baaret Sorg efter Krigen og afholdt sig fra alle offentlige Forlystelser. Men saa kom den stolte 1ste Maj, da Kaempevaerket paa Marsmarken stod faerdigt og aabnede sine Porte for de Fremmede, der strommede til fra alle Jordens Egne. Fredens Gjærning havde læaget Krigens Saar. Paris var atter sig selv: Verdens beundrede, lokkende Metropol, Mekkastaden for Turisternes Pilgrimsfarer og Maalet for alle de Hjemmeblivendes Laengsler og Dromme. Den Dag blev Sorgen lagt i Frankrigs Hovedstad og over hele Landet. Festens Faner kom frem igjen og pyntede den mylrende By, Marseillaisens Toner foer tusindstetnmigt jublende, elektriserende gjennem alle Gader. Den 30te Juni fulgte efter, Nationernes Fest, Verdensdronningens Gallaceremoni for de Hundrede-Tusinder, der havde samlet sig til Turneringen ved hendes gjenfodte Hof. Siden den Tid fejrer den franske Republik hvert Aar sin Fodselsdag. Den har valgt dertil den 14de Juli, Aarsdagen for Stormen paa Bastillen, Indvielsesdagen for den store Revolution, hvis Arv den har taget, og hvis Gjærning den

fortsaetter.

Denne nationale Fest holdes over hele Landet, i enhver Provindsstad og hver Landsbyflaekke, men hvor store Anstrengelser man end gjør sig allevegne, bliver det dog, selv Alt tilsammentaget, Ingenting mod Paris's Fest. Pariserne har en Evne til at kunne arrangere Fester som intet andet Folkefaerd i hele Verden. Ingen anden By er en saa vidunderlig hurtig. Leder for Stemningens Elektricitet som Paris, ingen anden udstyret med dens Midler til at kunne pynte sig i Fest, ingen anden Befolkning forst og fremmest begavet med det samme Sind som Pariserne til at kunne vaelte alt Muligt af sig og fornoje sig som Born i uskyldig, overstrommende Glaede. Disse Egenskaber maa ved enhver ny Lejlighed fore til nye, storartede Manifestationer; de vil blive ved at gjøre det, hvor gammel end Nationalfesten bliver.

[Illustration: Lygter haenges op.]

En hel Uge allerede forinden den fjortende begyndes der baade af de offentlige Myndigheder, og af Private paa Stadens Udsmykning. Overalt tomrer og hamrer man, haenger Lygter op, bygger Aereporte, rejser Mastetraeer, pynter Huse og kjober Flag forst og fremmest. Trikolorhavet voxer og voxer, indtil Byen til Slutning formelig er druknet under det. Pariserne flager ikke, som man gjør det i mindre extravagante nordlige Egne af Verden. De haenger Faner ud af hvert eneste Vindue i hvert eneste Hus, de pynter Facaderne med taetsammenpakkede Emblemer af dem, de spaender dem som Theatersoffitter tværs over Gaderne fra Tag til Tag, der haever sig ved hvert tyvende Skridt kolossale Master, hvorfra Faner vajer i Snesevis. Selv den fattigste Arbejder i Belleville stikker sit Flag ud; de store Nouveaute-magasiner saelger dem for et Par Francs Stykket, og det er der i Paris Ingen, som ikke har Raad at betale for at kunne vaere med til at fejre Nationalfesten. Men for Parisernes extatiske Begejstring er ikke engang dette Flaghav nok. Butikernes Vinduer udstiller slet ikke Andet end trikolorfarvede Salgsgjenstande. Det kjobende Publikum svaelger i trikolore Kjoler, trikolore Damehatte og Herrekaskjetter, trikolore Stromper og trikolore Halstorklaeder, trikolore Vifter og Lommetorklaeder og Dukker for Born; alt Muligt, hvad der saelges, maa, naar Nationalfestdagen naermer sig, vaere trefarvet, selv Herrernes Seler og Damernes Korsetter. Man er ikke nogen god Borger, naar man ikke er trefarvet indvendig saavel som udvendig. Ikke engang Heste og Vogne gjør en Undtagelse fra Regelen; de stakkels Dyr farer afsted med hele Hovedet druknet i diminutive Flag, og der er ikke en Omnibus, uden at der vajer mindst fire Nationalbannere fra dens fire Hjørner. Nogle Droschkeejere maler selve Vognene blaa, hvide og rode, pynter Kudskene med trefarvet Liberi og anskaffer sig trefarvede Daekkener til Hestene. Samtidig er Gaderne overspaendte med et saadant Vaev af Guirlander og Blomster, at man i de snevre af dem slet ikke kan se Himmelen. Det er netop dem, der i Regelen er de rigest pyntede, og Alt, Tage, Mure og Vinduer, er da forsvundet under Lov og Farver, ja selv Trappegange og Gaarde pynter man med trikolore Papirsstrimler og med hojst primitive trikolore Vaabenskjolde. Er der et Rum paa ti Kvadratalen, hvor der ingen Flag og ingen Dekorationer findes, bliver Folk staaende stille og sporger hinanden, hvad der kan vaere i Vejen. Selv Saelgekonernes Frugt- og Legumevogne maa holde Nationalfest, hvis de ikke vil tabe de gode

Republikanere, de har til Kunder. Paa alle Damelivstykker og i alle Herreknaphuller seer man "la fleur nationale". Arbejderne anskaffer sig trikolor Laerredshuer, og Damerne anbringer trefarvede Fjer i deres Hatte; Bornene gjør man trefarvede fra Top til Taa.

Og saa oprinder da selve den 14de Juli. Paris er underlig paa en saadan Dag. Den skifter lige fra Morgenstunden Karakter, saa at man ikke kan kjende den igjen. Det saedvanlige Liv er borte og erstattet af et helt nyt. Paa de andre Helligdage, selv paa de store af dem, gaar Handel og Faerdsel sin vante Gang. Forst henad Aften, naar Forstaedernes Beboere gjør deres Spadseretur ned paa de store Boulevarder, kommer der lidt af Sondagspraegtet over Byen. Men paa Nationalfesten er det anderledes. Hvorsomhelst og paa hvilkensomhelst Tid af Dagen man saetter sin Fod i Gaderne, maerker man, at der er noget Aparte over Staden. Der er forst og fremmest en ganske ejendommelig Fred. Alle Butikker uden Undtagelse er lukkede, de store offentlige Haller, hvor man flere Dage i Forvejen har gjort endnu mere omfattende Forberedelser til Festen end alle andre Steder, de er nu rommede for deres Boder og forvandlede til vaeldige, guirlandebehaengte Sale, hvor om Eftermiddagen Dandsen skal tage sin Begyndelse. Der arbejdes ikke paa noget Vaerksted, selv Posten standser sin Virksomhed fra Klokken elleve om Formiddagen. Efter den Tid tommer der ingen Brevkasser og uddeles ingen Breve; Postbudene drager i store Klynger med hinanden under Armen gjennem Byen og synger Marseillaisen, yderlig fornojede over Fridagen, den eneste, de har Aaret rundt. Den rastlose, travle Tummel er borte. Folk driver ganske langsomt, skikkelige, søndagspyntede Grupper med en Mylr af Born, og de standser hvert Ojeblik for at kige paa Flagpynten og Transparentbillederne, der skal illumineres om Aftenen. Af og til flokker man sig sammen midt paa Gaden. En af de tallose Foreninger for Instrumentalmusik har stillet sig op der omkring et Stativ, der baerer et trikolordrapperet Republikhoved med frygisk Hue og flankeres af Foreningens medaillebehaengte Faner. Man opforer Koncert, og unge begejstrede Maend holder Taler til Forsamlingen mellem Numrene. Pludselig bliver en lille Pige, klaedt paa som Frihedsgudinde, loftet op over Massen, og man raaber Vivat for hende. Men over det Altsammen, selv midt i Tummelen, er der den samme fredelige Sondagshojtidelighed, en absolut Fornemmelse af, at man er ude i den dejlige Sommersol for at hvile sig efter Hverdagsslid og for at have det hyggeligt og rart. Pariserne er ganske overordentlig elskvaerdige paa denne Dag. Man ler til hinanden og vexler smaa gemytlige Bemaerkninger med hinanden i Forbigaaende, som om man var gode Venner, der modtes, man gaar omkring med en underkuet Trang til at sladre og til at vaere forekommende, og man griber med Begjaerlighed den mindste Lejlighed, ved hvilken den kan give sig Luft. Man gaar saa vidt, at man rommer sin Plads for hinanden i Queuen ved Omnibusser og Sporvogne, og det vil sige Meget.

[Illustration: Forberedelse til Nationalfesten i Hulleerne.]

Thi henimod Ellevetiden skal hele Paris afsted ud ad Longchamps til, hvor den store Revue finder Sted om Eftermiddagen Klokken to i Overvaerelse af Republikkens Praesident og med de officielle Tribuner fyldte af alle de Notabiliteter, som Byen har kunnet holde tilbage efter _grand prix_. Det er, i hvert Fald for Damernes Vedkommende, ikke overdrevent mange. Der er uhyre sparsomt med Toiletter derude, Revuen er Longchampsslettens store

populaere Fest. Men den er ogsaa populaer tilgavns. Den Part af Paris's Befolkning, som paa denne Dag undtagelsesvis kommer paa Farten, er den tarvelige Verden, som ellers hele Aaret rundt sidder flittig, hjemme ved Arbejdet, og den er altid elleveld af Begejstring over at se sine Soldater. Paa selve Revuesletten gjor den ikke synderlig Spektakel; den staar taalmodig og lader sig stege af Solen, medens de tyve, tredive tusinde Mand defilerer, og bryder kun engang imellem ud i et paent, anstaendigt Hyldestilraab, naar en for dens Hjerte aldeles uimodstaelig Deling drager forbi: Saint-Cyreneverne, Pompiererne eller et saadant Korps. Men paa de smaa Kafeer i Suresnes, Saint Cloud og deromkring, hvor Soldaterne traekker over, naar de har defileret forbi Praesidenttribunen, der giver man til Gjengjaeld det glade Humor saa meget mere overgivent frit Lob. Parisermylren og Pariserlystigheden er i disse Timer derovre paa den anden Side Boulogneskoven.

Byens store Hovedaarer bliver tommere og tommere, jo laengere man kommer ud paa Eftermiddagen. Den Part af Befolkningen, der ikke er i Boulogneskoven, klynger sig sammen paa Pladser og Squarer, hvor Orpheons-Foreningerne giver Koncert, eller i asfaltbelagte, stille Sidegader, hvor Kvadrillerne har taget deres Begyndelse allerede umiddelbart efter Frokost. Vandrer man ved Middagstid ned over de store Boulevarder, vil man knap tro, at det er dem. De ligger endelose foran En, fejede rene for al den brogede Faerdsel, som ellers tumler afsted over dem. Der er ikke en Vogn at se, saa langt Ojet kan naa. Efter Klokken sex er al Kjorsel i Gaderne forbudt, og Kudskene har sorget for at tage sig saa godt betalte om Formiddagen, at de ikke finder nogen Gene ved at holde sig Ordren efterrettelig. I de til Boulevarderne stodende Sidegader drager man sig med aegte Pariserhumor og i aegte Feststemning den sjeldne Lejlighed til Indtaegt og flytter Middagsbordet midt ud paa Gadeasfalten. Der sidder hele Familien under aaben Himmel og krydrer Festmaaltidet med en Tilgift af frisk Aftenkolighed, og en Haerskare af smaa italienske, guitarspillende og dandsende Piger leverer for et Par Sous Underholdning dertil. Ingen bliver staaende og seer paa det, som man vilde gjore andetsteds; den Slags Indfald forekommer Folk i Paris at vaere en ganske naturlig Ting.

Befinder man sig imidlertid et Sted paa Boulevarden, hvor man netop ikke kan kige ind til en saadan Pariseridyl, kan man let komme paa besynderlige Tanker. Foran En ligger den lange, ode, graa Vej, allevegne omkring seer man Faner og patriotiske Symboler, paa Afstand horer man Trommehvirvler, underlige uharmoniske Horntoner og en uafbrudt Knalden og Plaffen. Det er som et Bombardement; saadan, kommer man uvilkaarlig til at taenke sig, maa Paris have set ud under Belejringen. Og dette Bombardementsindtryk forstaerkes kun, naar man drejer ind i en af de Gader, der forer bort fra Centrum. Politipraefekten udsteder stadig Plakater, ifølge hvilke den saa yndede Afbraending af smaa Spraengbomber og andre Fyrvaerkerisager horer til de ikke engang for et Folk, der morer sig, tilladte Adspredelser. Men Pariserne anerkjender paa Nationalfesten Ingenting som forbudt og bryder sig ikke om Politiet. Dette er paa sin Side saa fornuftigt midlertidig at suspendere sine Forretninger og holde Ferie ligesom Postbudene. Kun ganske umaadelig sjældent seer man en enkelt Betjent i Gaderne, og er han der, er han ikke i Funktion. Det er blevet slaet fast som Regel ved den parisiske Nationalfest, at

Befolkningen selv agerer Politi, og hidtil har det ikke været forbundet med Ulemper. Da nu Befolkningen ikke har Noget mod Spraengbomber, tvertimod, saa faaer de Lov til at rase saa galt de vil, og det er undertiden ganske forfaerdelig galt. Efterhaanden som man kommer op mod de ydre Boulevarder, op til Arbejderkvartererne, hvor Aftenfesten bestandig har sin mest støjende og overgivne Karakter, blaendes og doves man fuldstaendig af disse Raketter, Sole, Svaermere og Bomber, der farer ud fra hvert Vindue og hver Gadedor med Tilbehor af Artillerisalver. Her er der alt Andet end ode. Menneskeflokkens mylrer som Myrer afsted midt i Ildregnen. Hvergang det plaffer og sprutter, hviner Folk himmelhojt af Fornojelse. Faaer de Fyrvaerkeriet i Ansigtet selv, bliver de jo nok yderlig fortornede et Ojeblik og farer med vaeldige Eder over mod den, der har braendt det af, som skulde det gaa paa Livet los. Men det varer kun et halvt Minut. Naar han paent har afgivet sin Undskyldning og erklæret, at han ikke har gjort det med Villie, forsvinder Vreden igjen ligesaa hurtigt, som den kom. Godmodigheden ligger paa Bunden her som overalt paa den glade Nationalfestdag.

Hele Staden over begynder ved Morkets Frembrud Illuminationshavet at sende sine Stromme ud i alle Retninger. Det breder og breder sig, gigantisk som Paris selv. Der er ikke den fjerneste Krog af Kaempebyen, hvor det ikke naaer hen, selv det milevide Terraen paa den anden Side Faestningsvaerkerne, over hvilket Paris spreder sine yderste Forposter, selv det har sin Part af Aftenens Feeventyrs-Fest. Men paa enkelte Steder koncentrerer Anstrengelserne sig. Snart er der over de store Boulevarder mellem Mastetraeer, der følger efter hinanden for hver tredie Lygtepael, trukket praegtige Gaskroner, fem i hver Raekke, snart er det en af de offentlige Pladser, hvor en ny Statue afslores i Tusind-og-en-Nats-Glands af elektrisk Lys og bengalske Blus og trefarvede Illuminationsguirlander, slyngede mellem hinanden saa taet som Lianer, snart atter er det Boulogne- eller Vincenesskoven, der er valgt til Festens Centrum. Inde i Krattet haenger Tusinder af rode Papirslanter og tager sig ud, som om Buskene bar store, forunderlige, fosforiserende Frugter, paa Soerne vimler det af Smaafartøjer, overhaengte med kinesiske Balloner, Raketternes og de farvede Fyrvaerkeribombers uophorligt dryssende Regn falder som Myriader af Stjernesked ned over Vandet, og det elektriske Lys, der straalr ud allevegne inde fra Traernes Tykning, laegger sit dagklare, fantastiske Skjaer over det Hele og fuldender Illusionen af, at man vandrer i en fortryllet Skov. Gjennem hele Avenue de Champs-Elysses er der mellem Traerne trukket dobbelte Raekker af Gasguirlander med maelkefarvede Kupler, og de samme hvide, skinnende Perlesnorsrader fortsaetter sig som et Net ud over den umaadelige Concordeplads og oversvommer den med Lys, mens farvede elektriske Blus kaster deres magiske Skjaer ind i Fontaenerne paa begge Sider af Obeliskens. Tuilerianlaeget er blevet en Aladdinshave med store, straalende koulorte Frugter paa alle Traerne, Kirkernes Spir rager op som flammende Kaempetakler, om alle de offentlige Bygningers arkitektoniske Linier slynger Gasguirandolerne sig og forvandler dem til Fepaladser i Lueforyldning. Vidunderligt er der ved Seinen. Saa langt man kan se, spaender Broerne sig over Vandet snart i gylden Gasillumination, snart i hemmelighedsfuld daempet Taageglands af rode orientalske Lygter, paa Floden selv glider de smaa Dampere saa taet behaengte med Illuminationspynt, som var de byggede kun af farvede Balloner, og Flammestraalerne fra Palaierne paa Quaien spejler sig i det

morke Vand som tusindslinjet Guldfiligran. Overalt er Paris druknet i Lys og Flamme, alle vegne krydses den mørkblaa Nathimmel af Raketter fra de sex Kaempfyrværkerier, som Municipalraadet i Aftenens Lob lader afbraende fra hojtliggende Punkter af Byen.

Ejendommeligt og mest parisisk er dog, hvad Smaaborgerne præsterer i de snevre Handelsgader i Midten af Byen og ude ad Forstæderne til. Paa begge Sider langs Fortouget er der bygget Espalier af ganske smaa farvede Glaslygter, fojede sammen i trikolort Arrangement til en lang, lovganglignende Allee af Portal ved Portal, lukket for begge Ender med store Soldekorationer i samme brogede Lygtebygning. Eller ogsaa er der paa selve Husenes Facade haengt kulorte Papirslanter op, der dækker hver eneste Mursten, saa det seer ud, som hele Huset var bygget af dem. Ud fra Taget skyder der samtidig lange Staenger, som bærer Buketter af illuminerede Papirblomster, de haenger paa Snore over Gaden, og de gloder som store St. Hansorme i Laurbaerbuskene, hvormed man til Overflod har fyldt Fortouget. Uafbrudt stormer Skarer af marseillaisesyngende Maend og Kvinder med Lanterne i Form af kaempemaessige Konvolveler afsted gjennem disse Gader, rode og blaa bengalske Blus kaster deres fantastiske Skjaer over Mandfolkens frygiske Huer og over Fruentimmernes store, trefarvede Kokarder paa Haaret, Svaermerne, der sendes ud fra Husenes Vinduer, drysser deres Ildgnister som Konfettiregn ned over Maengden. Nu mærker man, at Pariserne er i Paris igjen. Alle de to Millioner er paa Farten, og Masser af overfyldte Jernbanetog har i de sidste otte og fyrretyve Timer bragt en lille en til i Reserve ind til den festpyntede, festdrukne, fristende, forunderlige Hovedstad. Fra Ende til anden er den en tumlende, overgiven, uendelig Markedsplads. Alle Torve er blevne til Dandsesale, alle Fortouge udenfor Kafeerne til Vauxhalshaver med mylrende, lystige Gilder. Langs de ydre Boulevarder, fra Place du trone hele Kredsen rundt lige til Batignolles, paa den venstre Seinebreds Boulevarder, ja selv midt inde i den fine By, paa Theatre-francais- og Borspladsen holder man *„fete foraine“*. Hvor den er karakteristisk for Pariserne! De morer sig med Ingenting. Den blotte Bevidsthed om, at det er Fest, gaar dem til Hovedet og beruser dem med Jubel. Deres Yndlingsfornejelse er Karusellerne. Der er en for hvert tiende Skridt over hele *„fete foraine“*-Baeltet, og man staar i Queue ved dem allesammen for at komme op paa Trae-Bucefalerne. Ojnene straal, man leer og hviner af Glaede, mens man strækker Brystet frem og stikker efter Ringen, og mens Udraaberne hyler de fingerede Stationers Navn, som man farer forbi. Der er en vittig Kronikor, som engang har sagt, at hvis han blev Regering i Frankrig, vilde han begynde med at udstede et Dekret, lydende paa, at Karusselhestene skulde vaere i permanent Rotation paa alle Pladser og Squarer. Naar det var gjort, kunde han rolig lægge Haenderne i Skjodet. Intet Opror vilde nogensinde banke paa hans Dor, thi de nationale Lirekasser vilde standse Insurgenterne, og de nationale Karusselheste vilde vide at dreje Opinionen til hans Fordel. Ved Siden af Karusellerne er der Barakker med hele Theatre, hvor man opfører store patriotiske Skuespil i mange Tableauer. Der er et af dem, *„Bornene fra 93“*, som stadig gjør stormende Succes. Jeg har kun set de sidste Tableauer, men de er magelose. Saavidt jeg kunde skjonne, hang Stykket ikke sammen, men fremstillede i skjonsom Afvexling Billeder af den store Revolutions Historie. Det ene var en Scene mellem en hel Bunke Osterrigere og en fransk Soldat. Osterrigerne vilde have ham til at forraade hans Generals

Planer, og da han ikke vilde det, skulde han skydes. Men Franskmanden jog dem under Tilskuernes Jubel paa Flugt allesammen med et Gevaer i den ene Haand og en Feltkjedel i den anden. Saa kom der et ganske lille Tableau, hvor et Barn laa paa Dodslejet; det var dod, forklaredes der, fordi dets Moder ikke havde villet raabe "Leve Republikken". Og endelig endte den hele Komodie med et Tableau i bengalsk Belysning, hvor Osterrigerne og Franskmanden og den antirepublikanske Moder og det dode Barn allesammen stod og viftede med Palmegrene op til en Republikstatue med frygisk Hue paa Hovedet. Da det var forbi, fik Osterrigerne og Franskmanden Trommer om Livet og stillede sig op udenfor Theatret og raabte ind til en ny Forestilling.... Hvor man kommer hen, doves Oererne af saadanne Svadaer, for hvert Skridt maa man standse og hore paa disse uforlignelige oratoriske Virtuositykker af Udraabere til Menagerier og Marionetteatre og elektriske Fruentimmer og Fiskemaend og Kaempekvinder og Somnambuler, af Markskrigere, der faaer et nyt Tandpulver til at blive en verdensomvaeltende Opfindelse, eller af Kroupierer i Skjorteaarmer, der byder ind til Spil, ved hvilke Ingen kan tabe og Alverden vinde Formuer. Grupperne flokker sig, man traenges og ler og siger Vittigheder. Og stadig farer der Spraengbomber ind, hvor Mylren er taettest, og syngende og trommende og trompetende Processioner drager forbi med kulorte Lygter paa Hattene. Skjaenkevaerterne stiller hele Fade med Vin ud paa Gaden og lader dem strømme for hvem der vil drikke, Spaekhokeren ved Siden af vil ikke staa tilbage og kaster trefarvede AEg i Grams til hvem der vil gribe. Paris holder Fest! Tre Millioner Mennesker tumler mellem hinanden med Folelsen af, at idag er Alting tilladt, idag maa man vende Verden paa den anden Ende, om man har Lyst. Man hviner og jubler og jodler, men man gjør ikke en Kat Fortraed. Hele Natten igjennem er Byen i Delirium. Men naar Morgenens kommer, er der Ingenting sket alligevel, som den Besindigste kunde onske usket. Beruset af Fanehavets Farver og af Illuminationens Glands i deres straalende, vidunderlige Fester har Pariserne moret sig og vaeret, hvad de er, naar de morer sig, hvad de er inderst inde paa Bunden af deres Natur: store, godmodige, elskvaerdige Born.

Sommer-Sondage ved Paris,

Udenfor Faestningsvaerkerne, i et Baelte, der snevrer sig ind hist og her, men vider sig ud paa andre Kanter til flere Miles Brede, strækker sig rundt om hele Paris et Overgangsdistrikt mellem Land og By, som Pariserne kalder La banlieue. Det har Landets friske Luft og gronne Sommerpynt, men det har den bymaessig arrangeret mellem Boulevarder og Alleer med Navnebraedt paa Hjørnerne, Sporvognsskinner og Gaslygter. Det er Omegnen, der i Tidens Lob er bleven inkorporeret af selve Staden. De forhenvaerende Smaalandsbyer er blevne til Arbejderforstaeder, Markerne mellem dem stykkede ud til Byggegrunde, paa hvilke der har rejst sig Landsted ved Siden af Landsted, forbundne ved Haver og Parker til et stort, sammenhaengende Villakvarter, et solbadet, farvebroget Sommerparis udenom den graa Kaempeby.

Her er Pariserens forjaettede Land. Et Hus og en Have i Banlieuen er Endemaalet for al hans Straeben, den lokkende Belønning for et Livs Slid, Lykken saa stor, som han kjender den.

For at naa den arbejder og arbejder han og paalaegger sig alle Savn. Selv

efterat hans Bedrift har gjort ham til en velstaaende Mand, lever han i et Hul uden Luft og Lys, under sig ingen Luxus og ingen Hvile. Saalaenge "Renten" ikke er tjent indtil den sidste Hvid, er han i Arbejdsdragt fra Morgen til Aften. Men kommer saa endelig den store Dag, da han har Summen fuld og rund, siges der ogsaa for bestandig Farvel til Butik og Vaerksted. Han kjober sit "Terrain" og drager med Kone og Born til Banlieuens Kanaan. Hans AERGjerrigheds Higen kan have stilet hojere eller lavere, alt efter den Klasse af Samfundet, han horer til, men i Kubikmetre kan den altid maales.

Denne Kolonisation af en stille, vegeterende Menneskerace, for hvem Livets Uro er endt, som hygger sine Haver og poder sine Paeretraeer og forresten lader Verden sejle sin egen So, den laegger over Banlieuebaeltet en Grundstemning af stor Hvile og forunderlig Fred. Verdensstadsfeberen gaar af En i det Samme man saetter sin Fod udenfor Paris's Porte, Luften i de lange, ligesom slumrende Alleer er fyldt med noget Blodt, Bedovende, en sind- og tankeberoligende Essens af Rentier-Velvaere. Heller ikke Landliggerne gjor noget Skaar heri. De maa betale deres Sommerotium i en mobleret Banlieuelejlighed saa dyrt, at de foler sig moralsk forpligtede til at vegetere tilbunds. Men ved Siden af denne faste og fluktuerende Befolkning er der de nomadiserende Gjaester, Sondagspublikumet, som kun kommer for nogle Timer, og som kommer for at more sig, den lange Skare af smaa Bestillingsmaend, som aldrig naaer op paa "Rentens" gronne Gren, eller af smaa Haandvaerkere og Handlende i de unge Aar endnu, da Slidet forst lige er begyndt. De er til daglig Brug bestandig ved deres Gjerning, Uger, Maaneder igjennem uden Hvile. Det er en stor Vildfarelse, naar man bilder sig ind, at Pariserne altid er paa Farten for at more sig. Tvertimod, intet andet Folkefaerd er saa sparsommeligt med sine Fornojelser som de. Kig ind i Portnerens Celle, Han er i Regelen Haandvaerker ved Siden af, Skraedder, Skomager eller Sligt. Man finder ham ved sit Arbejde fra Solen staar op, til han henad Midnat gaar i Seng for at unde sig den Smule Sovn, han kan faa, naar han hvert Ojeblik skal traekke i Snoren, som lukker Porten op for Natte-Efternolerne. Kig ind i Blanchiseusens Stue. Hun holder ikke Kaffeselskab eller Faddersladder med Naboerne; man vil Dag ud og Dag ind til et hvilket som helst Klokkeslet finde hende uforanderligt paa samme Plet, ved sin Vaskebalje eller Strygebraedt. Besog de smaa Butiker. Ejeren, hans Sonner og Dottre staar ved Disken uafbrudt, og Ingen af dem forlader maaske Maaneder igjennem deres Plads undtagen de Par Ojeblikke, da de skiftes til at gaa ind i Vaerelset ved Siden af og sluge Maden i sig. Man har ingen Helligdagsanordning, og man laver sig ingen selv. Hver Fridag, der tages, bliver koebt med Opoffrelse af Indtaegt, og den tages derfor kun sjelden. Men river man sig endelig los engang og gjor et "_partie de campagne_", saa skal det folgelig ogsaa vaere Fest tilgavns. Livslysten har sparet sig op, mens den sad staenget inde saa laenge; den maa nu have Luft i en Udladning, der kan forslaa.

Saa fylDES da Banlieuebaeltet i Folge med disse Landtours-Gjaester og til deres Behov med en Rummel og Tummel uden Ende. Allevegne er der _fete foraine, bal champetre_, Kavalkadeoptog, Rosenbrudskroninger, Regattaer, en Invasion af Fornojelsesvirvar og Fornojelseslarm _a grand orchestre_. Men underligt nok, den glider ind i den stille Banlieuestemning uden at skurre; man er vant til Kontraster, man kommer fra deres eget souveraene

Kongerige, man vilde savne dem, hvis man ikke fandt dem igjen herude under andre Former. Disse Kontraster er det just, der gjør Banlieuen saa ejendommelig parisisk. Bestandig skifter Karakteren, det er en broget Vexlen af Kaleidoskopbilleder, man bliver aldrig kjed af den.

Hovedstederne, hvortil der tures ud, har desuden i Regelen ogsaa hver sin Specialitet. Versailles og Saint-Cloud har deres "_grandes eaux_", de vidtforgrene Springvandssystemer, der horte med til Le Notres Parkanlaeg, og som endnu paa bestemte Sommersondage sender deres taarnhoje Straaler op over de store Plaener, paa hvilke i tusindfoldigt Mylr Grupper af beundrende Smaaborgere har lejret sig. Bougival har sin "_Bains-mixts_", hvor de smaa Kokotter og Butiksdandyerne kopierer Trouville, sine Illuminationsfester paa La Grenouillere-Oen og sine Kanotierballer. Asnieres og Neuilly har deres store Sommermarkeder, der varer Maaneder i Traek, Nanterre sine Pompier-Processioner, Suresnes sine Rosenbrude, Sannois sin Molle, Maisons-Laffitte, Auteuil, Vesinet deres Vaeddelob. Man har hundrede Steder for et at tage hen. "_Petit Journal_" indeholder hver Lordag en Fortegnelse paa flere Spalter over Punkter i Paris's Omegn, hvor der den naeste Dag er Noget paa Faerde. Befordringen er saa overmaade let. Fra den halve Snes Jernbanestationer, som Paris har, futter der Tog afsted som Minutraketter i alle Retninger. Ved Enden af Avenue de Villiers er der et Punkt, hvor man, naar man boer hojt tilvejs, mellem Levallois-Perret og Clichy har Udkig i Horisonten til en Stump af Saint-Lazares og Nordbanens faelles Linie. Det er mine egne Vinduer, saa jeg kan tale om det. Stumpen seer paa den lange Afstand ikke ud, som den havde meer end en Snes Alens Brede, og der er dog ikke noget Sekund fra Morgen til Aften, uden at mindst een graa Rogslange bugter sig hen over den. Paa en halv Snes Minutter og for nogle faa Sous spreder disse Tog hundrede Tusinder over Banlieuen, uden at der nogetsteds er Traengsel eller Besvaer ved at komme med. Og ved Siden af dem er der saa ovenikjobet baade Sporvognene, der gaar lige til Saint-Denis, Saint-Cloud og Versailles, og endelig Mouch'erne paa Seinen ikke at forglemme, de kvikke smaa Dampbaade-Omnibusser, en aegte parisisk Specialitet og det fornojeligste Sommerbefordringsmiddel, der kan taenkes.

"_Du cote de la Seine_" er i de ni Tilfaelde af ti Maalet for Landpartiet, Pariserne naerer en ganske umaadelig Kjaerlighed til Seinen; deres Passion for den er naesten meer endnu, den er et Slags Kultus, de tilbeder den, som Brahminerne tilbeder deres Ganges, Alene Ordet Seinen faaer deres Hjerte til at vibrere.

[Illustration: Sommer Sondag i Saint Cloud]

Det er som Alt, hvad de elsker ved deres skjonne Land, ligger bundet i dens Flodseng. At hans Stov maatte komme til at hvile "_sur les bords de la Seine_" var den store Napoleons sidste Onske. "_Au milieu de ce peuple francais_" fojer han til. Det er netop det: Seinen er Frankrigs Midte, Frankrigs Sjael, Frankrig selv. Jeg veed en ung Mand, der laa syg Tusinder af Mile fra Hjemmet. Han taeredes hen af en Sot, som Ingen kjendte, og som Laegerne Intet kunde gjøre ved. Saa sendte en Pariserinde ham en Flaske af Seinens Vand, og han kom sig. Lad det saa nok saa mange Gange vaere Afguderi, det er den Slags Afguderi, der udgjor Verdens Skjonhed.

Kun saalaenge de er ved Seinen, har Pariserne den Sindsligevaegt, der sætter dem i Stand til rigtigt at nyde Landturen. Kommer de blot en Smule bort fra den, bliver de strax nervose, ubehjælpsomme, de foler sig allerede halvvejs som i et fremmed Land, hvor de tager kejtet paa Alting. Men med Seinen er de fortrolige; ved den morer de sig som i et Lag, hvor man kun er mellem sig selv, hvor man er sikker paa Alt omkring sig, og hvor man kan give sig helt hen. Der er nu det Gode ved det, at denne deres Kjaerlighed til Floden bliver gjengjældt. Kan de ikke undvaere den, saa kan den paa sin Side heller ikke rive sig los fra dem og deres By. Den slynger og snor sig i Bugtning paa Bugtning frem og tilbage over det hele Banlieuebaelte. Hvor man kommer hen, er den. Man har sluppet dens Lob og troer, den fortsætter det mod Nord; pludselig finder man den igjen i den stik modsatte Retning. Man har fulgt den langs Boulogneskovens ene Side, man gaar tvaers gennem Skoven og træffer den igjen paa den anden Kant ogsaa. Den er som Byens Nisse, der titter op allevegne og leer til En og siger, jeg flytter med. Den gjør En rent tummelumsk paa Banlieuens Topografi. Selv Folk, der er barnefodte i Byen, kan ikke finde Rede i de Bugtningers Labyrinth. De veed kun, at deres kjaere Flod er allestedснаervaerende. Men det er ogsaa Alt, hvad de forlanger at vide.

Valfarterne til dens Bredder begynder med den første Foraarssondag i April allerede, og Pilgrimsskarerne bliver stadig tættere og tættere, jo mere Sommersvarme Solen faaer. Der er Partier ved disse Bredder, der er forunderligt skjonne. Vejen, som fra Meudonskoven følger Hojdedragets Kam over Sevres og Saint-Cloud til Suresnes, giver ved hvert andet Skridt fra store, træoverskyggede Plaener aaben Udsigt over Floddalen. Mylren af Villaslotte stikker deres fantastiske Arkitektur i Vejret og ligesom klaeder Bakkeskraenterne i Fest. Pynter og Oer med gamle Traeer skyder sig ind i Flodlobet og laver disse hemmelighedsfulde Kroge, hvor Fantasien kan ane det Vidunderligste bag det lukkende Gronne; hele Terraenet vugger sig milevidt bolgeformigt op og ned med leende Landskaber, hvor de smaa Banlieuebyer ligger i brogede Kalejdoskopfigurer stroede ind mellem Lunde og Parker, og hvor selve Millionstadens Virvar af Tage og Taarne danner Baggrundsrammen. Allevegne er Billedet nyt, vxlende i Stemning, stort, straalende, farvefuldt og sommerfornojet. Men det er ikke det alligevel, der drager Pariserne til Landtour ved Seinen. De har ikke nogen saerlig vakt Sands for Naturskjonheder. En af deres Kronikorer, der er mest "parisien", har engang aerligt skriftet, at han var ude af Stand til at forstaa nogensomhelst anden Landskabsromantik end den, han kunde tage i Ojesyn fra et Kafebord med Marmorplade, *„sous la tonnelle“*, hvor han bekvemt kunde strække sine Fodder paa Asfaltgulv. Det bredere Pariserpublikum er ikke absolut saa fordringsfuldt som han. Det kan noje sig uden Marmorpladen og med Gruskies istedetfor Asfalten, men Kafebordet og Lovtonnellen undvaerer det nodigt. Det klattrer op paa Seineskraentshojderne, men det gjør den Tour af saa hurtigt som muligt. Hvad det vil deroppe, er ikke Andet end forvise sig om, at det kan se Paris. En saadan Kigen paa sine egne Vinduer fra et Udsigtspunkt i Omegnen horer med til et parisisk *„partie de campagne“*, som skal vaere fuldt tilfredsstillende. Men naar Hjertet er blevet beroliget ved Gjenkjendelsen af Triumfbuen, Trocadero og Invalidekuplen, saa har man ogsaa fyldt sig med al den Naturskjonhed, man har Behov. Man stiger ned til sin kjaere Seineflod igjen og helliger Dagen til Glaederne ved dens Bredder. De Gamle lejer sig en Medestang og lover at skaffe "*la*

friture_", til Middagen, et Lofte, hvorved de dog i Regelen tilskriver sig selv mere og Fiskene mindre Klogt, end begge Parter viser sig at besidde. De Unge dyrker Kanotiersporten, den Sommerfornøjelse, der af alle har højest Kurs hos den jevnere parisiske Befolkning. Pluraliteten er Medlemmer af en eller anden Kaproningsforening, og man moder naturligvis saa i Kostume: Skjorte med broget Somandskrave eller Laerredsfrakke med Guldankre, Laerredsbenklaeder med kulorte Striber ned langs Sommen, hvide Gamascher og under alle Betingelser Kanotierhat, det vil sige en stor, primitiv Straakaske, forsynet med saa formidabel Skygge som muligt. Forst naar den er alenbred, gjør dens Ejermand rigtig Lykke. Saaledes udstyret og med en Kjaereste eller idetmindste en "Veninde" ombord, anbringer man sig i de lange, spidse Kaproningsbaade, der er helt oversaaede med Flag. Hvor varmt end Solen braender, roer man under Hvin og Jubel og Vittigheder omkap hele Dagen. Undertiden kaentrer Baaden, og det hele Selskab dratter i Floden. Men det bryder man sig ikke om, saa er Morskaben forst rigtig. Saa lægger man sig til Torring i Solskinnet paa Bredden, slaas med Sand og Graes og Hatte, holder Flojtekonzert paa sine Mirliton'er, raaber Vivat for de Andre, som flyver forbi, glemmer, at der er en Verden, som er kjedelig og besvaerlig, og husker kun paa, at den Dag idag er viet til Ungdom og Solskin og Alt, hvad man kan finde paa af Piaseer. Bliver Humoret et Ojeblik en Smule mat, er man stadig ikke laengere fra den lille, landlege Kafe, end at et Glas Absinth eller en Flaske _petit bleu_ hurtigt kan saette det i Aande igjen. "Tonnellen" har sit egentlige Hjem ved Seinebredden, og den trives og formerer sig der med stadig voxende Frodighed.

Festens Glandspunkt er Middagen i disse vinlovomrankede Verandaer. I selvmedbragte Madkurve og Graesplaener som Spiseborde seer Pariserne undertiden en Nodvendighed, men aldrig nogen Poesi. De vil leve hojt, naar de er paa Landtour, og de forlanger en Diner, som der er Stil i. Flasker med Stov paa og i Kurv har Vorherre skabt for Poularder fra Mans, og selv de ganske smaa Seinebredsrestaurationer skiller dem ikke ad. Men den Slags Flasker--og en lille, stiliseret Middag under Tonnellen i det Hele taget--har sjeldne Gaver til at saette Kronen paa, hvad en Dag i Sol og Sommerluft har bygget op. Naar Markedsfestens Karusseller og Udraabertrompeter--der er nemlig bestandig en Markedsfest i umiddelbar Naerhed--ovenpaa Dosigheden i de lumreste Eftermiddagstimer atter henimod Aften lader deres Musik skingre for fuldt Orkester, saa er ogsaa Seinebredsgjaesterne tilstraekkelig animerede til med fuldtaabne Arme at tage imod denne Musiks Invitation. Mirlitonflojten bliver sat i Aktivitet af tusinde Struber, og under dens Akkompagnement marcherer man til Festen. Dandseestrader, Forevisningstelte, Karusseller, Gynger, Skydebaner og Somnambulevogne oversvommes af støjende Skarer. Larmen stiger og stiger, kun de store Parktraeer staar stille og forbausede og seer ned paa dette tumlende Virvar. Den hele Nat igjennem faaer de ikke Ro til at slumre ind. Der er kun een Allieret, der kan komme dem til Undsaetning og skaffe dem Ro: "Ouragan"en, Tordenskyllen, der aabner Himlens Sluser og jager Landtourpublikummet hjem og i Seng. Men den forbarmer sig ikke saa sjeldent over de stakkels Traeer. Den horer naesten uundgaaeligt med til en parisisk Sommersondag. Man er saa vant til at faa den som Slutning paa Plaseren, at ingen nogenlunde forsigtig Familie gjør sit _partie de campagne_, uden at hvert Medlem af Selskabet er forsynet med Paraplui. Og selv Ouragan'en hjælper saa med til Fornøjelsen. Den

giver Festdagen en Ende med Eclat. Eclat er der tilgavns i en aegte parisisk Sommerskylle. Det er ikke Regn, den kommer med, det er Vandfald, Saa overgivent kaadt vaelter den sine Stromme ned over Stimen, der klumper sig sammen og traekker til Jernbanestationen under eet sammenhaengende Parapluitag, at det er umuligt at blive fornaermet over den. Man vaelger da det Fornuftige, man morer sig, man leer himmelhojt over hinandens Gjenvordigheder, og Landtouren slutter med et Virvar, et Spektakel, et Humor uden Lige.

Saaledes seer Parisernes Sommerudflugter ud naesten allesammen. Skovtoure kjender de saa at sige ikke. En Times Jernbanefart fra Byen har de Fontainebleauskoven med dens aarhundredgamle Kaempeege, dens vildtromantiske Klippekløfter, dens Soer og Vandfald, en af de største og en af de skønneste Skove i Europa. Men den frister dem ikke. Forvilder de sig en enkelt Gang derud, naaer de under alle Betingelser ikke laenger end til Karussellerne ved Fronsardkløfterne lige i Udkanten af den. Endog Skoven ved Saint-Germain, der ikke ligger laengere fra Paris end Dyrehaven fra Kjobenhavn, er saare sparsomt besøgt. Gjennem dens praegtige Alleer ruller Herskabsvogne i Maengde, men Folkeliv er der ikke. Man kan af og til paa en af de aabne, med alenhojt Graes bevoxede Pletter traeffe et Selskab, der holder Skovtour paa nordisk Vis med Madkurv og selve Jorden til Bord, eller inde i Skovtykningen, paa Skraenten ved en lille Baek, nogle Grupper unge Folk, der giver Fuglesangen Akkompagnement. Men man kan saa ogsaa vaere sikker paa, at de Forste er meer eller mindre beslaegtede med den adstadigere gifte Kunstnerverden, og at de Sidste for hojst en Uge siden er indtraadte i den lykkelige Livsperiode, da de synger med Digteren:

Rien ne rime comme deux levres,
Les plus doux vers sont les
baisers.

Foruden Seinebredderne er der kun ganske enkelte Steder, der er virkelig _en vogue_. Det mest populaere er Sceaux. Der er her ingen Flod, men der er "Robinson". Sceaux's Robinson har en umaadelig hoj Stjerne saavel hos Pariser-Bourgeois'en som forst og fremmest hos den parisiske Student og "Studentinde". I hvilket Slaegtskabsforhold Stedet staar til Eneboeren paa den ode O melder Historien Ingenting om. Hans Portraet i Legemsstorrelse findes over Indgangen til Bevaertningshaven, Lysthusene er anbragte i Traeerne og daekkede med spidsbuede brune Straatag af den Slags, som man seer paa Billederne i Campes Bog. Parisernes Fantasi har ikke Mere behov, Barndoms minderne tager dem strax fangen, og de morer sig som Born i disse Lysthuse. Enkelte af dem har man endogsaa bygget helt i Toppen af gamle halvhundrede Fod høje Traeer. En lang Vindeltrappe slynger sig op om Stammen, og overst oppe i Kronen, med Udsigt lige til Paris, staar da Bordet, om hvilket et Selskab paa en halv Snes Personer kan spise til Middag. Maden hejses op i Kurve, Bestillingerne gjøres gjennem Raaber, det er hojst originalt. Vaerten er bleven Millionaer ved det Indfald, og den lille Banlieueby et Sondagsvalfartssted af de allermost besøgte. Den har sin egen Jernbane, en uhyre kurios diminutiv en, der snoer sig som en Snog ind mellem Hegn og Haver, løber rundt om Blomsterbede og bider sig selv i Halen. Den har ogsaa sin egen Sport, Sondagsrytteriet paa Heste og AEsler. Det er ikke de aedleste Exemplarer eller de mest rapfodede Gangere.

Men Ungdommen paa Ryggen af dem elektriserer. I den vildeste Galop gaar det afsted gennem Skoven; En bliver liggende i Grofterne derude, hver anden Amazone kommer hjem uden Hat, med vildt flagrende Haar og sonderreven Kjole. Men hvad gjor det! Det loste Haar klaeder godt, og til en ny Kjole bliver der sagtens Raad, for man skal i Skoven naeste Gang. En skummende Tisane i Robinsonteltet kjoler de hede Kinder, men holder Temperaturen i det hede Blod. Fra Traetoppen seer man Solen laegge Aftenglands over Skoven, og naar Skyggerne stiger, vandrer man ned og plukker Roser og Kys i Haven underneden. Men mest det sidste; det er den Slags Romantik, som Pariserne bedst forstaar.

Det eneste Sommerudflugtssted, som lokker ved ren Romantik, er Enghien. Men det har derfor ogsaa sit Publikum i en Sfaere, der ligger over de populaere Lag. Bredderne af dets fortryllende So er krandsede med Villaer, hvis Ejere er store Financierer, som taeller Rentekapitalen i Millioner, og Sondagsgjaesterne paa denne So holder ikke deres Indtog til Musik af Mirliton'er og Kanotierhurlumhej. De glider sagte omkring mellem de sejlene Svaner, mellem Aakandekrat og drommende Blomsteroer. Fra en stille Krog, hvor Haengepilen bygger Lovkuppel over Sospejlet, kaster de Fiskesnoren ud i det grønne Vand, eller de vugger sig, naar Solen daler ned bag Montmorencys Hoje ud paa et Taeppe af Purpur og Guld og driver og drommer og synger Serenader omkap med Sangerne derinde i Villaernes Fehaver. Det er et douce Publikum, som man i Parisertraengselen ellers kun seer lidt til, vaesentlig rekruteret fra den Part af *„le monde“*, som hverken har *„le grand monde's“* Praesentationsmidler eller Praesentationstrang, Embedsmaend med unge Dottre uden Toiletter og uden Sminke, beskedne Artister, Folk, der lufter sig ud fra Studerestuer og Bibliotheker. Hele Dagen igjennem har Enghien kun grumme lidt af Banlieuekarakteren. Men naar Aftenen kommer, stikker den Hovedet frem. Der er ingen Karusseller, men der er *„Jardin des roses“* med dens Spillekottage, dens Sommertheater, dens Promenadekonserter og dens Kokotter. Det er Seinebredsmorskaben om igjen, blot i en lidt finere og en lidt mindre morsom Forklaedning. Vil man til ren Natur, skal man ud over det milebrede Sommerparis. Saa langt Banlieuen naaer, slaeber Pariserne Verdensvirvarret med sig. Men paa den anden Side Banlieuen kommer hverken det eller de selv. Der, ved Fontainebleau, ved Chantilly, ved Compiègne, hvor man vil, ligger de store Skove og hyller sig i uberort, jomfruelig Ensomhed. Der er der Naturfred og Naturstilhed saa meget man lyster.

[Illustration: Ved Seinebredden.]

[Illustration: Jean Aicard laeser "Othello" hojt hos Mme Adam.]

PARISERE EN EVIDENCE.

Mme. Adam's Salon.

Parisersalonerne har gennem Aarhundreder spillet en uhyre Rolle. Fra

Hotel Rambouillets Tid hele det gamle Kongedømme til Ende var disse smaa toneangivende Selskabscentre i Virkeligheden Frankrigs Hjerte. Der dirigeredes med souveraen Magtfuldkommenhed Smag og Mode, der dikteredes Moralens Love, der styredes endogsaa med fine, umaerkelige Drejninger Politikens Ror. Revolutionen mejede Hovedet af dem som af alt aristokratisk Konspirationsvaesen. Men de kom igjen med Kejserdømmet. Naaede de end aldrig under dette helt op til gammel Glands og Herlighed, saa var de dog paa gode Veje til det, da den tredie Republik pludselig holdt sit Indtog og atter vendte op og ned paa det bestaaende Samfund. Med den gamle Tingenes Orden forsvandt de gamle Saloner. Nye i deres Billeder er der ikke dukket op i det moderne Frankrig. Hvis der nogensinde vil gjore det, vil det i hvert Fald vare en Stund endnu. Salonens forste Livsbetingelse er en Slaegt af Patriciere. Det har Paris i vore Dage ikke. Det har kun Millionens Aristokrati, og det kan pynte sig op saa straalende det vil, det bliver aldrig Andet end Plebejere alligevel.

Forsaavidt de gamle Adelsslaegter virkelig eksisterer laenger--man horer saa lidt til dem, at man har Grund til at tvivle derom --er det i hvert Fald saa godt, som om de ikke eksisterede. De venter paa deres hvide Faneridder i Tornerosepalaier, hvor de hviler saa blodt i Spindelvaev og sover en saa sod Sovn, at det vilde vaere Synd, om Vorherre ikke blidt lod den glide over til at blive evig. Men deres Samfundsposition har Ingen taget i Arv. De politiske Storheder er kun Statens forste Maend i Kraft af deres Stilling. Det er ikke engang det gamle Bourgeois, de er udsprungne fra. De har naesten alle uden Undtagelse svunget sig op fra aldeles Ingenting, de er uden selskabelige Forbindelser, og de har endogsaa tidt i deres Fortid Hindringer for at faa dem. De Kredse, som Aegteskabs-, Familie- og gamle Venskabsforhold knytter dem til, er langt under dem, til hvilke de selv er naaet op. Saalaenge der ikke er kommen Orden i Alt det, saalaenge der ikke har formet sig nye Slaegter, i hvilke det er Tradition at vaere Nummer Et, saalaenge vil de selskabelige Forhold i Frankrigs Hovedstad befinde sig i Kaos. Den vil have, hvad den har nu, sit "Tout-Paris", en Samling af enkelte Personer fra hojst forskjelligartede Samfundslag, hvem Stilling, Talent, Penge eller rene Tilfaeldigheder for en Stund gjør til Notabiliteter, som modes paa Gader og Straeder, i Theatre, ved Fester, overalt, hvor der er Noget paafaerde, og som der skaber Opinionen, men den vil ikke have noget _societe,_ nogen fast sluttet, toneangivende Kreds, hvis Saloner er Pariserlivets Centrum.

Af alle de Maend, der har vaeret _en vue_ siden Republikens Indforelse, har Ingen gjort endog blot Forsog paa at skabe en Salon i de gamles Monster. De har uden Undtagelse indskraenket sig til deres officielle Receptioner, denne Form for selskabeligt Liv, som den tredie Republik har AEren af at have opfundet, og som er den kurioseste, der kan taenkes. Praesidentens Elyseefester er Modellen. I Stil med hans _Bal-omnibus_ forvandler Ministre og Soussekretaerer, Seine- og Politipraefekt, Kammerets og Senatets Formaend, hele Raekken af den store Administrations Funktionaerer skiftevis deres Beboelseslejligheder til Fortsaettelser af Gaden. Man udsteder ikke Invitationer, men Billetter som til en anden Revue. Har man et Koncertprogram at byde paa, der er noget exceptionelt, saa gjør man sig kostbar, men ellers staar Portene paa vid Gab for Gud og Hvermand, der vil komme. Man onsker Intet hellere end at se sine Saloner propede,

det giver en Air af Popularitet, der i disse for politiske Magthavere saa usikre Tider ikke er at foragte. Selv kjender man ikke Tiendeparten af sine Gjaester, og man laerer dem heller aldrig at kjende. Praesentationer betragtes som overflodige. Publikum indfinder sig uden at sige Goddag, driver rundt og kiger paa Ansigter som i en Theaterfoyer, traeffter maaske ved et Tilfaelde, men et Tilfaelde, der kun haender sjeldent, en og anden Bekjendt, drikker et Glas Punsch med ham ved Buffeten, og gaar saa igjen uden at sige Farvel. Det er karavanseraiaagtig Stimmel og Tummel, broget og mylrende nok, men med selskabeligt Liv har Alt det ikke mere at gjore end Honningkagemarkedet paa Place du trone. Man har staerkere Fornemmelse af at vaere i Selskab udenfor en Kafe paa Boulevard des Italiens end i en af den officielle Verdens Receptionssale. Publikummet paa Kafeen er betydeligt mere ensartet end i disse Sale, Samtalen hundrede Procent mere animeret, den Esprit, der gives ud, tusind Gange saa stor. Der er i hele det moderne Paris kun een Salon, som uden at plumpe ud i disse Omnibusfesters Banalitet haever sig op over at vaere en ren privat Stue, med hvis Liv og Tildragelser Offentligheden Intet har at skaffe. Heller ikke den er de gamle Saloner om igjen, den har vaesentlige Karaktermaerker, som er absolut forskjellige fra dem, men den er dem oversatte i det Samfund, som nu eksisterer, og det er det netop, der giver den dens Interesse. Den er et Centralisationspunkt for Talentsiden af "Tout Paris", det forste Forsog paa at samle som i et Hovedkvarter alle de Kombattanter fra hojst forskjellige Lejre, som har virkelige Evner og Kraefter at offre Udviklingen af det nye Frankrig, der er fodt med den tredie Republik.

Generalissimus i dette Hovedkvarter er Mme. Edmond Adam, en af de mest aand- og talentfulde Damer i det nuvaerende Paris, halvt Descendent af den store Revolutions Kvinder, halvt af _l'ancien regimes_ Salondamer. Naturen har ved en Samling af Egenskaber, der kun sjeldent findes forenede hos en og samme Person, praedestineret hende til den Plads, hun indtager, og Tilfaeldet har redebont rakt Haanden til, at hun kom paa sin rette Hylde. Hun er i Besiddelse forst og fremmest af Ungdomskildens Hemmelighed. Hverken legemligt eller aandeligt synes hun nogensinde at skulle aeldes. Skjondt hun allerede en Stund har vaeret Bedstemoder, gjor hun Indtrykket af at vaere en Dame paa nogle og tyve Aar. Hun er endnu stadig en _jolie femme_; hendes udtryksfulde, uhyre bevaegelige Ansigt, store, klare, morkeblaa Ojne, en lille Mund med et ejendommeligt Barnesmil, rigt kastaniebrunt Haar, blaendende hvide Arme og Taender giver hende en Charme som de mest Indtagende af hendes Kjon. Over hele hendes Person er der et Liv, i hendes Maade at vaere paa en ungdommelig Fart, som smitter. Hun er dernaest til Fuldkommenhed fortrolig med Kunsten at vaere Vaertinde. Selv naar der er Hundreder i hendes Salon, forstaar hun at dele sig mellem dem allesammen, samle Grupper, hviske et intimt Ord i Oret paa En, mens hun leer med Andre, drage Folk fra alle Hjorner, og som maaske aldrig har set hinanden for, ind i en faelles Konversation, sno sig selv som Islaet ind allevegne, saa at hele Vaeven kommer til at haenge sammen. Skjondt hun ikke blot er aesthetisk producerende, men halvvejs laerd Forfatterinde, er der ikke noget Ojeblik, hvor hun faaer ringeste Staenk af Blaastrompen. Den lette Esprit, hvormed hun forer Samtalen, er de gamle Saloners Causerie, men hendes Kundskabers Omfang, hendes Domes analytiske Klarhed faengsler en Taine, en Renan, en Pasteur ved Siden af hende alligevel. Dertil er hun en glodende Patriot, en overbevist

Republikanerinde, levende interesseret for alle sociale Fremskridt, interesseret i det Hele taget for Alt, hvad der horer hendes Tid og dens Mennesker til, og heller ikke bange for selv at vaere aktivt handlende ved Lejligheder, hvor hun kan vaere det, uden at hendes Ynde som Dame lider derunder.

Selv med Alt det vilde hun dog i denne Millionens Tidsalder have manglet en vaesentlig Betingelse for at skabe Salon i Paris, hvis Tilfaeldet ikke havde vaeret ligesaa gavmildt mod hende som Naturen. Det har gjort hende hovedrig, og det har derved gjort saavel hende som Republiken en stor Tjeneste. Datter af en fattig Provindslaege aegtede hun, naesten Barn endnu, en af sin Faders Kollegaer, der heller ikke havde Synderligt. AEgteskabet blev ikke lykkeligt, saa lidt lykkeligt, at hun tog bort fra Hjemmet og i Paris sogte at skabe sig en Existens paa egen Haand ved Hjaelp af sit Talent som Forfatterinde. En Raekke Noveller, og navnlig forskjellige fortraeffelige, fint malende Landskabsbeskrivelser, som hun udgav under sit Pigenavn Juliette Lamber, tiltrak sig Opmaerksomhed. Hendes personligt indtagende Egenskaber kom til, hun skaffede sig mange Venner, og alle Huse aabnede sig for hende. Da hun nogle Aar senere blev Enke, anholdt den bekjendte Senator Edmond Adam om hendes Haand; hun gjorde paa samme Tid et absolut Inklinations- og et glimrende Fornuftparti. Den Formue, dette Giftermaal bragte hende, var ligesaa betydelig som den Position, det gav hende, Hendes Mand var naer knyttet til alle fremragende Kapaciteter i det liberale Frankrig, den fortryllende Vaertinde, han havde fort ind i sit Hjem, drog dem ganske naturligt endnu mere til dette, hun selv forte sin talrige Kreds af literaere Venner med sig, og allerede dengang begyndte hendes Salon at blive et Samlingspunkt for, hvad Paris rummede af Talent og Dygtighed.

Saa kom Krigen, Belejringen og Republiken. Der er i en af hendes Boger, en Samling oprindelig kun for hendes Datter bestemte Dagbogsoptegnelser, som hun imidlertid senere har udgivet under Titelen "Le siege de Paris", en Passus, der giver et magelost Billede af hende i denne Periode, den maaske i hele hendes Liv, da hun har vaeret mest sig selv. Hun taler om den Aften, da efter Budskabet om Sedan Republiken var bleven proklameret, og alle Mennesker strommede sammen paa Pladsen udenfor Kammeret. Hun var mellem dem. "Den skjonne Statue af Strasbourg," skriver hun, "er bedaekket med Blomsterpynt og omringet af tilbedende Grupper. Der behoves en Sang, en Hymne for denne Kultus; det er endnu engang Marseillaisen. Man istemmer Refrainet af denne Krigssang, der er bleven som en Psalme. Efter Refrainet holder de unge Mennesker, der smykker Statuen, og som stadig vedbliver at modtage Blomster, Lovvaerk og Guirlander, pludselig inde, og blivende i deres Stillinger, bevarende deres Gestus, synger de, opflammede af en ubevidst men herlig Kunsts Inspiration, den forste Strofe af denne Hymne, til hvilken i sin Tid Strasbourg har begejstret Rouget de l'Isle. Ved Verset:

"Entendez-vous dans nos campagnes
Mugir ces feroces soldats"

tror vi at hore Preusserne i Alsace og Lorraine. Kan jeg, Alice, gjengive Dig den Bevaegelse, som denne Strofe vaekker hos os, denne Strofe, der taler om vore Born, og som disse Ynglinge synger, af hvilke den aeldste

ikke er tyve Aar. Ved det sidste Vers bryder den unge Alsacer, der har klamret sig til Statuens ene Arm, ud i Hulken. Maengden foler sig greben, som man kun gjor det i de store Ojeblikke af sit Liv. Der staar Taarer i Alles Ojne. Det tager Enhver af os fangen som Svimmelhed. Vore Folelser, vore Onsker, vor Begejstring soger hinanden, blandes, forener sig og danner nu kun et eneste Onske, en eneste Folelse, en eneste Begejstring. Vor Existens har, rensat i Patriotismens Aandepust, intet Personligt laenger; den bliver helt faelles, helt national. Min Stemme tilhorer mig ikke mere, den klinger for mit Ore, den gaar ud af min Mund, uden at det er mig bevidst. Jeg har affort mig selv, og jeg er beruset af dette hemmelighedsfulde Vaesen, der i sig forener saa mange forskellige Kraefter, saa mange hinanden modsatte Elementer, saa mange Interesser, saa mange stridende Folelser, og jeg elsker det hojere end mig selv: min Kjaerlighed til Faedrelandet er staerkere end Doden! Jeg vier mig til Frankrig!"

Disse smukke Ord gjorde hun til Sandhed. Under hele Belejringen stod Mme. Adam i forste Raekke mellem de heroiske Pariserinder, som har gjort denne Periode til en af de mest oploftende i Frankrigs Historie. Hun indrettede Lazarether, hun sorgede for Uddelingen af Livsfornodenheder til de Fattige, hun plejede personlig de Saarede, hun var allevegne, hvor hendes Hjaelp gjordes nodig, og hun var ved sit Initiativ og sit Exempel paa en Maade Forsvarsregeringens hojre Haand. Det stillede hende endnu naermere til de nye ledende Maend i hendes Land, og da der atter kom Fred og ordnede Forhold, blev hendes Salon ganske naturligt Modestedet for den unge republikanske Verden, hvis fremragende Medlemmer saa at sige talte hinanden hos hende. Umiddelbart efter Krigen havde hun gaaet endnu en tung Provelse igjennem, hun havde mistet sin Mand. Men de store Naturer voxer kun større igjennem Sorger; hele hendes Tilvaerelse var fra nu af dobbelt viet Frankrig og dets nyvaagnende Liv.

I den forste Periode efter Krigen var hendes Salon vaesentlig politisk. Gambetta og hans Venner udgjorde Generalstaben, men de modtes hos hende med Repraesentanter fra alle republikanske Lejre, og meer end een Akkord er bleven sluttet, meer end een faelles Operationsplan mod Reaktionen er bleven lagt i Mme. Adams Hotel. Hendes ugentlige Dinerer, ved hvilke hun sogte at samle de af Opinionens Ledere, som hun med sit kloge Blik saae havde Behov at finde hinanden, var laenge mellem de store Begivenheder i Paris's Liv, og man debatterede, hvad der blev forhandlet ved dem, med større Interesse, end hvad der forhandlede i Ministerraadene. Forst da den endelige Sejr var vunden, da Republiken ved Marechalens Fald og Grevys Overtagelse af Praesidentskabet var traadt ind i sin legitime Existensperiode, forst da begynder det politiske Skjaer over Hotellet paa Boulevard Poissonniere at vige Pladsen for et mere literaert. Saalaenge Kampen mod faelles Fjender stod paa, kunde de forskellige Partiforere endnu arbejde sammen, men da Striden efter Sejren fortes over i Republikanernes egen Lejr, blev de selv Fjender, som end ikke den mest indtagende Vaertinde var i Stand til at forene under samme Tag. Mme. Adam er kun Diplomat, saalaenge Patriotismen gjor hende dertil. Hun siger det, hun taenker, seer og forudseer uden Omsvob og uden Frygt for at stode. Hun har i alle politiske Sporgsmaal sin egen Mening, som hun ikke underordner under noget Partis; det har gjort hendes Forhold baade til Gambetta og adskillige Andre kjoligere end i den forste Tid. Hun staar endnu paa en

venskabelig Fod med ham, som hun i det Hele taget kan glæde sig ved Sympathi hos alle, selv de mest fremskredne republikanske Partier, men den intime Samvirken er ophørt, hver gaar nu sine egne Veje. Maaske har ogsaa det Offentlighedens grelle Lys, som Avisernes Indiskretioner mere og mere lod falde over hendes Salon, bortskraemmet fra den de tidligere Oppositionsledere, der efterhaanden selv blev de Styrende og med deres nye officielle Stilling nodsagedes til at paalægge sig selv en Reservation, som de tidligere havde kunnet sætte til Side; nok er det, Mme. Adams Salon har i de sidste Aar noget skiftet Karakter, den er nu overvejende litterær og artistisk, dog naturligvis uden derfor at stænge Døren ogsaa for andre Interesser. Ved hendes Onsdagssammenkomster finder man stadig Senat og Kammer talrig repræsenteret, og maaske er det ikke engang ved et Tilfælde, at Militæretaten under den sidste Vintersæson en efter en saae alle sine Celebriteter dukke op i Hotellet paa Boulevard Poissonniere.

Hvad selve dette angaar, udmaerker det sig i Grunden kun ved sin Simpelhed. Man finder i de fem, sex jævnt store Sale, i hvilke Mme. Adam samler sine Gæster, Intet af den moderne parisiske Luxus. Hele Hotellets Indretning er holdt i en borgerlig, noget gammeldags Stil, der er ingen skrammererede Lakajer, Betjeningen besorges af Tjenestepiger i sorte Merinoskjoler, der bydes The rundt og holdes hverken Bevaertningsbuffet eller Vestiaire, hvor man faaer Nummer paa sit Toj og betaler dets Opbevaring med en halv Franc. Allerede disse ydre Smaating hjælper paa Hyggen. Selv naar Gæsterne hober sig sammen i hundredevis, beholder man Indtrykket af at vaere i et Hjem. Heller ikke de banale Koncertsoireer eksisterer. Coquelin'erne siger en Monolog engang imellem; Bornier, Silvestre, Richepin eller andre Poeter læser deres Digte op; naar der er fremragende Virtuoser eller Sangerinder mellem Gæsterne, improviseres der ogsaa af og til et lille musikalsk Intermezzo, men Paris's Stjerner lejes ikke, som det er Mode hos Finans- og Amerikanermillionæerne, for to, tre tusind Francs til at forvandle Salonen til en formelig Forestillingssal. De rent litterære Soireer, der er Mme. Adams Specialitet, er en helt anden Sag. Digteren giver ved dem hendes Gæster en Primeur af sit nye Vaerk og søger en Elitekreds's Dom om det, for han sender det ud til det store Publikum. Derouledé har paa den Maade læst sin Moabit, Aicard sin fortraeffelige franske Gjengivelse af Othello hos hende, hun selv har budt sine Gæster Premierer af forskjellige af sine Arbejder, og "Tout Paris" har med Rette betragtet disse Aftener som Sæsonbegivenheder. Til dem indbydes der kun Herrer. Hun selv samt de to bekendte Forfatterinder Henry Greville og Claude Vignon repræsenterer alene det smukke Køn, Derimod træffer man ved hendes sædvanlige Onsdagssammenkomster en talrig Kreds af Damer. Det er *le vrai monde*, og den Part af den til og med, i hvilken der findes ikke blot diamantoversæede Fruer, men tillige unge Frokener. Derfor slutes der i Regelen ogsaa med en improviseret Dands, der varer til Morgenstunden, og som er hojst animeret. Flere Gange i Vinterens Lob samles desuden alle Husets Venner til større Fester, stiliserede Kostumeballer og Sligt. Mme. Adam kan vaere *grande mondaine* som ingen Anden.

Ved Siden af alt det har hun sin *Nouvelle Revue*, en Konkurrent til eller rettere en Afloser af *Revue des deux mondes*. Buloz's gamle Tidsskrift har endnu Kurs i Udlandet, tildels ogsaa i Provindserne. Men

for det moderne Paris er det altfor gammeldags, der læser kun Faa det laenger. Mme. Adams har indtaget dets Plads. Den samme Kreds, hun som Vaertinde samler i sin Salon, samler hun som Udgiverinde og Redaktor i Revuen. Hun dirigerer selv Alt, hvad der vedrører den. Hun læser de indsendte Artikler igjennem og sender Forfatterne Breve med motiverede Forslag til Rettelser, hun udfinder AEmnerne, som hun ønsker behandlede og, hvad der er vanskeligere, de Folk, som kan behandle dem, hun skriver endogsaa selv Oversigten over den inden- og udenlandske Politik. Ondskabsfulde Tunger paastaar, at hun altid har Halvmorke i sine Saloner for at skjule, at hun sminker sig. De gjør hende Uret. Er der en Hensigt i denne daempede Belysning, saa er det at skjule Ojnenes Traethed og Overanstrengthed efter Nattearbejdet. Ogsaa i sin uendelige Virksomhedstrang og Virksomhedsevne er hun en Type paa den unge Generation, hun samler omkring sig; ikke mindst i saa Henseende fortjener hun at staa som en Pariserinde _en evidence._

En Aften hos Victor Hugo.

Frankrig har ikke, som man til daglig Brug troer, for Tiden kun eet Overhoved. Det har to ligesom Japan, et verdsligt og et aandeligt. Det verdslige forer Titel af Republikens Praesident og troner i Palais de l'Elysee, det aandelige hedder _le grand Maitre_ og har sit Tempel i Avenue d'Eylau. Af disse Landets to overste Stillinger kan der ikke vaere nogen Tvivl om, hvilken der er den betydeligste. Praesidentskabet varer kun et kort, begrændset Aaremaal, og selv indenfor det er det ingenlunde absolut sikkert. Grand-Maitre Vaerdigheden derimod er given for Livstid, og ogsaa i Tilfaelde af, at Titulaturens Indehaver skulde afgaa ved Doden ophører den kun for at ombyttes med en patriotisk Helgens endnu mere oploftede Position. Praesidenten maa omgive sig med et Ministerium, der "har Landets Tillid"; _le grand Maitre_ vælger selv sine Ypperstepraester, uden at spørge nogen Opinion tilraads, og de forretter Tjenesten i hans Tempel uden at vaere ansvarlige for Andre end ham selv. Praesidenten har Modstandere, der gjør ham Livet surt, _le grand Maitre_ hyldes af alle Partier. Fra den rodeste Radikale til den hvideste Legitimist bojer enhver Franskmand sig anerkjendende for Victor Hugo. Han er for dem ikke nogen Samtidig laenger, hvis Gjærning kan vaere underkastet Kritik, de seer i ham selve Personifikationen af deres Lands Geni i det nittende Aarhundrede, en endnu levende Ahne for det hele moderne intellektuelle Frankrig.

Med aerbodig Beundring vender de da Blikket mod Templet i Avenue d'Eylau. Her er det, at _le grand Maitre_ sidder i hellig Majestaet, grundende over Tilvaerelsesgaadernes sidste Hemmeligheder, og herfra er det, han udsteder sine dybe Profetier om Verdensfredens og Folkebroderskabets kommende Vidundere. Han grunder Dagen igjennem og nedskriver paa store Folioblade i Runer, som kun de Indviede forstaar at tyde, de Aabenbaringer, der viser sig for ham. Enkelte af disse Aabenbaringer bringes strax til Verdens Kundskab, men Pluraliteten opbevares i Templets Allerhelligste, det vil sige i _le grand Maitre's_ Skrivebordsskuffe, indtil en vaerdigere Efterslaegt kan ansees moden for dem. Da det vides, at disse Templets skjulte Skatte saa godt som alle er i dramatisk Form, gjør stundom en ulykkelig Theaterdirektor, der ikke kan drage Publikum til sit Hus, Forsog paa at faa en af dem udleveret. Men det er altid forgjaeves. Det

gaar med disse beaandede Folioblade som med den sjeldne, sekelgamle Vin, der kun maa udskjaenkes draabevis til Syge og Lidende. Hele Dagen lukker _le grand Maitre_ sig inde med sit Geni. Men naar Aftendaemringen begynder at saenke sig, drejer Templets hemmelighedsfulde Port sig lydlost paa sine Haengsler, og de Troendes Skarer indfinder sig til Tilbedelse, forst Praesterne og siden de mere Profane.

Som aegte demokratisk Helgen indskraenker _le grand Maitre_ sig ikke til at modtage de Andaegtige een Gang ugentlig. Hans Tempel er tilgaengeligt hver Aften, og Adgangen staar aaben for Enhver, der kommer i Ledsagelse af en Troende samt forsynet med et almindeligt menneskeligt Visitkort. Der bankes tre Gange med en middelalderlig Dorhammer, og en sortklaedt Kvindeskikkelse med krusstrimlet Kappe og en Lygte i Haanden viser sig derpaa efter et Kvarters Forlob med en stor Jernnogle, som aabner Indgangen til Templets Forhal. Man afleverer sit og den medfølgende Troendes Visitkort; den sortklaedte Kvindeskikkelse forsvinder med dem og kommer efter et andet Kvarters Forlob atter tilbage, denne Gang for at drage et tungt Flojstaeppe tilside og aabne en ny Dor. Man traeder ind og befinder sig i selve Templet.

Det er et lille, aflangt Rum, med alle Vaegge betrukne med Rodt. I Hjørnerne braender med mat, mystisk Lys nogle faa Lampetter; det staerkeste Skjaer kommer fra den monumentale Kamins Flamme. Fra denne Kamin Salens Laengde nedad udgaar en dobbelt Raekke rode Laenestole, hvidlakerede i Ryggen og rigt forgyldte. Spredte omkring paa disse Stole sidder de Ventende, den kvindelige Part af dem tilhojre, den mandlige tilvenstre, alle tavse, smittede af Stedets Aand, ligesom _le grand Maitre_ selv grundende over Tilvaerelsesgaaderne. De lofter Blikket et Sekund, naar Portiererne for Indgangsdoren glider tilside og en Novice traeder ind, men kun et Sekund, saa synker de atter tilbage i den dybe Grunden. Fra det helligere Rum paa den anden Side det mørke Kabinet, der stoder op til den rode Sal, lyder i den store Stilhed en fjern Klirren som af Knive og Gafler, der bevaeges mod Tallerkener. Man lytter andaegtig; det er _le grand Maitre_ selv, der med sine mere Udvalgte hengiver sig til Bordets Glaeder.

Portiererne glider tilside den ene Gang efter den anden, Stolene fyldes lidt efter lidt, der gaar et Kvarter og endnu et. Saa slaar Uhret inde i det mørke Kabinet langsomt sine ti Slag. Pigen med den krusstrimlede Kappe viser sig og taender den store Lysekroner under Loftet. Et Kvarter endnu, saa aabnes virkelig ogsaa Doren paa den anden Side af det mørke Rum, man horer Stole blive skudte tilside, et festligt Lysskjaer kommer derinde langt borte fra. Alle de Andaegtige rejser sig.

Langsomt, alvorlig, vaerdig, som det sommer sig en _grand Maitre_, skrider Victor Hugo ind i Salen. Han har under Armen forste Ypperstepraestinde, Mme. Juliette, der har fulgt ham gennem alle Landflygtigheder. Bagefter følger parvis de Udvalgte, i Reglen dog aldrig mere end ti i det Hele, det Antal, som daglig indbydes til _le grand Maitre's_ Bord. Processionen vandrer tavst op gennem de tavse Raekker. Helgenen tager Plads foran den mystisk flammende Kamin, Mme. Juliette saetter sig paa Stolen tilhojre naermest ved ham. Hun giver samtidig et Vink til Kvinderne, og ogsaa de saetter sig, alle paa samme Side som hun, naermere eller fjernere, alt

efter deres Anciennet. Paa Mandfolkesiden derimod bliver Alle staaende oprejste som _le grand Maitre_ selv.

[Illustration: Victor Hugos salon.]

Han begynder at tale. Alles Ansigter er spaendte, Ingen vil slippe et Bogstav, en Betoning af den Stores Ord. Men selv for den Nederste i Rækken er det heller ikke svært at høre Alt, _le grand Maitre_ taler langsomt som en Mand, der veed, at det er Guld og Diamanter, der udgaar fra hans Mund. Han taler altid om ophøjede Ting, det behøver ikke at siges. De to, tre Naermeste paa Mandfolkesiden giver Stikreplikkerne i Form af korte Spørgsmaal til lange Svar. Da Mesteren er ved at gaa ind i de Firs, følger det af sig selv, at Udodelighedsspørgsmaalet er et Thema, der behandles med en vis Fortrinsret. De Troende er ofte Tvivlere i det Kapitel. Men _le grand Maitre_ selv tror. Det kunde synes at maatte give Anledning til en Divergens, der ikke ret vilde stemme med Stedets Karakter. Det er imidlertid ikke saaledes; der kommer et Kompromis istand, som tilfredsstiller alle Parter, baade Mesteren og de Andre. At hans Sjael er udodelig i enhver Forstand, og at den fra Graven, vil opstige paa Englevinger til Himlen, indrommes fra den ene Side som noget Selvfølgelig, men det indrommes saa samtidig fra den anden, at dette muligvis kun er en Undtagelse, og at der maa gjøres en Forskjel paa, hvad der gjaelder for almindelige Dodelige og for en _grand Maitre_ som Victor Hugo.

De offentlige Gudstjenester ligner alle hinanden; Spørgsmaal som det naevnte droftes i dem alle. Efter en halv Times Forlob holder en Troende, der aspirerer til Praestevaerdigheden, en kort Lovtale til _le grand Maitre_, der horer paa den med den ene Haand paa Brystet, den anden af og til naadig takkende, samt med et permanent Smil udbredt mellem det korte, strittende, hvide Haar og det isgraa Skjaeg. Naar Lovtalen er til Ende, rejser Mme. Juliette sig, og alle de Andaegtige paa Kvindesiden gjør det Samme. _le grand Maitre_ bevaeger sig nogle Skridt fremad og stiller sig midt i Salen. Parvis, een fra Mandfolkesiden og een fra Kvindesiden, vandrer de Troende forbi ham og udstraækker Haanden, medens Læberne mumler Formularer, af hvilke kun Ordene _Cher Maitre_ er horlige. _Cher Maitre_ trykker de fremstrakte Haender, Uhret inde i det mørke Kabinet slaar langsomt elleve Slag, Portiererne glider tilside, Udgangsdøren aabnes og bliver staaende aaben, Receptionen er tilende.

Saaledes gaar det Aften efter Aften, og man har Lov til at komme igjen saa tidt man lyster. Det bor dog udtrykkelig tilfojes, at den aandelige Vederkvaegelse er den eneste, _le grand Maitre_ byder sine Gjaester. En Buffet som i almindelige Dodeliges Saloner vilde tage Gudstjenestepraeget bort; her kan der fornuftigvis kun vaere Tale om Offergaver, bragte af de Troende. Saadanne ydes da ogsaa hyppigt. Viktualier har man, saavidt vides, endnu ikke tænkt paa at frembaere; _le grand Maitre_ er flere Gange Millionaer og har Raad til at anskaffe sig selv, hvad han behøver. Men derimod hengaar der ikke nogen Aften, uden at hans Loffer foroges med større eller mindre Samlinger af Samtidiges Aandsprodukter. Naar en lille engelsk Miss har faaet en halv Spalte optaget i et Penningmagasin, iler hun strax til Templet i Avenue d'Eylau og nedlaegger et Maecenatexemplar paa _le grand Maitre's_ Kaminalter. Af Alt, hvad der trykkes i Frankrig,

har han snart sit reglementerede Friexemplar ligesom Nationalbibliotheket. Alene hans Samling af Foreningstidsskrifter og Aarsbulletiner er skraekindjagende. Saasnaart ti Mennesker i Frankrig danner et Selskab, ligeGYldigt i hvad Ojemed, er deres forste Skridt at gjore Victor Hugo til Skytspatron, anmode ham om at overtage Aerespraesidiet, som det hedder paa moderne Fransk.

Naturligvis er der ogsaa Franskmaend, som har Ojet aabent for det Overdrevne og dermed Komiske i denne afguderiske Hyldest af den gamle Digter. Men de tier; de veed, at deres opponerende Roster vilde blive knuste under et milliontungt Indignationsskrig. Victor Hugo er ukraenkkelig; at rore ved hans Ry er en Formastelse i Slaegt med Landsforraederi. Nu, at han taeller mellem Frankrigs Storste, falder jo heller Ingen paa at naegte. Han har pustet nyt Liv i den franske Poesi paa et Tidspunkt, da den var i Faerd med at do, og han har siden da fyldt sit Aarhundrede med Vaerker, hvis Vaerd muligvis vil mindskes folde kommende Generationer, men som for det moderne Frankrig har havt en Betydning, der er uhyre. Han har lidt, og man byder ham nu Erstatning derfor. Det har ogsaa sin smukke Side. Det seer selv Skeptikerne mellem hans Landsmaend, og de finder det da ikke blot unyttigt, men tildels usommeligt ogsaa at lade nogen Mislyd skurre ind i Lovsangene til *le grand Maitre's* AERE. Han er en *ancetre*, siger han selv. Hos store Forfaedre glemmer man de smaa menneskelige Skrobeligheder og bojer sig aerbodigt for det Store, de har udrettet. Det er Forklaringen paa Victor Hugo-Dyrkelsen.

[Illustration: Victor Hugo]

Hos Sarah Bernhardt.

Langt fra den stojende Part af Paris, i Avenue de Villiers, en rolig, traebeplantet Gade i det nye Monceauxkvarter, ligger der paa et Hjerne et indtagende lille Hotel. De rode Murstens a-la-Grecqueborter, Efeuen omkring Vinduesnicjerne, de bredbladede Planter paa Balkonerne bryder det banale Husvirvar og faengsler Ojet. Over Porten kigger man ind til en pladskende Fontaene i Blomsterbusket, en Gruppe hoje Popler foran Facaden giver Krogen et Praeg af douce, stille Fornemhed. En Kunstnerbolig gjor Hotellet Indtryk af, og Indtrykket er rigtigt. Det er maaske endogsaa det mest udpraegede Kunstnerhjem, der eksisterer. Sarah Bernhardt har kjoebt det, da hun dukkede op som Stjerne paa den parisiske Theaterhimmel, og hun har offret en god Part af de mange Tusinder, hendes Talent har indbragt hende, paa at arrangere det efter sit eget Hoved.

Strax naar man har passeret hendes to kjaelentdovne Mynder, der holder Vagt paa Havetrappen, og Indgangsdoren aabnes, foler man, at det er en aparte Atmosfaere, man kommer ind i. En stor, hoj Forhal med mystisk Lys, orientalske Taepper, Vaabendekorationer, lange Palmeblade over Malerier, paa hvilke kun enkelte fantastiske Figurer dukker frem i Halvmorket, et Kaos af de mest besynderlige Sager. Kun een Ting seer man tydelig, fordi Dagslyset fra den aabne Dor falder lige derpaa: et Slags indisk Baerestol, hvori sidder en grinende, mumieagtig Voxfigur med en udstoppet Abekat i Armen. Dyret er anbragt i en Stilling, som det var paa Spring fremad, de store, sorte Glasojne stirrer En imode, som var de levende, den lange Forpote strækker sig ud gennem Baerestolen og aabner Haanden som

til Goddag.

Mellem de trofaebaerende Piller glider et gult kinesisk Silkeforhaeng tilside, en ny Dor aabner sig, og man staar i Sarah Bernhardts Modtagelsessalon, det vil sige i en Blanding af Vinterhave, Menageri, Museum, Vaabenkammer, Maler- og Billedhuggeratelier, orientalsk Divanshal, moderne Dagligstue, og Gud veed hvad. Det er det besynderligste Beboelsesrum, nogen Hjerne har kunnet udspekulere, fyldt med maerkvaerdige Sager fra alle Verdens Hjørner og Kanter. Skjondt over de Tredive har Sarah Bernhardt nemlig endnu stadig de samme tusinde, hinanden jagende Interesser, som man undertiden finder hos unge, aandslivlige Mennesker, hvis Udvikling endnu ikke er kommen ind i noget bestemt Spor, og som derfor strax er rede til at passionere sig for Alt, hvad der mellem Himmel og Jord er Interesse vaerd. Denne Ejendommelighed er maaske just det Centrale i hendes Vaesen. Det er den, der gjor hende paa samme Tid til Skuespillerinde, Malerinde, Billedhuggerinde og Forfatterinde, den hidser hende saaledes ind i permanent Feber, at hun synker komplet sammen, naar der indtraeder et Ojeblikks Ro, den forklarer og undskylder hendes Extravagancer. Jeg kjender ikke noget Menneske, der i den Grad er den personificerede Nervositet. Selv naar hun sidder stille og taler med En, jager hendes Ord, hendes Tanker, hendes Indfald saaledes hinanden, at man har en Fornemmelse, som man foer afsted med Iltog. Indretningen af hendes Hjem er saare karakteristisk for denne uafbrudte nervose Uro, disse tusinde extravagante Passioner. "Jeg vilde helst rejse altid," sagde hun engang til mig, "fare omkring fra den ene Ende af Verden til den anden. Der er Ingenting, der traetter mig undtagen Ro." Her i hendes Atelier kan hendes Ojne i hvert Fald fare om mellem Gjenstande fra alle Verdens Kanter, og hun har Fantasi nok til selv i Tankerne at kunne folge med.

Modtagelsesvaerelset har hele det treetages Huses Hojde. Lyset falder ind gennem et enkelt stort Vindu, der naesten naer fra Gulv til Loft, men som permanent er daekket af et blaahvidt Forhaeng, der daemper Skjaeret. Tilhojre er der, i Halvmorke, en middelalderlig Trappe med Svalegang, indenfor hvilken ligger Kunstnerindens Sove-, Toilet- og Badevaerelser; under denne Svalegang Doren til Spisestuen, skjult af silkebroderede indiske Taepper. Ned over Trappegelaenderet haenger, som tilfaeldig henkastet, et i Storrelse enestaaende Stykke solgult kinesisk Silketøj; men det haenger der altid, det draperer, dets Indtryk af varm, beboet Nonchalance er beregnet med aegte kunstnerisk Sands.

[Illustration: I Sarah Bernhardts Modtagelsesatelier.]

Tilvenstre er den monumentale Kamin, omrammet af udskaaret Egetrae og flankeret af Broncestativer til Blomster, antikke Skulpturer og antikt Porcellaen, lutter Sager, af hvilke hver enkelt repraesenterer store Summer. Paa Kamingesimsen staar der i omtrent naturlig Storrelse--man kan deraf danne sig en Forestilling om Rummets Dimensioner--en forgyldt Broncetiger paa Spring, og over denne haenger Sarah Bernhardts Portraet, malet af Clairin, den unge Maler, som i sin Tid gjorde alle hendes Ballonfarter med og illustrerede hendes Fortaellinger derfra. Billedet viser hende stottet af en Maengde Puder, i halvt liggende, halvt siddende Stilling paa Divanen ved Siden af Kaminen.

Denne Divan, eller hvad man skal kalde dette Mobil, er ægte Sarah Bernhardt'sk. Ovenpaa et stort Silkepolsters Underlag, der indtager hele Hjørnet mellem Kaminen og den ene Sidevaeg, ligger i vild Forvirring en Uendelighed af Puder af kostbare Stoffer med indvaevede Guld- og Solvbroderier. Naar Sarah Bernhardt i sin hvide Silkekjole med det lange Slaeb drukner mellem disse Puder og halvt forsvinder i det daempede Lys, som falder ind i Krogen, er der over dette Vaesen med de slanke, naesten gjennemsigtige Former, det fine, drommende Ansigt og det viltre, som af Solblink gennemfarne Haar noget ejendommeligt Doresk, der gjor en ganske aparte Virkning.

Divanskrogen er Sarahs Yndlingsplads. Her ligger hun naesten altid, naar hun et Ojeblik har sluppet sine mangehaande Beskjaeftigelser for at passiare lidt med Vennerne og Beundrerne, der strømmer til hendes Hotel. Der kommer mange af dem, og virkelige Venner er sikkert de Fleste. Thi ligesaa fortryllende og elskvaerdig en Vaertinde Sarah er for dem, hun foler sig knyttet til ved gjensidig Sympathi, ligesaa stor en Evne har hun til at holde den banale Hob af Nysgjerrige tre Skridt fra Livet. Claude, hendes mangeaarige Kammertjener, er godt instrueret. Forhaengene til Helligdommen glider kun til Side for dem, som han veed er velsete derinde i Kunstnerkredsen. Graden af Intimitet er der en anden Maalestok for. De almindelige Dodelige faaer en Stol ved Siden af Divanen, men de rigtig gamle og gode Venner rykker hun tilside for, saa der bliver en Plads for dem paa selve denne.

Alt i Ateliet er beregnet paa at ses fra dette fantastiske Leje, og Alt er arrangeret med udsøgt Smag. I denne Mylr af heterogene Sager findes ingen meningslose Sammenstillinger eller uskjønne Farvevirkninger, Alt passer sammen. Og hvad findes der saa ikke i dette Rum! Store japanesiske Kummer, hvorfra Palmer og exotiske Planter skyder op, i hvis Grene der haenger udstoppede Aber; halvfuldendte Buster skjulte mellem Bregner og paabegyndte Malerier, som daekkes af indiske Shawler; Tigerskind udspaendte paa Vaeggen mellem kinesiske Traebilleder; Marmorbuster og fantastiske Dyr i Bronze, omgivne af Paafuglehaler; Guitarer, Dolke, Pistoler, Landser og Alverdens forunderligste Vaaben haengende, liggende og staaende overalt; Trommer tagne fra de Vilde i Nykaledonien og skinnende Varmebaekkener af Messing fra de aeldste mauriske Tider; afrikanske Fjerbaelter, der engang har vaeret glade sorte Naturborns eneste Klaededragt, og som nu haenger skjodeslost kastede om Halsen paa en eller anden udstoppet Papegoje; Dodningehoveder grinende fra Egetraespanelet over Svalegangen, Porcellaenssager, Antikviteter og broget Nips paa Konsoller, Bogskabsgesimser og udskaarne Skabe; Menneske- og Dyrskeletter i Krogene; udstoppede Slinger, der snor sig om Fortepianobenene, og Dodningehaender, der stikker op mellem Strengene; Emaill- og Mosaikarbejder i Bunke inde i et eller andet antikt Mobil, Smyrnataepper ovenpaa hinanden, saa Foden synker dybt ned, kort sagt, Luxus, Kunst og Excentricitet i den forunderligste Blanding, et Musaeum, som man kan studere Uger igjennem uden at blive faerdig med, men paa samme Tid en Kunstners Arbejdsvaerelse, hvor man snart befinder sig vel og hjemligt. Det er tillige et Skatkammer, rigt som en osterlandsk Fyrstes. Det er ikke blot Sager som Saint-Marceaux's Harlekin, en af den moderne Billedhuggerkunsts skjønneste Frembringelser, hvori der gjemmes Kapitaler; Alt har Vaerd her,

lige til Trommen henne i Krogen, paa hvis Skind Detaille har malet en skotsk "Piper". Pennen, hvormed hun skriver, er en Strudsfejer af sjelden Skjonhed, og Brevpresseren, som hun laegger ovenpaa sine smaa Billetter, en Emailleslange, besat med AEdelsten. Hendes Atelier har slugt Broderparten af de kolossale Summer, hun har fortjent ved sit Talent, og naar hun laenge har vaeret ikke blot fattig, men i Gjaeld naesten til op over begge Orene, saa er ogsaa det vaesentlig Skyld deri.

Efter den amerikanske Rejse er denne Gjaeld imidlertid kommen ud af Verden. Millionen, som Yankeerne offrede hende, gik i de franske Kreditorer. De var saa graadige, at de tog naesten den hele. Lidt blev der dog tilovers, og Sarah vil nu spare, fortæller hun stadig sine Venner, for engang at kunne realisere sin Yndlingsdrom. Den er ikke saa ilde, denne Yndlingsdrom: et stort Herresaede som Adelina Pattis i Skotland, kun beliggende paa fransk Grund; det forstaar sig af sig selv. Sarah Bernhardt er ikke blot fransk i Skind og Ben, hun er den mest inkarnerede Pariserinde i hele Paris, og det er et stort Sporgsmaal, om hun i Laengden vilde kunne trives paa sit Herresaede, selv om det var nok saa tusind-og-en-Natagtigt. Allerede nu har hun en lille Villa i Saint-Adrosse ved Normandiets Kyst, hvor hun ligger paa Landet om Sommeren. Men hver anden Dag er hun i Paris. Hotellet i Avenue de Villiers kan hun ikke undvaere. Stadig er der ganske vist en eller anden Statue, som skal vaere faerdig, og som faaer Skyld for Parisertouren. Sandheden er dog nok alligevel den, at der kun er een Luft, i hvilken hun rigtigt kan leve, den, der er Blod af hendes Blod, Nerver af hendes Nerver--kort sagt, Parises Luft.

Men flittig er hun imidlertid, ogsaa som Billedhuggerinde. Paa den anden Side Haven ligger en lille Tilbygning til Hotellet, hvor hun har sit egentlige Atelier, det, hvori der ikke causeres, men arbejdes. Her staar hun ofte fra den tidlige Morgenstund med Mejselen i Haanden, ifort sin kokette Billedhuggerdragt, Benklaeder og Blouse af hvidt Flanel. De naere Venner faaer Lov til at komme til hende her og passiare med hende under Arbejdet; mere end een kan da ogsaa give Attest for, at Sarah Bernhardt ikke blot signerer, men virkelig selv udforer sine Statuer og Basrelieffer. Hendes Mangesidighed maa ikke forundre, Som hun er Pariserinde, er hun Kunstnerinde ud og ind. I Kraft af et ejendommeligt kunstnerisk Instinkt bliver hun producerende paa alle Kunstens Omraader. Hun havde kun modelleret en tre, fire Aar, da hun sendte sin bekjendte Gruppe "Efter Stormen" til Salonen, og sex Maaneder efter, at hun havde begyndt at male i Stevens Atelier, udstillede hun Billedet "Den unge Pige og Doden".

Naesten daglig tilbringer hun nogle Timer for Frokost i Billedhuggeratelieret. Henimod Spisetid har der altid samlet sig Besogende ovre i Modtagelsesatelieret, og i sin Arbejdsdragt lober hun da over til dem for en halv Times Tid at passiare om Literatur og Theater. Af og til haender det, at hun bliver attrapperet paa Vejen af Paatraengende, som vil opkalde Eau-de-cologne efter hende eller Sligt. Men Blusen hjaelper hende. "Tor jeg ikke sporge, om M'me Sarah Bernhardt er tilstede?"--"Nej, Mama," svarer den overgivne Kunstnerinde og smutter forbi, "er gaaet paa Prove og kommer slet ikke hjem idag." Som bekjendt har Sarah en Son paa atten Aar, et flinkt og dygtigt ungt Menneske, der

allerede er Theaterdirektor, idetmindste af Navn. Det er ham, den ungdommelige Moder ved slige Lejligheder forestiller, og det morer hende kosteligt.

[Illustration: Sarah Bernhardt i sin Spisestuestol.]

Nogle af de Besogende beholder den gjaestfri Vaertinde altid til sit Bord. Spisesalen inde ved Siden af Modtagelsessalonen er luxurios og ejendommelig, om end ikke saa fantastisk udstyret som Atelieret. Den faaer Lys fra et stort Vindue, i hvis Nische et Vildnis af Slyngplanter boltrer sig, og hvor man stadig anbringer Frokosternes og Middagenes Vindruer, Ferskener, Ananas, hvis fine Farver gjør deres Virkning i den frodiggronne Vinduesnische. Moblementet er af udskaaet mørkt Egetrae i gammeldags Stil; for Enden af Bordet staar en hojrygget maegtig Stol, det er Husfruens Plads. Naar hun gaar tilbords, rykker hendes Kammertjener den frem til hende og bliver da staaende bag den under hele Maaltidet. Hun sidder der som en Dronning ved et Bord, der er rigt som en Dronnings. Slebet bohmisk Krystal, Guld- og Solvservice, lydlos, fornem Betjening for hver Gjaest, et udsøgt Kjøkken, kort sagt Alt, hvad der kan bidrage til at forvandle Maaltidet til en aesthetisk Nydelse. Ved dette Bord holdes altid den gamle Regel om Muser og Gratier efterrettelig; i Regelen sidder der kun en fire, fem gode Venner om det, og det er sjeldent, at der ikke er et stort Navn i den franske Kunst eller Literatur mellem dem. Alligevel fores der sjeldent nogen Konversation, i hvilken hun ikke er den Aandfuldeste, og haender det engang, at man kommer ind paa laerde Themaer, hun ikke veed Besked om, forstaar hun hurtigt med en Elskvaerdighed, som er uimodstaaelig, at fore Samtalen ind paa et Omraade, hvor hun kan vaere med blandt de Forste, helst den Forste. Hun vil herske, hun vil vaere Dronning, omgivet af Dronningens Luxus og Hyldest; tillader man hende ikke det, saa kommer det forkjaeledes Barns Luner op i hende og faaer hende til at gjore gale Streger, som dengang hun forlod Theatre francais. Men bojer man sig for hende, saa er hun trods sine tredive Aar glad som et lykkeligt Barn, yndefuld og indtagende, saa at hun afvaebner selv de mest haardnakkede Modstandere.

[Illustration: Coquelin som "Don Caesar".]

Coquelin i sin Loge,

Englaenderne har opfundet et Slags literaere Portraetskizzer, der er komne staerkt i Mode: Skildringen af berømte Personer _at home_. Genren har sit Vaerd. Man forstaar afgjort en Meissonier bedre, naar man har set ham ved hans Staffeli, eller en Edison, naar man har fulgt ham i hans Laboratorium.

Men det gjaelder at finde Stedet, hvor de paagjaeldende Personer er virkeligt hjemme, hvor de er helt sig selv. Man lurer sjeldent en stor Taler synderligt af, fordi man seer ham i hans Spisestue, eller en stor General, fordi man gjør ham Visit i hans Families Skjod. Der er selv de Storste i Regelen kun ganske almindelige Dodelige. Coquelin skal man se i hans Paaklaedningsvaerelse, i hans "Loge", som Franskmaendene kalder det. Mellem sine Malerisamlinger og Boger i den elegante Lejlighed, han beboer i Rue Lafayette, er han Kunstven og Forfatter; naar han under

Kammerforhandlingerne spadserer i *„Salle des pas perdus“*, omringet af Deputerede og Journalister, der fritter ham ud om hans Mening, er han en Politiker, der veed Besked; naar han overvaerer Indvielsen af en Skole, som er stiftet for hans Penge, eller naar han paa Valgdagen lægger sin Stemmeseddel i Urnen, er han en god og samvittighedsfuld Borger; naar han elegant, vittig og konversabel faerdes i den store Pariserverdens Saloner, er han Selskabsmenneske *„par excellence“*, og naar han paa Havres Havnemole venter Monsieur Mayer fra London, er han en snild Forretningsmand; men i sin Loge er han alt dette accessionelt ved Siden af og samtidig med det, som han dog er forst og fremmest: Theatre francais' uforlignelige Skuespiller.

Coquelins Loge svarer nu imidlertid heller ikke paa nogen Maade til det Begreb, der ellers forbindes med en Skuespillers Paaklaedningsvaerelse. Naturligvis er Verdens forste Theater fornemt ogsaa bag det Tæppe, som skiller Publikum og Aktorer.

Naar man har passeret Administrationsindgangens gronne Cerberusportner, kommer man ad en hvidlakeret, forgyldt Trappe med Brysselertæpper, Marmorbuster og Spejle op paa den ene Side til Kontorlokalerne, paa den anden til det Allereiligste, Skuespillerfoyeren, en fin Louis quatorze Salon, hvor hver Plet paa Vaeggene er behaengt med Billeder af berømte afdode Artister. Korridoren, som forbinder den med Scenen, er et ikke mindre imponerende Portraetgalleri, og selv hvor man ved Indgangen til Scenen drejer af og klattrer op i de ovre Lokaler, der ellers saa tidt i Thaliatempler kun plejer at vaere et primitivt Sammensurium af halsbraekkende Honsstiger og Loftsrum, der minder om Marchandiser-butiker, selv der er Alt soigneret og nobelt: brede Trapper med Mahognigelaender og Bastmaatter, Couloirer, som leder Tanken hen paa Gjaestefloje i en gammel Herregaard, hvide Porcellaensplader med Kunstnernes Navne paa hver Dor. Men alligevel bliver man overrasket, naar man aabner den, paa hvilken der staar *„Coquelin aine“*. Det er en formelig Salon, man kommer ind i. Persiske Tæpper paa Gulvet, gobelinsbetrukne Kanapeer og Causeuser, Kunstbronzer paa Kamin og Skrivebord, hyggelige Lamper med farvede Net over, der daemper Skjaeret, komfortabel Luxus, hvor man seer hen i det store Rum. Vaeggene er fyldte med Malerier og Akvareller, Pluraliteten forestillende Coquelin i hans forskjellige Hovedroller, andre afbildende Scener fra Maerkedage i Theatrets Historie, men alle signerede med bekjendte Navne og i Regelen forsynede med en lille Notiits paa Foden, der fortæller, at de er Gave fra Maleren selv. Rundtomkring ligger nysudkomne Boger og fintindbundne Manuskripter. Kun et monumentalt Spejl paa Vaeggen mellem Vinduerne, med gronskjaermede Lampetter op langs Siderne og med en Maengde smaa Glasaesker paa Marmorpladen forneden erindrer om, at man er i en Skuespillers Paaklaedningsvaerelse.

Man er nu i Virkeligheden ogsaa ligesaa meget idetmindste i en Salon. Coquelin tager imod i sin Loge. En Pariser har ikke Dagen disponibel til at sladdre hen, allermindst en Pariser *„en evidence“*. Det paa alle Punkter optagne Liv, han forer, stiller saa mangehaande Krav til ham; naar han skal opfylde blot de Halve af dem, maa han tage vare paa Ojeblikkene. Coquelin har et sjeldent Talent dertil. Alle sine Forhold til Omverdenen gjør han af, mens han klaeder sig paa. Han er visibel hos

sig selv om Morgenen, naar han staar op, men efterat hans Vogn har hentet ham ved Titiden og kjort ham hans saedvanlige Tour, horer Dagen hans Arbejde til, og han er forsvunden for Enhver til om Aftenen, da den nye Paaklaedning begynder. Han saetter Folk Staevne paa Theatret, og de, der har Venskabs- eller Forretningsforbindelser med ham, søger ham der. Den gronne Portner ved Administrationsindgangen er højlig fornaermet. Taerskelen, han er sat til at vogte, er ham en Helligdom, som efter hans Mening ingen Profanes Fodder nogensinde burde have Tilladelse til at overskride. Men hvert Ojeblik, naar han strækker sin spaerende Cerberusarm ud og spoger *„qui cherchez vous ?“* lyder Passeer-Parolen *„Monsieur Coquelin“* ham i Oret, og han veed, at saa nytter der ingen Indvendinger. I sin Loge er Monsieur Coquelin hjemme for Alle.

Doren til den staar ikke noget Minut. Forst kommer Vennerne, der "er i Salen" og vil aflægge ham Visit for Forestillingen. Det er Dagens politiske og mondaine Historie, der repeteres. Coquelin er au courant med Alt og interesserer sig for Alt. Ivrig, fuld af Liv vandrer han op og ned af Gulvet og diskuterer og dokumenterer med denne Stemme, der ligesom meisler hver Saetning i Marmor. Det banker. *„Entrez!“* Et lille koket Hoved titter ind, men trækker sig strax igjen tilbage. *„Pardon, je derange.--Mais pas du tout, Mademoiselle, entrez donc.“* Hun kommer for at tale med ham om Rollen, han har lovet at indstudere med hende. Imorgen ikke, saa skal han i Kammeret, og iovermorgen maa han til Havre for at spille ved en Forestilling for Redningsmandskabet, men Dagen efter. Hun takker, hilser let paa Salonens Gjaester og forsvinder igjen. Men naeppe er hun ude, for det banker paany. En aeldre, ordinaer Herre, der har pyntet sig op til at skulle vaere ung og elegant Han kommer overordentlig frejdig og selvfornojet, men falder strax af, da han seer, at der er Folk for ham. Coquelin hilser skjodeslost; Manden faaer ham trukken hen i et Hjørne og begynder en hviskende Samtale med ham. *„Mais vous pouvez parler devant ces Messieurs,“* afbryder Coquelin efter et Ojeblik Forlob; "det er lutter Venner." Der udspinder sig saa en Forretningsdiskussion om Tourneer i Rusland, Amerika, Brasilien, Spanien. Siden Coquelin er begyndt at rejse, vil Alverdens Impressarioer have fat i ham, og allesammen har de Guld og gronne Skove at love ham. Han holder af at flakke om. Med sin Evne til at nytte Tiden faaer han Alt at se i de fremmede Lande, han besoger, og med sin hurtige Intelligens opfatter han strax selv det ham mest Fremmede. Det er en Maade at studere paa, siger han, som opvejer alle andre, og i sin Kontrakt med Theatre francais har han derfor ogsaa udtrykkelig hvert Aar forbeholdt sig to Maaneders Ferie, som han selv kan tage, naar han vil. Planen til Amerikatouren er allerede lagt, og han har Tilbud og Planer om mange andre. Disse Rejser foroger desuden de hundrede og tyve tusind Francs, Theatre francais aarlig betaler ham, med rigelig ligesaa Meget til, og han er ikke mindst en moderne Pariser i Trangen til at tage Penge ind. Allerede hans Malerisamling koster ham uhyre. Hvert andet Ojeblik er der et Billede af Millet eller Andre til en halvhundrede tusind Francs, som han ikke kan modstaa Lysten til at kjobe. Saa ernaerer han fattige Slaegtninge og stifter Legater, Alt det sluger Kapitaler. Han er ligefrem nodt til at rejse. Men heldigvis forstaar han ogsaa til det at gjore sin Tid frugtbringende. Saasnaert han har nogle Dages Otium ved Theatre francais, er han i en Haandevending i Bruxelles, Lyon, Anvers, Lille for at give Gjaesteforestillinger. Hr. Perrin er ingenlunde fornojet ved saaledes

aldrig at vide, om han har ham eller ikke har ham, men han gør gode Miner til slet Spil. Coquelin gaar det ikke an at stode, han er Theatrets Grundpille, og han er paa Basis deraf dets virkelige Herre.

Det bliver imidlertid ved at banke. Der kommer en ung, mager, gardisthøj Herre med det røde Baand i Knaphullet; det er Derouledé. Coquelin iler hen og trykker hans Haand, han horer kjendeligt til de mest Velkomne. Man har i Regelen meget tilovers for de Mennesker, for hvem man har gjort meget; det er ogsaa Kjaernen i Venskabsforholdet mellem disse To og overhovedet i Coquelins Forhold til en stor Kreds af Frankrigs yngre talentfulde Digtere, Manuel, Guiard, Delair først og fremmest. Han har saa at sige opfundet dem; de har bragt ham deres Digte, han har reciteret dem rundt omkring i Saloner og ved Soireer og paa den Maade skabt deres første Reputation. En ung Poet har han skaffet Forlægger, en anden hans Tragedie antagen ved Theatre francais, han er efterhaanden bleven Forsyn for hele den yngre lyriske Skole. Det kunde synes at staa i Modstrid med Grundretningen i hans egen Kunst, men det er dog let forklarligt alligevel. Coquelins Mesterskab er i første Rang Kunsten "_de bien dire"_. Derfor elsker han Verset. En af de Roller, i hvilke han er uforligneligst, og den, som han selv sætter mest Pris paa og paastaar, han spiller bedst af alle, er Don Caesar i Victor Hugos "Ruy Blas".

Atter banker det. Denne Gang er det ingen Gjaest, men Regissoren, der kommer for at varsko første Gang. "_Je serais pret, mon ami,"_ siger Coquelin med et Smil og en naadig Haandgestus. Han har endnu knap begyndt paa Paaklaedningen, og ti Minutter efter skal han staa paa Scenen, men Regissoren kjender ham og gaar. Han er paa Pletten, naar han skal vaere der, men heller ikke noget halvt Sekund for. Stadig diskuterende med Vennerne, som vil rejse sig, men som han beder blive, stadig modtagende andre, der kommer, forsvindende et Ojeblik ind i det lille Toilettekabinet, men fortsaettende Samtalen gennem Portieren, klaeder han sig paa og maskerer sig med taskens pilleragtig Behaendighed naesten, uden at Nogen lægger Maerke til det engang. Hver Sminkestreg, han gjør, er han sikker paa som paa Alt i sin Kunst. Det giver ham den overlegne Ro paa saavel som bag Scenen, der er hans Styrke.

AEngstelse og Nervositet aner han ikke hvad er. Naar han rejser, bringer han stadig i de Huse, hvor man har inviteret ham til Middag, sine Vaerter til Fortvivelse. Man har sat Dineren tidlig og sorget for, at den kan vaere endt saa betids, at han kan komme paa Theatret uden Forsinkelse. Men det er ham selv, der traækker den ud. Hele Selskabet bliver ved aengsteligt at se paa Klokken undtagen netop han. Endelig minder man ham. "_Tout a l'heure,"_ svarer han og bliver ved at fortsaette Samtalen. Og naar man saa tilmed vidste, at dette Theater, som han nogle Minutter efter skal spille paa for første Gang, det har han aldrig set. Han har simpelthen spurgt sin Ven Dieudonné, der stadig rejser med ham, om Alt er paa sin Plads og i Orden; naar han har faaet Forsikringen derom, veed baade han selv og hans Kammerater, at han ogsaa vil vaere det, og at han vil spille sin Rolle ganske paa samme Maade, som han har spillet den Hundreder af Gange, uden at lade sig forstyrre i sin Ro af Nogetsomhelst.

I sin Loge holder han Diskussionen gaaende lige til det sidste Ojeblik. Regissoren kommer anden Gang og stikker Hovedet ind. "_On peut

annoncer,"_ raaber Coquelin til ham. Han gjør den sidste Sminkestreg, retter Parykken foran Spejlet og rejser sig. Vennerne følger ham ned ad Trappen, og man bliver ved at tale. _"A l'entreacte_" bryder han endelig af; man horer Maskinkarlen slaa Slaget, der annonserer Aktens Begyndelse. Coquelin staar paa Scenen, et Sekund, saa gaar Taeppet op, og han er i samme Nu helt og holdent den Person, han skal forestille.

Mens han spiller, et flygtigt Blik tilbage paa, hvorledes han er naaet til den Plads, hvorpaa han nu staar. Han er en Bagerson fra Sokjobstaden Boulogne. Familien har gennem lange Slaegtled vaeret denne Stads og det haederlige Bagerlaugs bedste Maend. Der er endogsaa dem, der vil paastaa, at man intetsteds i hele Frankrig kan faa saa magelost Hvedebrod som i Boulogne. Det er Traditioner, der daterer sig fra meget langt tilbage, Traditioner, som Slaegten foler sig stolt over, og som den derfor kun med stor Bekymring saae blive brudt, da dens Yngste, den attenaarige Jules Constant, for en Snes Aar siden pludselig en skjonne Dag erklærede Papa Coquelin, at han var kjed af at spadserere omkring i Boulognes Gader med et Postefjad paa Hovedet, og at det nu var slaaet fast: han lagde den hvide Hue af, der saa langt man kunde huske tilbage havde vaeret Coquelinernes Adelssymbol, for at drage til Paris og paa et helt andet Felt vinde ny Haeder til det gamle Navn.

Papa Coquelin var imidlertid en fornuftig Mand, han indsaa, at det selv ved en Bagerovn kun er Lysten, der driver Vaerket, og at man aldrig kommer nogen Vegne, naar den mangler. Jules Constant fik Lov til at gjore, som han vilde, Han rejste. Fra en Boghandler i Boulogne fik han Anbefalingsbrev med til Regnier, der dengang var Numer Et ved Theatre francais, og hos ham praesenterede han sig da. Han vilde vaere Skuespiller, erklærede han, men kun, naar man troede, han kunde blive noget Udmaerket. Ellers rejste han tilbage og tog den hvide Hue paa igjen. Om man nu vilde se, hvad han duede til.

De aervaerdige Laerere ved Konservatoriet, til hvem dette Hverv som saedvanlig blev overdraget, fandt ikke, at han duede til Stort. Og saa fandt de ham altfor grim. "Det er jo en ren Trompetnaese, han har," sagde Augustine Brohan. "Og hvad der er det Vaerste, han bruger den som en Trompet," fojede Auber til. Han faldt igjennem ved Examen, og havde Regnier ikke med sit saedvanlige glimrende Blik for, hvad der boede i den unge Skuespiller, beholdt ham alligevel for at se, om han dog ikke kunde faa Noget ud af ham, saa vilde Coquelin den Dag idag have vaeret Bager i Boulogne og ikke Regniers Efterfolger paa Thronstolen i Molières Hus.

Regnier blev hans Laerer og Opdrager. Han laerte ham forst og fremmest Taalmodighed, det, som for alle Kunstnere, men for Skuespillere saerlig er saa noget naer Alpha og Omega: at studere og studere og vente ganske rolig, til man virkelig har alle baade ydre og indre Betingelser samlede for at kunne praestere noget Ordentligt. Selv efterat han i 1860 havde faaet Konservatoriets forste Pris for Udforelsen af en Crispinrolle og baade Regnier og adskillige Andre ganske vel indsaae, hvad der boede i ham, fik han ikke Lov til at rende af Skole, Regnier fortsatte sit Opdragelsesvaerk, og de smaa Roller, han i det forste Par Aar kom til at spille ved Theatre francais--Gros Rene p "le Depit amoureux", Bazile i "Figaros Bryllup", Dubois i "Misanthropen", Loyal i "Tartuffe", o.s.v.

o.s.v.--var naermest at betragte som en gradevis Vaennen til Ilden. Da han endelig leverede Hovedslaget, var han faerdig; Sejren kunde ikke udeblive, og den udeblev heller ikke.

[Illustration: Coquelin]

En af Pariserkritikerne i Vaelten har som Ojenvidne fortalt om denne Triumf. Coquelin havde faaet en Rolle i et nyt Stykke, som Theatrets davaerende Direktor Thierry imidlertid af Hensyn til en aeldre Skuespiller atter maatte tage fra ham. Til Gjengjaeld gav han den unge Kunstner Lov til at vaelge, hvilken han vilde i det gamle Repertoire. "Saa vaelger jeg Figaro i "Figaros Bryllup"," sagde Coquelin strax. Det var et af de største Vovestykker, der kunde taenkes, men Thierry holdt altid sine Lofter, og Coquelin fik Rollen. Alt gik godt, fortaeller den naevnte Kritiker, til han skulde ind paa Scenen. Men da han forst var der, blev han overfalden af en forfaerdelig Frygt. Han begyndte at ryste over hele Kroppen, Tungen klaebede sig fast til Ganen, og han spillede de forste fire Akter uden at vide af, hvad han sagde, med slovt Blik, mørkt Ansigtsudtryk og halvkvalt Stemme, som et Menneske, der fores til Retterstedet. "Men saa le dog, dit lille Dyr," hviskede Augustine Brohan ganske sagte til ham; "le dog, Du er jo Figaro." Coquelin gjorde imidlertid kun en fortvivlet Gestus, der betod, at han ikke kunde le. Heldigvis er det parisiske Publikum yderst overbaerende mod Debutanter. Man ventede stadig. Femte Akt kom; det er den Akt med den berømte Monolog. Det var dengang Mode i alle det gamle Repertoires komiske Roller, saerlig i Molieres, at haelde over mod det Tragiske saa tidt, man kunde. Denne Mode behagede ved det Nye og Dristige, der laa i den. Coquelin havde i den Anledning fundet paa at gjore noget Lignende ved Monologen. Han sogte at gjore den bitter, mørk og irriteret. Den staerke Sindsbevaegelse, hvori han befandt sig, gav hans til daglig Brug vibrerende Stemme endnu mere Udtryk, hans Mimik og Gestus endnu mere Fortvivlelse og Vildhed. Han gjorde stormende Lykke. Man applauderede uforbeholdent: man havde her en Mand for sig, der kunde vaere paa een Gang Scapin, Crispin og Figaro.

Han blev det hurtigt efter denne forste Sejr; han blev i disse tre og i alle beslaegtede Roller den mest uforlignelige Skuespiller, Theatre francais rimeligvis nogensinde har havt. Og hvilken Maengde af dem har han ikke trods sine knap fyrretyve Aar allerede spillet I Af alle Molieres Stykker er der siger og skriver kun tre, i hvilke han ikke er optraadt, og han har i de tyve Aar, han nu har vaeret ved Theatre francais, spillet ikke mindre end omtrent tresindstyve forskellige Figurer alene i det gamle Repertoire. I det moderne er hans Navn knyttet til nogle og tyve Repriser af berømte Komedier, og samtidig har han skabt Hovedfigurer i en tredive, fyrretyve nye Stykker. Vilde man med nogle enkelte Roller markere Hovedpunkterne i hans Skuespillervirksomhed, maatte man forst og fremmest naevne Figaro i "Figaros Bryllup", Mascarille i "les Precieuses ridicules", Gringoire i Stykket af samme Navn og Marcel i "Les Ouvriers" (Arbejderliv). Han har aldrig havt mere uimodstaaeligt smittende godt Humor, udfoldet mere aegte komisk Liv end i de to forste af disse Stykker, og han har aldrig talt til Hjertet som i de to sidste. Dog jo, han har i sin sidste mesterlige Creation, den gamle Skuespiller i Erckmann-Chatrians "Les Rantzau" gjort begge Dele lige uovertraeffeligt

paa een og samme Tid.

Det er nemlig en Hovedejendommelighed ved Coquelin som Skuespiller, at hans Talent saa at sige ikke kjender nogen Graendse. Hans Hovedstyrke er at faa Tilskuerne til at rulle sig i Latterkrampe, men den naeste Aften, det naeste Ojeblik kan han med samme Uimodstaaelighed lokke Taarerne af det samme Publikums Ojne. Han har den ene Dag spillet Scapin og den naeste Jean Dacier, Hovedfiguren i en moderne Revolutionstragedie af samme Navn. Forbausende er det, til hvilken Grad han forstaaer i Stemme, Mimik, Holdning og Alt at kaste sig selv fuldstaendig bort og paa Scenen udelukkende vaere de Figurer, han fremstiller. Han tager dem af og paa med samme virtuosmaessige Lethed som Kostumet, der horer til dem. Det er forklarligt; hver lille Gestus, hvert Tonefald, hvert Blink med Ojnene er vejet og prøvet i Maaneder, for det blev slaaet endelig fast. Coquelin overlader i sin Kunst Intet til tilfaeldig Inspiration.

Saa spiller han da, og Publikum jubler og applauderer. Han er forgudet og forkjaelet som en Primadonna. Og han saetter Pris derpaa. Har Bifaldet en enkelt Gang vaeret kjligere end saedvanlig, er han forstemt, har det rystet Huset, straalere han som en Debutant, og naar Vennerne atter kommer op i Mellemakterne, er en Samtale om, hvorledes de enkelte Repliker har slaaet an, altid det Forste, hvormed der begyndes, selv om man ender med Droftelsen af helt andre Materier. Og det gjor man tidt. Er der vigtige Forhandlinger i Kammeret, saa at Moderne er trukne ud til hen paa Aftenstunden, er Coquelins Loge det Sted, hvor man sikkrest kan hente Nyheder fra dem. Han faaer Alt berettet pr. Depesche fra selve Palais Bourbon. Man har drevet Spot med denne hans Politiseren og med hans naere Forhold til Gambetta. Man har havt Uret, det er kun tomme Vittighedsmagere, der kan gjore det, Coquelin har vist, at man kan vaere en stor Skuespiller og en brav Borger ved Siden af. Han er af et andet Kuld end sine Forgjaengere i Molieres Hus. Han henter ikke sine Inspirationer paa Knejsen, han er sober som de Faerreste, til sine Maaltider nyder han kun Vin og Vand og udenfor dem aldrig det Mindste. Han horer til det moderne Frankrig, det, der veed, at i vore Dage naaer man kun en Forsterangs-Position gennem et Liv i uafbrudt Arbejde. Men det, at han i Intet er *cabotin*, at han i samme Ojeblik han saetter sin Fod udenfor Scenen er en *homme serieux* med alsidige Kundskaber, alsidig Dannelse og Interesser for Alt, det er det netop, der har bidraget til at lofte den moderne franske Skuespillerstand ud over den halvt deklasserede Stilling, den saa laenge havde indtaget. Naar man nu vil kaste den gamle Haan i Ansigtet, rejser Opinionen sig som een Mand mod Fornærmeren. Det har vist sig saa tydelig, som onsket kan, for nylig ved Bladet "Figaros" og Hr. Mirbeaus Angreb. Med Gots Aereslegion er den sidste Rest af Skuespillernes Undtagelsesposition forsvunden. Og det er Coquelin, der har fremtvunget dette Kors. Han har ikke blot gjort det direkte ved atter og atter at tage Ordet for sine Kammeraters Ret til at blive betragtede som alle andre Borgere, han har gjort det endnu mere indirekte ved sit eget alvorlige, haederfulde Liv. Han er en ny Skuespillertype, og han vil faa Efterfolgere. Komedieforfatterne vil maaske have Grund til at beklage sig derover; de faaer ikke laenger Figurer som Kean og Garrick at skrive om. Men ellers er det vanskeligt at se, hvem der skulde lide derunder. Naeppe Kunsten, og naeppe Samfundet, og Skuespillerne selv allermindst.

[Illustration: Coquelin som Florence i "Les Rantzau"]

Cherbuliez i sit Arbejdsvaerelse

Mens Millionen og de Fremmede breder deres Herredomme videre og videre ud over det moderne Paris, forvandler dets Fysiognomi og umaerkeligt gjor det til en hel ny Stad, er der dog een Part af Byen, hvor denne Erobring synes at finde et Bolvaerk, som den ikke kan bryde, hvor de gamle Huse og Gader staar endnu, hvor Saerpraeg og Vaner, hvor Karakteren, som det hele Liv har; er saaledes, at den nuvaerende Generations Faedre og Bedstefaedre vilde kjende sig igjen og fole sig hjemligt der, hvis de kunde staa op af Graven. Denne Part er den venstre Seinebreds Paris. Det begynder saa smaat at skrumpe ind ganske vist; det kan ikke vise noget Sidestykke til Quartier de l'Europe eller til den som af Aladdinsaander bebyggede Monceauxlette, det inkorporerer ikke Dag for Dag bredere og bredere Baelter af Banlieuen, tvertimod, det er ligesom det visnede lidt i Kanten, de yderste Partier bliver folketommere, falder hist og her i Ruiner, glider over til at blive en Mellemting mellem Landsby og Stad. Men ikke desto mindre er det dog ogsaa af vore Dages Paris endnu stadig en saa vaesentlig Del, at der maa regnes med det. Det er mere endnu. Det er som i den stolte katholske Kathedral det lille Kapel, der gemmer Kisten med Helgenens Relikvier. Tinder og Taarne og Hvaelvinger med deres Marmor og Guld og Lys og Billeder er kun byggede udenom dette Kapel. Til dets Forherligelse er den hele Pragt der; det er i Virkeligheden det, der har gjort Kirken stor, og det er stadig Sjaelen i den, For dets Skyld kommer de rette Pilegrimme, ved det holder de sande Troende deres Andagt.

De gamle Kvarterer paa den venstre Seinebred gemmer endnu Paris's egen saerlige Individualitet, det, der har skjelnet denne forunderlige By fra alle andre og gjort den til, hvad den er. Millionaerpaladserne har rejst sig, de Fremmede er komne, Verdenskaravanseraiets Stimmel og Glands er kommen, men det er som Kathedralen Altsammen kun voxet op, fordi der var Noget, som kunde baere et saadant Relief. Og dette hemmelighedsfulde, uhaandgribelige Noget fylder endnu Luften i de snevre Gader mellem Sorbonne og College de France, mellem Academie des beaux-arts og Ecole polytechnique og den lange, lange Raekke af Videnskabens og Kunstens Hojskoler, der klemmer sig sammen her paa en ganske lille Part af den store Bys Grund; Rastaquairen og Amerikanermillionaeren, Boulevardieren, Kokotten og Alt, hvad der er i Slaegt med dem, kan ikke trives i denne Luft, den aegte Pariser derimod er forst rigtig i sit Element, naar han indaander den. Af Intelligensens Paris boer ni Tiendeparten paa den venstre Seinebred.

I Rue Gay-Lussac, en af dette Kvarters venligste og aabneste Gader, og i den Del af den, hvor Sol og Blomsterduft fra Luxembourghaven frit kan strømme ind, har det franske Akademis sidstvalgte Udodelige, Victor Cherbuliez, sit Hjem. Det er helt paa den anden Side Pantheon, han boer. Han siger nok selv, at det er af Hensyn til hans Sonner, der har deres Lyceer herude, men i Virkeligheden tager man dog naeppe fejl ved at soge den egentlige Grund dybere. "Man har det ogsaa fredeligere her," fojer han til; "selv ved Gadestojen er der noget Douce, saa den ikke generer, jeg har en Fornemmelse, som om jeg ikke vilde finde Ro til at arbejde, hvis jeg kom over paa den anden Bred." Det er just Sagen. Han er

instinktmaessig rykket saa langt fra Millionens Paris, som han kunde komme; Feberen i dets Liv, de skrigende Toner i dets Larm, Guldets Raslen og Reklametrompeternes Skingren har skraemmet ham. Han er saa lidt i Slaegt med Alt det, som Nogen kan vaere. Skjondt fodt Genfer har ikke blot Loven givet ham parisisk Borgerret, hans Gjerning har gjort det for den og varigere end den. Men i Verdensstadens tumlende Offentlighed er han aldrig bleven nogen Person _en vue_, han horer ikke til den Slags Parisere _en evidence_, der samler Oplob, hvor de viser sig; den store Hob kjender ham ikke, han kan spise sin Frokost paa Cafe Caron, uden at Nogen i Lokalet veed, hvem han er, og laegger Maerke til ham. Han staar som Repraesentant for det Paris, som man ikke seer, og som ikke gjor Sprael, men som dog er Sjaelen i den store By, for Intelligensens stille, arbejdende Paris paa den venstre Seinebred.

At traenge ind til en rigtig Pariser _en evidence_ er omtrent ligesaa vanskelig en Sag som at komme med til en Premiere. Han er paa sine Enemaerker en Konge, der hyller sig i utilnaermelig Majestaet. Tjenestepersonalet har de strengeste Ordre til at holde Alle paa Afstand. Lykkes det end undertiden ved Hjaelp af nogle Francsstykker at passere Portneren, saa lader Forgemaklakajen sig dog ikke bestikke. Det nytter kun lidt at sporge ham, om hans Herre er tilstede. Han svarer kun med et medlidende Smil. Det er ham, der holder Forhor. Han gjor det uden Personsanseelse; selv en "Monsieur decore", hvem der dog ellers allevegne i Paris bliver vist Hensyn, respekteres ikke. Forst naar han har leveret Fyren med Silkelaeggene tilfredsstillende Oplysninger om, hvad han hedder, og hvad han er, og hvad han vil, meddeles det ham naadigt, at Husets Herre tager imod mellem Elleve og Tolv den og den bestemte Dag i Ugen. Han har saa Tilladelse til at komme igjen og antichambre. Paa den venstre Bred kjender man derimod ikke saadanne Formaliteter. "Hr. Cherbuliez," siger den gamle Portnerkone, "jo, det er her; Herren er lige kommen ind fra Landet. Anden Sal over Entresolen, Doren tilvenstre. Men De maa ringe lidt staerkt, for Pigen deroppe er noget dov." Hun er saa dov tidt, at det bliver Fruen, der lukker op. Man bedes vente et Ojeblik, mens hun underretter sin Mand om Besoget. Men maaske er han beskjaeftiget, han maa paa ingen Maade lade sig forstyrre, man kan saa udmaerket godt komme igjen paa en anden Tid, hvis det er mere belejligt. Man forstyrrer aldeles ikke, svarer hun venligt, det vil vaere hendes Mand en Fornojelse at se En, han skal komme ligestrax. Man gaar da ind i Salonen. Det er en lille, hyggelig Stue med Mahognimobler, Stil _premier empire_, Divantaeppe, mange Blomster ved Vinduet, mange Malerier paa de morkrode Vaegge, men uden nogensomhelst moderne parisisk Luxus, uden Elegance engang, en jaevn, lidt gammeldags Salon, gjenemtraengt med den Parfume af pudset og skuret Renhed, som Vaerelser har, der staar til Stads og kun bliver brugte ved hojtidelige Lejligheder. Efter nogle faa Minutters Forlob kommer den lille, venlige Frue tilbage og hilser fra hendes Mand, om man ikke vil følge med ind i hans egen Stue. Luften er en Smule klam, og der er lagt i Kaminen hos ham. Man synes naesten allerede, man maerker Varmen; det er en ganske anden Modtagelse, end man er vant til i Paris. Man har en Fornemmelse, som om man var mange Mile borte, i saadant Noget som en nordisk Praestegaard paa Landet.

Det er netop ogsaa Indtrykket, Cherbuliez' Arbejdsvaerelse gjor. Fuldstaendig Studerekammerstil: en hoj Pult, ved hvilken man skriver

staaende, to store Laenestole med brunt Saffiansbetræk, en dito Sofa af gammeldags Snit og saa forresten kun Bogreoler. De er af ulige Storrelse og forskjellig Slags Trae, ojsynlig anskaffede efterhaanden som Bibliotheket voxede, men nu proppede fra overst til nederst. Revuens orange-gule Hefter ligger klemte ind allevegne, hvor der er mindste Plads over de staaende Raekker, men iovrigt staar den hele Armeé i snorlige Parade som et preussisk Regiment. Kun Uniformerne er noget brogede. Gamle Volumina i Laeder og Folio skifter med smaa, kokette, røde Maroquinsbind; mellem lange Suitter af Klassikere i falmet Shirting skubber gule Calman-Levyske og blegblaa Dentu'ske Papirsrygge sig ind og drager moderne Striber. Der er i Virkeligheden Lidt af Alt i denne Samling, mest historiske Vaerker og Forfattere fra Encyklopedistperioden maaske, men forovrigt hele den franske Litteratur, lige til de seneste Dage repraesenteret ved Alt, hvad den har af Fortraeffeligt. Dertil tydske Filosofer, graeske Poeter og politiske Brochurer i Maengde. Cherbuliez har i sin Ungdom studeret flere Aar ved tydske Universiteter, han er Sproget fuldkomment maegtig, og han har endnu Hegelianeren siddende i Blodet. Hvad Graekerne angaar, saa er de saa at sige hans Yndlingslektur. Han laeser dem i Grundtexten, og han har for Vane at gjore det hver Morgen, for han tager fat paa sit Arbejde. Det er i Athen, at han har "fundet sig selv", som man siger. Mellem Akropolis's Ruiner har han i Virkeligheden skrevet sit Debutarbejde "le cheval de Phidias", og paa Bunden af de Ojne, hvormed han seer paa Menneskene og paa Tilvaerelsen, ligger der stadig et Skjonhedsindtryk, som stammer derfra.

En halv Vaeg er tom for Reoler, og paa den haenger det Eneste, som pynter op i Stuen. Det er netop forst og fremmest en Gjengivelse i Gibs af en Part af Parthenonskavalkaden, det Fragment, som har givet ham Inspirationen til "Phidias's Hest". Dernaest er det et Fotografi af den milesiske Venus, et Portraet.

[Illustration: Victor Cherbuliez.]

Cherbuliez' Haandskrift.

Dante i hans Ungdom efter en Fresko, der for nogle Aar siden er opdaget i Florents, samt endelig i Glas og Ramme et Stykke gammelt, optrevlet, graaagtigt Laerred, en Rest af Tassos Skjorte, med en Haandskrift af Lamennais, der bekræfter Aegtheden. Endnu et Par enkelte Malerier, stemningsfulde Landskabsbilleder, paa Kaminen Portraeter af hans Kone og Sonner og af Buloz, "Revue des deux monde"'s Stifter, en bred Solskinsstrime faldende ind fra Vinduet, og man har hele Vaerelset.

Ligefrem, fordringsløs, venlig som det er Cherbuliez selv. Ved det forste Ojekast har han i sit Ydre noget staerkt udpraegnet Militaerisk, det er Infanterikaptejn-Typen, som man kjender den fra de smaa franske Provindsbyer. Men saasnart han taler, gaar det bort. Det var kun Ansigtsformen, Overskaegget og den store Imperial, det skyldtes; Ojnene forandrer Udtrykket fuldstaendig. De er smaa, uden Glands, af ubestemmelig Farve, men der er i dem dette ejendommelige dybe Blik, der ligesom seer igjennem den, de hviler paa. Naar man vil huske Ansigtet, er det kun dem, man mindes: det Hjertelige, naesten Blode i dem, som dog, synes man, ved en ganske lille Nuance maatte kunne blive strengt ogsaa, deres

forunderlig rolige Klarhed fremfor Alt. Disse Ojne giver Cherbuliez helt; han er, som de fortæller. Han horer ikke til Tidens nervose, forpinte, sonderrevne Aander. Den vilde, trosteslose Utilfredshed med Existensen, som praeuger Perioden, hvori vi lever, og som i hele Menneskeslaegtens Historie maaske ikke har havt noget Sidestykke undtagen netop i den antike Verdens sidste Dage, ved det romerske Kejserriges Forfald, denne Utilfredshed finder ikke nogen Apostel i Cherbuliez. Han flygter ikke, som hans Kolleger paa den anden Side Rhinen gjoer det i deres historiske Romaner, fra en Verden, der er dem uudholdelig, bort til helt andre Tider og helt andre Slaegter, og han baeerer sig heller ikke ad--hvad der tilsidst kommer ud paa det Samme--som hans Landsmand Zola med Disciple: giver det malcontente Hysteri Luft i en Fremstilling af Jorden som et Helvede, befolket af lutter Djaevle. Han er for meget Franskmand til det. Han kan sin Schopenhauer og Hartmann paa Fingrene, men han har laest dem med samme Forsigtighed, med hvilken Laegen gaar til en Epidemipatient. Han har garderet sig med sin sunde romanske Optimisme, og han er ikke bleven smittet. Han skildrer de Mennesker, mellem hvilke han lever, ikke blot fordi den Digform han har valgt til sin, Romanen, efter hans Mening aldrig kan faa blivende Vaerd undtagen som Gjenspejling af Forfatterens Tid, men ogsaa fordi disse Mennesker er ham meget interessante og med deres Fortrin og Fejl ganske sympathetiske. Han skildrer dem, som han seer dem, og det er hans Overbevisning, at de er, som han seer dem, det vil sige hverken helt Engle eller helt Djaevle. Med Forkjaerlighed vaelger han just de mest sammensatte Naturer, i hvilke baade Godt og Ondt er oppe og strides om Overtaget. Han er i Fremstillingen af denne aegte menneskelige Kamp bestandig rolig og lidenskabslos; han kan vaere ubojelig haard, men han er forst og fremmest uendelig human. Det absolut Haesliges Berettigelse i Kunsten anerkjender han ikke, fordi han i Livet selv kun seer det som en Undtagelse; endog de sorteste af hans Figurer har deres sympathetiske Side. Meta Holdenis staar som et slaaende Exempel. Da hans Fortaelling forste Gang blev offentliggjort i Revuen, modtog han fra alle Sider Brev paa Brev, hvori man bad ham ikke lade denne unge Kvinde, om hvilken han havde forstaaet at samle saa megen Interesse, ende altfor trist, og med Revuens Udgiver var han naerved at brouillere i Anledning af Romanens Slutning. Buloz havde i den Grad forelsket sig i Meta, at han endogsaa en Stund gik omkring og dromte sig et Pendant til hende, der kunde blive hans Sekretaer.

Som han sidder der og strammer den sorte, stukne Hjemmefrakke omkring sig og skyder de store Laenestole hen til Kaminilden, for at man skal sidde mere hyggeligt og passiare, er Cherbuliez netop den vindende, elskvaerdige Personlighed, man har forestillet sig efter hans Romaner. Han har rejt meget og seet Meget, han har laest og taenkt mere end de Fleste af hans Samtid. Valberts Artikler (det Pseudonym, hvorunder han skriver i Revuen) er der for at vise, med hvilken alsidig Sum af Kundskaber han sidder inde, og med hvilken moden, overlegen Klarhed han seer paa alle Faenomener i sin Tid. Mildere, mere overbaerende i sine Domme, doucere og lempeligere i sin Maade at fremstille Alting paa, kan alligevel Ingen vaere end han. Han har i sin hele Form den soignerede Hoflighed, den fine Delikatesse, som jo ifolge en aeldre Generations Beretninger engang synes at have vaeret typisk national hos Franskaendene, men som nu ogsaa i dette Land findes hos altfor Faa, og det er naesten, som om denne Hoflighed, denne Delikatesse forbod ham at bruge et staerkt Udtryk, der kunde skurre i

Samtalen, fremsaette en afgjorende Mening, som han ikke var sikker paa deltes af den, med hvem han taler. Man har undret sig over, at han, der dog ved de naevnte Valbertske Artikler har vist et Kjendskab til, en Forstaaelse af franske politiske og sociale Forhold, som Alle bojer sig for, at han aldrig har søgt at komme til at spille nogen Rolle i det offentlige Liv. Man har undret sig, fordi man kun kjendte ham som Forfatter og ikke som Menneske. Han er den stille Studiets Mand; paa Politikens Arena, hvor der skal skubbes og puffes og skraales højt, vilde han føle sig som en Troubadourridder i Artillerikamp. Og saa har han desuden en vis Respekt for det hele moderne politiske Vaesen. Han har i en af sine Romaner givet sit Syn paa Sagen. Siden Revolutionens definitive Sejr drives der efter hans Mening egentlig slet ikke Politik i Frankrig. De Revolutionaere har som Program kun Agrarlove samt Afskaffelse af Staten og Vaabenmagten. For de andre Politikere, siger han, er det store Spørgsmaal kun et Spørgsmaal om Indflydelse, og hvem der skal udøve den. Enhver vil være en Allerhelvedes Fyr, det vil sige et Menneske, som man hører paa, naar han holder Taler, som man skynder sig at tilfredsstille, naar han forlanger Noget, og som skraemmer, naar han truer. Det republikanske Frankrig er en Armee; der har følt Trang til at fornye sine Kadrer: det er det, man kalder de nye sociale Lag, der skal frem. Monsieur Jourdain efterabede Greverne og Marquierne og fandt sig yderst hædret ved at have dem tilbords; nutildags siger Monsieur Jourdain til Seigneur Dorante: "Du er færdig, min Ven, gaa din Vej, for at jeg kan komme til."--Cherbuliez bryder sig ikke om "at komme til". Han befinder sig mange Gange bedre i sin Laenestol ved Kaminilden, end han vilde gjøre det paa en Ministertabouret, og er der Noget i denne Verden, som han kun kan se den sorte Side ved, saa er det Guldkalvsdyrkelsen. _"Non, certainement, je n'aime pas le million,"_ siger han, og der gaar gennem de smaa Øjne et Glimt, som ikke har Spor af Blødt eller Venligt ved sig. Det supplerer Bekjendelsen og oversætter den i et mindre afdaempet Sprog. Millionen er hans _bete noire_, med hele den Verden, der drejer sig om den, har han og vil han Ingenting have at bestille. Paa sin venstre Seinebred forer han med sin Hustru og sine Born en stille, borgerlig, arbejdsom, fredsommelig Existens. Tidlig om Morgenen gaar han til sin Skrivepult, regelmaessigt, naesten paa Klokkeslet, som Kontoristen gaar paa sit Kontor. Han skriver sit bestemte Antal Timer, langsomt, formende, filende, glattende paa hver Saetning, til den er netop, som han vil have den. Det er ingen af Lidenskaber forpint og sonderreven Sjæl, der faar Luft i pludselige Improvisationer. Kjender han til Feber under Arbejdet, saa er det kun den, som selve Undfangelsen forer med sig, og dens Smerte har paa Bunden en uendelig Nydelse. Saaledes gaar hans Liv Dag efter Dag, og dette Liv giver ham den Ro og Tilfredshed, der er Alt, hvad han forlanger af Verden, den "grande tranquillite", der er Lykken for ham og hele den Race af Mennesker, for hvilken han staar som Repraesentant.

DE FREMMEDE I PARIS.

Paris's Fysiognomi vilde ikke være parisisk, ialfald ikke moderne parisisk, uden de Fremmede. De giver det paa ingen Maade de Træk, der

udgjor dets virkelige Charme, dem, som man kommer til at holde mere af, jo nojere Bekjendtskabet bliver, men de giver det mange af dem der springer mest i Ojnene. Det er ikke Pariseren, der gjor Gadelivets Kolorit broget. Han er selv en douce Fremtoning, hvis Stolthed er at vaere korrekt og at undgaa Sprael. Det er den taernede Touristbritte og den dandypyntede Ibenholtsneger, det er Asiater og Afrikanere med Silkekaftaner og spraglede Burnus, med Diamantagraffer og blaa Saffiansstovler, det er den kasserolrode Indianer og den guldgule Indier, det er denne aldrig endende etnografiske Revue af Mennesker i alle Kulorer og i alle Verdens Kustumer, der frembringer Boulevardbilledets Farveorgier. Og tildels paa samme Vis gaar det med Pariserlivet; Effektstaffagen og Effektscenerne i det, Alt det, der gjor mest skrigende Staahej, faaer sit Materiale for en vaesentlig Part fra den store Fremmedlegion af Tapageur-Publikum, hvormed samtlige fem Verdensdele rekruterer Paris. Den er bleven en Praetorianerkohorte, som, samlet ved alle Midler af Verdensdronningen selv, nu har ranet Magten til sig og forer sig op som Herrer og skriver hende Love i hendes eget Slot.

For Trediv, for Otte og Fyrre viste den Fremmede sig kun kometagtigt paa Pariserhimlen. Hvad han nu end var for en Slags Potentat eller Nabob, en exotisk Maerkvaerdighed var og blev han, der kom og saae og blev set paa med store Ojne og saa forsvandt igjen uden nogensinde at dukke klart frem af sin halvt eventyrlige Dunstkreds. Forst da Revolutionsideerne begyndte at gaa deres Gang over Evropa, og da Reaktionens Offre fra alle Kanter vendte sig til det frie Frankrig for at finde Asyl, kom der en virkelig Fremmedkoloni i Paris. Man tog med aabne Arme mod de tilstrommende Emigranter. Man tog imod dem som det, de i Virkeligheden var: Blomsten af det liberale Europas Intelligens, og man indrommede dem en fremragende Plads i sit Samfund. De samlede store Kredse omkring sig; man horte paa deres Taler og Foredrag, man lod sig belaaere og begejstre, og let tilbøjelig som man var til at passioneres, rejste man dem formelige Pjdestaler. Folk som Mizkiewitz og Kossuth blev Heroer, som kun Faa af Franskmaendenes Egne naaede op i Hojde med.

Fra den Tid har de Fremmede faaet Borgerret som et Element i Pariserlivet, og fra den Tid er de stadig komne til at spille en større og større Rolle i Paris. Men deres Type har unaegtelig i Aarenes Lob undergaaet meget vaesentlige Metamorfoser. Den chevalereske Polak og den idealistiske Tydsker er forsvundne med den Periode, for hvilken de stod som Repraesentanter; Rastaquouairen og Amerikanermillionaeren har taget deres Plads i den moderne Million-Metropol, i det uhyre Verdenskaravanserai, hvortil Dampen og hvad der kom i dens Folge: Distancernes Forsvinden, den store Industri og de store Formuer i en Menneskealder har forvandlet Frankrigs Hovedstad.

Skjondt Fremmed er Rastaquouairen en moderne Pariserfigur af reneste Vand; han er det i den Grad, at han er utaenkkelig, umulig noget andet Sted. Han kommer fra Egne af Verden, over hvilke der endnu ligger Slor af noget Halvdunkelt, Eventyrligt, fra Brasilien eller Peru, fra en eller anden sydamerikansk Republik, som man knap kjender af Navn, til Nod fra Portugal, Spanien eller Rumaenien, helst fra et Sted med uudtaleligt Navn, der holder Sporgsmaalet om Nationalitet og Verdensdel i ubestemt Taage. Hans eget er ligesaa langt som imponerende. Det vrimler i det med

Santa'er, med da'er og di'er og y'er, og det haender aldrig, at der mangler en Marquis-, en Vicomte-, en Chevalier- eller endnu finere Titel foran det. Hans Bryst er bedækket med Stjerner, om hans Hals hænger der Ordensbaand i alle Regnbuens Farver. Hans Paaklaedning er rig, men elegant, hans Holdning kavaliermaessig, hans Optraeden en Grandseigneurs. Ingen, der seer ham, kan vaere i Tvivl om, at han er et Vaesen af Race. Den let broncerede Tone, som fjerne Landes Sol har givet hans Teint, og den fremmedklingende Dialekt i hans flydende Fransk foroger kun det Aparte og Distinguerede ved hans Person. Men hvad han mangler, det er netop det, der udmaerkede hans Forgaengere i Fyrreterne og Halvtredserne. Han er hverken nogen Ideernes Helt eller nogen Intelligensens Mand. I hans Hjerne er visse saerlige Rastaquairorganer blevne uforholdsmaessigt udviklede paa de andres Bekostning, og ved hans Fysiologi er der yderligere den store Maerkelighed, at han er kommen til Verden ganske uden Hjerter. Skulde det vaere Aand og Talent, Kundskaber eller blot Dyd og gode Saeder, der bestemte hans Plads ved Verdensdronningens Taffel, saa vilde han ikke engang komme til at sidde nederst, han vilde ikke engang faa Lov til at staa paa Trappen og fange Lugten op, man vilde anbringe ham saa langt borte som muligt i en Baggaard. Da hans Pretensioner nu imidlertid gaar ud paa ikke blot at vaere med til Gildet, men at baenkes til Hojbords endogsaa, saa maa han kjoebte denne Ret paa anden Viis. Han er saa heldig, at de Valeurer, han kan byde som Betaling, i vore Dage har naaet en Kurs, der er svimlende hoj.

Rastaquairiens Rolle i Pariserlivet er et Resultat af Reklame. De omtalte, saerlig udviklede Hjerneorganer hos ham huser en Evne til at gjore Opsigt, i hvilken han har sin Specialitet, sin Styrke, den eneste Mulighed for sin Position. Hele det Paris, der gjor Spektakel og springer i Ojnene, fylder han med sin Person. Han viser sig ostentativt overalt, hvor der er Lejlighed til at blive set, han kjorer i Boulogneskoven med isabellafarvet Forspand, han holder de dyreste Maitresser og de extravaganteste Hoteller, han spraenger Klubbernes Spillebanker eller taber Hundredetusinder til dem paa en Aften, han holder mystiske Orgier paa de store Natterestauranter, han laver sig romantiske Amouretter med racebeslaegtede exotiske Prinsesser, og han sorger omhyggeligt for, at alle disse hans Bedrifter, tilborlig stiliserede og forstorrede, baeres paa Rygtets Vinger ud til Alverden. Den Rubrik i Boulevardbladene, der forer Titelen "_Echo de Paris_" har han efterhaanden fuldstaendig erobret. Han har gjort det dels ved liberale Pengelaan til Journalisterne, dels ved store Dinerer og Lofter om Dekorationer fra de fjerne Hoffer, hvor han er altformaaende, dels endelig ved direkte Kjob. Han har Maanedskonto med Bladet, og det beregner ham Omtalen af hans Extravagancer efter fast Taxt. Hans Navns Naevnelse i Forbindelse med en opsigtsvaekkende Premiere er kun en Forretning paa nogle Louis'dorer, sin Stald eller sine Elskerinders Toiletter kan han faa beskrevet for et Par hundrede Francs, men falder han undertiden paa at unde sig et Causerie, i hvilket man gjor ham--under let gjennemskuelige Chiffre naturligvis--til Helt i en Historie, hvorom "hele Paris" vil tale, maa han kjoebte denne Luxus med Tusender.

Der er to Arter af denne moderne Type: de, der har Penge nok til at fylde i Rabaldermolokens Svaelg, og de, der mangler det forste Fornodne, Basis for den hele prangende Svindelbygning, Guldfundamentet, hvorpaa den

hvilke. Forskjellen har dog ikke Stort at sige; de Forste vedbliver at fore deres larmende Karnevalstrain, til Doden gjør Ende paa det, de Sidstes Existens spraenges en Dag i en enorm Skandale, men saalaenge det gaar, er det de samme Midler, hvormed der virkes, og de samme Maal, der straebes henimod. Man rækker derfor ogsaa broderligt hinanden Haanden og tumler afsted i samlet Trup. Den Enes Kredit styrker den Andens, Glandsen, som man slaar sammen, bliver blaendende, og den store Hob staar betagen, imponeret af det stojende Festbakkanal.

Ved Siden af Styrken, som dette indbyrdes Sammenhold giver, har Rastaquairefamilien imidlertid ogsaa udenfor sin egen Kreds maegtige Allierede i det moderne Paris. Forst og fremmest har den Vrimmelen af landflygtige Exmonarker. De giver kun grumme nodig Slip paa Fiktionen af endnu at fore et Hof, og skal de lave sig et, kan de ikke vaere nojeregnende med, hvordan det sammensaettes. De aabner da Portene paa vid Gab for Rastaquairen, de skaber ham fast Grund under Foden, og de giver ham en Fernis til at smore over sin Forlorenhed, saa han naesten kan gaa og gjaelde for Mahogni.

Dernaest har han sin store Forbundsfaelle: Amerikanermillionaeren. Det er en Race, der er meget naer beslaegtet med hans egen. Den har ikke hans prangende Navn, hans Ordener og hans personlige Distingverthed, men den har til Erstatning sine fabelagtige Miner hinsides Atlanterhavet. Der er over disse Miner en Flig af det samme mystiske Slor, som indhyller Rastaquairens Land og Oprindelse; man kan ikke altid med absolut Vished sige, om Metalaarerne, hvoraf der oses eller er ost, just ligger i Bjerge, men Solv og Guld kommer der under alle Betingelser ud af dem i saa overstrommende Masse, at Amerikanermillionaeren medlidende kan se ned paa Alt, hvad man i andre Lande har den Pretension at kalde Millionaerer. Ved Siden af ham er de rene Lazzaroner; for dem er Millionen en Totalsumma, i HANS Finantsbetragtninger og i HANS Kasse er den simpelthen den til Grund liggende Enhed. Den er fremdeles for ham det eneste Solide i den ganske Existens, Hovedhjørnesteinen, hvorpaa Verden hviler med Alt, hvad der i den befinder sig af Levende og Livlost. Om den har en Gud eller en Urcelle til Ophav, er Spindsfindigheder, der ikke kommer ham ved; han tager den, som den er, og han seer heller ikke ud over, hvad der kommer efter den. Han veed derimod, at den har en Axe, som den drejer sig om, og at denne Axe er en Guldbarre. Det veed han af Erfaring, og denne Viden resumerer for ham Alt, hvad man overhovedet har Behov at vide, alle Kundskaber, al Intelligens, al Spiritualitet, al Moral tilogmed. I hans Livsbetragtning er der ingen Slingren og Tvivl. Han anerkjender kun Millionen, han har Millionen, og han kjober for den, hvad han forresten har Lyst til at have, det er simpelt og let, som at to og to er fire.

Hvad han vil have, er nu naturligtvis det Samme, som alle skabte Vaesener bevidst eller ubevidst vil have: Velvaere forst og fremmest, Anerkjendelse dernaest som den Storste og Staerkeste, Herskervaerdighed, Samfundsposition for at blive ved rent menneskelige Begreber. Men Velvaere er der intet Sted i Verden, der kan byde ham i samme Omfang som Paris, og han veed ogsaa ganske vel, at Undtagelsesdiplomet som Numer Et ikke er komplet og i fuldstaendig reglementeret Orden, for Seinemetropolen har sat Indsegl og Stempel paa det. Saa lader han da sit Guld ind og sejler over Vandet og kommer og kjober. Trommerne gaar, og Trompeterne skingrer. Hejda, hit

alle prima Varer, Alt, hvad der er dyrt, hvad der spraeller og glimrer! Jo kostbarere, desto bedre! Det Eneste, det gjaelder, er, at Verden faaer at vide, hvor rig han er, og at den taber Naese og Mund af Beundring over hans Rigdom. Der er en lille Historie fra sidste Vinter, som er uhyre karakteristisk, og som har det Fortrin at vaere sand ved Siden af. Ligeoverfor Triumfbuen boer der en af Amerikanermillionaererne. Fruen vil ikke for nogen Pris miste det Renommee, hun hidtil ubestridt har havt: at hun giver de flotteste Soireer i Paris. Hun er desaarsag bestandig paa Jagt efter nye Extravagancer. Saa kastede hun en Dag sine Ojne paa Triumfbuen. Den laa lige for hendes Salonvinduer, hun regnede ud, at en straalende Illumination af den vilde gjore magelos Effekt som Overraskelse, naar man rejste sig fra Bordet. Tanken var ikke undfanget, for hun ojeblibkelig sendte sin Kammertjener til Municipalraadet med Foresporgsel om, hvad den Tingest, vilde koste at leje for en Aften. Hendes Forbauselse var stor, da Fyren kom tilbage med den Besked, at man ikke lejede den ud. Men forbløffe lod hun sig dog ikke, hun havde jo sine Miner, og hun skikkede derfor nyt Bud med den Hilsen, at man kunde sende hende Regning paa Monumentet, hun kjoebte det.

Hun har ikke faaet det, men baade hun og hele Rusen af Amerikanermillionaerer har faaet nok alligevel til at fylde Paris med deres Glands. Rastaquairen gjor umaadelige Anstregelser for at kunne holde Skridt med dem i Boulogneskoven og ved Premiererne, og halvvejs lykkes det ham endnu; han har, som sagt, noget medfodt Distingveret, der mangler dem, og som Hjaelper ham. Men i een Henseende har de en uhyre Overlegenhed, de har deres Saloner. Rastaquaireracen er vaesentlig ugifte Herrer paa Jagt efter Partier, hos Amerikanermillionaererne traeder det mandlige Element i Baggrunden, Fruen og de unge Dottre med deres enorme Medgiffter bliver Numer Et. Som de med utrolig Hurtighed faaer laert sig en vis, om end noget kantet og stojende, saa dog yderst flot Pariserchiched, saaledes har de heller naeppe sat Foden paa fransk Grund, for de er fortrolige med de vildeste Festfantasier, en fransk Hjerne nogensinde har undfanget. Og de saetter sig da strax i Fart for at fore Hus. Portene smaekkes paa vid Gab for hvem der vil komme, man kjober for fabelagtige Summer de beromteste Kunstnere og Virtuoser til at optraede, Bordluxus'en lokker de Gamle, de smukke, flirtationslystne Misser fanger Parises flotteste Kavallerer i deres Garn, deres Millioner udover endogsaa Tiltraekningskraft paa adsillige Modre fra Faubourgerne, som ved deres Sonners Partier maa vaere betaenkte paa at faa det noget falmede Stamtrae forgyldt op. Kort sagt, Amerikanermillionaerernes Saloner bliver Centret for Vinterlivets store Begivenheder, de eneste, der soges, de eneste, der tales om. De har *la note du jour*, de skaber Moden, de giver Tonen an. Og denne Tone er den samme som den, der skingrer ud af Rastaquairens Rabalder, og den glider sammen, med den og lofter sig op i det store, moderne Credo og Nutids Te-deum, Hymnen til Millionen.

[Illustration: I Amerikanermillionaerens Salon.]

Saaledes er da i vore Dage den Rolle, den Fremmede spiller i Pariserlivet, en meget stor. Ham er det, der har sat Millionens Anvendelse som Maalestok for Menneskevaerdet i System, og han har ved sin hele stojende Propaganda faaet denne Maalestok accepteret. Dog vel at maerke: ikke af den virkelige Elite, af det aegte Paris, Intelligensens

lille men eneste sande Aristokrati. Dets Kredse lukker sig hermetisk af mod enhver Beroring med Rastaquairer og Amerikanermillionaerer; jo vildere Bakkanaldansen omkring Guldkalven bliver, desto mere traekker det sig tilbage fra alle de Templer, hvor denne Kultus gaar for sig, og lever i Stilhed sit eget Liv videre, borte fra den larmende Offentlighed. Det er just paa dette Punkt, at man maa soge en ganske naturlig Forklaring af, hvad Udlaendinge saa tidt bebrejder Pariserne: deres Utilgaengelighed, Vanskeligheden ved at komme i nogetsomhelst naermere Forhold til dem, den kinesiske Mur, de bygger op om deres Hjem.

Det er ganske rigtigt: den Fremmede, som ikke kan smide Millioner i Grams, kjoobe sig enhver Luxus, han faaer Lyst til, og dermed ogsaa den at pynte sin Salon op med Halen af "Tout-Paris", han kan risikere at komme til at gaa omkring som et Skruppelskud, hvem Ingen bryder sig om, og som for den Sags Skyld gjerne kunde dumpe i Seinen og blive lagt paa "La Morgue", uden at nogen af "Vennerne" fra Gaden gad gjore sig den Ulejlighed engang at gaa hen og se paa ham. Men naar man vil vaere billig og tage Sagerne, som de virkelig er, kan man saa bebrejde Pariserne det og kalde det Mangel paa Imodekommenhed og Gjaestfrihed? Alle gamle Beretninger gaar netop ud paa at skildre dem som det mest imodekommende og gjaestfri. Folkefaerd; man har ingen Ret til at tvivle om disse Skildrings Paalidelighed, og Nationerne skifter ikke Natur, som Slangerne skifter Ham. Saalaenge Pariseren dannede sine Forestillinger om Udlaendingene efter de store Emigrantfigurer fra Fyrre og Halvtredserne, kunde han vaere og var han gjaestfri, men de to elskvaerdige moderne Typer, der nu staar som Repraesentanter for den Fremmede i Paris, de skal sandelig ikke friste ham til noget Bekjendtskab ud over det strengest nødvendige. Og foruden dem, hvilke andre Fremmede er det saa, der springer ham i Ojnene? Den uendelige Turisthaer forst og fremmest, med Citysnobberne som Hovedelement. Englaendernes Hensynsloshed paa Rejse er stor allevegne, men der er ingen Steder, hvor den bliver saa skrigende grel som i det zirlige, formelle Paris. Intet respekterer de; det er formelig, som om de gjor sig en personlig Glaede af at sparke til alle Vedtaegter og ligesom Barnet, der pladsker i Rendestenen, anser sig for desto større Allerhelvedeskarle, jo mere uopdragne de kan komme til at tage sig ud. Det store Publikum finder sig deri med et medlidende Smil og lader dem betale. Men foroger de for den taenkende og raesonnerende Pariser ikke det odiose Skjaer, hvori Rastaquairer og Amerikanermillionaeren har stillet den Fremmede, saa afdampes de det ganske sikkert heller ikke. Hojst kan de blande det med en Nimbus af Latterlighed, naar de i deres kuriose Kostumer og med deres rode Baedekere turer gennem Gaderne og stiller sig op udenfor alle Monumentstakitter og glor og lader sig binde Historier paa AErmet af den forste den bedste Spasmager, der gaar forbi, eller naar de klumper sig sammen paa deres four-in-hands og under en Cook-Forers AEgide gjor Turen Paris rundt i fireogtyve Timer og saa rejser hjem og bilder sig ind, at de kjender det Hele som deres Vestelomme.

Saa er der dernaest Tydskerne. I de forste Aar efter Krigen holdt de sig forholdsvis roligt til deres store Exportationsforretninger i Kvarteret omkring Rue d'Hauteville, men det er ikke saaledes laengere. De giver sig nu ogsaa af med Import, og det af en Art, som vanskeligt kan hie Pariserne. Under en Turnforenings uskyldige Maske har de lavet et stort Generalagentur for Paris's fredelige Annektering gennem Masseanbringelse

af unge Tydskere, som "Vaterlandet" ikke selv kan brodføde. Bedriften gaar strygende. Disse nye Emigranter har ikke blot oversvømmet Handels- og Bankhuse, man finder dem allevegne, selv hvor man mindst skulde vente det, i Ministerier og Bladkontorer endogsaa. Kolonien begynder desaa at lofte Hovedet igjen og saa smaat at fore sig op som Herrer allerede. "Der Wacht am Rhein" lyder lysteligt i de tydske Kafeer, og med overlegen Haan indbyder man endog Paris's bekjendteste Patrioter til at komme og hore paa den smukke Vise.

[Illustration: Rejsende Englaendere i Paris's Gader.]

Heller ikke denne Part af Fremmedpublikummet skal stemme Pariserne gunstigt for det som Helhed. Fojer man yderligere dertil Hele Skaren af Industririddere, der fra alle Herrens Lande vaelter sig som en Graeshoppesvaerm over det moderne Paris, kan man saa undre sig over, at dets Befolkning, er en Smule paa sin Post, viser en vis Reservation mod de Fremmede? Man bebrejder Pariserne, at de er letsindige; de vilde uden en saadan Reservation vaere det graendselost, utilgiveligt. Den er en Nodvendighed, fremtvungen af Forholdene i deres By, og man har ingen Ret til at beklage sig over den. Har de virkelige Garantier for, at den ikke behoves, saa er de strax rede til at laegge den af Kunstnernes Stilling viser det saa tydeligt, som ønskes kan. Det er ikke blot paa den aarlige Salon, at der indrommes den store Koloni af udenlandske Malere lige Plads og lige Ret med de franske, de samme Udmaerkelser og Belonninger som dem, i hele Pariserlivet gjøres der ingen Forskjel paa dem og paa Pariserne Egne. De taler et Sprog, der er universelt, de kan gjennem det bevise, at de fortjener Gjaestfrihed. Hvor han seer, at der er virkelig Fortjeneste, der er Pariseren saa redbon som Nogen, til at aabne alle Dore paa vid Gab for den og byde den velkommen. Den Fremmede, der har formaaet at traenge igjennem og gjore sig gjaeldende i Paris, bliver i samme Ojeblik betragtet og behandlet som Pariser.

De Mange derimod, der aldrig gjør det, de store Flokke ikke mindst af studerende Ungdom, som Dag for Dag kommer i talrigere og talrigere Maengde fra alle Verdens Kanter, dem kan vel et Ophold i Paris stundom bringe Perioder, i hvilke en Folelse af Forladthed og Tristhed og Kulde tager dem fangen og faaer dem til at ønske sig langt bort fra Byen, der paa Afstand stod saa lokkende for dem som et Indbegreb af Alverdens Herligheder. Det Trosterige ved Sagen er dog, at slige Perioder sjelden varer laenge. Faa er tagne fra den forunderlige Stad ved Seinen uden at elske den hojere, da de gik, end da de kom; Mange, Mange har den faengslet saa fast, at de aldrig blev i Stand til at rive sig los. Det tyder dog vel sagtens paa, at den Fremmedes Stilling i Paris Alt i Alt maa vaere saa ganske taalelig. Tristhedsperioderne er kun sporadiske Anfald af Hjemve, og den Sot følger Mennesket, hvor det drager hen. Nordboen i alt Fald kunde rejse lige ind i Paradiset, den vilde finde ham der ogsaa. Men kommer den over ham, saa ligger der jo hist og her i Pariserocænet Smaaøer, som, om de end ikke er Faedrelandets Jord, dog har et Par Spadefulde af den stroet paa sig. Der søger han hen. Han tyer til Kunstnernes Kreds paa _Hoernan<s._ eller til Haandvaerkerforeningen i _Cafe du Danmark_, hvis det er hans Verden, eller til Nordboernes faelles Hovedkvarter paa _Cafe de la Regence._ Han finder der Nordens Blade, han horer Hjemmets Sprog og seer Ansigter, som han kjender fra Hjemmet. Og

mangler de sidste en enkelt Gang, saa har han dog i alt Fald sin fortraeffelige Garçon August, som kan sige "Goddag--smukke Piger--jeg elsker Dig." Det er ham nok; det er, som han havde kysset Toldbodens Sten, og han kan sejle ud igjen, ud i det store Paris, der er som Havet, bestandig skiftende, bestandig nyt, bestandig hemmelighedsfuldt lokkende.

VRANGSIDEN AF PARIS.

Pauperismebaeltet.

Som Krybet under den store Sten, saaledes samler Elendigheden sig i de store Byer. Den har vaeret der bestandig, og den vil trods alle sociale Reformatorer blive ved at vaere der bestandig, indtil Kampen for Livet horer op, og Paradiset atter vender tilbage paa Jorden, Men man seer den ikke altid; det gaar med den som med Krybet under Stenen. Saalaenge Stenen ligger rolig, daekket af gammelt Mos og omgroet med Graes og Blomster, taenker Ingen paa Krybet under den. Forst naar den voldsomt rokkes og rykkes tilside, kommer hele den lyssky Verden, der har levet i Klamheden og Skyggen under den, frem og; vaekker Afsky og Skraek.

Paris fik ved Kejserdømmets Fald et saadant voldsomt Ryk, og i de ti Aar siden da er det bleven efterfulgt, af Stod paa Stod. De har aabnet Ojet for, at den store Luxusstad gjemmer Andet end Glands og Pragt, de har bag det Paris, som leer og; straalere og blaender, robet et, hvor Diamanterne erstattes af Taarer, og hvor den glade Livslyst viger Pladsen for lave Instinkter, for alle de onde Lidenskaber, der groer saa villigt i Lae af Fattigdom og Elendighed. Det er da gaaet, som det gaar ved Stenen, naar Krybet kommer frem. Man er bleven forskraekket; man er muligvis bleven det over Maade, men man er ikke bleven det uden Grund. Af alle store Byer er Paris ikke blot den mest glimrende og den rigeste, den er tillige den, der rummer den største Sum og de mest afskraekkende Former af menneskelig Usselhed.

Det var i gamle Dage London, der nød det triste Ry at have Forrangen i saa Henseende. Muligt har det engang vaeret med Rette, men det er det i hvert Fald ikke laenger. Velstanden er selv mellem de laveste Samfundslag langt mere udbredt i Paris end i London, men paa den anden Side er Trangen ogsaa større. Det nytter ikke, at Seinestadens Guldflod voxer og voxer, saa det snart ikke er muligt at finde Aflobskanaler for den mere; samtidig dermed vedbliver Procentantallet af dem, Samfundet maa understotte, for at de ikke skal do af Sult, at holde sig konstant. I London er det i Lobet af de sidste ti Aar sunket fra sex til tre, i Paris derimod er endnu som ved Kejserdømmets Fald af hundrede Beboere mellem syv og otte indskrevne paa den offentlige Velgjorenheds Lister. Det er denne Armee paa over halvandet hundrede tusinde Ulykkelige, der savner de forste Betingelser for at kunne fore en menneskelig Tilvaerelse, som har gjort Kommunen mulig. De har Alt at vinde, men Intet at tabe, og enhver ny Rejsning vil derfor ogsaa finde dem slagfaerdige paa Pletten. Naar da Gambetta har lovet at soge dem "selv i Dybet af deres Huler", har han kun

aflagt et Lofte, som han vilde gjøre vel i engang at holde. Der findes i disse Huler baade meget ondt Ukrudt, som maa rykkes op, og enkelte gode Spirer, som sikkert kunde trives, naar der gaves dem af Luft og Lys, hvad de har Behov. Frankrig faar ingen Ro, for der i begge Henseender bliver gjort, hvad det er muligt at gjøre. At Kommunen og alle de Rodes Spektakler siden den maatte til, for man fik Ojet op for denne Vrangside af Paris, har iovrigt paa en vis Maade sin ganske naturlige Grund. Man lægger under almindelige Forhold kun Mærke til det, man seer stadig omkring sig, og det Paris, der leer og glimrer, seer ikke Elendigheden. Den har, paastaas der, altid og i alle store Byer en centrifugal Tilbojelighed. Baron Haussmanns Udluftninger af den gamle Seinestad har rakt Haanden til disse naturlige Dispositioner, og efterhaanden er da Pauperismen med samt hele dens uhyggelige Tilbehør rykket længere og længere bort fra det Paris, hvormed man til daglig Brug er vant til at regne. Den Fremmede kan Uger og Maaneder tumle sig i Luxusens Solglands uden nogensinde at se Elendigheden kaste en eneste Skygge over det brogede Virvar af leende og lokkende Billeder, der moder ham overalt. Hist og her i Naettet af travle Handelsgader, der straalere ud fra Borspladsen, er det ganske vist, naar man søger godt, endnu muligt at finde snevre, sorte, smudsige Gyder, hvor Pjalterne af den gamle Misere er bleven haengende. Men det er kun sjeldne Undtagelser, muddrede Draaber i et Hav af Krystal. Det rige Paris kan faerdes roligt i sin Stad af Boulevarder og Avenuer uden Frygt for at rendes paa AErmet af Elendigheden.

Til Gjengjaeld har den rundt om Luxusens By draget et Baelte, hvor den er paa sin egen Grund, og hvor den hersker souveraent. Centrifugaltilbojeligheden bliver ved; dette Baelte traekker sig længere og længere bort, men det breder sig samtidig. Hele det vidtstrakte Terraen mellem Fortifikationslinierne og de ydre Boulevarder er efterhaanden blevet erobret af Pauperismen, og den har de; paa de gamle Havers og Vinmarkers Plads, indstalleret et Fattig-Paris, der ingen Lighed, intet Faelleskab, ingen Beroringspunkter har med det rige. Sort og Hvidt er ikke mere forskellige fra hinanden end de to Byer. Der ligger for Exempel ud ad Gobelinsfabrikken til, bag Boulevard de la Gare, Noget, som Folkevittigheden har dobt "Cite des Khroumirs", oprindelig en stor, ubebygget Tomt, hvor de fattigste Kludesamlere tilbringer deres Dag, sovende paa selve deres Dynger af alt Slags Affald, dels i Lerhytter uden Vinduer og Dore, dels, naar endogsaa Lejen af disse Hytter bliver dem for dyr, i gamle Menagerivogne, der er blevne for affaeldige til at kunne kjøre omkring længer paa de landlige Markeder. Kunde man tage denne "Cite des Khroumirs" med samt dens ynkelige Beboere, flytte dem ud i Akklimatationshaven og der vise den frem som noget Exotisk i Smag med Eskimoerne og Ildlandsfolkene, vilde hele Paris strømme derud og falde i Forbauselse og Forfaerdelse over, til hvilken Degradation Menneskeslaegten kan synke ned. Nu er de stakkels Kludesamlere alt Andet end generede af Nysgjerrige. Paa Place d'Italie, der kun ligger nogle faa hundrede Skridt fra Khroumirgyden, har jeg truffet Politibetjente, som end ikke kjendte dens Existens. De havde først for nylig faaet Stadion i Kvarteret, sagde de.

[Illustration: En parisisk Kludesamler]

Naturligvis er Pauperismebaeltets Fysiognomi ingenlunde saaledes allevegne. Tvertimod, det har som oftest endogsaa et ganske anstaendigt Udseende, der meget vel kan skuffe en overfladisk Besogende og give ham et Indtryk af forholdsvis antagelige Kaar. Franskmaendene søger altid, saa laenge det paa nogen Maade er muligt, at bevare det ydre Skin. Desuden er kun de faerreste Kvarterer derude staerkt bebyggede endnu, man traeffter mange Partier, der har en halvt landlig Karakter. Hist og her har smaa Rentierer, der havde Lyst til at saette Foden paa egen Grund, men hvem Terraenet, i selve Paris blev for dyrt, kjoebt sig Jord og indrettet sig det ganske hyggeligt i Smaahuse med Tonneller, Poppelgrupper og Kjoekkenhaver. Disse grønne Smaakroge liver op, Kvartererne er hyppigt gennemskaarne af brede, taetbeplantede Alleer, for Exempel den naesten milelange Pyreanaegade, som strækker sig gennem hele Belleville, Menilmontant og Charonne, Udsigten over Paris er fra Hojdepunkterne tidt saerdeles smuk, og paa mere end et Sted kan da Pauperismebaeltets. Ydre Habitus forekomme nok saa venlig. Det er dog kun som Kalken udenpaa Graven; Forraadnelsen ligger bagved. Forst og fremmest har selve de grønne Alleer uhyggelig; meget tilfaelles med hine Dekorationstaeppe og Saetstykker, som i gamle Dage blev brugte til at give rejsende russiske Kejserinder en Idee om deres Land. Forvilder man sig ad en Sidegade bort fra Alleen og Husene, som stadser op langs den, dumper man kun altfor tidt ind i et Virvar dels af smalle, stinkende Straeder, dels af ode Tomter, oversaaede med Flaskeskaar, Moddinger og alskens Urenlighed. Her er nogen Tvivl om, hvor man befinder sig, ikke laenger mulig. Pjalterne, der haenger ud af de ituslagne Ruder, Kludekraemmerboderne i hver anden, tredie Bygning, Udseendet af de Folk, der traenger sig om Vaertshusenes Skjaenkedisk for at drikke deres Absinth staaende, af Bornene, der ligger og fisker i Rendestenen, eller af de elendige gamle Kvinder, der fra smaa Braeddeskur, som samtidig agerer Kjoekken og Butik, saelger radikale Skillingsblade, obscone Brochurer, muggent Hvedebroed og raadne Paerer,--Alt det taler mere end tydeligt nok. Man seer, hvor man er henne, man forstaar de uhyggelige Tal, der oplyser om, at i Pauperismebaeltet gennemsnitlig hver tiende Beboer er traengende i den Grad, at de maa nyde offentlig Understottelse.

Endnu mere afskraekkende bliver dog Indtrykket, naar man vover sig op i selve Husene. De er i Regelen smaa, sjelden mere end to Etager høje, men hvert af dem rummer dog ofte Snese af Familie Lejligheden er nemlig kun undtagelsesvis paa over to Rum, af hvilke det ene da oftest indskraenker sig til et ganske lille, mørkt Kjoekken; meget tidt har Mand, Kone og en hel Rede af Born i alle Aldere kun et eneste Vaerelse til deres Disposition. Ifølge en Opgjorelse fra 1880 beboede de Fattige, som modtog stadig Understottelse af det Offentlige, ialt henvend 50,000 Lejligheder. Over Halvparten af disse indskraenkede sig til et enkelt Rum, tre tusind havde intetsomhelst Apparat til Kogning eller Opvarmning, over fem tusind fik kun Lys gennem et Tagvindue, og halvandet tusind var fuldstaendig mørke. Mange af disse Huse er meget gamle, byggede for Terraenet endnu blev inddraget i Paris, i den Tid, da de nuvaerende Forstaeder kun var Landsbyer, der skjod deres yderste Forposter herud. De er de vaerste, adskillige af dem kommer man kun ind i gennem en lang, mørk Korridor med opbrudt Lergulv, en formelig underjordisk Gang, hvor Fugtigheden siver ud allevegne. En faldefaerdig Vindeltrappe, saa smal, at en tyk Person vilde blive klemt fast i den, forer da op til Etagerne, Stanken fra disse

Lokaler, hvis Dore vender ud til Trappeafsætterne, og som i Regelen staar aabne, fylder hele Huset med en Pestatmosfaere af den gyseligeste Art; Lys er der intet af, det enkelte Vindue, som undertiden eksisterer paa Trappen, kan intet bringe fra den uhumske Brond, der forer Titulaturen Gaard. I saadanne Omgivelser skal Appetitten for Renlighed vanskelig finde Ansporelse; den er ringe i Forvejen hos Storsteparten af den lavere Pariserbefolkning, her forsvinder den komplet. Den exempellose Uorden og Mangel paa Properhed er i Virkeligheden det, der som oftest giver disse de Fattiges Hjem deres mest uhyggelige Karakter. Bohave mangler kun sjeldnere. Det har engang vaeret ganske taekkeligt; nu er det Meste i Stykker, Betaekket haenger i Pjalter, Alting er overtrukket med tommetykt Lag af Stov og Smuds. Det er, som hvert eneste Mobil fortalte Familiens Historie. Man har sat Bo i unge Dage med Lidt paa Kistebunden og med glade Forhaabninger til Fremtiden. Men saa er Livskampen kommen, med onde Tider uden Arbejde, med Sygdom maaske; Bornene er komne, Illusionerne er bristede, Konen er bleven utro, og Manden har slukket Sorgerne i Absinthglasset. Det er den samme Historie, der gjentager sig tusinde og atter tusinde Gange. For Hver, der svinger sig op og kommer til at svømme ovenpaa i det parisiske Menneskehav, er der Hundrede, som dukker under. Og saasnart det er begyndt at gaa ned ad Bakke, synker de i Regelen dybere og dybere. Elendigheden i den store Stad er som Edderkoppens Vaev; det spinder sig taettere og taettere om den Ulykkelige, der engang er kommen indenfor det, og det ender med at knuse ham.

Hans sidste Stadium er da heller ikke det, hvortil de beskrevne Huse leverer Sceneriet. Selv i Charonne og Menilmontant, de smudsigste og tillige de fattigste Kvarterer af Pauperismebaeltet--hver syvende Beboer er her understøttet af det Offentlige--koster de omtalte Lejligheder dog altid fra halvandet til halvtredie hundrede Francs aarlig, alt eftersom de bestaar af et eller to Rum. Det er endnu ikke "Dybet af Hulerne". Dem maa man soge i de saakaldte "Cite"er, smaa, snevre Gyder uden Udgang, der ikke findes afsatte paa noget Kort over Paris, men som ikke destomindre i de excentriske Fattigkvarterer afgiver Bolig for over en Snes tusind af den store Stads Befolkning. De horer paa en vis Maade ikke med til Byen; de staar udenfor den, som deres Beboere staar udenfor Samfundet, kommer og forsvinder som disse, uden at Nogen laegger Maerke dertil. En entreprenant Fyr, der har Lyst til at tjene sig rig i en Haandevending, afslutter med den paagjaeldende Ejer Kontrakt om Lejemaal paa et vist Antal Aar af en af de store, ode Tomter, der findes i tilstraekkelig Maengde paa den anden Side af de ydre Boulevarder. Her kliner han i en Fart nogle Hytter op af Ler og Braedder. Bygningskommissionen bliver afvist med den Besked, at det kun er midlertidige Skur, bestemte til Oplagssted for Klude, men det forhindrer ham ikke i, naar Hytterne engang staar der, at leje dem ud til Bolig for Mennesker. Det sker altid af pur og bar Filantropi. De stakkels Folk vilde ellers vaere husvilde, nu giver han dem dog Tag over Hovedet. Han glemmer at tilfoje, at han lader sig denne Tjenstvillighed betale med fra halvtredie til fire Francs om Ugen, hvilket repraesenterer for ham mindst halvtredsindstyve Procent af hans Kapital, og det med absolut Garanti, thi han lader sig naturligvis altid betale forud. Lejere risikerer han aldrig at mangle; der er i Paris altid nok af Ulykkelige, som ikke seer sig i Stand til at opdrive en Kvartalsleje paa fyrretyve, halvtredsindstyve Francs. Har de kun sig selv at sørge for, tyer de til Logishusene; taeller Familien derimod, hvad tidt

er Tilfaeldet, henad en halv Snes Medlemmer, saa bliver naturligvis selv de usleste af "Garnierne" for kostbare, og den eneste Udvej for at komme under Tag er da Citeerne med den forholdsvis bekvemme Ugebetaling. Det er i dem et Saersyn, naar en Lejlighed staar ledig blot enkelte Dage. Entreprenoren for denne skjonne Trafik forbinder i Regelen dermed en Virksomhed som Skjaenkevaert ved Indgangen til Gyden; et flittigt Besog ved hans Disk er obligatorisk, hvis man ikke vil tabe hans Bevaagenhed og udsaette sig for at blive kastet paa Gaden. Han tager paa denne Maade ind baade i Pose og Saek, og naar den Snes Aar er gaaet, for hvilke han har lejet Jorden, hvorpaa Citeen staar, kan han med fyldte Lommer forlade Bestillingen. Gydens Hytter har ikke vaeret bestemte paa at gjore Tjeneste laenger, de er faldefaerdige, uden Dore, uden Vinduer, uden Tage tidt. Ejeren lader dem rive ned af egen Drift, eller ogsaa bliver han tvungen dertil af Sundhedspolitiet. Citeen forsvinder sporlost, men samtidig har der paa andre Tomter af Pauperismebaeltet rejst sig nye. Hvad Vaerten angaar, har han hurtigt aflagt Traeskoene og Kyperforklaedet, har kjoebt sig Jord og Villa i en af de smilende Landsbyer omkring Paris, indtager snart der den ansete Position, som følger Hundredetusinderne i Tilgift, og er han en snild Politiker, kan han meget godt ende med at blive Maire i sin Kommune.

Et praegtigt Exempel af Arten findes ved Indgangen til en af de talrige Citeer, der som en forunderlig Modsætning har bunket sig sammen i den naermeste Omegn af Vidunderanlaegets Buttes-Chaumont. Det er Typen paa en Skjaenkevaert: tyk, jovial, med røde Kinder, der strutter af Sundhed, smaa, snilde Ojne, der altid griner, bred og kordial i sin Facon, tilsyneladende Godmodigheden selv. Han har, som han selv udtrykker sig, "nitten hundrede Sjæle" i sine Citeer, altsaa flere end der findes i mange af vore Provindsbyer. Da der i disse Gyder, Cite Tarn, Cite Gand, Cite Philippe, og hvad de allesammen hedder, ikke er mere end i det Hele knap fire hundrede Beboelsesrum, kommer der altsaa gjennemsnitlig fem Personer paa hvert Rum. Til hvilken Klasse af Samfundet de henhorer, er det Eneste, den iovrigt saerdeles meddelsomme Vaert ikke ser sig i Stand til bestemt at oplyse. Der er lidt af Alleslags, siger han, de ernaerer sig som de kan; forudsat de betaler, blander han sig ikke i deres private Affaerer, Pengene gjaelder for ham ligemeget, paa hvilken Maade hans Lejere saa har taget dem ind. Der er en meget stor Rimelighed for, at han i Virkeligheden ogsaa staar sig bedst ved ikke at undersøge det; den moralske Finfoelse hos disse nitten hundrede Sjæle er naeppe af den delikateste Natur.

Hovedciteen er ligesaa lidt hos ham som andetsteds overdreven smal; kun i de smaa Siderender, som i Aarenes Lob har skudt sig ud fra den, skinner Dagslyset aldrig ind. Den selv ligner ved forste Ojekast naermest en eller anden Baggade i et lille Fiskerleje. Men seer man nojere til, bliver Forskjellen hurtigt tydelig. Fattigdommen i den afsides Krog paa Landet har over sig et Praeg af stille Resignation; dens Beboere lider ikke under den, fordi deres Fordringer til Livet aldrig gaar ud over de tarvelige Kaar, hvori de lever. I Citeen derimod er det ikke blot Armod, man moder, det er Miseren i dens mest skrigende Fortvivlelse, menneskelig Elendighed og desvaerre tillige menneskelig Degradation under dens mest afskraekkende Former.

Hver enkelt Hytte har Rum for en ti, tolv Familier. De, der boer ovenpaa, er de heldigst Stillede. De maa ganske vist klattre op ad en Honsstige, der tilmed ikke er anbragt indvendig, men udenpaa Bygningen, og de maa deroppe famle s5g frem gennem en lang, smal og baelgmork Gang, for de kan finde Doren til deres Vaerelse; men de har saa til Gjengjaeld den Luxus at vaere i Besiddelse af et Vindue. Om det end meget hyppigt har flere Ruder af Papir end af Glas, saa er det dog altid muligt gennem det at lade lidt slippe ind af Luft og Lys. Stueetagens Beboere derimod maa ofte lade sig noje alene med en Dor. Lukkes den, ophorer enhver Udvej til at se derinde ved Hjaelp af Andet end den lille Blaendlygte, der horer til i alle disse Huler. Det er den, der bruges under de natlige Expeditioner, naar Citeernes Befolkning gaar paa Rov efter Klude, Cigarstumper, bortkastede Frugter og Grontsager eller andre Gjenstande, som det er mindre tilladeligt at tage, hvor man finder dem. En Lampe derimod, selv af den tarveligste Beskaffenhed, er noget ligesaa Ukjendt her som Kamin eller Komfur. Har man en sjelden Gang nogle Sous tilovers til en Haandfuld Braende, saa laver man sig simpelthen et Baal paa Gulvet, saetter en Kogekjedel, som man har laant hos Skjaenkevaerten, over det og lader Rogen flagre, som den vil. Og skulde det naesten Utaenkelige arrivere, at man arbejder hjemme og kan faa saameget for dette Arbejde, at det kan betale sig at braende Lys til det, saa rækker samme driftige og tjenstvillige Vaert ogsaa i denne Henseende en hjaelpsom Haand ved Udleje af Smaalamper i timevis. Til daglig Brug staar man sig sandt at sige bedst ved ikke at se; det, som Ojet kan opdage herinde, er alt Andet end hyggeligt. Hvad Bohave angaar, indskraenker det sig til et Minimum. Den forekommende Vaert stiller ingen Fordringer i saa Henseende, naar han blot faar sin Leje betalt forud. For hans Skyld kan man flytte ind uden Seng engang. Men den mangler kun sjelden, og gjor den det, er den altid det forste, _Assistance publique_ leverer. Kun naar Vinteren er meget kold, forsvinder den stundom; den hugges efterhaanden itu til Pinde, som man kan varme Kaffe ved. Til Natteleje kan man tilnod tage til Takke med en Bunke Klude. Selv naar Sengen er der, maa dog en Part af Familien tidt gjore det. Thi om man end ingen Fordomme har med Hensyn til Kjon og Alder, saa kan dog en halv Snes Personer vanskelig faa Plads paa et og det samme Leje, og det er langtfra nogen Undtagelse, at det elendige Rums Beboere naaer op til et saadant Tal. Der er naesten altid Born i Masse; ynkelige, smaa, gule, forkroblede Vaesener, uden Kjod og uden Klaeder paa Kroppen. Man faar et Billede af dem ved at huske paa de Figurer, man i illustrerede Blade har seet af Hungersnoden i Indien. De gjor et naesten forfaerdeligere Indtryk, oversaaede, som de i Regelen er, med Bylder og Udslet af enhver Art. Hvorledes de kan leve og voxe op i disse Hulers Nod og Pestasmosfaere, er en Gaade. De gjor det imidlertid, man traeffter femten- og sextenaars Ynglinge, der er fødte i Citeen og har tilbragt hele deres Liv der. Jeg saae et Par Stykker en Dag under et Besog. De laa og drev paa Sengen med; en Roman af Ponson du Terrail, hvori den ene laeste hojt. I en Krog sad et gammelt fjolet Fruentimmer, som man vilde have anseet for gal, hvis Absinthflasken ved Siden af hende ikke havde angivet en anden Grund til den Tilstand, hvori hun befandt sig. Paa Gulvet laa en lille, syv-otte Aars Pige og legede med et Spil gjennemsigtige Kort af den Slags, som saelges i Smug paa Boulevarden. Det var Moder, Sonner og Datter. Den Lilles oporende Legetoj forklarede, hvad der var hendes Brodres Levevej, og hvorfra, den forholdsvise Velstand i Stuen kom. Der stod endogsaa Rester af Kjod og Vin paa Bordet.

Himlen skal vide, at de har vaeret dyrt betalte.

Til daglig Brug kommer der kun sjelden saadanne Laekrerier ind i Citeen. Man er tilfreds, naar man kan kjoobe sig et "Assortiment", det vil sige en Tallerkenfuld Smaastumper af forskellige Slags Ost, Polser, Log, der oprindelig har vaeret kogte i en eller anden Ragout, samt andre Rester af Spisevarer, der ikke lader sig definere. Marseillanerne har en Ret, de kalder Bouilleabaisse; det er alle de Fisk, der drages op i samme Net, kogte sammen. Assortimentet er paa lignende Maade hele den brogede Fangst, Hokeren i Cite de Tarn bringer med i sin Pose, naar han efter Middagstid vender hjem fra de smaa Restaurationer, hvor han for nogle Sous har kjoebt de Levninger fra Gjaesternes Tallerkener, som Folkene i Kjoekkenet ikke gad spise. Hos ham gaar de af som varmt Brod; Properhed er et Begreb, man ikke kjender her, og Smagen er allenfals mere krydret end den, der endnu sidder i Kjoedet paa de torre Ben, man har samlet op, Guderne veed hvor, men som altid kappes med Klude og gammelt Jernkram om at oversvomme Borde og Gulv i disse Elendighedens Hytter.

Sligt kan man finde i Luxusstaden Paris, en Snes Minutters Vej fra Avenue de l'Operas Millionaerhoteller og fra Rue de la Paix's Diamantbutiker. Et eneste af disse Butikers Vinduer vilde vaere nok til at skaffe samtlige nittenhundrede Sjaele, som boer tilleje hos Skjaenkevaerten i Rue de Meaux, en menneskelig Tilvaerelse for hele Livet. Kejsersdommet bildte sig ind at forstaa, at det var galt som det var, og det gav Pauperismebaeltets Stedborn--Buttes Chaumont. Nogle faa Skridt fra de beskrevne Huler breder sig dets Tusind og en Nats Anlaeg. Det er en af Paris's mest beundrede Sevaerdigheder, en romantisk Fedekoration, undfanget i en Digterdrom og gjort til Virkelighed med kejserslig Rundhaandethed. Soer og Vandfald under praegtige gyngende Broer, Klippevildtnis med slyngende Roser, flojelsblode Plaener, stolte Traeer og blomstrende Busketter, Alt er her, hvad der kan gjore en Park uforlignelig. Alle Fremmede, der besoger Paris, slaar Haenderne sammen i Forbauselse over dette Eden. Men Citeernes Befolkning kommer der rigtignok aldrig. Den, der sulter og fryser, har ingen Sands for Blomster og Fontaener. Det er Andet, disse Ulykkelige traenger til. Elendigheden er en Kraeftskade paa den store By, som aldrig helt kan ryddes ud, det er sikkert nok. Men en omhyggelig Laege, der kjender Ondet tilbunds, kan mildne det og hindre det i at brede sig. For den tredie Republik er det en Livssag, at den laegger sig efter at laere denne Kunst.

[Illustration: "Buttes-Chaumont"]

Samfundets Bundfald.

Omtrent paa Midten af sit Lob gennem Paris deler Seinen sig i to Arme, der omslutter Oen, hvorfra den uhyre Stad engang er straalet ud. I Aarhundreder var denne O Byens Hjerte. Der stod dens Kongers Borg og dens stolteste Gudshus. Men Tiderne har skiftet. Det er andet Blod nu, der strommer gennem Kaempestadens Aarer, end det, hvis Hjertekamre var Kirker og Kongeborge. Seineoen ligger trist og stille nu. Det Paris, som lever og straeber, har Ingenting med den at bestille; kun det, der har lidt Skibbrud i Kampen for Livet, sender en underlig Skjaebne tilbage til den gamle Moder. Paa den ligger Hotel Dieu, de Syges store Hus,

Justitspaladset og La Morgue, Boden, hvor de ukjendte Lig stilles ud, der fiskes op af Floden.

Ingen af de Bygninger er hyggelige Steder, uhyggeligst dog en, der danner Annex til Templet for den menneskelige Retfaerdighed. Den er et Slags Forgaard til det, om man saa vil. Gjennem den maa smaa og store Syndere uden Forskjel, alle de problematiske Existenser, hvis Liv er saa ureglementeret, at det stoder Samfundet paa Albuerne. Og deres Tal er i Verdensstaden uhyre. Tohundrede Personer om Dagen, det vil sige en Armeé paa over halvfjersindstyve-tusind Individuer, Maend, Kvinder og Born, passerer aarlig gjennem "Politipraefektorets Depot".

Saaledes lyder det ejendommelige Navn paa en ejendommelig Ting. Det klinger stygt, men det er betegnende. Bygningen er i Virkeligheden Politiets store Oplagsplads for alt det Bundfald, Seinebyens Menneskehav saetter af mellem Aar og Dag. Der sondres og sorteres det, men derind kommer det Altsammen _pelemele,_ Storsteparten leveres fra Politistationerne. Alt det Vildt, Sergenterne i Lobet af Natten og Dagen fanger, bringes til disse Stationer, hvor en forste Undersogelse gaar for sig. Skyldes Anholdelsen en aabenbar Fejltagelse eller en ubetydelig Forseelse, slippes den Fangne strax igjen. Men synes Sagen at have en noget mere graverende Natur, gjemmes Vedkommende forelobig "au violon", som det hedder, til Depotvognen kommer og tager Laes paa. Fem, sex Gange daglig kjorer den rundt og henter sine Ladninger til den stygge, graasorte Bygning ved Siden af eller rettere under Justitspaladset.

Panier a salade. kalder Argot-sproget en saadan Ladning, og broget er den virkelig som en Grontkurv. Men endnu mere broget er dog selve Depotet. Thi ikke blot den store Faellesvogn bringer Gjaester til det; ved Siden af dens ordinaere Rykind er der den finere Portion, som kommer enkeltvis i Fiakrer eller vel ogsaa af og til i elegante Herskabsvogne, Depotets Honorariores, som man har gjort den AEre at anholde hjemme hos dem selv i Kraft af en personlig Arrestordre. Passagen gjennem Depotet er obligatorisk for Alle, hvem Loven laegger Haand paa. Enkelte bliver der kun Timer, Andre maa vente en hel Uge, for man oppe i Justitspaladset faaer truffet Bestemmelse om deres Skjaebne. To Dage skulde i Grunden vaere Maximum, men det overskrides ofte. Mange bliver sendte bort simpelthen med en Advarsel om ikke at lade sig fange igjen; Pariserpolitiet er saa human som muligt, maaske ikke mindre af den Grund, at dets Faengsler langtfra vilde have Plads, hvis man skulde fare strengt tilvaerks mod det uendelige Hobetal af Vagabonder og den Slags Fyre. Kun de, mod hvem Sagsanlaeggelse er nødvendig, flyttes til Mazas, det store Cellefaengsel overfor Lyonerbanegaarden, hvor man gjemmer de Anklagede, saalaenge Processen staar paa.

Dag og Nat er Depotet aabent, Dag og Nat er der uafbrudt Bevaegelse. Greffierens Pen staar naesten aldrig stille. Det er ham, der forer de indbragte Bundfaldsladninger tilbogs, den forste Forholdsregel, som den Anholdte maa underkaste sig. Han holder ikke af den; hans Navn er tidt det vaerste Vaaben imod ham, det giver Justitsen Mulighed i Haende for at forfolge hans tidligere Synderegister, og det er ofte meget langt. Af den Grund, og af andre med, horer det da ogsaa til Sjeldenhederne, at han strax er aerlig og tilstaar det. Undertiden stoder, man paa en Halsstarrighed uden Ende. I Slutningen af Kejserdømmets Tid blev en Mand

anholdt, fordi han vilde forcere Indgangen til Saint-Cloud. Han paastod at hedde Sidi-Sahel og vaere overordentlig Gesandt fra Nana Sahib til Napoleon III. Da han hverken kunde tale Hinduisk eller Engelsk, indsaa man snart, at det var en Fabel. Faengselslaegen erklærede ham for gal, og han blev sendt til Bicetre. Men Hospitalslaegen mente, at han havde sin fulde Forstand, og sendte ham Retour. I et Aars Tid turede han frem og tilbage mellem Depotet og Galehuset, uden at noget af dem vilde beholde ham. Saa fandt man endelig paa, at han maatte vaere Udaending, og transporterede ham til Graendsen. Men nogle faa Dage efter anholdtes der for Vagabondering en Person, som kaldte sig Reybaud, og som ved naermere Undersogelse viste sig at vaere identisk med Nana Sahibs Gesandt. Det var umuligt at faa ham til at tilstaa sit rette Navn. Forst efter flere Aars Forlob kom man ved et Tilfaelde under Vejrs med hans Hemmelighed. Han havde vaeret i Kompagni med en Vinhandler, der var gaaet fallit, og opfundet Romanen om Nana Sahib, fordi han bildte sig ind, at enhver Falent uden Skaansel blev sendt paa Galejerne. Historien er kun et Exempel mellem utallige paa, hvilke Vanskeligheder det parisiske Opdagelsespoliti paa alle Kanter har at kæmpe med i den store Stads Myretue, hvor der kun undtagelsesvis er Naboer og Gjenboer til at give Besked. Selv for deres Vedkommende, som ikke kommer forste Gang i Depotet, er en Gjenkjendelse besvaerlig. Man havde tidligere Forbryderalbummet som Hjaelpemiddel. Men det taeller allerede over hundrede tusinde Billeder, og i en saadan Myr er det ikke godt at hitte Rede. Ganske snildt er der da fundet paa en ny Forholdsregel. De Anholdte maales ligesom Soldaterne, og deres Hojde forer Greffieren tilbogs sammen med de ovrigte Oplysninger. Albummet har Afdelinger for hver Tomme og Underafdelinger for hver Linie; Eftersogningen er paa den Maade lettet i betydelig Grad.

Maalningen gaar for sig strax ved Ankomsten til Depotet, og samtidig finder der en Visitation Sted. Depotgjaesterne maa hverken have skarpe Redskaber hos sig, ved Hjaelp af hvilke de muligvis kunde begaa Selvmord, eller Penge over et Belob af ti Francs, Forst naar hele dette Indtraedelsesceremoniel er overstaaet, foregaar Sorteringen. Thi der er Sortering; ikke engang i Politipraefecturets Depot respekterer man fuldtud den Lighed, som Franskmaendene holder saa meget af at fore i Munden ved alle Lejligheder, men som hos dem er maaske endnu meget mere Mundsvejr end andetsteds. Den staar hugget ind paa alle deres offentlige Bygninger; det er det Hele, saa mener de, de har Samvittigheden fri.

[Illustration: Maalningen i Depotet]

Selvfølgelig har Depotet forst og fremmest sin Mandfolke- og sin Fruentimmerside, skarpt adskilte, det var ikke godt Andet. Men paa begge Sider er der igjen forskjellige Kategorier. Man har den store ordinaere Faelleshal, Rummene for *les habits noirs* og Cellerne. I de sidste kommer Forbrydernes og Samfundets Aristokrati, dels Morderne, de store Indbrudstyre og lignende farlige Individuer, dels som Begunstigelse den socialt hojstillede Portion af de Anholdte, der vilde vaekke for megen Opsigt selv mellem "de sorte Kjoler". Det er nemlig kun en Eufemisme; mellem dem indregistreres Alle, hvis Kostume ikke bestaar af lutter Pjalter. At lade dem tilbringe en Nat i den ordinaere Depotsal vilde i Virkeligheden vaere en Grusomhed slet og ret. Et mere pestbfaengt Sted kan man ikke taenke sig. Det er et kryptagtigt Rum, baaret af fire Piller, med

Betongulv, smaa, gittertremmede Vinduer, altid halvmørkt, klamt og hyllet i en Atmosfaere, i hvilken kun de Lunger kunne funktionere, der ere vante til Forstadsgyrdernes Huler. Man faar naermest Indtrykket af, at man er i en uhyre Kvaegstald. Langs Vaeggene findes Feltsenge, som slaas op om Dagen sammen med Halmadratterne, der tjener til Natteleje for den store Pluralitet, som maa sove paa Gulvet. Depotet er nemlig altid overfyldt, denne forfaerdelige Samling af Banditter og Lazaroner ligger pressede sammen som Sardiner i en AEske, og det haender ovenikjobet tidt, at Korridorer og andre Lokaler maa tages til Hjaelp. Man kan taenke sig, hvilken Uhumskhed der hersker i denne Menneskemodding. To, tre Gange daglig, medens Fangerne fores ud i Gaardene for at traekke Noget, der kaldes frisk Luft, overskylls Senge, Gulv og Mure med Stromme af Vand. Men det hjaelper kun lidt. Blev det ikke gjort, siger Fangevogteren, vilde Murene efter to Dages Forlob give sig til at spadsere alene.

[Illustration: Faellessalen i Politipraefektorets Depot.]

Det kan vanskeligt vaere anderledes. Hovedparten af Faellessalens Befolkning er nemlig slet og ret Vagabonder, der kun have Tag over Hovedet netop de Naetter, de befinder sig i Depotet. Til daglig Brug sover de under Concordebroens Buer, mellem Teglvaerksovnene ude ved Barrieres d'Amerique, i Champs-Elysees Busketter, naar der er Lovvaerk og varme Naetter, eller i ubeboede Sommervillaers Lysthuse, naar der kommer Sne og Vinterfrost. Politiet kjender ganske vel deres Yndlingssmuthuller, og naar det engang imellem beslutter sig til at foretage Razziaer der, vender det altid tilbage med rigelig Fangst. Men det lader dem som oftest i Fred. Allerede nu er der en Snes tusind Anholdelser aarlig for Vagabondering; sogte man grundigt efter, vilde Tallet blive altfor uhyre. Paris lokker og drager saa staerkt. Fra det ovrige gamle Evropa vandrer man ud; alle de uregelmaessige Existentser, hvis Eventyrtrang ikke kan finde Tumbleplads i Hjemmet, soger hinsides Havet til den store, ubekjendte nye Verden. Kun Frankrig praesterer ingen, eller i hvert Fald forholdsvis yderst faa Emigranter. Franskmaendene har nu engang Raedsel for at expatriere sig. Deres Amerika er Paris; der, foregjogler deres Fantasi dem, er der Plads for Alle, der er der Guld og gronne Skove at tjene, Rigdom, Position, Livsnydelse at hente, saasnaert man blot strækker Haanden ud. Om de mange Tusinder, der gaar ynkeligt tilgrunde i den store Stads Livskamp, tier Rygtet, men om de Enkelte, hvem heldige Chancer bringer i Vejret, baerer det Beretninger ud til alle Kanter. Og disse Beretninger er en farlig Fristerinde; man tager den sjeldne Undtagelse for almindelig Regel, hvad den Ene har naaet, mener man, maa vaere let at naa ogsaa for alle Andre. Kunde man taelle dem, der Aaret rundt kommer til Paris uden Ressourcer, men med usvigelig Tro paa, at de kun behøver at sætte Foden paa den parisiske Stenbro for at gjøre deres Lykke, vilde man faa et rentud forfaerdende Tal. Det er ikke alene fra Provindsen, de kommer; det er fra Udlandet ogsaa. Jeg har liggende for mig en Statistik over de i et enkelt Aar foretagne Arrestationer af Vagabonder; over fire Tusinde er Udlaendinge. Talrigst repraesenteret er naturligvis det naere Belgien og Holland, derefter kommer, ganske karakteristisk hver paa sin Vis, Italien og Preussen, det sidste med over fire hundrede Individder. Danmark er et af de faa Lande, som ikke findes i Fortegnelsen, Sverig og Norge har kun nogle ganske faa Repraesentanter, Island derimod hele elleve. Selv de fjerneste Egne af Verden, Kina, Persien, Japan, Afrika,

Tartariet og Bukariet, har sendt deres Kontingent. Tidt og mange Gange dumper disse Ulykkelige ned i den store By uden engang at kunne tale dens Sprog. Saasnt deres faa Spareskillinger er opbrugte, er der for dem intet Andet at gjore end at lade sig samle ind af Politiet; Medlidenhed og Hjaelpsomhed er Dyder, der kun findes sjeldent i Paris. Men selv om de Indvandrende ikke har denne forste store Betingelse for at lide Skibbrud, selv om de kommer fra Provindsen med fyrig Arbejdslyst og robuste Kraeften, er det derfor ikke altid sagt, at de finder deres Brod i Millionstaden. Livskampen er svaerere der end nogetsteds, Existensudvejene ganske vist mange, men Konkurrenterne til dem endnu mange, mange flere. De stritter imod saalaenge, indtil den vaerste Sygdom af alle: Trang og Sult, endelig faar Bugt baade med Humor og Arbejdslyst og Kraeften. Det er uberegneligt, hvad den i Paris aarligt hverver af Rekruter til den store Vagabondhaer.

Mandfolkene gaar over i den, kvinderne i en anden, der er endnu vaerre og uhyggeligere. Som Pluraliteten af Depotets Befolkning paa Svaerdsiden er Vagabonder, saaledes er den paa Spindesiden losagtige Fruentimmer. Politiets Runder gjor ogsaa af denne Art Sambundsbundfald hver Nat en altfor rigelig Fangst paa Paris's Gader: Kvindeafdelingens Faellessal er i Regelen ikke mindre overfyldt end den mandlige, Selskabet der er maaske tilsyneladende proprere, men i Virkeligheden sunket nok saa dybt. Silken og Flojlet er bedragerisk som Kindernes Sminke. Jeg har i Depotet set Fruentimmerne med aegte Zobelskinds Pelsvaerk og Diamantsmykker til Tusinder; forhorte jeg mig om deres Historie, var den i Regelen saa omtrent den samme. Faedrene samlede Klude, og Brodrene arbejdede paa Galejerne; de diamantoversaaede Damer selv var Stamgjaester i Depotet.

Det er i det Hele taget Massen af den store Haer. Forst og fremmest kommer Vagabonderne stadig igjen. For dem har Depotet intet afskraekkende; saasnt Visiteringsformaliteten er overstaaet, er det Forste, man gjor, at bringe dem et Brod. Den franske Justits har den humane Betragtningmaade, at enhver Lovovertraeder, den fanger ind, kan vaere kommen i Konflikt med den som Folge af Sult. Den kjender sit Paris, den veed, at intet Aar gaar hen, uden at der udenfor dets Gaders straalende Butiker segner Ulykkelige, hvis Dod, hvor utroligt det end klinger, ikke skyldes nogen anden Grund end Hungersnod. Den veed ogsaa, at dens Depot aldrig er saa overfyldt som i Ugerne efter Flyttedagen. De stakkels Familier, der er kastede paa Doren af ubarmhjertige Vaerter, vandrer om og skjuler sig, hvor de kan komme til, saalaenge indtil Bornene begynder at skrige efter Brod. Saa maa Moderens Raedsel for Depotet vige, og hun melder sig selv. Straffens Forhal bliver i dette Tilfaelde til Barmhjertighedens. Depotet giver de Ulykkelige Fode og Husly, indtil Politiet finder Udveje til at anbringe dem andetsteds. Men det er netop denne dets Rolle som Forsorger, som Vagabonderne saa ofte misbruger. Der er dem, der i Grunden har Depotet til regelmaessigt Standkvarter og kun fjerner sig for nogle Dage, naar Eventyrtrangen kommer over dem. Der fortalles om en saadan episk Vagabond, Victor Tuleu, at han har vaeret anholdt ikke mindre end henvend firsindstve Gange, endnu for han naaede Trediveaarsalderen. Det var aldrig for egentlige Forbrydelser, men kun paa Grund af hans nomadiske Tilbojeligheder. Man domte ham, han sad sin Tid, og naar han saa slap fri, begyndte han strax igjen paa sin planlose Strejfen om. Var det stygt Vintervejr, tiltalte Friluftslivet ham ikke

mere, og Politiet lod for lang Tid gaa hen, for det fandt ham paany, gik han selv til Depotet og meldte sig. "Det er mig, Tuleu," sagde han; "jeg har hverken Existensmidler eller fast Bopael, det er bedst, I spaerror mig ind."

Han begyndte, da han var elleve Aar, og han er i saa Henseende ikke nogen Undtagelse. Gjennemsnitlig tre Tusind af de Personer, der i Paris aarlig anholdes for Vagabondering, er Born. Hjemmet i Forstadshulerne er kun altfor tidt daarlig skikket til at holde paa dem, og Livet ligger saa lokkende lyst og let udenfor i den store, glimrende By. Foraelddene gjør vel i Regelen ikke overvaettes Anstrengelse for at holde paa dem; en Mund mindre at forsorge er altid saa Meget vundet. Det haender tilmed ikke sjeldent, at de med Villie kaster de ganske Smaa ud for Vind og Vove, naar de falder dem til Besvaer. Hittebornshospitalerne, som vi kjender dem fra de aeldre franske Dramaer, existerer ikke laenger i Paris, men Depotet har erstattet dem.

[Illustration: Hittebornene og deres Vogter.]

Der er i det en saeregen Sal for Born, som Politiet har fundet paa Gaden, og som endnu ikke er i den Alder, at de kan give Oplysninger om, hvor de horer hjemme. Det er et af de uhyggeligste Lokaler af dem alle. De stakkels Smaa ligger der i Rad med en stor Tavle paa Ryggen, hyorpaa staar deres Nummer og af og til et Fornavn, den eneste Oplysning om deres Existens, som de har kunnet give. De ligger og venter paa, at Foraelddene eller Paarorende skal komme og soge dem. Men i de ni Tilfaelde af ti kommer der Ingen. Man er flyttet og har benyttet Lejligheden til, som af Vanvare, at slippe BARNET et Sted paa Gaden, hvor det selv var ganske fremmed, og hvor hverken Naboer eller Gjenboer kunde give Oplysning om det. Enkelte af de Forladte ligger paa deres smaa Senge og graeder efter Fader og Moder, men Pluraliteten finder sig saare roligt i deres Skjaebne. Det gaar vel de Fleste som den lille Pige, der blev spurgt, om hun havde det godt, hvor hun var. "Ja," svarede hun, "for her faar jeg Noget at spise hver Dag."

Depotet har altsaa ogsaa sine Uskyldige. Men de findes heller ikke undtagen netop i denne Kategori eller i de med den beslaegtede: Oldinge i Barndom, der er blevne samlede op paa en Baenk i Champs Elysees, Fremmede, der vandrer om i Labyrinthbyens Gader uden at kunne tale et Ord Fransk, Gale eller Folk, der har gjort Forsog paa Selvmord og vaegrer sig ved at love, at de ikke vil gjentage det. Det parisiske Politi er meget varsomt med at foretage Arrestationer uden at vaere ganske sikker. Haender det i eet Tilfaelde af Tusinde, at en sageslos Person bliver spaerret inde i Depotet, er det Hojden. Det langt overvejende Flertal er Folk, som man har havt et vaagent Oje med laenge, for man laegger Haand paa dem, eller ogsaa Misdaedere, der gribes paa fersk Gjerning. Fire Femteparten af de Anholdte horer til den sidste Sort. Alleroftest er det gamle Depotgjaester, der gaar gradevis nedad; har de engang havt Foden indenfor Faengslet, horer det til Undtagelserne, at de ikke kommer igjen. Det er en Regel, der kan drages ud ikke alene af Paris's Politihefter; moderne Sociologer er i Faerd med at konstatere den allevegne Verden over. Inden mange Aar vil den muligvis have fort til en total Omformning af det hele Straffevaesen. Fortiden har straffet; det er Fremtidens Opgave at finde

Midlerne til at forbedre. Sagtens vil det blive en af dens vanskeligste; men det maa siges til den franske Republiks Aere, at den ogsaa paa dette Punkt seer Forpligtelsen til at gaa i Spidsen for sin Tid. De forestaaende Lovforslag mod Recidivisterne er i Virkeligheden ikke Andet end et anende Fremsyn over Vejen, der i saa Henseende er at gaa. Paris's store Faellesfaengsler, disse Laere- og Opdragelsesanstalter for Forbrydelsen, er i Faerd med at forsvinde. Man har endnu Saint-Pelagie og det forfaerdeligere Saint-Lazare, Kvindefaengslet, hvor alle de Indespaerrede, ligegyldigt hvilken Kategori de tilhore, blandes mellem hinanden uden Hensyn. Men i Mazas og La petite Roquette, Bornefaengslet, er allerede Cellesystemet indfort. Straffekolonierne er det naeste Skridt paa Vejen.

Men det maa gjores snart; der er *periculum in mora*. Med uhyggelige Tal viser Politiets Statistik, hvorledes Forbrydelsernes Antal er i stadig Stigen i Paris. Den sidste Snes Aar er ikke langtfra at have fordoblet det. En misforstaaet Seen gennem Fingre med Meget hos Republikens Autoriteter er maaske ikke uden Skyld for de lavere Samfundslags Vedkommende, i de hojere er det ganske sikkert Borssvindelens Fristelser, der spiller en vaesentlig Rolle i Forogelsen. Alverden er besat af Mani for at gjore Forretninger. Depotets Lister er der for at vise, hvordan det kun altfor tidt haenger sammen med disse Forretninger. "Der gaar naesten ikke en Dag," sagde Fangevogteren mig, "uden at vi faar fine Herrer herind." Han har Ret; alle Staender er repraesenterede i Samfundsbundfaldets store Pakhus. Man kan tage Listerne fra hvilketsomhelst af de senere Aar. Man finder Bankierer og Advokater, hoje Embedsmaend og Officerer, Kunstnere og Forfattere, man finder Navne, der har hort til de mest ansete i Frankrigs Historie. Politipraefektorets Depot er i videste Forstand Vrangside af Paris, Hjemmet for Alt, hvad Luxusbyen gemmer af Styghed og Misere.

[Illustration.]

[Illustration: Udenfor Cafe de la Paix.]

KAFE- OG GADELIV.

I.

Paris har mellem det Meget, der gjor den til en By *a part*, een Ting, som Alle, selv de, der nodigst vil synge dens Pris, maa indromme er noget Magelost: den har sine Gader. Man maa absolut Vaere skabt som en Kvaeker for ikke at holde af dem. Og endda. Der var to--Kvaekere mener jeg--, der nylig kom over fra Hendes britiske Majestaets alvorlige Land for at praedike Bod og Omvendelse i det moderne Babylon. De havde ikke vaeret fem Minutter paa Boulevarden, for de slog Kors for sig og tog Rejsepas igjen. Det var dem for ugudeligt. Det vil sige, de maerkede, at Fristeren kom op i dem, og var de bleven fem Timer istedetfor fem Minutter, saa vilde det have endt med, at det var dem, der var bleven omvendte.

Der var ogsaa engang en Herre fra Danmark, der, da man spurgte ham, hvad han saa syntes om Pariserboulevarden, resumerede sit Indtryk i et: Aa jo ... saamaend, men de mangler Arkitektur. Det er muligt. Naar man ikke paa laengere Tid har vaeret i Kongens Kjobenhavn, taber Ens Blik let sin kritiske Skarphed i saa Henseende. Men mangler de Arkitektur, saa har de Liv istedetfor, et Liv af en ganske ejendommelig Art. Det lokker ud som Solskin paa en Dag i Maj, og det holder fast som disse forunderlige, stille, lyse Sommernaetter, i hvilke man gaar og driver med gode Venner under Armen og aldrig kan bekvemme sig til at gaa hjem. Man foler Menneskebadet i disse Gader som en Foryngelse. Tryk og Tyngder, som laa paa En, gaar vaek; Livslysten begynder at krible, Humoret kommer op. Man fyldes af Velbefindende, man nyder, man lever; der er noget AEggende i Luften, en Ozon af Fest, som man aander ind, og som sætter Fart i En fra Top til Taa.

Pariserboulevarden er nemlig en Gade af fuldstaendig saeregen Beskaffenhed. Det er ikke blot Faerdselen, Mylret, den brogede, mangfoldige Verdensstadskolorit, der gjor den til, hvad den er. Af den Slags Liv har London ligesaa meget og mere endnu. Men hvilken Forskjel er der ikke alligevel! I London er Gaden simpelthen en Forbindelsesvej mellem to Punkter, et, som man forlader, og et andet, som man skal til. At naa dette sidste i den korteste Tid og med de mindst mulige Forhindringer, bliver i det samme Ojeblik man sætter Foden udenfor Doren den eneste Tanke, man har. At vaere paa Gaden blot for at vaere der, lader sig aldeles ikke gjore. Overalt omkring sig har man travle Mennesker, der farter afsted med lange Skridt og klemmer sig gennem Traengselen for at komme frem. Vognene ruller og ruller, Kuskene pidsker paa, den tusindtungede Stoj glider ligesom sammen i et eneste Raab: afsted, afsted, afsted! Man seer Ingenting, man sandser Ingenting, man foler kun Stimen, der er bagved, man synes, den vilde vaelte over En og lukke sig og begrave En, hvis man standsede, og man tumler da med i det rastlose Jag. Man gaar og gaar og gaar og bliver forst Feberen kvit og kan traekke Vejret igjen, naar man er ved Maalet.

I Paris derimod er det anderledes: Selv hvor Farten og Faerdselen er storst, er der ikke noget Aandelost ved den. Folk har nok travlt hist og her, men man laegger knap engang Maerke til det, de forsvinder mellem Maengden, der ikke har det, mellem dem, der sidder paa Kafeernes Fortougsstole, staar i Gadedore eller i Grupper paa Trottoiret og passiarer, driver langsomt op og ned for at drive. Man har en Fornemmelse, som om man var paa Fornojelsestour, for at hvile sig, for at se og standse, hvor der er Noget at se, lukke Ojnene rigtigt op og fylde sig med Indtryk. Man er gaaet ud for en Timestid og for at besorge Et eller Andet, men uden at man veed af det, er Dagen tilende, og naar man kommer hjem, opdager man, at man har glemt det, man var gaaet ud for. Gaden har underholdt, moret En, saa man ikke har kunnet rive sig los fra den, og saa har den lagt Beslag paa En helt. Man har ikke noget Ojeblik folt sig paa en Landevej, hvor man skulde videre, man har folt sig som i en Salon, hvor man befandt sig fortraeffeligt, og hvor man folgelig blev. Og det er i Virkeligheden ogsaa det, Parisergaden er. Hjemmet kjender Pariserne kun som et Sted, hvor man arbejder; Hvilen, Adspredelsen efter Arbejdet maa hentes udenfor de fire Vaegge, midt i Tummelen og Traengselen,

helst hvor den er allerstørst, der er der flest Incitament, som faaer Blodet til at rulle hurtigere og sætter den letpaavirkelige Fantasi i Bevaegelse. Man søger til Boulevarden; den er den store Faellessalon, hvor hele Byens Befolkning strømmer hen for at tilfredsstille sin enorme Trang til Selskabelighed, hvor man mødes med Lyst til at være sammen, hvor man færdes mellem hinanden med den elskværdige Forekommenhed, den Lethed i Tilnærmelse, der er en ganske naturlig Folge af Bevidstheden om, at man gjensidig er der til hinandens Underholdning. Det parisiske Gadeliv bliver paa den Maade mere end broget og mangfoldigt; det faaer de lyse, fornojelige Toner over sig, den Glands af Glæde, den Hvile midt i Uroen, den Harmoni midt i Farvemylren, som gemmer Behaget, hvormed det fortryller, den Charme, der gjør Pariserboulevarden til noget ganske Andet end en hvilken som helst Gade i hele Verden.

II.

Uhyre betegnende for den er dens Kafeer. De ligger Side om Side, utællelige næsten, ned langs den milelange Pulsaare, der drager sig fra Bastille- til Concordepladsen. I det mindre fornemme og mindre befaerdede Templekvarter, paa Straekningen fra Ghatteau d'Eau til Frihedssojlen, faaer Boulevarden en Smule Luft for dem hist og her; men fra Rue Rougemont nedefter til Madeleinekirken klemmer de sig op ad hinanden, saa der paa sine Steder knap er nogle Alens Plads imellem dem. Deres Antal vilde være latterlig overdrevent, hvis de alene havde Funktion som Bevaertningssteder; ikke Tiendeparten af dem kunde bestaa, selv om Pariserne var det mest forfaldne Folkefaerd i Verden. Nu er de imidlertid tvertimod det allersobreste, der kan tænkes, og samtlige Kafeejere bliver hovedrige Folk alligevel i Lobet af nogle faa Aar. Tingene er, at de har Andet at byde deres Gjaester end de Varer, der skjaenkes ud. Kafeen er en reserveret Plads paa Gaden, et Slags hyggeligt Sofahjørne i den store Faellessalen. Det er som saadan, den maa betragtes, det er paa at være det, dens Existens er baseret. Udstyrelsen er uden Pragt, for en Luxusby som Paris næsten fattig. Smaa, magelige, komfortable Kroge, hvor en sluttet Kreds kunde trække sig tilbage for sig selv, mangler fuldstaendig; hver lille Plads er benyttet, overalt staar der Bord ved Bord med kun akkurat saa meget Mellemlum, at en Person kan klemme sig derigjennem. Paa at sørge for Gjaesternes Underholdning har man heller ikke lagt Vaegt; kun i de afsides Gader har Kafeerne Billarder, og deres Forsyning med Aviser er mere end mangelfuld. Man holder en fem, sex parisiske i et enkelt Exemplar, slet ingen fra Provindserne eller Udlandet. Hvad der serveres, er dyrt; en almindelig "Consumation" betales med en halv Franc, uanseet hvori den bestaar. I alle disse Henseender kan Pariserkafeen, ikke maale sig med, hvad man finder i andre store Byer. Men hvad den har forud, er Offentlighedens brogede Sceneri, Gadelivet rundtomkring den. Den er aaben ud mod Trottoiret, og dens Lokale fortsaetter sig ud paa dette. Kafestolene optager rigeligt dets halve Brede; de betydeligere Kafeer kan have en halvhundredes Borde derude, og det er disse, der er det Vaesentlige, Salene indenfor er naermest kun at betragte som et Slags Appendix. Naar det regner, bliver Markisen hejset ned, saa Gjaesterne kan bilde sig ind, at de sidder i Torrevej, og heller ikke Kulden kan jage dem bort fra deres Trottoireplads undtagen nogle ganske enkelte Dage, naar den gaar over alle Graendser. Hele ti Maanedes af Aaret er Kafeen i Sommerhabit, og selv de to andre er Vinterkostumet ikke seriøst.

Fortougsstolene bliver staaende, og de store Glasruder, der skydes op for den aabne Vaeg, glider selv i December og Januar tidt ned i Kjaelderen igjen, saafremt Temperaturen nogle Dage bliver en lille Smule mild, Pariserne er ikke kuldskaere, naar de blot kan faa Lov til at vaere paa deres kjaere Gade.

Kun i de tidligste Formiddagstimer staar Kafeen halvvejs tom, vegeterer med morgengnavne Opvartere og baedekerstuderende Rejsende. Allerede ved Frokosttid begynder Gjaesterne at strømme til den i Masse. Den er i Regelen Restauration tillige. Pluraliteten af Forretningsfolk er nødvendigt henvist til den; de har for langt til Hjemmet og for travlt om Tiden til at kunne gjøre en Rejse til den anden Ende af Byen for at spise. Frokosten paa Kafeen, koster dem ganske vist mindst tre, fire Francs, og der gaar ogsaa der let en Time eller to med i Lobet Men hverken de eller Pengene er spildte. Man traeffter den Kreds af Mennesker, med hvilken man staar i Forbindelse, man henter Oplysninger, man slutter Handeler, Forretningerne gaar deres Gang, de betydeligste af dem afgjores tidt netop ved Frokostbordet. Hurtig, foretagsom, resolut, som man er, klar over hvad man vil, og vant til at sige det kort, i en Fart og uden Omsvob, foler man ingen Trang til at sidde i Kontorstole og snakke op og ned ad Vaeggene for at faa en Sag i Orden. Et Sporgsmaal, et Svar--_<vola, c'est entendu_. Garconen bringer Pen og Papir, og Kontrakten er sluttet, inden han faaer den naeste Ret serveret. Frokostkafeen er Bors ligesaameget idetmindste, som den er Spisekvarter. Men det forhindrer ikke, at den i den sidste Egenskab er uovertraeffelig. _Le chef de la cuisine_, den imponerende, alvorlige Medborger med det store, hvide Forklaede, Hirschfaengeren og Bagerhuen, er en Mand, der forstaar sin Metier. Han kan undertiden vaere indisponeret ved Dineren; om der ved den sniger sig en Smule Skjodesloshed ind, har endda ikke saa Stort at sige. Publikummet er det kritiklose, der kommer i Ny og Nae, som ikke har nogen selvstaendig Mening, men finder Alting ypperligt, naar blot Stedet har Renomme. Ved Dejeuneren derimod er det nødvendigt at holde Orene stive. Han arbejder da for Gjaester, hvis Tunge forstaar at grade en _sauce releve's_ Pikanteri, og som ojeblinkelig vilde fange den gode Homer, hvis han tog sig et Blund. Han er paa Hojden af sin Kunst, og hans Kunst er stor. Boulevardkafeen vilde vaere uforlignelig, selv om den ikke havde andre fortraeffelige Sider end sin Kjoekkenchef.

[Illustration: Le chef de la cuisine.]

Den har sin Absinthtid, den er endnu mere enestaaende end han. Fra Frokost til Midnat er Trottoirestolene stadig besatte, men i _"l'heure de l'absinthe"_ er der ikke een tom Plads. Man kjender ikke den Time andetsteds; den passer kun for Pariseren, den haenger netop paa det Nojeste sammen med den Rolle, Gaden og Kafeen spiller i hans Liv. Naar han henimod Aften er faerdig med sit Arbejde, laegger han mellem Forretningsbryderierne og de huslige Bekymringer, som muligvis venter paa ham hjemme, et kort Otium, under hvilket Alt, hvad Tilvaerelsen kan have af Generende og Ubehageligt, bliver jaget ubarmhjertigt paa Porten. Han kjober sin Aftenavis i Kiosken, gaar paa sin Kafe, saetter sig ved det lille, runde Bord, hvor han er vant til at sidde, bestiller sin Consumation og lader saa en Timestid eller halvanden hele sin Person, Legeme og Sjael, svomme ud i et stort, roligt Velbefindende, i hvilket der

kun er een Bevidsthed klar, een Fornemmelse raadende: den, at Livet dog i Grunden er en magelos praegtig Ting. Absinthen, det halve Glas Ol, Fingerbollet fuldt af Madeira, eller hvad det nu er, han drikker, det er kun et Skalkeskjul, en Tribut, han erlaegger af sin Plads, som de to Sous, han i Parc Monceau eller Champs-Elysees betaler Madammen for sin Stol. Og Avisen! Der kunde staa i den, at Jorden imorgen skulde dumpe ned paa Solen og blive slugt af dens Flammer, for Absinthtimen var forbi, vilde hans Tanker dog ikke samle Bogstaverne til en Mening. De Ojne, hvormed han seer paa dem, er i Slaegt med Papas Orer i den lille, lune Provindskrog, naar han har trukket Slobrokken paa, og hans Frue har kommet Sukker og Flode i hans Middagskaffe, og hans lille Pige taendt den store Merskumspibe for ham, og han saa laegger sig paa Sofaen og siger: "Saa Born, snak I kun, Fa'er horer efter." Nej, Fa'ers Pibe gaar ud, og Fa'ers Kaffe bliver kold, og Fa'er horer ikke, han holder Absinthhvil paa sin Maner. Pariserens er en anden. Han blunder ikke hen i Hjemmets Hygge, for den kjender han ikke, men i det, der er hans Kjaerlighed og Stolthed. Hans Sjael glider ud i Gadens, i hans store, elskede Bys Liv og bliver ligesom Et med den. Det er Velvaeret for ham, det har paa sin Viis al den lykkelige Ro, al den uendelige Tilfredshed, som et Menneske foler, naar han nogle Ojeblikke lever helt i det, han elsker.

Middagen, kommer. Ekvipagerne, som Kafegjaesten mellem Fem og Syv har siddet og seet baere al Paris's Pragt til og fra Boulogneskoven, begynder at rulle sparsommere, de Ventendes Klynger ved Omnibusstationerne og Fodgjaengertraengselen paa Refugerne bliver tyndere, Vognqueuens Knuder loser sig selv paa de Hjørner, hvor Sidegaderne munder ud i Boulevarden, der er Efternolere af Promenerende endnu, men deres Skridt bliver hurtigere, Damerne er hort op at strømme ud fra Butikerne, deres Toiletters brogede Luxus afloses af de smaa Arbejderskers sorte Merinoskjoler, Avissaelgernes Raaben med de friske Aftenaviser dor hen. Paris har, solende sig i sin egen Glands, saalaenge Absinthtimen varede, budt Trottoirepublikummet den hojeste Udfoldning af sig selv, men Skuespillet er nu tilende, Gadelivet holder Middagspause, og Kafestolene gjør det paa samme Tid. Synderlig lang bliver denne Pause dog aldrig. Naar Absinthen ikke laenger kan bruges som Paaskud for Fortougsotiet, kommer Touren til Mazagran'en og Bock'en; atter om Aftenen er Boulevardkafeen det store Forlystelsessted, hvis Tiltraekningskraft bestandig holder sig lige lokkende. Publikum er et andet end i Eftermiddagstimerne, men det er ikke mindre talrigt. Naar en Pariserfamilie af de jaevnere Samfundsklasser vil tilbringe en rigtig fornojelig Aften, gaar den paa Kafeen, og har man Gjaester, er det naesten uundgaaelig nødvendigt, at man forer dem derhen. I Hjemmet har man hverken Plads til eller er indrettet paa eller finder nogen Morskab ved at vaere sammen. Om Selskabelighed inden fire Vaegge har den langt overvejende Part af Pariserbefolkningen aldeles ikke noget Begreb; Kafebesoget traeder i Stedet for. Skal der vaere exceptionelt Gilde, gaar man paa en af de store Sangerpavilloner i Champs-Elysees, hvor Publikum sidder under aaben Himmel og har dobbelt Skuespil, et omkring sig som paa Boulevarden, og saa som Tilgift det oppe paa Scenen. Til daglig Brug er den Fornøjelse imidlertid for dyr. "_Entree libre_" hedder det vel paa de fristende, illustrerede Kaempeplakater, og det er ogsaa ganske rigtigt, man kommer gratis ind, men den Consumation, man er nodt til at bestille her som paa enhver anden Kafe, koster til Gjengjaeld tre Francs. Det giver

Pariserne nodigt ud for at more sig, de er for forvaente med virkelig at faa den Slags Ting gratis. Paa Boulevardkafeen er Morskaben for dem omtrent den samme, og den er ulige billigere. Den halve Franc, man betaler for sit Ol, giver Ret til at beholde Fortougsstolen, saalaenge man lyster. Kun Odelande fornyer Consumationen. Man bliver siddende ved det tomte Glas og seer og seer. Boulevarden, straalere, det summer og mylrer paa alle Kanter, nye Figurer, vaxlende Billeder drager forbi i ustandselig Raekke, Tiden gaar, uden at man maerker det. Man har ikke Behov for Kafeens Varer. Livet, Tummelen, Luften, maettet med Boulevardens Parfume af Fest, stiger En til Hovedet og gjør En or. Naar man gaar hjem, er det, som om man havde vaeret en Nat i Sus og Dus. Og man har dog kun siddet et Par Timer paa et Fortoug. Det er det, der er Pariserkafeens Hemmelighed.

III.

For en stor Part af Pariserne indskraenker Kafeen sig imidlertid ikke til at vaere Selskabssal alene. Den har ogsaa mere dagligdags Funktioner, den er for dem Kontor tillige, Arbejdsvaerelse, Modtagelsessalon, politisk eller litteraert Klublokale og andet Sligt. Den har i saa Henseende meget gamle Traditioner. Garconen i den lille, historisk berømte Cafe Procope i Rue de l'ancienne comedie paa den venstre Seinebred viser endnu med Stolthed Gjaesterne det Bord, ved hvilket Voltaire i femten Aar "har siddet og skrevet sine Breve til Kongen af Preussen". Rousseaus, d'Alemberts, Crebillons og Mirabeaus Portraetter kiger ned fra Vaeggen og fortaeller, at ogsaa de har havt et andet Hjem i disse gamle, tilrogede Sale; Gambetta, veed Alverden, har fulgt efter dem. Og saaledes har saa at sige hver eneste Kafe sin Biografi vaevet ind med berømte Navne. Bohemeperioden var saerlig deres store Tid. Hvertandet selv af de betydelige Talenter havde bogstavelig ikke noget Hjem udenfor Kafeen. Naar man engang fandt dem dode paa et Tagkammer, i en Kasse med Boger og Manuskripter, der tjente som Seng, fik man at vide, hvor deres Bopael var, men lige til det Ojeblik anede selv deres intimeste Bekjendte det ikke. Den Race Mennesker er ganske vist nu forsvunden, kun nogle enkelte Exemplarer af den gaar i vor nogterne Milliontid om som Spogelser, hvem en driftig Impressario godt en skjonne Dag kunde falde paa at vise frem for Penge i Folies-Bergere. Men deres Betragtning af Kafeen var altfor aegte parisisk, passede altfor godt for specifik franske Nationaltilbojeligheder, til at den kunde forsvinde med dem. Deres Efterfolgere i Kunstens, Litteraturens og Politikens Verden er satte, fornuftige Folk med Orden i deres Liv og Orden i deres Pengekasse. De mangler saa lidt Hus og Hjem, at de tidt har egne Hoteller endogsaa. Ikke destomindre er Kafeen vedbleven at vaere det Sted, hvor de med Forkjaerlighed afgjør alle Forretninger med Omverdenen. De har en regemaessig daglig Tid, da de kommer paa den, som paa et andet Kontor, hjemme er de kun for at arbejde, og der vil de ikke forstyrres. Selv opgiver de stadig "deres Kafe", naar man spoger, hvor de kan traeffes, deres Portner har Ordre til at give Folk Anvisning paa den, de lader endogsaa deres Breve adressere til den. Man kan have kjendt hinanden i aarvis, omgaas daglig, vaere Dus, uden at vide hinandens Husnummer.

Litteraere og artistiske Samlingssteder er Kafeerne tildels allevegne, men i Paris er de tillige politiske. Under bevaegede Perioder er det dem, der

bliver de store Agitationscentrer. Oppositionen fodes der og udgaar derfra. Gambetta og en Maengde andre af de Maend, der nu i forskjellige Stillinger er ved Roret i Frankrig, har begyndt deres Karriere paa Kafeerne; har Kafediskussioner og Kafetaler som Basis for deres Popularitet og deres Position. Under Kejserdømmets sidste Aar var Cafe Mazarin den hele republikanske Stabs Hovedkvarter. Kommuneopstanden er senere undfanget paa den, og mellem brogede Omgivelser af Fremmedpublikum og Boulevard-Demimonde diskuterer endnu de hjemvendte Ny-Caledonister deres Samfundsomvaeltningssplaner paa dette Sted. Bonapartisterne samles paa den fornemme Cafe de la Paix, der indtager Hjornet af Operapladsen og Boulevard des Capucines, i Tortonis alvorlige Sale sidder "Kong" Henriks tro Maend og hvisker hemmelighedsfulde Konspirationer, mens de hvidhaarede Tjenere serverer dem deres _petit verre de Madere_. Til daglig Brug spiller Politiseringen ganske vist ikke en saa fremtraedende Rolle som i Provindsen. Der er de forskjellige Partiers Kafeer ligefremme Krigslejr, der ligger i uafbrudt Kamp. Man indskraenker sig ikke til Demonstrationer, man kommer stundom til Haandgribeligheder endogsaa, og naar det ene Parti vinder en stor Sejr, haender det ikke saa sjeldent, at det uden videre lukker det andets Kafe. Noget saadant kan under normale Forhold ikke passere i Paris; i det mylrende Kjørind af Fremmede og tilfaeldigt Publikum drukner Politikerne. Men de er der liger fuldt og giver Kafeen dens absolut udpraegede Farve. En Mazaringjaest vilde betragte det som en dodelig Fornarmelse, om man bod ham et Glas Ol paa Cafe de la Paix, og en Tortoni-gjaenger vilde ikke uden evige Samvittighedsnag kunne saette sin Fod paa en af de fuldblods republikanske Kafeer.

Et specielt Publikum i en eller anden Retning har de fleste Pariserkafeer. Naar man er kommen nogle Gange paa dem, vil man hurtigt finde en Type, der er karakteristisk for hver enkelt. Den oppustede, skvadronnerende Borsmatador har erobret Cafe Riche og sidder selvbehageligt solende sig i sin egen Glands og breder sig paa de Fortougsstole, der endnu for faa Aar tilbage var de nobleste paa hele Boulevarden. Paa "Neapolitain" har hver anden Gjaest den rode Roset; det er Kafeen for "les officiers superieurs". "Suede" samler Skuespillerne, "Americain" Boulevardjournalisten, "Grand Cafe" de gamle Grundejere og "Helder" de unge Levemaend. Af de Fremmede har hver Nation sin saeregne Kafe, hvor de, som Tydskerne paa Cafe de la Terrasse ved Gymnasetheatret, i Regelen indretter sig saa komplet med hjemlige Vaner og Saeder, at ingen Pariser vover at saette Foden paa deres Enemaerker. Det er kun Nordboerne paa "Regence", der er et saa fremkommeligt Folkefaerd, at de kan enes om Kafe ikke blot med Polakker og Czecker, men endogsaa med Pariserne selv. Foruden for Theatre francais' Personale er Regence tillige Samlingssted for samtlige Seinstadens enragerede Schakspillere og Valpladsen, der er Vidne til alle deres store Turneringer. At de har deres saerlige Kafe, er endda forstaaeligt. Men hvem har det ikke i Paris? Lige fra Akademiets Udodelige, der modes paa "la Rotonde" i Palais-Royalhaven, helt ned til Kludesamlerne, der drikker deres Absinth med Standsfaeller paa "Californie" og lignende Steder, er der ikke nogen Klasse, nogen Kreds, nogen nok saa lille Gruppe af Mennesker, hvem en faelles Interesse forbinder, uden at de maa til Kafeen for at drofte den i Kompagni. Dertil kommer saa Haerskaren af flygtige Turister. De er ifølge Sagens Natur henviste til at leve paa Gaden og Kafeen, og de gjor det selvsagtelig efter saa meget større Maalestok, naar de kan gjore det med et saadant

Behag og et saadant Udbytte som i Paris. Resultatet bliver, at hvert tiende Hus har en Kafe i Stueetagen, og at af Byens to Millioner Beboere ganske sikkert en halvtredsindstyve tusind mindst tjener deres Brod som Skjaenkevaerter eller Garconer.

[Illustration: August (se Pag. 305) serverer for Nordboer paa Cafe de la Regence.]

Kafeens, saerlig Boulevardkafeens Publikum er imidlertid ikke Indtaegtskilde for dem alene. Naturligvis kaster Reklamen sine Garn ud efter det. Det staar jo der i Fortougsdammen som Fisk i Stimer, saa velplaceret som muligt til at lade sig fange. Fotografen forvandler Partiet omkring Cafe Riche til en Fehave i Fuldmaaneskin for at underrette om, at han tager Billeder ved elektrisk Lys. Fornojelsesetablissementerne spaender Gasguirlander med deres Navne ud mellem Traerne foran Kafeerne, driftige Skraeddere praesenterer paa Husmuren ligeoverfor en lang Raekke komiske Laternamagikabilleder for at faeste Opmaerksomheden paa deres Adresse, der staar som Ramme udenom, Hippodromen lader i langsomt Ridt hele Optog af udpyntede Drengene til hest passere forbi. Men selv bortset fra saadanne snilde Forretningsmaend, der søger at slaa deres Existens fast i Kafepublikummets Bevidsthed, fordi de veed, at i Paris er Ens Lykke gjort Dagen efter, at man er kjendt, selv bortset fra dem er der Hundreder, Tusinder, for hvem det hvilende, fordojende Paris, der i ddagstimerne sidder paa Boulevardkafeernes Stole, er Kildes til hele, deres Subsistens.

De er et saare karakteristisk Traek i den store Stads Gadefysiognomi, disse altid tilstedevaerende, altid ivrigt opsamlende Menneske-Spurve, der lever af Krummerne fra de Riges Bord. Hvordan de kan maettes, hvordan de stundom kan blive ganske fede endog, synes en uudgrundelig Gaade; man kan sidde timevis og kun se dem tjene et Par Sous i det Hojeste. Men adskillige af dem har alligevel hjemme meer end eet Strompeskaft fuldt af Guld og Solv, laenge for de opgiver deres halvt saelgende, halvt betlende Zigeunerexistens paa Boulevardkafeerttes Trottoirer.

Alverden, der har vaeret i Paris blot en eneste Dag, kjender Kikkertmanden. Fra Morgen til Aften lister han sig frem og tilbage mellem Kafebordene, intet nyt Ansigt undgaar hans Opmaerksomhed, han er der strax med sin Theaterkikkert, og selv om man forsikrer ham, at man har hele Huset fuldt hjemme, undgaar man ham dog ikke. Hans er noget aldeles Exceptionelt, *une vraie occasion*. "Vous n'en trouverez pas deux," forsikrer han med en Overbevisning i sin Stemme, der har naesten Lidenskabens Klang. Men det forhindrer paa ingen Maade, at han, naar han en enkelt Gang faaer sin Vare afsat, et Minut efter har akkurat Magen tilfals paany. Aar ud, Aar ind er der ikke ringeste Forskjel at se hverken paa ham selv eller paa hans Kikkert, paa det blankpolerede Messingbeslag og den lakerede Rem, i hvilken han transporterer sin Skat, medens hans store Sko slider Furer i det Stykke Asfaltfortoug, over hvilket han i Tidens Lob har bevaaget sig Millioner og Milliarder af Gange, stadig med de samme smaa listende Skridt og de spaendt aarvaagne, halvt lurende Ojne.

I sit Folge har han en Haerskare af andre ambulante Handlende. Det er en

hel vandrende Bazar, der passerer forbi, naar man sidder en halv Time foran en Boulevardkafe. Men altid de samme Salgsgjenstande, altid de samme Ansigter, som man har seet den sidste halve Snes Aar. En ny Handelsartikel og en ny Handlende foran Boulevardkafeerne er en Sjeldenhed ligesaa stor som et nyt Diamantsmykke i Juvelerens Udstillingsvindue, eller en Butik, som man ikke finder igjen paa det samme Sted en Menneskealder igjennem. Intet er saa konservativt som Paris's Gadefysiognomi; maaske hjaelper ogsaa netop det ikke saa lidt til Hjemligheden, man foler i disse Gader.

Fodt med Kafeen og absolut uadskillelig fra den er dens Stumme. De mener som saa, at intet Menneske gjør Ret i at odsle sin Tid bort, selv ikke, naar han sidder paa et Fortoug, og de foreslaar derfor Gjaesterne paa Trottoirestolene Studiet af deres Tegnsprog som en smuk, belaeerende Underholdning i den ledige Time. Saasnaart man har sat sig, indfinder de sig strax og lægger deres lille sammenfoldede Papir paa Ens Bord. Er man nysgjerrig, rorer man blot ved Papiret, betragtes det som en stiltiende Indrømmelse af, at man gaar ind paa den Stummes Forslag og er villig til at afkjøbe ham hans Sprognogle for to Sous; men lader man det hemmelighedsfulde Papir blive liggende ganske roligt uden med nogen Gestus eller noget Ojekast at give Interesse for det tilkjende, falder heller ikke den Stumme paa at inddrive nogen Kontribution. Naar han har endt sin Ronde og forsynet alle Bordene med Papirer, samler han sine Smaasummer ind, og han veed altid ganske noje, hvem der har vaeret nysgjerrige; kun de maa bode. Da Boulevardkafeerne imidlertid stadig er fulde af Fremmede og andre debuterende Gjaester, gjør den Stumme som oftest ingenlunde daarlige Forretninger.

Stadig tilbagevendende Handlende er ligeledes Manden, der tilbyder smaa hvide Terryhvalpe og gronne Selskabsfugle, Konditordrengene med deres hvide Forklaeder og deres glaserede AEbler stukne paa Pinde, Stokkehandleren, Gibsfigursaelgerne, Blomsterpigerne med deres dejlige, langstilkede Roser og meget hyppigt med et ganske spaedt Barn paa Armen, den geniale Kunstner ikke at forglemme med det lange graa Haar, Matrosbaretten og Gymnastikskoene samt med et stort Oliemaleri under hver Arm, hvilke Kunstvaerker han paa Grund af ojeblibkelig Forlegenhed onsker afhaendede til en Kjender, hos hvem hans Arbejder kan komme til at gjøre sig tilborligt gjældende. Uendeligt talrige er den lille Pariserindustri Repraesentanter. Hvert halve Minut maa man gjøre Kaempeanstrengelser for at slippe for at kjøbe imiterede Uhrkjeder, AERMeknapper, Sprældemaend, Smaadjaevle med Bly i Halen eller Spaanslanger, der slaar Volter ud af deres Traehylster. Det er Altsammen faenomenalt billigt, men naturligvis er Kvaliteten saa ogsaa derefter. Paris er en underlig By: for hvert Skridt Verdens vildeste Raffinementsluxus ved Siden af det allerforfaerdeligste Markedskram, Millionaeroverdaadigheden og Elendigheden Haand i Haand, Karusselbanen, hvor Ejeren selv er baade Hest og Udraaber og Bajads og Ringstativ, ude i Champs-Elysees klods op ad Ledoyens Restauration, Kagekonens tag- og vindulose Bod ved Siden af Juvelerens Udstillingsvinduer med Smykker til en halv Million. Et godt Skilt for, hvordan Livet i Virkeligheden saa grumme tidt former sig i den store By: intet Svaalg mellem Samfundsklasserne, ingen Afgrund mellem Rigdommen og Fattigdommen. Den pjaltede, barhovedede Dreng, der idag byder sine Svovlstikker til Salg paa Boulevardkafeen, kan om nogle Aar hore til

Verdens Matadorer, der behoves dertil i en By som Paris kun Talent og Energi, og den unge Spradebasse med sine arvede Millioner, der nu skjodeslost slynger sin Havannacigar ind under Kafebordene, efterat have taget et Par Drag af den, kan muligvis ligeledes om nogle Aar, om nogle Maaneder maaske--der behoves i Paris kun nogle Fruentimmer dertil, nogle Naetter i Spilleklubben, paa Hhelders Restauration o.s.v.--kjendes igjen i Lazzaronen med den fidede Voxdugspose og den lange Stok, i hvis Ende er befaestet en spids Jernkrog, Cigarstumpesamleren, ligeledes en af Boulevardkafeens ejendommeligste Menneske-Spurve.

Han kommer med de tidligste Morgengjaester og forsvinder forst igjen, naar mellem Et og To om Natten den sidste Efternoler forlader Kafeens Trottoire. Ikke den mindste Stump Cigaret kan blive kastet, uden at han strax slaar ned, rager den ud med sin Hage og putter den i Posen. Han har Spurvens skarpe Oje og Spurvens Dristighed, og han bliver taalt, naesten fredet om paa Boulevardkafeen, som Spurven bliver det i Tuileriehaven. Uden Frygt arbejder han sig ind selv i den taetteste Traengsel for at hente sine Smuler under Bordene, der staar laengst inde, og Folk rykker tilside og gjor Plads; det er nu engang hans Livsstilling at samle Tobaksstumper, og i Paris respekterer man alle Livsstillinger.

Saaledes er det da en hel Mylr af Mennesker, der om Aftenen vender hjem fra Boulevardkafeen med fyldte Lommer. En saadan Kafes Publikum paa en enkelt Dag er jo i Virkeligheden ogsaa større end mange Smaabyers samlede Indbyggerantal. Den store By har sin Existenskamp, mere vild, mere fortvivlet, jo større den er, men den har ogsaa en uendelig Maengde af Muligheder for at friste Livet, der aldrig lader Nogen i Stikken, som for Alvor vil leve. Det er dens Velsignelse. Skal man arbejde sig op fra Ingenting, saa er Kafefortouget der. Meer end een Millionaer er begyndt med at saelge Smaakram paa det. Thi er det den store Samlingsplads, hvor hele Paris holder Hvile, saa er det Markedspladsen tillige, hvor Byens Liv hober sig sammen med alt, hvad det har af Ejendommeligt og Typisk, Paris i Essens, Paris i den mest brogede, mest straalende, mest forunderligt faengslende Udfoldning af sig selv.

[Illustration: Cigarstumpesamleren.]

[Illustration: Den provencalske Digter Mistral.]

BILLEDER FRA SYDFRANKRIG.

Mellem moderne Troubadourer.

Det gaar med Folkefysiognomier sete paa Afstand, som med Bjerget, man naermer sig. Det forste Indtryk, Ojet faaer, er en stor, jaevn Flade, hvor det Hele glider sammen i graesgron Ensformighed. Men efterhaanden, som man kommer naermere, brydes det Ensformige. Der springer Punkter frem, der aabner sig Klofter, det Graesgronne oploser sig i Hundreder af fine Farvenuancer. Saaledes ogsaa med Folket, man personligt laerer at kjende.

Istedetfor den ubevaegelige, stive Maske, dannet af de historiske Faenomener, seer man et levende Ansigt, paa hvilket hver sjaeelig Bevaegelse spejler sig med forskjelligt Udtryk.

Intetsteds slaar dette Billede maaske bedre til end netop for Frankrigs Vedkommende. Folkekarakterens Udslag er saa store og saa bestemte, at man synes, den Maske, de former, maa passe absolut. Men det er kun et Afstandsindtryk. Det er Majoritetens Masse, man seer; paa naert Hold tager Sagerne sig anderledes ud. Det er saaledes slaaet fast som en ubestridelig Kjendsgjerning, at Sydfrankrig er Radikalismens Vugge. Man taenker sig det kun befolket af rode Revolutionsmagere, en anarkistisk Krudttonde, der blot behøver at komme i Naerheden af en Gnist, for at den skal explodere. Og denne almindelige Forestilling synes i Virkeligheden ogsaa at have iøjnespringende baade folkepsykologiske og historiske Faenomener at støtte sig til. Sydfranskmanden er en udpraegnet Romaner, siger man, letbevaegelig, letflammende, en Natur, af hvis sjaeelige Evner Fantasien er langt mere udviklet end det rolige Raesonnement. Han bliver derved i de ydre Former--om end paa sin elskvaerdige Maade--et Stykke af en "Poseur" og Komediant, og han gaar omkring med en permanent, ubetvingelig Trang til at arrangere det trivielle Hverdagsliv dramatisk og i stor Stil. Den politiske Revolution tilfredsstiller denne Trang; Folkedemonstrationer, Barrikadekampe, Hotel-de-Ville-Erobringere og alt Sligt er hans rette Element. Saaledes lyder Deduktionen, og Historien paatager sig stadig at levere Beviser for dens Paalidelighed. Lige fra 1789 har der ikke vaeret nogen Revolte i Frankrig, uden at Marseille, Lyon, Bordeaux, kort sagt alle de store sydfranske Byer ojeblinkelig marcherede umiddelbart efter Allarmtrommen. De arrangerer socialistiske Arbejderkongresser, de vaelger Kommunarder til deres Repraesentanter i Kammeret, de stikker den rode Fane ud hvert Ojeblik, naar de kan komme til. Og de gjoer Alt dette med en Eclat, en Hojrosthed, en Massevirkning, saa man, naar man kun seer disse Manifestationer paa Afstand, umulig kan tro Andet, end at de skyldes en hel, kompakt Befolkning. Den, der imidlertid rejser til Frankrigs sydlige Provinser med en Folelse af at naerme sig det kogende Krater, hvorfra Revolutionernes Lava altid har vaeltet op hedest og vildest, vil, naar han kommer derned, blive Gjenstand for adskillige Overraskelser. Naturligvis vil han traeffe baade Typer og Stromninger, som passer ind i de konventionelle Forestillinger--Historiens Dom hviler aldrig paa rene Fantasier. Men han vil ved Siden af det rode Spogelse, som han venter at finde tilbudt af Alle, mode en Konservatisme af Kjod og Blod, fuldt rustet, med skrappe Ord og med aabent Visir, en Konservatisme, hvilende ikke paa Flegma, men paa Lidenskab.

Denne Konservatisme har sin egen Historie. Der var en Tid, da Sydfrankrig i en vis Forstand stod i Begreb med at blive Evropas Centrum. Det gamle Galliens hojtudviklede Kultur var, som hele den antikke Verden, bleven knust af de fremtraengende Barbarer. Men fra de begravne Ruiners Grus syntes der at stige en ny Fugl Fonix i Vejret. Det rige Land mellem Loire og Middelhavet var atter rent materielt kommet til Kraeften, dets frie Handelsstaeder blomstrede, dets glimrende Hoffer gav Tonen an, som Paris gjoer det nu, og fra dets stolte Ridderborge drog Troubadourene ud paa Vandringer, overalt syngende deres dejlige Hjem og dets skjonne Kvinders Pris i dette Hjem blode, melodiske, forunderlig berusende Sprog. I en

hel Periode af Middelalderen er det Troubadourpoesien, hvorom Alting samler sig; den opfanger som et Braendpunkt alle Udstraalingerne af dens Liv i sig, og idet den dominerer hele Tidsalderen, omgiver den samtidig det sydfranske Sprog med en Glans, der naesten ikke er mindre end tidligere det romerskes. Det lyder i alle Kroge af Verden, hvor Tidens Kultur er naaet hen, og hvor dens store Guddomme, Ridderdyderne og Kvindetilbedelsen, sidder i Hojsaedet, Konger og Fyrster fra de fjerneste Lande digter i dette Sprog, det er paa Nippet til at antage en ligefrem universel Karakter.

Men saa kommer Albigenserkrigene. Nordfrankrig kaster sig over Syden, som tidligere Barbarerne fra Osten har kastet sig over Gallien, Handel og Velstand gaar tilgrunde, de stolte Ridderborge laegges i Grus, Troubadourerne bliver fattige og hjemlose, deres Sang forstummer, og med den ophorer ogsaa Propagandaen over Verden for det skjonne sydfranske Sprog. Selv fra dets Hjemstavn soger de nye Herrer at jage det bort: de paatvinger Retsvaesenet, Kirken, hele det offentlige Liv deres eget, og efterhaanden synker da Troubadourernes hojtudviklede, naesten verdensbeherskende Sprog ned til at blive en simpel Provindsdialekt, der ikke laengere har nogen Literatur, og som kun tales af Bonder og Almue.

Lige til vort Aarhundrede, flere Aartier ind i det endogsaa, har Forholdet vaeret saaledes. Det sydfranske Tungemaal, "det romanske Sprog", under hvilket Navn dets moderne Linguister samler de fra hinanden kun lidet forskellige Dialekter, der tales i Provence, Languedoc samt de tilstodende Provinser af Spanien og Italien, har ikke haft nogen eneste Forfatter, det har ikke lydt fra nogen Praedikestol, det er ikke blevet hort i nogen offentlig Forsamling. Men ikke desto mindre er det blevet ved at leve. Endnu den Dag idag tales det i Frankrig af over otte Millioner Mennesker, og naar man tager Dialekterne fra Katalonien og Ligurien med, vil dette Tal endogsaa kunne bringes op til tolv Millioner. I alle de sydlige Departementer, saerlig i de gamle Provinser Provence og Languedoc, er det ikke blot Folkesprog i saa udelukkende Udstraekning, at mangfoldige Landboere maa gaa i Kirke uden at kunne forstaa et Ord af Praestens franske Tale, det benyttes endogsaa med Forkjaerlighed af Byernes dannede Befolkning, det savner kun det officielle Stempel for i en Haandevending at vaere absolut eneherkende. Men dette officielle Stempel naegter man det; det maa kun faa Lov til vedblivende at fore sin tavse, beskedne Tilvaerelse som Bondedialekt.

Der er i dette Forhold noget Forvraengt, noget Unaturligt, som umulig kunde vedblive at bestaa upaataalt i en Tid, der netop paa ethvert Omraade fordrer Ret til Livet for Alle og Alt, som har Kraft til at leve. Den sejge Kjaerlighed til Modersmaalet, der gjennem de lange Aarhundreder har fredet om det romanske Sprog, saa at det er gaaet ud af Vegeteringsperioden uden at have mistet det Mindste, hverken af sin Skjonhed eller af sin Livskraft, den har endelig i vore Dage givet sig Udslag i en kraftig Protest mod dette Sprogs Foredrelse og en energisk Bestraebelse for at haeve det op igjen, om ikke til dets tidligere Glans, saa i hvert Fald dog til en jaevnbyrdig Plads ved Siden af andre moderne Kultursprog.

Sjaelen i denne Bevaegelse er Troubadourernes Arvtagere i vor Tid, de

saakaldte "Felibrer", et selvopfundet, saavidt jeg veed, fra den forste By, hvor Digterkredsen samledes, taget Navn, der efterhaanden er gaaet over til at vaere ensbetydende med Begrebet Poet. I Troubadourernes skjonne Land er Troubadourernes Toner ganske vist stadig blevne horte. Den provencalske Folkepoesis Kilder har aldrig rent ophort at flyde, selv i den tørreste Paryktid. Men først i vore Dage er der blevet gjort Forsog paa at iklæde denne Folkepoesi en Kunstlitteraturs Dragt og derigjennem atter skaffe Folkesproget Anseelse og Rang. Istedetfor at gaa til Paris for at vinde Verdensry og Millioner er Provences og Languedocs Digtere blevne hjemme i deres Landsbyer, har sagt, hvad de havde at sige, paa deres eget Sprog, har sunget som Troubadourerne om deres dejlige Hjem og dets skjonne Kvinder, har givet Afkald paa Villaer og Slotte og paa Akademiets Laenestole og har fundet sig i beskedent at tjene deres Brod som Boghandlere, Bagere, Landmaend o.s.v., samtidig med at de digtede for Poesiens egen Skyld. Jasmin, en af de betydeligste Lyrikere, Frankrig har haft, levede og dode som Frisor i Agen; Reboal drev Bagerhaandvaerket i Nimes samtidig med at han skrev de uforlignelige Sange, der med Rette har skaffet ham Tilnavnet Provences Beranger. De er ganske vist derved personlig blevne mindre berømte, end de upaatvivlelig vilde vaere blevne, hvis de som deres Landsmaend Daudet og Zola havde valgt at skrive paa Fransk og i Poesiens Modeformer, men de har opnaaet at vække en Opmaerksomhed for deres Sprog, der stiger Dag for Dag, og de har derved tilfredsstillet deres Hjertes dybeste og varmeste Trang. Tyskland har allerede to Tidsskrifter, som udelukkende beskjaeftiger sig med romansk Sprog og Poesi; der holdes Forelaesninger herover ved tyske Universiteter, og den nye provencalske Poesis Hovedvaerker findes i gode, af virkelige Digtere besorgede tyske, italienske og engelske Oversaettelser. I selve Frankrig har man ganske vist--maaske dels af Skinsyge, dels fordi Pariserbladene gjorde de provencalske Digtere forhadte gennem Beskyldninger for separatistiske Tendenser--laenge strittet imod og ikke rigtig villet yde den nye romanske Poesi sin Anerkjendelse. Men Akademiet har dog ikke kunnet undgaa at priskrone flere af dens mest fremragende Arbejder, og efterat Kritikere som Pontmartin og Merimee rent ud havde erklæret, at Provencaleren Mistral ubetinget horte til vor Tids største Digtere, og at der maaske ikke siden Odysseen var skrevet et saa skjønt og klassisk Vaerk som hans episke Digtning "Mireio" [*], er i ethvert Tilfaelde denne Digter tagen til Indtaegt af den franske Nationalstolthed, og den eneste Gang, han fra sin Landsby Maillane tog til Paris, var han Gjenstand for ligefrem stormende Ovationer, ligesom da ogsaa alle Frankrigs literaere Notabiliteter stadig rejser ned til denne landlige Krog mellem Vaucluses Bjerge for at besøge ham og i Stilhed bringe ham en Hyldest, som han tager imod paa den elskvaerdigste og beskedneste Maade af Verden.

[Footnote *: Hans Hovedarbejde er "Mireio", Navnet paa den unge provencalske Pige, der er Digtets Hovedperson. Ogsaa hans anden store episke Digtning "Calendou", hvor Handlingen ligeledes spiller i Provence, indtager imidlertid en ikke mindre høj Rang mellem moderne Digtervaerker. Af begge Arbejder findes forskellige Oversaettelser paa Fransk.]

Ikke faa af de andre provencalske Digtere, saerlig Roumanille[1], og Aubanel[2], der begge lever som Boghandlere i Avignon, Felix Gras[3], der er Fredsdommer, og Anselm Mathieu[4], der ejer et Hotel sammesteds, samt

William Bonaparte Wyse [5], der, skjønt født Engländer, ikke har kunnet fornaegte Kjaerligheden til sin Moders, Lutetia Bonapartes, Land og Sprog er paa gode Veje til ligeledes at opnaa rig Anerkjendelse ogsaa udenfor den sydfranske Befolkning, for hvem de naermost skriver. Inden ret mange Aar vil maaske "Felibrene" vaere de Digtere, som fortrinsvis laeses. Deres Sange er midt i Nutidens Blaserthed et rigt strømmende Kildevaeld af frisk og umiddelbar Poesi.

Notes:

[1] "Les Oubreto" og andre Arbejder i Vers og Prosa.] [2] "La Miougrano entre-duberto" og andre lyriske samt episke Digte.] [3] "Li Carbounie" samt flere større episke Digtninger.] [4] "La Farandoulo", lyriske Digte.] [5] "Li parpaïoun bleu", lyriske Digte.]

De har forelobig sluttet sig sammen i Foreninger, der ganske vist giver sig ud for at have en overvejende selskabelig Karakter, men som ved Siden deraf propaganderer stærkt for det, der paa alle Punkter er og bliver disse Felibrers Livssag: det romanske Sprog. Provence har sit felibristiske Selskab, Languedoc sit, begge med talrige Medlemmer og taellende mellem dem adskillige sydfranske Rigmaend og Notabiliteter, hvis Indflydelse maa bode paa de tarvelige Vers, de skriver. Jaevnlig samler disse Foreninger, der synes gjennemtraengte af en endnu staerkere prononceret broderlig Sammenholdsaaend end nogetsomhelst Frimurerselskab, sig til et Slags Sangerfester i Troubadourstil, til hvilke hvert Medlem maa medbringe sit Bidrag af Poesi, og som ikke sjeldent har Prisbelønninger, uddelte af den skjønneste Kvindes Haand. Man drikker "Felibrernes Vin", den aedleste af alle, paaastaar Digterne selv, og af hvilken et eneste lille Glas skal vaere nok til at fremkalde Begejstring; man lovpriser i Vers og Tale det skjøne Land, hvor man bor, og dets elskede Sprog, man roser hinandens Produkter og beruses af Vinen og Poesien og Lovtalerne. Men samtidig sætter disse Sammenkomster dog ogsaa en virkelig Frugt. De har allerede givet Initiativet til Oprettelsen af et Theater, som for kort Tid siden er blevet indviet i Montpellier, og paa hvilket der kun skal spilles Komedie i det romanske Sprog; de har skabt et Tidsskrift for at varetage dette Sprogs Interesser og undfanget Ideen til et stort Blad i Stil med Paris-Murcie paa Romansk for at komme den romansktalende Broderstamme paa Balkanhalvoen til Hjaelp, og de har, hvad der maaske er det vigtigste af Alt, affodt omfattende filologiske Studier med det Formaal at give Folkesproget faste videnskabelige Former og sammensmelte de forskjellige Dialekter til eet Skriftsprog med bestemte, almengyldige Regler. Mistral har endogsaa paabegyndt Udgivelsen af et kolossalt lexikografisk Arbejde, der skal blive et romansk Sidestykke til Littres Vaerk.

Efterhaanden som nu denne oprindelig rent sproglige Bevaegelse er voxet i Vejret, efterhaanden som den har vundet staerkere og staerkere Tilslutning hos de dannede Klasser og Sympathi hos det menige Folk, har den tillige optaget andre Elementer i sig og er lidt efter lidt bleven Grundlaget for en gjennemgaaende Konservatisme paa alle Punkter. Kjaerligheden til det gamle Sprog puster yderligere til den nationale Selvfolelse, der iovrigt for Sydfrankrigs Vedkommende altid har vaeret stærkt udpraegnet og ofte nok historisk har givet sig Udslag i ligefrem fjendtlig Position mod Norden.

Den bringer den naturlige Vedhaengen ved Alt, hvad der er ejendommeligt for Hjemlandet, til Bevidsthed, og den omgiver de gamle Skikke, der har holdt sig paa Grund af Landets Fjernhed fra Hovedstaden, med et Skjaer af noget Helligt, som der ikke maa roes ved, fordi det er et af Momenterne til at vise, at man er et saerligt Folk, der har Ret til at have sit saerlige Sprog; den holder fast paa Nationaldragten, og det i den Grad, at selv Kvinder fra Byerne, gifte med Maend i fremtraedende Stillinger, stadig bevarer denne Dragt og ikke engang laegger den af, naar deres Mands Embedsstilling medfører en Flytning til andre Egne af Landet; den naerer i sin Beundring for den Tid, da det nationale Sprog var haedret og maegtigt, en dyb Kjaerlighed til Alt, hvad der er gammelt og minder om den svundne Tid.

Bevaegelsen har imidlertid ogsaa andre Folger. Idet Felibrene stiller sig som Bannerforere for deres Sprogs Ret, finder de den Literatur, der bliver deres naturlige Fjende, fordi det er dens Sprog, som holder deres eget nede, gjennemsyret af Tidens materialistiske og atheistiske Tendenser. Kampen er for dem baade saa haard og saa alvorlig, at den ganske naturlig paa alle Punkter forer dem over i den Lejr, der gjør skarpest Front mod deres Modstandere. Samtidig udvikler deres stille, afsides Tilvaerelse paa Landet, deres Hjemstavns lyse, glade, romantiske Natur, den Poesi, hvis Traditioner de tog i Arv, netop en anti-materialistisk og anti-atheistisk Livsanskuelse, der gaar som en rod Traad gennem hele deres Digtning. Denne Livsanskuelse traenger fra den populaere Poesi, der i ethvert Tilfaelde er de lavere Klassers eneste aandelige Fode, ind i hele Befolkningen, optages i dens Bevidsthed, befaester den hos enhver Landbefolkning liggende Tilbojelighed til Konservatisme og Religiositet og udbreder saaledes mere og mere sin stille, men sejge og udholdende Propaganda.

Det er Forklaringen paa den Konservatisme, som den Fremmede med Forbavselse moder nede i de røde Anarkisters Land. At en saa omfattende Bevaegelse ikke tillige skulde gjenfindes paa det rent politiske Omraade, vilde vaere hojst paafaldende. I Virkeligheden aabenbarer den sig da ogsaa paa det ikke mindre iøjnefaldende end paa alle andre. Det er til Syvende og sidst Statsmagten, der holder det Sprog nede, som disse Mennesker elsker og kaemper for, det er den, der staar som Repraesentant for alle de Ideer, der er dem forhadte, og daglig bliver det mere og mere, fordi de aegges og tirres af den sejrriige Regerings Tilhaengere og Embedsmaend, og det ligger da i selve Tingenes Natur, at de gjør Front mod denne Statsmagt og efterhaanden overfører paa den al den intensive Forbitrelse, der følger med Kampen for en virkelig Livssag.

Trods al den Konservatisme, de saa ostentativt bærer til Skue, er de imidlertid Sydlaendinge, deres Natur tillader dem ikke at slaa sig tiltaals med akkorderende Mellemløbere, de maa helt ud i det Extreme, og de kommer da til at tilhøre det politiske System, der er den bestaaende Regerings absolut modsatte Pol. Naar undtages Nizza og Cannes med deres naermeste omkringliggende Opland, to Byer, som i Grunden kun er et Slags Forstaeder for Paris's elegante Verden, vil man i hele Syden naesten ikke finde en eneste Bonapartist. Derimod forbavses man ved det overordentlig store Antal Legitimister, som man traeffter paa, og det tilmed Legitimister af det reneste Vand, haardnakkede Forsvarere af den hvide Fane med alt

dens Tilbehor. Hver By har sin legitimistiske Klub og sin legitimistiske Cafe ved Siden af den radikale, ved hvert Skridt, man gaar, seer man Damer med lillieoversaaede Dragter, ja selv paa de Torklaeder, Bonderkonerne bærer over Hovedet, finder man den kongelige Blomst indvævet. Hvert lille Distrikt har sit legitimistiske Blad af saa udpraegtet Farve og med saa hvasse Artikler, at de naesten bliver barnlig naive, og hvert andet, tredje Menneske, man taler med, betragter Troskab mod Kongen og Kirken som en uundgaaelig Betingelse for at vaere et normalt og retskaffent Menneske. Sydfrankrig kan endogsaa opvise det Saersyn, at der er Smaabyer, hvis Kommunalraad er legitimistisk. Det maa man soge om selv i Vendee og Bretagne. I disse Egne vinder Republiken Terraen saa at sige Dag for Dag, og der kan naeppe vaere Tvivl om, at "Kongen" nu tæller sine talrigste og troeste Tilhaengere i Syden. Republikanerne er ganske vist ogsaa der i Majoriteten; de holder ved alle Midler Bevaegelsen nede, de forbyder Legitimisternes Processioner, de lukker deres Kafeer og forer samtidig selv det store Ord saa hojroestet, at man paa Afstand kun lægger Maerke til dem. Men netop det er det, der gjør Modstanden indaedt og udholdende.

Der kan maaske, naar man vil se Roden til hele denne Sagernes Tilstand i Kampen for det nationale Sprog, gøres den Indvending, at der endogsaa mellem Forkaemperne for denne Sag, mellem Felibrerne, findes udpraegede Radikale ved Siden af Legitimisterne. Et af de mest fremtraedende Medlemmer af Languedocs "Mantenencia" (Felibrerselskab), Xavier de Ricard, har saaledes, samtidig med, at han bortkastede sin Marquistitel og anvendte sin Formue i velgjorende Ojemed, stillet sig temmelig utilsloret paa Kommunens Side. Spørger man imidlertid de legitimistiske Felibrer om, hvorledes de kan gaa sammen med ham og lignende Rode, faar man det Svar, at begge Partier dog i sidste Instans kæmper imod den bestaaende Regering, og at Kampen for Sproget i ethvert Tilfaelde er Hovedsagen. Forstaaelsen har dog maaske ogsaa et andet Motiv, om end dette for en Del endnu kun er ubevidst tilstede. De Rode vil omdanne Frankrig til et Forbund af Smaarepublikker, og Felibrernes Bevaegelse gaar, saaledes som flere af deres Hovedledere utvetydig har tilstaaet, ud paa en Losrivelse fra Paris, naar Sproget ikke paa anden Maade kan komme til sin Ret, i Forbindelse med en foderativ Tilslutning til Spaniens nordlige Provinser under en Bourbon. Der er her en Fare, som den franske Regering aabenbart ikke har rigtigt Syn paa. Det vilde vaere saare let at underminere hele denne antirepublikanske Stromning, naar man blot vilde gjøre lidt Indrommelser paa det Punkt, der i hvert Fald for dens Forere er det ubetinget afgjorende. Nu er det i Gjenoprejsningen af det traditionelle Kongehof, disse moderne Troubadourer seer Frelse og ny Blomstring for deres kjaere Sprog. De slutter sig ikke til Chambordpraetendenten og hans Lillier af nogensomhelst anden Grund. Vilde Republiken give dem, hvad man venter af "Kongen", ganske simpelt fordi han er Republikens Modpol, vilde Regeringen vise en Smule Imodekommen mod den romanske Sprogbevaegelse, lidt Interesse for Bevarelsen af den i ethvert Tilfaelde skjonne og hojt udviklede provencalske Dialekt, vilde den hurtigt forvandle sine Fjender dernede i Syden til Venner. Det moderne franske Sprog behøver ikke at vaere bange; det er ganske sikkert staerkt nok til at kunne taale Konkurrencen.

En sydfransk Pilgrimsfart.

Det var ganske tidligt om Morgenen, men allerede varmt, og man folte, at Solen, der lige var staaet op, ret snart vilde braende med aegte sydlandsk Kraft. Der var ikke en Sky paa Himlen, ikke et Trae bevaegede sine Blade; det var en af de i Rhonedalen saa sjeldne Dage, paa hvilke man ikke maerker mindste Spor af Nordenvinden eller af de hede, feberbfaengte Pust, der kommer fra Sahara.

I det straalende Solskin gled en lille Dampbaad ned ad Floden, helt overfyldt med Mennesker. Hver eneste Krog paa Skibet var optagen; de, som ikke havde kunnet faa Plads paa Baenke, Kahytsluger, Tovruller og Kasser, havde lejret sig i lange Raekker paa Daekket, der var saa taet besat, at man ikke kunde se den mindste Plet af det.

Det var et ejendommeligt Rejseselskab og en ejendommelig Rejse. Af Mandfolk var der kun faa ombord: et Par Turister, en halv Snes Gejstlige i deres sorte Talarer, nogle Kroblinge, en del Folk, som faabod Appelsiner, Brystsukker og Brod, og foruden dem knap nok en tyve, tredive Personer. Kvinderne derimod taltes i hundredevis, ligefra Matronen, hvis rystende Haender knap kunde holde Rosenkrandsen, til ganske smaa Pigeborn. Smukke var baade Gamle og Unge naesten uden Undtagelse. Rhonemundingernes Departement, isaer Arles og Omegn, har ikke uden Grund Ord for at huse Frankrigs skjonnest Kvinder, Graekere Romere, Saracener og Gallere, der efterhaanden har hersket over disse dejlige Lande,--alle synes de formelig at have kappedes om at give Provences Kvinder de ejendommelige Skjonhedstraek i Arv, som udmaerker deres Race. For Malere og Billedhuggere er her et uopdaget Kalifornien. Naar ved de store Tyrefaegtninger eller andre lignende festlige Lejligheder Befolkningen samles, vil der mellem hundrede Kvinder findes en, som ikke er smuk, men over halvhundrede, hvis Skjonhed er fuldt vaerdig til at foreviges af den største Kunstner. Og Nationaldragten, som endnu baeres af Hoje og Lave uden Forskjel, passer fortraeffeligt til den herligt udviklede Buste, til den fine, lysbrune Teint og det kulsorte Haar. Den bestaar af en sort Kjole med folderigt Skjort og stramt Liv, der fortil er aabent og garneret ned over Brystet med hvide Blonder eller Kniplinger, saa at idetmindste en trekantet Spids af Barmen lades blottet. Omkring Halsen er der et Par Perlesnore med et Kors og paa Hovedet en ganske lille, koket Hue over det sorte Haar, som er sat op i Form af en tilspidset Kegel med to bredt udgaaende Vinger laengst nede, hvor det ligger fladt til Panden.

Kvinderne sad paa Daekket med deres Rosenkrandse om Livet og deres slidte Psalmeboger i Haanden, og medens Dampbaaden gled forbi la Camargues solbraendte Kyst, sang de i deres vidunderlig blode Dialekt, af hvilken alle Konsonanter synes at vaere forsvundne, Egnens maerkelige Sange, disse Sange, der klinger lige svaermerisk, lige erotisk, hvad enten de lovpriser Madonna eller det dejlige Faedreland. Af og til lod ogsaa de bekjendte Pilgrimssange: "_O Dieu vainqueur, sauvez Rome et la France par votre sacre coeur," og lignende. Men det var kun sporadisk; hurtigt vendte man igjen tilbage til Provences egne Kvad, til hvilke der da tidt paa staaende Fod improviseredes et Refrain, som gjentoges med stigende Begeistring efter hvert af de halvhundrede Vers, hvoraf disse Sange ofte bestaar. Paa hele den fem Timers Fart blev der sunget naesten uafbrudt. Kun faa og ganske korte Standsninger indtraadte, naar man fik Oje paa en

Gruppe af slanke Pinier i Horisonten, eller naar man mellem la Camargues gigantiske, flade Moradser opdagede en Flok af de sorte Oxer, der lever i vild Naturlig tilstand paa den 72,000 Hektarer store, naesten helt udyrkede O mellem Rhonens to Arme, eller af de ligeledes frit omstrefjende smaa, hvide Heste, der tumler sig over la Camargues Stepper. Under en saadan Pause af Sangen ombord kunde man hore Nattergalens Triller inde fra Solvpopperne naermest ved Bredden. De kviddrede af fulde Lunger, men de trak dog det korteste Straa i den forunderlige Sangerstrid. Naar Stemmerne fra Skibet tog fat igjen, var de stakkels Fugle overdovede med det Samme.

Den forunderlige Jubel, det varme Svaermeri, som aandede ud af Sangene, havde ikke Noget tilfaelles med nordisk Andagt. Melodierne var lette og hurtige, naesten livsglade, man fik Indtrykket af noget Lyst og Fornojet, som lignede Nattergalens Frydesang over den dejlige Sommer. De fromme Helgeninder, der lovpristes i Sangene, var aabenbart gode Veninder, som ikke indgod mindste Folelse af Skraek. Sangen kunde endog pludselig afbrydes af en munter Samtale og en hjertelig Latter. Jo varmere Solen blev, desto gladere lod Melodien, og desto livligere og mere fortrolig blev ogsaa Stemningen ombord. Og saaledes vedblev man da at glide langsomt ned gennem Solskinnet, ned ad den stille Flod med de sommerklaedte Bredder. Tilsidst rejste Alle sig trods Kaptejnens Protest op fra deres Lejr paa Daekket for med Jubelraab og viftende Torklaeder at hilse en takket Taarntinde, der dukkede frem i Horisonten ved Kanten af en lang, blaa Stribe. Denne Stribe var Middelhavet, og den takkede Taarntinde, som haevede sig ved Bredden af det, var Kirken _Les Saintes-Maries-de-la-Mer,_ Maalet for Pilgrimsfarten.

Traditionen fortaeller, at Maria Magdalena, Martha, Maria Jacobaei, gift med Kleophas, en Broder til Tommermanden Joseph, Maria Salomi, Moder til Apostlene Jakob og Johannes, samt endvidere Lazarus, Maximin og flere andre Disciple efter Kristi Dod, og da Forfølgelserne imod hans Tilhaengere var begyndte, blev satte ud i et lille Fartoi uden Sejl, Aarer, Ror og Levnettsmidler og saaledes sendte ud paa Havet. Ombord var ligeledes Sarah, Maria Salomis Tjenestekvinde. Fort af Guds Haand kom Fartojet uskadt til den yderste Pynt af Oen la Camargue, der tilhorte Marseillanerne og var beboet af deres Kolonister. Ved Ankomsten oprejste de hellige Marier et Alter til Guds AEre, og paa det Sted, hvor det skete, lige ved Havets Bred, lod Herren en Kilde med fersk Vand risle frem. Til Erindring om dette Vidunder byggedes der senere et beskedent Kapel. Her blev Maria Jacobaei og Maria Salomi tilbage, medens deres Ledsagere spredte sig rundt omkring for at forkynde Kristendommen ved Middelhavslandene. To Kvinder blev efter deres Dod begravede i Kapellet, hvor der selvsagelig nu skete de maerkvaerdigste Mirakler, som bevirkede, at der fra alle Egne fandt store Pilgrimsfarter Sted til deres Grav. Istedetfor det lille Kapel opfortes allerede for det sjette Aarhundrede en Kirke, der til Beskyttelse mod Soroverne forsnyedes med Faestningsvaerker og endnu i det Vaesentlige har bevaret sin antikke Skikkelse. Den horer til de maerkeligste Mindesmaerker i det sydlige Frankrig fra den oldkristne Tid. Kong Rene lod den i det femtende Aarhundrede gjennemsoge for at finde Relikvierne, og da de kom for Dagens Lys, udbredte de en saa himmelsk Duft i Kirken, at Ingen kunde tvivle om, at det var de aegte. Paven stadfaestede da ogsaa, at de vare autentiske,

og de nedlagdes derpaa i Kister af Cyprestrae, som hensattes i Kirkens Taarn. Under Revolutionen blev Kirken rigtignok fuldstaendig udplyndret, men der forsikres, at den nidkjaere Sognepraest forinden havde taget de hellige Relikvier ud af Kisterne, og da det franske Folk vendte tilbage til den katholske Religion, blev de lagte i nye Kister, som ganske lignede de aeldre, hvorefter de igjen anbragtes paa deres tidligere Plads i Taarnet. Her findes de endnu, og den Dag idag valfarter ligesaa mange Mennesker til dem som for Aarhundreder siden.

For enhver troende fransk Katholik staar det nemlig uomstodelig fast, at de hellige Mariers Ben endnu bestandig er i Besiddelse af en vidundergjorende Kraft, der isaer gjor sig gjaeldende paa det laegevidenskabelige Omraade. Troen er bleven bestyrket ved en Begivenhed fra den nyere Tid. Det synes at vaere et Faktum, at et Barn, som var blevet bidt af en gal Hund og havde vaeret sygt i flere Maaneder, kom sig igjen efter en Valfart til de hellige Mariers Ben. En Folge heraf er, at alle Troende, som molesteres af gale Hunde (og deres Antal er i Syd-Frankrig uhyggelig stort) begiver sig til den gamle Kirke paa la Camargues Pynt. Da Helgeninderne imidlertid ogsaa tager sig af alle andre Sygdomme, rekruteres Pilgrimskaravanen i det Hele taget af Vanfore og Lidende af enhver Art. Ogsaa Sunde rejser i stort Antal til Kirken; thi Kisterne har den beundringsvaerdige Egenskab, at alle Gjenstande, der bringes i Beroring med dem, kommer i Besiddelse af Relikviernes Amuletkraft, og enhver Familie onsker naturligvis at have et saadant Universalmiddel i sit Hus. Paa en bestemt Dag af Aaret, den 25de Maj, hejses Kisterne ned fra Taarnet og bliver staaende i Kirkens Kor Natten over til den folgende Eftermiddag. Det gjaelder altsaa om at benytte dette Dogn; thi naar Relikvierne igjen befinder sig paa deres Plads i Taarnet, kan Ingen faa Adgang til dem, forend der paany er forlobet et Aar. Befolkningen vaager paa det Strengeste over, at Helgenindernes Naade ikke misbruges. De gjor det saa strengt endogsaa, at da AErkebiskoppen for nogle Aar siden kom til Kirken og forlangte, at Kisterne skulde hejses ned, gjorde Indbyggerne ligefrem Opror og tvang ham med ladte Gevaerer til at afstaa fra sit Forlangende.

Til daglig Brug er les Saintes-Maries-de-la-Mer en saa ubetydelig Landsby, som taenkes kan. Den har knap ottehundrede Indbyggere, af hvilke ovenikjobet et Par hundrede stadig er borte paa Fiskeri. Den ligger tilmed naesten i en Orken, idet hele den sydlige Del af la Camargue bestaar af udyrket og maaske uopdyrkelig Jord, og Fremmede besoger den kun yderst sjeldent, undtagen netop den 25de Maj. Paa denne Dag stiger dens Befolkning imidlertid pludselig til en halv Snes tusinde Mennesker. Ikke blot Rhonedampskibene, der i Anledning af Festen undtagelsesvis gjor Turen ned ad den lille Rhone, uagtet de hvert Ojeblik udsætter sig for at lobe paa Grund, bringer andaegtige Gjaester i Masse til den gamle Kirke, men Vejen over la Camargue bedaekkes af Hundreder af Vogne, under hvis Laerredssejl Selskaber af Slaegtninge og Venner valfarter til Relikvierne. Selv fra fjerne Egne af Syd-Frankrig kommer der Pilgrimme, af hvilke mange i from Iver tilbagelaegger Vejen tilfods trods den braendende Sol og gennem usunde Sumpegne.

Paa de to Festdage, den 25de og 26de Maj, frembyder den lille Landsby da ogsaa et hojst livligt Skue. Dens Torv er en eneste stor Bod med smaa

Borde, hvor der sælges Rosenkranse, Bonneboger og Krucifixer, Mairiets Mur er af en Handlende, der har villet udfolde alle sine Skatte for Publikum, fra overst til nederst bedækket med Glansbilleder, forestillende de hellige Mariers vidunderlige Ankomst til La Camargues Kyst, de tre til fire Gader, Byen har, kan slet ikke passeres for Menneskeklynger, udenfor _Cafe de la Porte_, som paa en Gang er Byens eneste Kafe, Restauration og Hotel, sidder der ligesaa mange Gjaester som udenfor Kafeerne paa Paris's Boulevarder, og rundt omkring det Komplex af Huse, som udgjor den egentlige By, har der dannet sig en formelig Lejr af Vogne og Telte. Det er, som om man pludselig var bleven flyttet langt bort fra Civilisationen og befandt sig i en Karavane, der holdt Hvil ved en Oase i Sahara. De Fysionomier, som man ser, bestyrker En i Illusionen. Det vrimler af Zigeunere. Sarah, der frelstes sammen med de andre hellige Personer, er nemlig Zigeunernes Skytshelgeninde, og da hendes Ben ligeledes opbevares i Kirken, valfarter ogsaa Zigeunerne fra hele Frankrig til _Les Saintes-Maries-de-la-Mer._

En By med syvhundrede Indbyggere kan naturligvis ikke give Husly til titusinde Mennesker. Det forlanges imidlertid heller ikke; forsaavidt man ikke er saa andaegtig, at man tilbringer Natten paa en Baenk i Kirken, sover man i Teltene, i Vognene, paa Sandet bag en Busk, paa Kirkens flade Tag, i Fiskerbaadene, eller hvor man ellers kan komme til. Husene forbeholdes udelukkende de Profane, der kommer som Nysgjerrige og ikke som Pilgrimme. Men de faar saa selvsagelig ogsaa Lov til at betale denne Begunstigelse. _Saintes-Maries-de-la-Mer_ har den 25de Maj de dyreste Hoteller, der kan opdrives i Verden. Man maa betale fem og tyve Francs for et Loftskammer, hvis Properhed tilmed lader alt Muligt tilbage at onske.

Udrustet til en Rejse, der for Adskilliges Vedkommende strækker sig over et Tidsrum af mere end en Uge, nemlig naar man vil vaere med til Hestevaeddelobene og Tyrefaegtningerne, der afholdes i de naermeste Dage efter Processionen, strommer altsaa Pilgrimme fra hele det troende Sydfrankrig til _Les Saintes_, som Byen i daglig Tale kaldes. Klokkeren tre den 25de Maj begynder Kirkens Klokker at ringe, og Hovedceremonien, Nedsaenkningen af de hellige Kister, finder da Sted. I from Iver har imidlertid allerede Mange strax efter deres Ankomst begivet sig til Kirken for at foje deres Voxlys til de mange hundrede, som allerede braender til Mariernes Aere, og da der er al Udsigt til, at man vil komme til at staa udenfor under Ceremonien, naar man ikke i Tide sikker sig en Plads i Kirken, bliver Hovedmassen derinde med det Samme. Naar Ceremonien begynder, er den iovrigt temmelig store Kirke propfuld af Mennesker. Den andaegtige Forsamling har ikke ladet sig noje med de Baenke, der saa taet som muligt er anbragte i Skibet, Koret, omkring Hoved- og Sidealtrene, saavelsom paa de talrige og dybe Pulpiturer; man ser Kvinder og Born oppe paa selve Alterbordene, paa Praedikestolen, paa Skriftestolens Tag, kort sagt overalt, hvor der er nogen Mulighed for, at et Menneske kan staa eller sidde. Selv Sognepraesten er naerved at opgive AEvret, da det gjaelder om at finde en Kvadratfods Plads for vort lille Selskab af Fremmede. Da han endelig har faaet os klemte sammen oppe paa det overste Pulpitur, viser det sig, at vi naeppe kan traekke Vejret der. Luften er aldeles forpestet af Voxlysenes Os, Rogelsen og Uddunstningerne fra de mange Mennesker. Der er ligefrem Fare paafaerde. Men Praesten er snarraadig og

redder vort Liv ved egenhaendig at slaa et Par af de naermeste Kirkeruder ud.

Psalmene til Aere for de hellige Marier havde allerede lydt i flere Timer fra Tusinder af fromme Laeber, som Begejstringen gjorde utraettelige selv i denne Dampbadstemperatur. Paa samme Tid som Kirkeuret slog tre, begyndte en Uendelighed af smaa Klokker at ringe oppe ved Hovedaltret. Hele Forsamlingen rejste sig, man horte en daempet Mumlen og saae dette Menneskehav bevaege sig ligesom i en Storm, medens blinkende Gnister hoppede som Lygtemaend frem og tilbage mellem de sorte Hoveder. Et Ojeblik efter herskede der dog igjen fuldstaendig Stilhed. Alle havde faaet det Voxlys taendt, som de holdt i Haanden, og Kirkehvaelvingen forvandlede til et stort, mørkt Firmament, oversaaet med smaa guldgule, flimrende Stjerner. Rogelseskyerne blev bestandig tættre, der hortes en hemmelighedsfuld Mumlen af fjern Messesang i Krypt og Sidekapeller, og de Andagtiges Extase tog bestandig til. Saa blev pludselig Jernlugen oppe i Loftet over Hovedalteret skudt fra; et Reb, der var skjult af Palmegrene og hvide Blomster, hejsedes ned. I det hang to gamle, rode Kister, bedækkede med Krands af Evighedsblomster. Efterat de i nogle Minuter var blevne holdte svaevende ovenover Hovedalterets Lyshav, for at Alle kunde se dem, saenkede de langsomt ned i Midten af Koret. Idet de berorte Gulvet, gav den laenge tilbageholdte Spaending sig Luft i et tusindstemmig Jubelskrig, og Alle, som stod i Naerheden af Koret, styrtede frem imellem hinanden for at vaere de Forste, der berorte Relikvierne.

Alterklokkerne ringede, Praesterne messede, Smaabornene hvinede af Fortvivlelse over Varmen, som var naer ved at kvaele dem, og Psalmesangen begyndte igjen, hurtigere, hojere og vildere end nogensinde for.

Hvor laenge dette Optrin varede ved, kan jeg ikke sige; man maatte selv vaere betagen af de Troendes potenserede Extase for at kunne udholde de fysiske Lidelser, et laengere Ophold i Kirken medforte. At Stimmelen omkring Kisterne hverken standsede den Dag eller om Natten eller den folgende Formiddag, kan jeg dog konstatere. Alle maatte ind i Kirken; at rore ved Kisterne var jo Maalet for Rejsen. Born, som var komne til Verden med en eller anden Skavank, blev lagte paa smaa Puder ovenpaa Kisterne og holdte der saa laenge som det tillodes; thi der var stadig Andre, som skulde til. Enhver, som var hjemsogt af en Lidelse, sogte at bringe den Del af Legemet, hvor Ondet havde sit Saede, i Beroring med Relikvierne for at finde Lindring og Helbredelse. Masser af Helgenbilleder, Bonneboger, Rosenkranse o.s.v. lagdes uafbrudt paa Kisterne for at blive indviede ved Beroringen.

Samtidig var Kirken fuld af Bedende, Syngende og Sovende. Man havde Puder med for at kunne laegge sig paa dem, naar Udmattelsen blev for stor. Mange af Pilgrimmene lagde nemlig den største Vaegt paa at kunne blive i Kirken hele det hellige Dogn tilende. Andre var der dog imidlertid ogsaa, som ikke tog Sagen saa rigorost. Pilgrimsfarten var for dem mindre en Bod end en Fest, under hvilken Andagten og Glaeden, gik Haand i Haand. De drog omkring i Bevaertningsteltene, spillede i de utallige Tombola'er, som er uadskillelige fra ethvert fransk Folkemarked, flokkede sig i Klynger ved Havets Bred og foretog Sejlture i Baade, hvorfra der lod muntre Sange. Derpaa aflagde de et nyt Besog i Kirken, og efterat de en halv Times Tid

havde lyttet til en af de Praedikener, som de tilstedevaerende Gejstlige uafbrudt skiftedes til at holde, gik de igjen bort Arm i Arm for atter at soge Adspredelse. Mange Grupper vandrede laenge omkring i den maanelyse Nat, forend de sogte Hvile i Teltene, og de tillod sig paa disse Spadsereture alleslags Lojer og Lystighed, Men saadan er nu engang den romanske Race. Man vilde tage meget fejl, hvis man tvivlede om, at Pilgrimsfarten ikke ogsaa havde en dyb religios Betydning for disse glade Mennesker.

Nedhejsningen af Kisterne er Festens Hovedpunkt. Men den følgende Dag havde dog ogsaa et hojtideligt Praeg. En kolossal Procession drog langs Middelhavets Kyst til det Sted, hvor de hellige Marier ifølge Traditionen gik iland. Med Koret i Spidsen og med brogede Kirkefaner, baarne af unge Piger, vandrede Pilgrimsskaren afsted. Kvinderne talte uafbrudt Perlerne i deres Rosenkrans, medens de bad, og Maendene gik med nylig plukkede hvide Lilier i Haanden. Solens Straaler faldt ned paa det lange Tog, medens det gik langs med det lysblaa uendelige Havs Bred, og hvide Maager, som floj ind over Kysten, sogte af og til Hvile paa Fanerne. Der var baade Skjonhed og Hojtidelighed i det Billede.

Hermed var imidlertid ogsaa Pilgrimsfarten vaesentlig til Ende. De mest Andaeftige overvaerede endnu Messen, under hvilken Kisterne atter hejsedes op paa deres Plads i Loftshvaelvingen og kastede sig i det sidste Ojeblik over Relikvierne. Men Mange havde allerede strax efter Processionen sat sig i Bevaegelse for over la Camargues sandede Veje at vende tilbage til Hjemmet og aflaege Beretning om de nye Mirakler, Helgeninderne havde gjort. For de Troende forefalder der adskillige hver 25de Maj. Sidste Gang var det isaer Sarah, som vandt Berommelse ved at helbrede en Pukkelrygget. Han havde om Aftenen lagt sig til at sove ved hendes Kiste, og da han vaagnede om Morgen, var han saa rank og lige, som noget Menneske kunde onske at vaere det. Naar man spurgte de troende Kvinder, som med Begejstring fortalte denne Historie, om de havde set den Pukkelryggede, efterat han var bleven lige igjen, maatte de ganske vist tilstaa, at det havde de ikke. Men de var lige fuldt fast overbeviste om, at Miraklet havde fundet Sted.

Man veed, hvorledes det gaar. De troende Kvinder fortaeller ved deres Hjemkomst om Vidunderet, Beretningen kommer i de smaa klerikale Blade, Landsbypraesterne lovpriser Sarah for hendes nye Undergjerninger, og Tusinder af Katholiker foler sig herved yderligere befaestede i deres Tro. Den unge franske Republik har aabnet en Kamp mod Klerikalismen. Den var nødvendig; intet Menneske, der virkelig horer vor Tid til, kan naere nogen Tvivl i saa Henseende. Men det er et stort Sporgsmaal, om den franske Regering ikke i Iveren for sin Sag gaar baade videre og med hurtigere Skridt, end det er klogt og hensigtsmaessigt. Den regner med de store Byer og ikke med de smaa Kroge ude paa Landet. Der sidder den troende Fanatisme endnu fast og sikkert i Sadlen. Den er Aarhundreders Vaerk, og det kan et Pennestrog, et Regeringsdekret ikke udslette. For Sydfrankrigs Vedkommende lader det sig i ethvert Tilfaelde med Sikkerhed sige, at flere Generationer vil gaa i Graven, for det lykkes at losrive Massen af Befolkningen fra det Herredomme, som den katholske Gejstlighed udover over den.

[Illustration: Det antike Amphitheater i Nimes]

Oldtidslevninger i Provence.

Trubadurernes Land er glemt som Trubadurernes Sange. Turister fra Alverdens Egne oversvømmer hver Krog af Italien, men til Provence kommer ingen. Kun stille Forretningsfolk fylder dets fabelagtigt billige Hoteller, hvor man for et Par Kroner faar en _grand diner_ af forste Rang og gratis saa meget Vin til, som man gider drikke; i dets gamle, maerkvaerdige Byers Gader er Manden med den rode Baedeker under Armen saa sjelden som en Grindehval i Oresund, og mellem dets Bjerges Mandel- og Oliventraeer lever den glade, gulbrune Provençaler saa uforstyrret af angliserede og angliserende Rejsende, at han selv spiser Forellerne fra sine Vandfald og saelger sin Vin til en halv Snes Ore Litren. Det er for saa vidt praegtigt, det giver dette dejlige Land et Praeg af Friskhed og Ejendommelighed, der gjor det dobbelt fortryllende; over de gaengse Rejselande, der ere kjendte som Randers Handsker, og som hver londonsk Urtekraemmer besoger, hviler der saa grumme tidt, trods al deres Skjonhed, en Luft af noget Banalt, der stoder fra. Men det er uforstaaeligt tillige: Provences Sol er ikke mindre varm og gylden end Italiens, dets Himmel ikke mindre blaa, dets Kvinder fuldt saa skjonne, og dets aedle Druer fuldt saa fyrige.

Man gaar til Italien, fordi det er den klassiske Jord, fordi der for hvert Skridt, man kommer frem, myldrer med Minder fra en Tid, der var saa stor, at selv vor grinende Skepticisme andaegtigt bojer Hovedet for den endnu. Men heller ikke i det Kapitel staar Provence tilbage. Folk veed det blot ikke, det er hele Sagen. Kolossaeums og Forum Romanums Ry er i Alles Munde, fordi Utallige har set dem og naturligvis, naar de kommer hjem fra Rejsen, skynder sig at fortælle Naboer og Gjenboer om, hvad de har set. Provences antike Theatre og Arenaer, dets Mausoleer og Arkader kjender Ingen. Men derfor er de der alligevel i ikke mindre overvaeldende Rigdom.

Gallien var det romerske Riges mest blomstrende og mest civiliserede Provins. Dets Kultur bredte sig her i en Fylde som i selve Rom; mange af dets Kejsere gjorde det til deres Yndlingsopholdsted, og meer end een af Galliens Byer horte til de største og betydeligste i den antike Verden. Da Germanerne kom, fandt de her en Friskhed og Kraft endnu, der gjorde dem Kampen svaerere end noget andet Sted. Men Hovedstaden var falden, Staten var opløst, den ene Provins kunde ikke holde sammen paa Riget, der allerede laa i Ruiner. Og saa druknede da ogsaa efterhaanden det gamle Galliens Kultur under Barbarstrommen fra Ost. Dets Byer braendte, dets Kunstskatte forsvandt, man rev dets Marmormonumenter om for at bygge Borge og Faestninger af dem. Helt ned gjennem Middelalderen loftede ingen Haand sig for at bevare, hvad der endnu kunde frelses, Provence blev stort og beromt igjen gjennem dets Kongehoffers Glands og dets Trubadurernes Sange, Men for hvert Greb i Citheren, der kaldte til nye Turneringer og nye Kampe, sank Gruset taettere og hojere om Levningerne fra en Tid, som Ingen forstod, og Ingen brod sig om. Hvad der i disse lange Aarhundreder er gaaet tabt, maa vaere uhyre, det, som vore Dages fredende Haender har draget frem af den gamle romerske Verden, viser os tydeligt Provence som et af Centrene for dens Storhed.

Særlig er Arles med Hensyn til Oldtidsminder et Rom _en miniature._ Det var det gamle Galliens Metropo; Kejser Constantin havde endog en Stund i Sinde at gjore denne By til hele det romerske Riges Hovedstad, og for hvert Skridt gennem dens sydlandske Gader moder man endnu Levninger fra den svundne Prag. Man gaar gennem en smudsig, snever Gyde og standser midt i den overrasket foran en antik Tempelportal, der nu danner Indgang til en Maskinudstilling. Man kommer i Land fra en Baad, der kaster sin Trosse om en afbrukken Marmorkolos; hojere oppe ser man nogle gule, forvitrede og af Solen braendte Taarne og Arkader, det er Levningerne af Constantins Palads! Man sporger om Navnet paa den Cafe, hvor man sidder: Cafe du Forum, ser, at den lille firkantede, hyggelige, af store Plataner helt beskyggede Plads udenfor ligeledes baerer dette antike Navn paa Hjørnet, og opdager virkelig taet ved Levninger af det gamle Forum: Granitsojler med praegtige korinthiske Capitaeler, Thermernes Facade o.s.v. Man spadserer langs Rhonekajen og stoder snart paa Fragmenter af en romersk Bro over Floden, snart mellem de middelalderlige Faestningsvaerker, der lobe rundt om hele Staden, paa Partier, hvor det endnu er Hadrians og Caligulas Fortifikation, der ere bevarede: Porte og Taarne i Ruiner, mellem hvilke den aurelianske Vej forte ind i Byen. Eller man følger Strommen af Arleserinder ud til den fornemste Promenade og befinder sig pludselig i en lang Avenue, hvor der paa begge Sider, klods op til hinanden, staar Hundreder af underlige store, smalle Granitkister med fire klodsede Fodder og Laag ovenpaa, som der sagtens behoves en halv Snes Mand for at lofte; de er gravne op paa Stedet selv, den moderne Allee drager sig hen over det gamle Champs-Elysees, paa Romernes Tid en uhyre Kirkegaard, hvor Notabiliteter fra hele Provence stedtes til Hvile. De smukkeste Marmorsarkophager er forte bort til Barberinimuseet i Rom, til Lyon, hvor man gjemmer Servilius Marcianus' Kiste, til Marseille, hvor man har Flavius Memorius og Cecilia Aprulas, eller til Museet i selve Arles; kun de Ubekjendte har faaet Lov til at blive staaende paa den gamle Plads, men Indtrykket af denne de Dodes gigantiske Gade er derfor ikke mindre ejendommeligt, ikke mindre imponerende.

Man kan, som sagt, ikke flytte Foden i Arles uden at falde over romerske Ruiner. Udgravningerne skrive sig ovenikjobet naesten udelukkende fra dette Aarhundrede, og man er sikker paa at finde meget Mere endnu, naar man engang kommer til at rive de middelalderlige Bygninger ned, der har rejst sig over Levningerne fra den gamle Tid. Sikkert veed man saaledes, at der under Erkebispens Bolig findes det antike Praetorpalads. Men hvad man end finder, vil dog aabenbart ved Siden af den praegtige romanske Klosterkirke St. Trophime det romerske Theater og Arenaen vedblive at vaere Byens største Maerkvaerdigheder. Amphitheatret synes at vaere en hel Guldgrube for Antiquiteter; der er ingen Ende paa den Mylr af Marmorstatuer, Sojlekapitaeler, Urner, Smykker, Monter o.s.v., hvormed man herfra fylder Arles, Museum. Og derimellem nogle af de største Mestervaerker; man har fra den romerske Tid, saaledes den berømte Venus fra Arles, der nu er flyttet til Louvregalleriet i Paris, samt et andet Venushoved, der maaske endogsaa i Skjonhed overgaar et hvilket som helst antikt Billedhuggervaerk, men som desvaerre mangler Naesen. Mange af Frankrigs store Kunstnere har forsøgt at saette en ny paa, men de har alle vaeret den ubekjendte Mester underlegne og har opgivet Forsøget igjen.

Af Theatret selv har man endnu Tilskuerpladsen omtrent i dens Helhed, af Scenen derimod væsentlig kun to prægtige, kolossale Prosceniumspiller, hugne af hvidt Marmor og endnu kronede af Kapitaelernes nederste Stykker. De giver en Idee om Scenens Pragt, men om selve dennes saavel som Orkesterpladsens Udstrækning og Indretning er det vanskeligt gennem de opbevarede Ruiner at danne sig nogen rigtig Forestilling. Til Gjengjaeld ser man derimod den antike Arena saa fuldstaendig, at den med en Smule Fantasi staar for En i hele sin overvaeldende Storhed.

[Illustration: Det antike Amphitheater i Arles.]

Den er efter Colossaeum i Rom den største, man har. Da man i 1825 begyndte Restaureringen, var det et helt Fattigkvarter af Arles, der maatte fjernes, og man brugte sex Aar for at rydde de to hundrede og tolv Huse bort, som i Aarhundreder havde fort en Parasitilvaerelse indenfor dens svaere, beskyttende Mure. Nu staar den der fri for alt det Smaakrat, mere imponerende end nogen Kirkebygning, et Vidundermonument fra en Tid, overfor hvilken vi moderne Mennesker maa føle os som rene Dvaerge. Gjennem tresindstyve Porte kommer man ind til det underste hvaelvede Galleri, fra hvilket ligeledes tresindstyve Stentræpper forer op til Tilskuerpladsens tre Etager, den underste for Hoffet og Senatorerne, den mellemste for Ridderne, den overste med henved en Snes Saederaækker over hinanden for Folket. Paa Midten af den nederste, umiddelbart ved Ballustraden til Arenaen, findes Saederne for Kejseren og hans Folge i komplet restaureret Stand, ligeoverfor Pladserne, der vare bestemte til Vestalinderne, og rundt omkring den hele Etage loper med tresindstyve Adgange og tresindstyve Balkoner det Foyergalleri, hvor den fornemme Verden udhvilede sig i Pauserne mellem Kampene. Arenaen selv indtager et Fladerum, hvis ene Diameter er henved femhundrede Fod, den anden omtrent halvfjerdehundrede; Amphitheatret kunde rumme over tredivetusind Tilskuere. Dets overste Række er nu borte, men naar paa varme Sommersondage Arles' og Omegns Befolkning strømmer sammen for at være Vidne til Tyrefaegtingerne, der ligesaavel er Sydfrankrigs som Spaniens populaere Hovedforlystelse, samler ofte endnu henved en Snes tusind Mennesker sig paa de gamle Stensaeder. Skinner Solen da med sydlandsk gylden Glod ned fra en akvamarinblaa Himmel, medens de vidunderlig skjonne Arleserinder i deres maleriske Nationaldragter promenerer rundt mellem Udskjaenkingsbordene paa den brede Afsats mellem de to nederste Etager, medens hele det uhyre Amphitheater er fyldt med Mennesker og Farver, og medens de vilde Camarguetyre nede paa Arenaen hidses og stikkes, hvilken uforlignelig Fest er da ikke en Time eller to tilbragte i denne Gjenopvaekkelse af hele den store, antike Verden! Uforlignelig, men ikke enestaaende. Ogsaa det naerliggende Nimes har ligesom Arles sin antike Arena, hvor der holdes Tyrefaegtinger saa at sige hver Sondag om Sommeren. Den er ikke saa stor, Skjondt der boede to tusind Mennesker i den, for den blev rensat for sit middelalderlige Bykvarter, men den er bedre konserveret og restaureret. Man tænker endogsaa paa at sætte den ganske i samme Stand som paa Titus' og Domitians Tider. Nimes er i det Hele taget efter Arles den paa Oldtidslevninger rigeste provencalske By. Fremfor Alt har den sit Maison-Carree, den mest fuldstaendige Bygning, paastaar man, som nogetsteds i Verden findes fra Romernes Dage. Det er i Grunden slet ikke nogen Ruin, kun Taget er fra vor Tid, det Hele er saa godt bevaret, at Huset benyttes til Malerisamling. Dets trediv

kannelerede korinthiske Sojler staar endnu i hele deres Pragt. Hvilken Kunst og hvilke Proportioner! Ligeoverfor paa den anden Side Torvet har man bygget et moderne Theater i lignende Stil; det ser ud som en Hestestald, sammenlignet med dets antike Gjenbo. Og saa Dianatemplet, Ruinerne af Augustus' praegtige Marmorbade, Capitoliumslevningerne o.s.v. Heller ikke her er der nogen Ende paa Skattene. Og det er der ikke i hele Provence; hver By, hver Landsby har sine; midt inde mellem Bjergene findes der Rester af Akvaedukter, Broer, Museer og Templer. Og til dette Land kommer ingen Rejsende!

[Illustration: Parti af St. Trophime i Aries.]

Petrarcas Hjem.

Okkergule Bjerge hegner den snevre Dal ind. Man kommer til den fra et frodigt Landskab, fuldt af Vinmarker og taetbevoxet med Morbaer- og Oliventraeer. Rosenbuske i bugnende Flor og i glodende Farver langs Vejen, blomsterdryssende Akacier, og mellem dem aaben Udsigt til begge Sider over de grønneste Egne af Provence. Men saa naermer man sig Bjergene; mellem to af de forreste, fremspringende Klippekamme spaender sig en pittoresk Akvaedukt, under hvis hoje Buer man ruller ind, Skraenterne bliver efterhaanden hojere og stejlere paa begge Sider, de snevrer sig taettere, og taettere sammen, og lige foran lukkes Landskabet af en lodret, gigantisk Klippemur. Passagen ind under Akvaedukten er ikke mere end en hundrede Alen bred, og fra hvert Punkt i den lille, sammenknebnede Dal seer det derfor ogsaa ud, som man befandt sig i en fuldstaendig lukket Kjedel mellem Bjergene. Fjeldmurene er vildt sonderrevne; paa Toppen af den laveste ligger Biskoppen af Cavillons middelalderlige Borg i Ruiner, men naar man staar paa et Sted, hvor man ikke kan se den, synes man at finde den igjen ogsaa paa alle de andre Tinder. En hel Kreds af Klippepynter har samme Former og samme graaliggule Farver som de forvitrede Borgruiner. Lidt laengere nede kommer der store, glat afskaarne Flader med dybere gul Tone, undertiden schatteret helt over i det Rodligtbrune. Sydens Sol braender paa dem og giver dem en blank, hemmelighedsfuld Guldglans, vilde Figentraeer med deres store, fingrede Blade og de morke Frugter springer ud af Klipperevnerne, selv paa de Steder, hvor man ikke seer en Fodsbred Jord, Skraenterne er bedaekkede med Olivenplantager, der gror Cypresser og vilde Roser mellem de omkringstroede Klippeblokke, hist og her kaster ogsaa et stort, enligstaaende Valnoddetrae Skygge over en romantisk Plet med Brombaeranker mellem Buxbom- og Terpentibuske, og overst oppe vrimler det af forunderlige, morke Huler inde i Bjerget. Men hvis det alene var nok til at skabe et Paradis for Digtere og Forelskede, vilde Verden vaere oversaaet med Millioner af paradisiske Steder. Det er en hel anden Ting, der gjor Vaucluses lille Klippedal baade skjon og ejendommelig, det er noget Andet, der har begejstret Petrarca, og som siden hans Tid har lokket Tusinder og atter Tusinder af Tourister til

Le plus riant vallon qu'eclairé l'oeil du monde.

Ved Foden af den lodrette Klippemur, som lukker Dalen, udspringer der en Kilde, hvis Vaesen endnu Ingen har kunnet forklare. Den kommer fra en Afgrund under Bjerget, en mørk, mysterios Grotte, hvis Bund Sonden ikke har formaaet at naa, og udsender fra dette uudgrundelige Dyb en

Vandmasse, der beregnes til halvtredsindstyve tusind Litrer i Sekundet. Til visse Tider, naar Vandet staar lavt, kan en dristig Klattrer vove sig ned i Hullet under Bjerget og ved selve Afgrundens Aabning konstatere dens bundlose Dyb. I Regelen derimod naaer Vandet op til Midten af det aarhundredgamle Figentrae, som skyder ud fra Klippen, hvor Dalen ender; og breder sig der til et lille, stillestaaende Bassin med det vidunderligste morkegronne, klare Vand.

Det er dette Vand fra Bjergets Indre, der giver Vaucluses Dal dens Karakter og gjør den saa henrivende skjon. Fra Bassinet vaelter det sig i hvidskummende Smaakaskader ned over en smal, staerkt skraanende Flodseng af store, med taet, brunt Mos som med et Flojelstaeppe betrukne Klippeblokke, og fortsaetter saa i rivende Fart og i kaade Slyngninger, stadig afbrudt af smaa, solvhvide Fald, sit Lob langs Bredder, der kun er smalle, men som dette herlige Vand har gjort til de vidunderligste i Verden.

Vinranker slynger sig over Stenene, smaa blanke Laurbaerlunde laegger Skygge og drommende Stilhed over gronne Lovpartier, lyse Mandeltraeer sender deres dunede Frugter ud at sejle paa de hoppende Smaabolger, Haengepilen dypper, sine Grene i dem, som om den aldrig kunde drikke sig maet, og Solblinkene, der gynger paa dem, har en Fart, saa Reflexet spiller igjen under Morbaertraeernes Blade som hurtigt jagende, luftige Taagedampe. Nede i Vandet gror der en lysgron Plante med fint, takket Lov, som bojer sig i den flygtende Rullen af Bolgerne og dækker Bunden med et Taeppe, der er friskt som Vandet selv, zart som unge Bukkarskud, gjennemsyret af Foraar, saa man faaer Lyst til at baere sig ad som Kvaeget, der dukker hele Hovedet ned i Floden, for at svaelge i disse gronne Planter. Skjaeret af dem giver Vandet en Farve, saa det paa sine Steder blinker med Smaragdglans; hvor Platanen eller Valnoddetraeet voxer saa taet ved Bredden, at dets Skygge kan falde ud, bliver Tonen en Smule staerkere dyb, og ved Gjenspejlinger af det blaalige Figenlov, af Rosmarin- og Gyvelkrat eller af efeu- og mosbedaekkede Klippeblokke bringes Farvevexlingen over selv til de dunkleste Nuancer. Men stadig er Vandet gjennemskinnende klart, som om man saae det under en Kuppel af slebet Krystal, Forellerne springer i det med Skjael, der funkler af Glans, og man stikker Haanden i det med en Fornemmelse af, at hver Draabe, man tager op, kunde fattes sammen som AEdelsten til det dejligste Smykke.

Vauclusedalen er fra Akvaedukten til det lukkende Bjerg, under hvilket Kilden fodes, knap nok en halv Mil lang, og Vandet mister derfor paa hele sit Lob gennem den intet af Dybets Kjolighed. Det fylder den snevre Dal med en Duft af Friskhed, der bestandig holder Luften ren, saa selv den hede Vind fra Sahara ikke kan baere nogen Sygdom ind til dens lykkelige Beboere, og det gjør, endogsaa paa en Sommerdag, naar Solen fra en skyfri Himmel braender med hele sin sydlandske Kraft, den naermeste Bred ved Floden til det mest velsignede, kjolige Opholdssted, noget Menneske kan dromme sig. En Eftermiddag paa Graesskraenterne her med deres Tusinder af metalblanke Guldsmede og mangefarvede Sommerfugle, der sidder og slumrer paa de morkrode Valmuer, med deres Rosenhaekker, som spejler sig i en stille Bugt af Floden, og hvor Nattergalene holder Vaeddesang timevis uden at traettes--en Eftermiddag ved dette vidunderlige Vand, og alle

Ungdomsdromme om Provence er gledne ind i et Virkelighedsbillede, hvis Skjonhed vil folge En Livet igjennem.

Men alligevel: den har ikke seet Petrarcas Dal, der kun har seet den i Solskinnets gyldne Glands. Blandingen af vild Storhed og romantisk Ynde, som er den ejendommelig, naaer sin hojeste Virkning en varm Sommernat, naar Fuldmaaneskinnet vider de snevre Perspektiver ud, gjoer de vilde Klipper dobbelt hoje og dobbelt imponerende og glider med sine hemmelighedsfulde, blode Skygger ind mellem Buskadset langs den summende Flod, fortaettende Traernes Lov, forvandlende hver lille hvid Kaskade til et blinkende Vaev af Guldfiligran og bredende over Alt sin naesten aengstelig drommende Ro, saa at selv det fremadjagende Vand synes at sno sig ind mellem Breddens Bugter som et stille, blanksort Spejl. Naar Maanen endnu ikke er kommen helt op midt paa Himlen, skyder den lukkende Klippemur sig saaledes for, at den selv og Partiet naermest omkring Kildebassinet ligger i Morke. Man kan umuligt staa her ved Foden af dette sorte Bjerg, der i Nattedunkelheden synes at lofte sig saa hojt i Vejret, at Himlen kommer til at ligge som et blaat Tag umiddelbart paa dets Top, her ved Kanten af dette hemmelighedsfulde Vand, hvis dumpe Rislen op fra Afgrunden man tydeligt kan hore--man kan umuligt staa her mellem dette Kaos af vaeltede, nogne Klippeblokke uden at fole en Isnen gjennem alle Nerver, der naesten knuger En til Jorden af Raedsel. Men seer man saa nedefter over Dalen, forbi Skraenterne med de stille, sorte Cypresser og deres endnu sortere Skygger, der drager sig som lange Florsstriber over det i Maaneskinnet naesten solvhvide Bjerg, lader man Blikket fra de takkede, med Grotter og Huller oversaaede Tinder, der ligner antike Amfitheatre i Ruiner, glide langs Smaakrattet paa Skraaningerne ned til den blanke Flod og dens taetvoxede Bred--hvilket forunderlig blodt, med Drom og mild erotisk Nattestemning maettet Landskab moder man da ikke i Stjerneerne staa saa stille og klare paa den dybe Himmel, der titter frem mellem de hoje Poppers Kroner, Maanestrimen falder ned over Haengepilens Lov og bliver, idet Vandet leger med Traeets Grene, til en Guldregn af hoppende Blink, den skinner paa Laurbaerbuskenes blanke Blade, saa de tusinde Reflexer hyller Stedet ind i en taageagtig Sky af gjennemsigtigt Solvmor, og laengst nede, ved den lille Landsby, der er voxet op paa begge Sider af Floden, falder dens Glands paa de sig langsomt drejende Mollehjul, saa at Vandet paa deres Skovle, idet det loftes op, funkler som et Hav af Diamanter.

Saaledes seer det Landskab ud, hvor Petrarca en halv Sneg Aar igjennem har vandret Aften efter Aften og digtet Sonetterne til Laura. Man viser endnu umiddelbart nede ved Floden hans Hus og hans Have, en ganske lille Plet med aarhundredgamle Laurbaertraeer og en Luft, som Tusinder af Roser og Jasminer maetter med naesten bedovende Vellugt. Der er saamange Digteres Hjem, Verden freder om som hellige Relikvier, men som ikke har mindste Interesse, fordi de Intet fortaeller om de Stemninger, der har paaavirket Digteren. Her er det anderledes. Hver Fodsbred Jord, hvert Krat paa Klippeskraenten, hver Belysning over Floden er en Kommentar til Sonetdigterens Sange. De kunde vaere blevne til ogsaa uden nogen Laura, men de kunde aldrig vaere skrevne paa noget andet Sted end netop i denne snevre Dal mellem Provences Bjerge, i dette.

Vaucluse, heureux sejour, que sans enchantement,

Ne peut voir nul poete, et surtout nul amant.

[Illustration: Vaucluses Kilde.]

Marseille.

Livet i Marseille er i Hovedtraekkene Livet i Paris om igjen. "Hvis Paris havde en Cannebiere, vilde det vaere et lille Marseille," siger Marseillaneren. Det er nu at tage Munden lovlig fuld. Den rettroende Muhamedaner tor paastaa, at der kun er een Gud, og at Muhamed er hans Profet. Men naar han, hvad nok ikke saa sjeldent skal haende, rent springer Guden over og gjør den skjaeggede Profet til ubetinget Numer Et, saa gaar den gode Muselmand for vidt i sin Beundring. Og saadan gjør Marseillaneren det ogsaa. At Paris er Byernes By, har han, selv naar han er stoltest af sin skjonne Stad, ikke Lov til at glemme. Paa den anden Side skal det saa indrommes ham, at Marseille kommer lige bagefter.

Cannebieren er i Virkeligheden en ganske maerkvaerdig Gade. Man spadserer ind i den med Forestillinger om noget Overordentligt. Alverden, hvem man har fortalt, at man vilde til Marseille, har i det naeste Aandedraet fyldt En med Lovprisninger over den; omtrent saadant Noget, som de store Boulevarder er for Paris, taenker man sig. Og saa finder man naesten ikke engang en ordenlig Gade, men kun en Gadestump med knap en Snes Huse paa hver Side. Man laeser paa Hjørnerne, man spoger sig for; jo det er ganske rigtigt: det er den vidtberømte Cannebiere. Der er saa uhyre Meget, man har taenkt sig stort, og som bliver forunderligt lille, naar man ser det selv. Ved Cannebieren er Misforholdet imidlertid saa skrigende, at det er til at le himmelhojt over. Men det Besynderlige ved Tingene er, at man alligevel slet ikke foler sig skuffet. Man driver frem og tilbage over det brede Fortovs Asfalt og kiger ind ad Pragtbutikernes Vinduer med en Fornemmelse af hyggeligt Velbefindende, som om man slet ikke var kommen til Verden for Andet end for at drive her; og naar man er traet, saetter man sig mellem Mylret udenfor de spejloverlaessede og med Lavrbaertraeer og Springvande oversaaede Kaempekafeer og bliver siddende der timevis uden at bestille Andet end at gjentage og gjentage til sin Nabo: "Her er rart, hvad!" Siden kjører man en Tour gennem Byen. Pludselig drejer man om et Gadehjørne og ser saa for sig et Billede, der formelig giver Saet gennem En, saa fuldt er det af Liv, saa imponerende, saa festligt. Man rejser sig op i Vognen og spoger Kudsken, hvad det er. "Cannebieren" lyder Svaret. Han har Ret; det er jo virkelig vor egen Cannebiere igjen. Og Marseillaneren har ogsaa Ret. Der er trods dens tyve Huse Noget over den Gadestump, som selv en stor By har Lov til at vaere stolt af. Hvordan det gaar til, er nemmere at fole end at forklare, men den smitter ubetingelig med godt Humor. Man har en Fornemmelse i den, som man trak Vejret lettere.

Den, der kjender Paris, kan taenke sig Grundtraekket i dens Fysiognomi: Boulevard des Italiens har vaeret Monster. De samme kolossale Udstillingsvinduer i et Stykke lige fra Gadefortovet op til første Sal med Alverdens Luxusartikler i det mest fristende Arrangement indenfor, den samme Overlaesning med Forgyldning og Spejle udenpaa Husene, Trottoiret fyldt med Kafestole, hvide, brune og sorte Mennesker i alle Jordens Kostumer, Ekvipage paa Ekvipage rullende flojlsblodt hen over

Gadeasfalten. Kun Alletraeerne paa Fortovskanten mangler, Men Gaden bliver derved lysere og ligesom bredere; det Gronne har man nok af oppe ved den ene Ende, hvor Udsigten fortsaettes i lige Linie gjennem stejlt stigende Alleer med maegtige Plataner, og som Tilgivt har man saa Noget, man intetsteds har i Paris: Skoven af Mastetoppe langs Kajen nede ved Gadens anden Ende. Der kommer fra de Skibe en velsignet Lugt af Tjaere og en Svaerm af Matroser, som tager det Blaserede ved Luxusgaden bort og bringer en sund, bred Naturlighed ind istedetfor. Pragten, hele det storstilede Praeg er der endnu, men Overforfinelsen ikke. Arabere og Negere,

Lilleasiater og Kinesere kan passere forbi, saa galt de vil, uden at en Sjael laegger Maerke til dem, men en Pariserlaps i Cannebieren vilde Sofolkene udenfor Kafeerne ikke taale; han vilde vaere jaget vaek med Grin og Brandere, inden han havde gjort to Skridt.

[Illustration: En Kafe paa Cannebieren]

Og saa Solen. Hvor den skinner! Det er, ligesom alle de brune Afrikanere og alle de brogede Taepper udenfor Husene rent har beruset den med Velbefindende. Her er hyggeligt og hjemligt, har den taenkt; her maa jeg indrette mig rigtig mageligt. Og saa klemmer den sig ind i Cannebieren og straalere og braender Burnusmaendene lige i Ansigtet, saa de drypper af Sved. Jo, vi kan ogsaa skinne i det gamle Evropa, siger den, det skal I saamaend faa at fole.

Men der er forresten det at bemaerke ved det, at Marseille i Grunden ikke er det gamle Evropa laenger, eller i hvert Fald kun er det halvt. Man staar allerede med den ene Fod i Orienten. Mylret af fezklaedte, pjaltede Lazzaroner og af brogetpyntede rige Osterlaendinge, Frugtsaelgerskerne med deres Orange-, Dadel- og Figenkurve paa Hovedet, de jodiske Vexellerere i deres aabne Boder paa Gadehjørnerne ved Siden af Skrивeren, der sidder midt i Solskinnet under sin Paraply og fabrikere Kjaerlighedsbreve til de smukke, brungule Marseillepiger, den exempellose Skidenhed i de gamle, sorte Gyder, Alting fortaeller tydeligt nok, at man er paa Springet til at drage ind i den skjonne, dovne, brogede Verden, der hedder Osterland. Men Ingenting fortaeller det dog saa hojt som just de store, manglefarvede Taeppetage, ovenpaa hvilke Solen ligger og driver. De spaender sig ud fra hvert eneste Hus i Cannebieren, umiddelbart ovenfor Stueetagerens Butiker, og de spaender sig ud, saa det kan forslaa. Vore Markiser, selv de allerstorste, er Svobelsesborn imod dem; de naaer over hele Fortovets Brede og lige ned til Fliserne, og deres tykke, uldne Tojer pranger i alle mulige skrigende rode, blaa og gule Farvestriber. De Taepper er det maaske, der allermost gjor Cannebieren saa festlig og fornojelig.

Forresten findes de igjen overalt i Byen; de og saa Stovlepudsernes og Blomstersaelgerskernes Stader samt de store Dampskibsplakater horer til de mest ejendommelige Traek i Marseilles Gedefysiognomi. Ingen Marseillaner faar sit Skotøj borstet i Huset, selv paa de fornemste Hoteller nedlader det frie sydlandske Tyendefolk sig ikke til den Slags Beskjaeftigelser. Men til Gjengjaeld traeffe man for hvert andet Skridt, man gaar i Gaderne, en elegant, magelig Laenestol, hvor man kan saette sig hen i Mag og laese sin Avis, mens en hel lille Stab af Lazzaroner for nogle Sous

"vernissierer", borster og pudser En fra Top til Taa. En Fjerdepart af Byens mandlige Befolkning lever af at borste Stovler, en Fjerdepart af dens unge Piger af at sidde i høje, blomsterfyldte Kiosker og binde Bouketter og byde dem ud til det altid kjøbelystne, forfaengelige Marseillanerfolk. Ogsaa Mylren paa alle Torve og Pladser af disse brogede, prangende Blomsterstader liver forunderligt op og pynter med Farver og Fornojelighed. Men det mest Uimodstaaelige for Mennesker fra de afsides Smaakroge af Verden er dog Dampskibsplakaterne, hvis kæmpestore Bogstaver springer Ojet imode, hvor det seer hen. Den ene inviterer En til Afrika for en halvhundrede Francs eller mindre, den anden frister med Rejseruter over Suez til Indien og Kina, en tredie lokker til La Platastaterne og Brasilien, en fjerde præsenterer den dampende Parketbaad paa Vej til San Francisco og Yokohama. Og saaledes fremdeles i det Uendelige. Det er, ligesom alle Graendser var slettede ud, som om man havde faaet Vinger paa og med et Par Slag kunde komme, hvorhen man vilde. Man flyver i Tankerne, man svaelger i Solskinnet, i Farveorgierne og i Kafeernes kolige Sorbetter, man fylder sine Naesebor med Tjaerelugten og sine Lunger med Brisen, der kommer dansende dernede fra det store, blaa Hav for Enden af Gaden--jeg kjender ikke noget Sted i Verden, hvor man foler sig fjernere fra alle smaa Hverdagssorger, lettere, friere og gladere tilsinds end paa en Kafestol i Marseilles Cannebiere.

Og saa er der det Udmaerkede ved Tingen, at naesten hele Byen har Noget over sig af det Samme. Naturligvis ikke den aeldste, uhyre svinske Del; men den er allerede kun lille og bliver mindre Aar for Aar. Derimod voxer de nye Kvarterer stadig baade i Storrelse og Rigdom. Marseille har ikke flere Indbyggere end Kjobenhavn, og dog skulde man tro den en halv Snes Gange saa stor. Den ene Pragtgade klods op ad den anden paa alle Kanter, og hver af disse Gader fyldt af Verdensstadens Liv. En Faerdsel, et Kjob, et Salg som i selve Paris. Og en Luxus i Toilette, i Boutiker, i Ekvipager, der heller ikke paa nogen Maade er mindre. Der er nok af Millionerne i Marseille, og der er nok af Folk, som forstaar at bruge dem. Som de fleste Middelhavsbyer klattrer den fra Kysten staerkt stigende op ad Hojdeskraenter. Det Parti af disse Gader, der ligger naermest Centrum, er Handelskvarteret; men naar de begynder at stige, begynder samtidig Platanalleeerne paa begge Sider af dem, Boutikerne forsvinder, og bag forgyldte Gitterlaager ser man det ene Palads rigere, den ene Have yppigere end den anden. Saadan paa alle Sider, men dog mest overdaadigt luxiost i de Avenuer, der ender med "Pradoen", en lang Allee med stille Skovskjonhed, der taber sig ned mod Middelhavet. Paa Siderne af den ser man ind ikke i Villahaver, men i Slotsparker, anlagte efter Fantasier fra "Tusind og en Nat" med Orangelunde, fulde af gyldne Frugter, med kirketaarnshoje Palmer og alle Tropernes Pragtblomster, med Fontaener til Hundredetusinder og monumentale Bygninger af lutter Marmor. Orientens Vegetation og Orientens Rigdom, fattet ind i en Ramme, der er den skønneste, jeg kjender: det vidunderlige blaa Middelhav. Det Hav er Marseilles Guldmine. Men det er mer endnu. Det er et Favntag, hvorfra Byen Morgen efter Morgen vaagner straaleride af Sundhed og Glaede, maettet med Livslyst, som den kun findes i det dejlige, solgyldne Syden.

[Illustration: En marseilansk Blomsterkiosk.]

Europas Paradis.

Aartusinder er gaaede, siden Paradisets Port lukkede sig for den syndige Menneskeslaegt. Alverden har efter den Tid søgt og søgt den tabte Edens Have, og det kan ikke egentlig paastaas, at man har vaeret i Forlegenhed for at finde den. Poeterne har opdaget den i Nord- og Syd, i Ost og Vest, saa omtrent paa hver Plet af den hele Klode. For Jernbanerne kom, kunde det nu vaere en grumme herlig Ting med alle de mange Paradiser. Det var navnlig saa overmaade nemt og bekvemt. Enhver kunde sidde lykkelig i den Krog, hvor Vorherre havde sat ham, og do salig i den Tro, at skjon som den var ingen anden i den ganske Verden. Efterat Jorden imidlertid er svunden ind til ikke at vaere synderlig Andet end en paen Park, hvis store Promenadegange idetmindste hver Person af Opdragelse maa have bevandret, gaar det ikke an laenger uden videre at tro Poeterne paa deres Vers. _Il faut s'entendre_. Naar man under en Sommerferie paa fjorten Dage efterhaanden har besøgt diverse Snese Paradiser, kommer der uundgaaeligt et Ojeblik, da man tillader sig at bede om en Forklaring. Er der hundrede, saa er der ikke et, og er der et, saa er der ikke hundrede. Hvilket af hele denne Hob er det aegte, Skaberens Mesterstykke, Klodens Juvel, det enestaaende, uforlignelige Paradis paa Jorden?

Sporgsmaalet kunde vaere kildent nok, hvis Sagen ikke stillede sig saa heldigt, at det allerede var besvaret. Som Gudinderne i Idas Lund, har Alverdens digterbesungne Paradiser fremstillet sig til Skjonhedsprove for en uhildet Dommer; de har vist deres Yndigheder, og han har rakt AEblet til den Vaerdigste. Dommen er inappellabel, thi den er faeldet med ufejlbar Kompetence. Det er de Jordens Lykkelige, hvem intet Baand binder til en enkelt Plet, der kan flagre frit som Sommerfuglen fra Blomst til Blomst og dale ned og saette sig til Hvile paa den, hvis Honning er sodest, det er dem, der har overtaget den dommende Hyrdes Rolle. Land og Byer, Bjerger og Dale, Skove og Soer er dragne forbi deres Blik og har bejlet til Prisen; hvert stort og hvert lille Eden har salvet sig saa duftende og pyntet sig saa straalende, de kunde, til den store Kappelstrid!, og Kjendelsen er bleven afsagt, AEblet er blevet rakt. Poeterne har fremtidig at saette Sordiner paa deres Lyre. Deres lokale Paradiser er kun Paradiser med imiteret Etikette, mod hvilke de Behovhavende vares. Heldigvis er Kontrollen let; det aegte bærer fra Skaberens Haand et Maerke, som selv den mest vingede Digterlyrik ikke kan gjore efter.

Det er en Plet af Jorden, hvor der er evig Sol og Sommer. Naar Folk andre Vegne kryber sammen i osende Kakkellovnskroge, traver omkring i Snesjap og faaer Snue og Bronchitis af den klamme Kulde og Spleen og Migraene af den graatunge Vinterhimmel, der haenger lavt over deres Hoveder, saa daekker man paa denne velsignede Plet sit Frokostbord under aabne Verandaers Hang af blomstrende Roser, man ligger i Haengekojer under Palmetraeer og tager Solbad, man gaar omkring i lette Klaeder og lyse Farver og aander en Luft, af hvilken hvert Drag fylder Lungerne med Sundhed og Sindet med Ungdom og godt Humor. Saa langt Aaret er, staar Alting i Flor.

Lunden er altid grøn, Engen pynter sig ved Juletid til Fest med friske Violer, der gror modne Jordbaer ved Groftekanten i April, og store, favnehoje Nerier staar som Alleetraeer og drysser deres Purpurblomster ned over Vejene. Naar en sjelden Gang Brisen, der puster ind fra det blaa Hav, bliver saa kaad, at den ryster en overmoden Appelsin til Jorden, saa

kalder man det strax for Blaest og Storm, og dukker der paa den blanke Himmel en hvid Sky op, bag hvilken Solen kunde falde paa at forsvinde i fem Minutter, saa er det et Faenomen, over hvis Forfaerdelighed hele Paradiset korsar sig Maaneder i Traek. Klare, gyldne glide Dagene hen, saa stille, at man maerker det knap. Naturen ligger hvilende og nyder sin Pragt, sine glodende Farver, sin vellystsvangre Duft. Og Menneskene aander al denne Skjonhed ind og nyder som Naturen. Hver Bolig er et Velvaerets Tempel. Kunstens og Rigdommens Luxus har pyntet disse Villaer og Haver saaledes med deres Skatte, at man naeppe laenger veed, hvad der er vidunderligst, Vorherres eller Menneskenes Vaerk. Det er ikke Adams og Evas Paradis laenger, det er det moderne Europas. Og det moderne Europa er adskilligt mere fordringsfuldt aabenbart, end vore forste Foraelde har vaeret.

Som Folge af denne Fordringsfuldhed traengte selv Lyksalighedslandet her til en Oppudsning, for at dets Glorie ret kunde gjore sig gjældende. Forst for en halvhundrede Aar siden har det faaet den; det laa indtil da hen, begravet som et Klenodie, Ingen kjendte. En Albions Son kom og fandt det. Lord Brougham hed han. Kejsere og Konger er fulgte efter ham; Magtens, Guldets og Talentets Store er komne og har fattet Juvelen ind, Syge og Tungsindige fra Alverdens Egne er komne i lange Pilgrimsskarer og har hentet Laegedom for Legeme og Sjael i dens varme, underfulde Straalers Glands. Men den Menneskehedens Velgjører, som fandt den, har Samtiden halvvejs glemt, Samtiden er altid utaknemmelig. Den har rejst ham en simpel Stenstotte paa Paradisets skønneste Plads, og den troer at have gjort nok; En retfaerdigere Efterslaegt vil saette hans Navn ved Siden af Kolumbus'. Thi Kolumbus opdagede kun Amerika, men Lord Brougham fandt den tabte Edens Have igjen, han opdagede Rivieraen.

Rivieraen er en Strimmel Land langs Middelhavet, nogle Skraenter af Bjerge og nogle Pynter, der springer ud i det blaa Vand, saa smal en Strimmel, at den hist og her naesten rent forsvinder og bliver til Ingenting, en Villagade, slet ikke Andet. Den begynder forsaavidt lige ved Marseille allerede og naaer helt til Genua, men det er kun paa en Straekning af en halv Snes Kilometre, at den er moderne Paradishave i fuld Herlighed. Hinsides Cannes paa den ene Side og hinsides Frankrigs Graendse paa den anden ligger den endnu og blunder saa smaat i Naturneglige, omkring Nice derimod praesenterer den alle sine Yndigheder i raffineret Festtoilette. Og her er det da, naar det andre Steder begynder at blive koldt og vintertrist, at Livets Sondagsborn, de Lykkelige, som kun er fodte for at nyde, flyver ned til idel Lys og Sol. Saasnart de forste Sneflokkede er faldne, begynder Eliteteten af "Tout Paris" og af "Toute l'Europe" sin Flugt. Jernbanetogene, spaender deres polstrede Salonvogne for, og der brydes op fra den regngraa Seinestad. Ned over Bourgognes Vinmarker, ned gennem Provences Olivenlunde gaar det i rivende Fart mod Syd. En Nat kun, saa er det blaa Hav naaet, og det er i en ganske anden Verden, man vaagner op. Toget gaar ikke hurtigere nu end en Sporvogn, men man onsker bare, det gik ti Gange saa langsomt. Hvert Kig ud gennem Waggonvinduet er en Aabenbaring. Man gnider forst Ojnene og troer ikke, at det er Virkelighed, det, man seer. Saadan, klaedt i de Farver, den Klarhed, det Skjaer af Krystal, har nok enkelte Pletter af Jorden seet ud engang for. Haven, hvor man legede som Barn, har gjort det, Skov og Mark, hvor man svaermede om med hvid Studenterhue og lavede Vers og var forelsket, har

gjort det ogsaa, men siden er det Syn kun dukket op igjen i Dromme undertiden, aldrig naar man var vaagen. Og nu ligger den samme forklarende Glands over Alt, over Alt. Det kribler i Kroppen, man foler en Lyst til at springe ud, til at raabe, at Toget skal standse og saette En af. Men man faaer ikke Tid til det engang, saadan vexler Landskaberne. De følger efter hinanden som et Jag af Laternamagica-Billeder. I et pludseligt Glimt springer Udsigten frem: en blaa Bugt, rammet ind af rodbrune Skjaergaardsklipper med hvide Huse, med Pinier og Palmer og Agaver i hver Kloft; et Ojeblik staar det der i Solens Forgyldning, man lukker Ojnene op saa vidt, man kan, og stirrer og klapper i Haenderne som paa Theatret, naar Taeppet gaar op for en Feeridekoration, men for Indtrykket endnu har samlet sig, er Glimtet forbi, Lokomotivet piber, man farer ind i en Tunnel, Alting bliver nogle Minutter sort Nat, Saa et nyt Glimt, et nyt Billede, endnu mere feagtigt, endnu mere straalende og fuldt af Farver end det foregaaende. Hele Rivierafarten er saadan. En halv Dag staar man ved Vinduet og rækker Hals og seer og venter og seer igjen. Man kan ikke blive traet af disse blaa Bugter, som man undertiden kommer saa naer, at man naesten kjorer ude i dem, undertiden seer dybt nede under sig, fra Forbjergets romantisk brudte Skraent, fyldte med Oer hist og her, og bindende dem sammen da dybtfarvede, blanke som et Spejl af Akvamarin, strækkende sig paa andre Steder aabent ud i lyse Flader, krusede fint som Strimmelen om en ung Pige-hals, gyngende med Solblink, krydsede af Sejlere. Og man kan ikke se sig maet heller paa disse blanke Blade af Laurbaer og Oranger, disse Kaempekaktus'er i Klipperevnerne, denne Flora i Eventyrfarver, denne Bugnen med Frugter, der faaer En til at bryde ud i Latter og Jublen, stiger En til Hovedet som hed Vin, saa overdaadig yppig er den. Or bliver man, mere og mere or for hvert nyt Kig ud gennem Waggonvinduet, Rejsefornemmelsen gaar af En, man glemmer, man er paa en Jernbane, man foler sig, som man var til Fest.

[Illustration: Et Kig ud af Waggonvinduet.]

[Illustration: Pare de Monceaux]

Og er man det da ikke ogsaa? Stationerne kommer, de rigtige Stationer, hvor man staar af: Cannes, Antibes, Nice, Monaco, Monte-Carlo, Mentone. Perronerne er fulde af Damer i Silke og Kniplinger, stive, stramme Lakajer med rode og blaa Knaebenklæder staar i lange Geledder, Ekvipager holder ned over Vejene i Raekker, som ingen Ende faaer. Hver Hest har sit Hovedtoj pyntet med Blomster, selv Fyrboderen, der kommer og pudser Waggonens Dorgreb, har stukket en Rose i sin Blouse. Fornojede Ansigter, Sondagsrenhed, Elegance og Luxus allevegne; og over det Altsammen Solskinnets Glands, dette Solskin, som man foler man kan stole paa og give sig hen i med Tryghed, som kommer, naar Morgenen gryer, og forsvinder forst, naar Natten bryder frem, uden Luner og Nykker, straalende, leende saa lang Dagen er. Jo, man er til Fest. Man er det hvert Minut, man befinder sig paa Rivieraen. Den begynder i det samme Ojeblik man saetter Foden paa denne velsignede Strimmel Jord, og den horer forst op igjen, naar man har forladt det sidste Glimt af dens Sol.

Man kan saa komme, naar man vil, Det er Mode at komme ved Midvintertid, i et Par Maaneder har da den fine Verden sin Saeson her. Naturligvis er her paa den Tid praegtigst. Hvert Rum i de Tusinder af Hoteller er fyldt, det

er Pariserliv og Parisertummel om igjen. Men Paradiset er og bliver Paradiset, selv om det hele *„vie mondaine“* er forsvundet. Spektaklet kan det tage med sig, men Solen ikke. Naturens Pragt er yppigere endnu i Vaar og Sommer, Haverne fuldere af Blomster, Villaslottene ikke mindre pyntelige, fordi de staar med lukkede Skodder. Ogsaa den store Stilhed i dette fortryllede Land har sin Charme. Og saa er der jo desuden et andet Moment, som spiller en Rolle. Saalaenge Saesonens Publikum huserer her, maa man vaere lidt i Slaegt med Millionens Verdener for ikke at fole sig fattig mellem det. I de ni Maaneder af Aaret derimod, da det er borte, fojer Paradiset til sine ovrigte Herligheder ogsaa den at vaere det billigste Sted at leve paa i hele Europa. Der skyder sig omtrent midtvejs mellem Nice og Cannes en lille Halvo ud, som hedder Cap d'Antibes, Cap incomparable har en provencalsk Digter dobt den. Vi var et Par Danske engang, for hvem han havde prist den i saadanne Udtryk, at vi folte det som en Forpligtelse mod os selv strax at tage derned, skjonndt det var lige Midsommer og gyselig hedt allerede i Avignon--den gamle Paveby, nu Felibrernes Hovedstad--, hvor vi havde truffet ham. Vi fandt det landlige Hotel, som han havde givet os Anvisning paa, fuldstaendig tomt og Folkene aldeles konsternerede over at faa Gjaester paa denne Tid af Aaret. Hele Huset fra overst til nederst--og det var et veritabelt civiliseret Hotel med alt Tilbehor--blev stillet til vor Disposition for sex Francs om Dagen, deri indbefattet fuld Fortaering, Frokost med fem, sex og Middag med en halv Snes Retter samt saamange Litrer Vin, vor tørstige Gane begjaerede. Og vi drak grumme tidt i de tre Uger, vi blev der, den aedle Sangers Skaal, hvem vi skyldte Bekjendtskabet med dette Cap incomparable.

"Bellevue" hed Hotellet, og til en Forandring passede Navnet engang. Fra det flade Altantag saae man paa den ene Side over Golfe Jouan, den skjønneste af alle Rivieraens Bugter, lige til Cannes, paa den anden havde man for sig Hojderne langs "la Corniche", Vidundervejen mellem Nice og Monaco, og i denne Ramme laa den lille Halvo nedenfor En med sine Pinielunde og Orangehaver, sine bolgende Vinskraenter, sine solbraendte Villaer og sin tropiske Flora. Den er her, hvor der aldrig er faldet et Fnug Sne, saa rig, at der paa denne halve Kvadratmil Land taelles ligesaamange Plantearter som i hele Skotland og Sverig. Alt, hvad der kan gro ved det gode Haabs Forbjerg, kan gro her ogsaa. Og hvor det groer! Blandet, broget, overgivent vildt mellem hinanden. Der var en Krog, som var vort Yndlingssted. Vi laa i Selskab med Sommerfugle og Guldsmede og alskens flagrende og summende Insekter paa Graestaepet under et gammelt Oliventrae. Paa den ene Side klattrede et Krat af Roser og Gyvel og Kaktus op over en lille Stenskraent og gik paa Toppen af den i Kompagni med Fyrre- og Figentraer for at lave Skov, paa den anden vuggede sig en gylden Hvedemark. Foran os skraanede Terraenet nedefter med smaa firkantede Havelodder, snart Vin, snart store Artiskok- og brogetblomstrede Bonnebuske, saa en Kile ind, der var brandrod af Tomaternes Frugter, saa et Stykke, hvor de lyse Mandeltraeskroner skjod sig op og lod sig vifte af Sommerpust og legede med Solblinkene, der flimrede ind mellem det lette Lov. Og helt nede endelig det blaa Hav, men blaat, saa det ikke er til at begribe, gjennemskinneth af Sol, dybblaat, varmt, klart som blaa Pigeojne, hvori Ungdom og Kjaerlighed lyser. Det var guddommeligt. Og rundt om paa Halvoen var der Hundreder af saadanne Kroge. Solen blev lidt ustyrlig hed midt paa Dagen, det er vist nok, men Luften var saa velsignet ren og Himlen saa hoj og Alting saa eventyrlig

skjont, at man lod sig braende og lo af det kun og aldrig noget Ojeblik onskede sig det anderledes, end det var. Hvad Moden dog er for en underlig Ting! Fra April til November ligger denne Halvo ode. Ikke en Villa er beboet. En Maengde af dem maatte man kunne faa at leje for saa godt som Ingenting; men Ingen falder paa det. Det er ikke Fashion. Ikke Fashion at leve i Paradiset, naar det staar aabent, for hvem der gider komme,--man maa vaere Menneske for at kunne finde paa saadan Taabelighed.

Langs hele Rivieraen er der kun eet Punkt, hvor det Aaret rundt, Sommer og Vinter uden Forskjel, mylrer med Mennesker. Det er i det berommelige Fyrstendomme Monaco, det mindste, men det skønneste og lykkeligste samtidig af alle Riger paa Jorden. Det maales ikke i Kvadratmil som andre Lande, det er ikke saa stort engang som en paen lille Herregaard, dets hele Laengde naaer ikke til en halv Mil, og der er Steder, hvor det knap er et Par hundrede Alen bredt. Fyrstendommets constante Befolkning taeller femten hundrede Sjæle, og dets Souveraen raader over en Armee paa Alt i Alt nogle og tyve Mand, Officerskorpset deri medindbefattet. Men dette Diminutivrige foregaar ikke destomindre Verden med et stort Exempel; det er Fremtidens Modelstat i en Perfektion, som selv de mest excentriske Idealister knap har vovet at dromme. Indenfor dets Graendser er Fattigdommen afskaffet, Skatterne er afskaffede; Alt, hvad der har mindste Slaegtskab med Mangel og Trang, er banlyst fra det monakiske Territorium. Man seer kun Luxus, man aander kun Velvaere. Hvad Menneskehjerner nogensinde har udponsket for at gjore Tilvaerelsen komfortabel, findes her i sin hojeste Fuldkommenhed. Og Altsammen staar det gratis til Disposition. Staten betaler. Den er et Forsyn, der kun har een Tanke: at Monagenserne skal nyde Livet, og som ikke smaaligt tager Hensyn til, hvad Realisationen af denne dens Livsopgave koster. Den har en Allieret, som saetter den i Stand til at tillade sig alle Extravagancer, den har salig Blancs Generositet at disponere over, og det er meer endnu end Monte-Christos Skat.

Salig Blanc var en snild Fyr. Han forstod, at for at et menneskeligt Paradis skal vaere komplet, maa det have sin Slange. Uden den kan det vaere nok saa dejligt, dets Skjonhed mangler det lokkende, pikante Element, og det bliver trivielt til Slutning. Lord Brougham havde opdaget Rivieraen, Blanc satte Slangen i den. Men en Slange efter Nutidsbehov og i Nutidskostume naturligvis. Adam og Eva kunde lade sig friste af et AEble, siden er Menneskene blevne mere blaserede. Kundskabsfrugten for det moderne Europa er den runde Million, og Slangen i Rivieraparadiset er en Spillebank.

Som et Eventyrpalads rejser Roulettemplet sig paa Monte-Carlohojen, bygget af Marmor og Porphyr, med brogede Majolika'er, Forgyldning og Skulpturer, med Taarne, Minareter og Balkoner. Hojen, hvis Top det kroner, er Rivieraens vidunderligste Plet, Haven nedover Terrasserne med deres hvide Balustrader, deres Palmegrupper og Blomsterorgier saa yppig, Middelhavsbugten ved disse Terrassers Fod saa pragtfuld, saa koket i sin blaa, skjaergaardsbraemmede Kappe som ingen anden. Man har ikke vaeret paa Rivieraen, naar man ikke har vaeret i Monte-Carlo, det er som Apotheosen efter alle Feeritableauerne.

Man holder da sit Indtog ved dette Paradisets Hof. Man gjor sin Person

saa pyntelig, som den er i Stand til at blive, man sætter sig i Stemning ved "Hotel de Paris"'s Bord, det mest luxuose, Verden har, og man gaar ud for at se og nyde. Men sandt at sige, denne første Promenade bliver sjelden lang. Ojet fanger den hele Herlighed op, uden at Synsnerven vil forplante den til Hjernen, Beundringen klinger koldt, man svarer distrairt paa, hvad Vennen ved Siden af En siger. Slangen har begyndt at hvisle, og man horer kun den. Man er nervos, man giver Varmen Skyld, sætter sig paa Kafeen og tommer sin glacerede Drik i eet Drag. Ligeoverfor er Templets Indgang. Vognene kommer rullende; silkebestrompede Dameben hopper ud og farter op ad Marmortrappens blode Tæppe. Habitueerne kommer; altid enkeltvis, som hensunkne i Tanker, svingende Spadserestokken, gjorende fortvivlede Forsog paa at synes nonchalente, men i Smug taellende Beton'ens Fliser, gaaende udenom hvert Halmstraa, der ligger i Vejen, klemmende sig op ad Trappens Rækvaerk for at undgaa Tæppet i Midten, der bragte _deveine_ igaar. Hvislingen lyder hojere og hojere. Om man fulgte efter? Man skal jo dog derover engang. Ligesaa gjerne forst som sidst. Der er fuldt i den mauriske Sal. Fem, sex Rækker omkring hvert af de gronne Borde. Men Alting gaar stille, douce og daempet. Kuglens Rullen er den hojeste Lyd, Kroupieren raaber sit Tal, sit _rouge imair et manque_ med en Stemme som om han talte Bug. I det samme Ojeblik Rouletten standser, har han Riven ude og rutscher i to-tre Tag de tabte Summer til sig; med Taskespiller-Behaendighed lader han mellem to Fingerspidser Louisd'orerne flyve ud og regne ned paa de vindende. Pladser. _"Faites votre jeu_". lyder det igjen. Mens han stabler Guldet i Ruller i sin Metaltraadskurv, sætter Spillerne ind. Hver Kategori af dem har sit Spil, sit System. Nervost regner man efter paa Notitsbladet. _La vielle garde_ markerer Karro'er, dens unge, kaade Arvtagerinder lader Guldstykkerne trille hen over Tæppet og standse, hvor de vil, den gamle Rastaquouair sidder stot og doublerer sin Farve. I to Minutter er Alt faerdigt. _Rien ne va plus!_ Kuglen spraetter atter rundt i den aandelose, spaendte Stilhed, de Bageste strækker Hals: _trente, rouge, pair et passe_.

[Illustration: Omkring det gronne Bord.]

Rodt er kommen fem Gange. Sort! sort! hvisler Slangen ... sort! sort! er det, som det lod igjen i Ekko fra alle Ender af Salen. Febrilsk griber man ned i Vestelommen og traenger sig frem mellem Rækkerne. Man staar ved Bordet, man sætter ud. Beskedent forst et Femfrancsstykke. Man vinder. Man vinder igjen, man bliver ved at vinde. Og jo tungere Vestelommen bliver, desto større bliver Modet. Man prover "Hestene", saa en Karre, saa et enkelt Tal. Man er allerede forlaengst ved Guldet; Sex og trediver Louisd'orer river man ind istedetfor den ene, man satte ud. En ung, bleg Herre, med rystende Haender og store; rodtunderlobne Ojne rejser sig. Man tager hans Plads. Nervositeten er borte, man forcerer sit Spil, man doublerer mod Suiterne, man garderer Zero ved de store Indsatser, man skovler ind og skovler ind. En halv Time efter, naar man gaar bort, har man alle Lommerne fulde af Guld.

Nu forst, i den friske Skumringskjolighed, gaar det rigtigt op for En, paa hvilken henrivende Plet af Jorden det er man befinder sig. Hver blod Bugtning i Bjergenes Linier, hver Tone i Farvespillet mellem Himmel og Hav, hvor Solen gaar ned, hver hemmelighedsfuld, rolig Slagskygge over Haveterrasserne, Alt har man Oje for nu, og Alt sætter En i Begejstring.

Un bon diner følger efter, det forstaar sig af sig selv. Truiten vandes med aegte Yquem og den trufferede Poulet med Chambertin fra Femogtreds. Et Par Guldmonter meer eller mindre, hvad gjor det! Man finder jo hvert Ojeblik en halv Snes Stykker af dem hist og her i en Lomme, som man ikke havde taenkt paa. Og mens man sidder der i den spejloverlaessede Sal, i Krydsild af Smil fra guldblondede Skjonne, ombolget af bedovende Duft fra Roserne, som slynger sig ind gennem det aabne Vindue, og fra Bouquet af Ylan og Verveine og Violette de Parme, mens man sidder der med Alverdens dejligste Frugter paa sit Bord, med Alverdens Rigdom omkring sig, hvilke underlige, nye, sodt pirrende Fantasier begynder da ikke at tumle rundt i Ens Hoved! _Forcez donc votre jeu; vous avez de la chance, vous; vous sauterez la banque_, sagde Andalusierinden med de sorte Diamantøjne, som man sad ved Siden af ved Rouletten. Spraenge Banken! Man leer af det forst, men man diskuterer det siden. Umuligt er det da endelig ikke, siger Vennen, man er her med, Naar vi havde spillet hojere, naar vi var bleven ved... ved Kaffen drofter man med den alvorligste Mine af Verden, hvilke Midler der findes til at sende større Pengebelob bort fra Monaco, og hvilke Forholdsregler, der vil vaere at iagttage, hvis man en Aftenstund skulde komme til at sove i Vaerelse sammen med en Million eller saadan Noget.

Naturligvis anseer man det for sin Pligt at gjore _un petit coup_ om Aftenen ogsaa. Man har samme Held som om Formiddagen. Alting, hvad man holder paa, kommer ud, Farver og Heste og Karre'er og Numere uden Forskjel, man behøver ikke engang at dublere. Klokken Ti er man traet og har nok. Man drikker en Flaske Moet frappe paa Kafeen, driver et Par Gange frem og tilbage paa den maanebeskinnede Terrasse, hvor Musiken spiller, vinker saa ad en Vogn og kjorer sin Promenade i den vidunderlige Natteluft, i flyvende Galop ned over _la Condamine_ og op ad Monacobjergets snoede Veje, bestandig med Udsigt gennem halvtlukkende Busketter til Vandet langt dernede, hvor Maanereflektet gynger sin lysgyldne Bro. Det er ikke nogen Kjøretour, det er en Drom, der fylder hver Fibre med Vellyst. Man sover meget laenge den naeste Dag. Man har Ingenting at haste efter, der lukkes jo ikke engang op "derovre" for Elleve. Man har desuden en svag Fornemmelse af, at det dog maaske vilde se lidt forhippet ud at komme for Frokost. Om man kjorte over Bjergene til Nice, en ren Eventyrfart, siger Alle, der har gjort den. Portieren raadfores. Umuligt, man vilde komme altfor sent tilbage. "Systemet" skal proves idag. Man tager Carnet'en frem og undersoger den igjen; alle Tallene fra den foregaaende Aften staar der. Der er ikke een Suite, som vaelter Beregningerne. Klokken Et er man paa Pletten. Raekkerne omkring Bordet er kun tynde endnu, man faaer sin Stol. Det gaar som paa en Snor. Chancerne kommer maaske lidt sjeldnere, end man kunde onske, men ikke een af dem svigter. Systemet holder; man taenkte det jo nok, men det er altid rart at have Valuta i Lommen, som beviser det.

Man gaar tilbage til Hotellet for at laegge Gevinsten af. Det er dog bedst, man tager til Nice den naeste Dag; det begynder at blive lidt aengsteligt at baere alt det meget Guld i sin Kuffert. Desuden er der forskjellige Ting, man skal kjobe; Ens Garderobe traenger til at indrettes paa det varme Klima. En Undersogelse af Monacos Boutiker foroger den forelobig med det Nodvendigste: en Solskaerm og et Par blaa Brillen; man tager sig et Bad og kjorer saa op igjen. Men Eftermiddagsvisitten er

uheldig. Man har spillet paa Inspiration ved Siden af Systemet, og Inspirationen har slugt, hvad man havde hos sig. Der maa hentes Forstaerkning. Og saa--man leer af det selv, det er jo dumt og overtroisk, men _enfin_: det var den blaa Rejsedragt, der bragte Held igaar. Man kan jo ligesaa gjerne tage den paa som en anden.

Om man stoppede og rejste og lod sig noje med, hvad man endnu havde i Behold? Nej, det vilde vaere at staa sin egen Lykke i Vejen. Man maa kunne tjene en Formue, det gjaelder kun om at vaere sikker paa sig selv og holde sig udelukkende og urokkeligt til Systemet. Med den faste Beslutning at gjore det, gaar man over. Fem Minutter efter forlanger man sin Nogle hos Portieren igjen. Hvor kunde man ogsaa vaere saa uforsigtig ikke at tage hele sin Beholdning med? Havde man kunnet doublere een Gang til, var man ikke bleven spraengt. Sort kom den trettende Gang, og man faldt paa den tolvte.

Man falder om Aftenen paa den sextende. Og man har vaeret "forsigtig" nu, man har den sidste Rulle Guldstykker ude. _Huit, rouge, patr et manque_, Kroupieren river hele Stabelen ind. Man seer dem glide hen i hans Kasse, og man horer hans _Faites votre jeu, Messieurs_. Men med et Smil, et Smil maaske, der ikke er ganske fri for at vaere en lille Smule fortrukket, rejser man sig. _Vous partez?_ sporger den Guldblond, der staar bagved. _Oui, Mademoiselle_.--_Vous permettez que je prenne votre place?--_Avec plaisir_. Og hun saetter sig og kaster en Haandfuld Louis'er paa Farven, der ikke kom. Kuglen spraetter og standser. _Noir, pair et passe_. Naturligvis.

Man drikker den Aften ingen Moet, og man kjoerer ikke over _la Condamine_. Man driver et Par Gange op og ned ad Terrassen som Dagen forud, men Musiken gjor trist, og Maanen skinner irriterende, og man gaar tidligt tilsengs. Man gjor det hverken i det lyseste Humor eller med de venligste Folelser mod Tilvaerelsen. Men den naeste Morgen, naar man vaagner, er det Altsammen gaaet af En som en Sygdom, der er ovre. Man aabner Vinduet paa vid Gab. Hvilken Friskhed, hvilken Sol, hvilken Skjonhed! Og hvor det ligger roligt og hvilende der Altsammen og smiler En imode, som det vilde sige: Nu forstaar vi hinanden, nu horer Du mig til. Man nynner et Vers og klaeder sig paa og gaar ud. Ingen Mennesker er oppe endnu. Kun de store, brogede Sommerfugle er det, og Fuglene, der synger, og Blomsterne, der dufter. Man gaar og gaar og bliver ved at gaa. Forst nu straalere Paradiset i sin fulde Glans; Kundskabsfrugten er nydt, Ojet er blevet aabnet for dets Dejlighed. Ak, var der blot ingen Engel med flammende Glavind, ingen Regning, der ventede paa En, naar man kom hjem i "Hotel de Paris"! Dog ligemeget--man har vaeret i Rivieraens Paradis, og bringer man end ingen Millioner med derfra, kun sin stakkels gule Sommerparapluie og sine blaa Brillen, en Skat af Sol og Lys har det dog straalet ind i Ens Sjael, som den triste, kolde Verden skal bruge lang Tid for at forode.

End of Project Gutenberg's Fra det moderne Frankrig, by Richard Kaufmann

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK FRA DET MODERNE FRANKRIG ***

This file should be named 7fdmf10.txt or 7fdmf10.zip
Corrected EDITIONS of our eBooks get a new NUMBER, 7fdmf11.txt
VERSIONS based on separate sources get new LETTER, 7fdmf10a.txt

Bibliothèque nationale de France (BnF/Gallica) at <http://gallica.bnf.fr>.
Miranda van de Heijning, Steen Christensen and the
PG Online Distributed Proofreading Team

Project Gutenberg eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the US unless a copyright notice is included. Thus, we usually do not keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

We are now trying to release all our eBooks one year in advance of the official release dates, leaving time for better editing. Please be encouraged to tell us about any error or corrections, even years after the official publication date.

Please note neither this listing nor its contents are final till midnight of the last day of the month of any such announcement. The official release date of all Project Gutenberg eBooks is at Midnight, Central Time, of the last day of the stated month. A preliminary version may often be posted for suggestion, comment and editing by those who wish to do so.

Most people start at our Web sites at:
<http://gutenberg.net> or
<http://promo.net/pg>

These Web sites include award-winning information about Project Gutenberg, including how to donate, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter (free!).

Those of you who want to download any eBook before announcement can get to them as follows, and just download by date. This is also a good way to get them instantly upon announcement, as the indexes our cataloguers produce obviously take a while after an announcement goes out in the Project Gutenberg Newsletter.

<http://www.ibiblio.org/gutenberg/etext03> or
<ftp://ftp.ibiblio.org/pub/docs/books/gutenberg/etext03>

Or /etext02, 01, 00, 99, 98, 97, 96, 95, 94, 93, 92, 91 or 90

Just search by the first five letters of the filename you want, as it appears in our Newsletters.

Information about Project Gutenberg (one page)

We produce about two million dollars for each hour we work. The

time it takes us, a rather conservative estimate, is fifty hours to get any eBook selected, entered, proofread, edited, copyright searched and analyzed, the copyright letters written, etc. Our projected audience is one hundred million readers. If the value per text is nominally estimated at one dollar then we produce \$2 million dollars per hour in 2002 as we release over 100 new text files per month: 1240 more eBooks in 2001 for a total of 4000+ We are already on our way to trying for 2000 more eBooks in 2002 If they reach just 1-2% of the world's population then the total will reach over half a trillion eBooks given away by year's end.

The Goal of Project Gutenberg is to Give Away 1 Trillion eBooks! This is ten thousand titles each to one hundred million readers, which is only about 4% of the present number of computer users.

Here is the briefest record of our progress (* means estimated):

eBooks Year Month

1 1971 July
10 1991 January
100 1994 January
1000 1997 August
1500 1998 October
2000 1999 December
2500 2000 December
3000 2001 November
4000 2001 October/November
6000 2002 December*
9000 2003 November*
10000 2004 January*

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation has been created to secure a future for Project Gutenberg into the next millennium.

We need your donations more than ever!

As of February, 2002, contributions are being solicited from people and organizations in: Alabama, Alaska, Arkansas, Connecticut, Delaware, District of Columbia, Florida, Georgia, Hawaii, Illinois, Indiana, Iowa, Kansas, Kentucky, Louisiana, Maine, Massachusetts, Michigan, Mississippi, Missouri, Montana, Nebraska, Nevada, New Hampshire, New Jersey, New Mexico, New York, North Carolina, Ohio, Oklahoma, Oregon, Pennsylvania, Rhode Island, South Carolina, South Dakota, Tennessee, Texas, Utah, Vermont, Virginia, Washington, West Virginia, Wisconsin, and Wyoming.

We have filed in all 50 states now, but these are the only ones that have responded.

As the requirements for other states are met, additions to this list will be made and fund raising will begin in the additional states.

Please feel free to ask to check the status of your state.

In answer to various questions we have received on this:

We are constantly working on finishing the paperwork to legally request donations in all 50 states. If your state is not listed and you would like to know if we have added it since the list you have, just ask.

While we cannot solicit donations from people in states where we are not yet registered, we know of no prohibition against accepting donations from donors in these states who approach us with an offer to donate.

International donations are accepted, but we don't know ANYTHING about how to make them tax-deductible, or even if they CAN be made deductible, and don't have the staff to handle it even if there are ways.

Donations by check or money order may be sent to:

Project Gutenberg Literary Archive Foundation
PMB 113
1739 University Ave.
Oxford, MS 38655-4109

Contact us if you want to arrange for a wire transfer or payment method other than by check or money order.

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation has been approved by the US Internal Revenue Service as a 501(c)(3) organization with EIN [Employee Identification Number] 64-622154. Donations are tax-deductible to the maximum extent permitted by law. As fund-raising requirements for other states are met, additions to this list will be made and fund-raising will begin in the additional states.

We need your donations more than ever!

You can get up to date donation information online at:

<http://www.gutenberg.net/donation.html>

If you can't reach Project Gutenberg,
you can always email directly to:

Michael S. Hart <hart@pobox.com>

Prof. Hart will answer or forward your message.

We would prefer to send you information by email.

****The Legal Small Print****

(Three Pages)

*****START**THE SMALL PRINT!**FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS**START*****

Why is this "Small Print!" statement here? You know: lawyers. They tell us you might sue us if there is something wrong with your copy of this eBook, even if you got it for free from someone other than us, and even if what's wrong is not our fault. So, among other things, this "Small Print!" statement disclaims most of our liability to you. It also tells you how you may distribute copies of this eBook if you want to.

***BEFORE!* YOU USE OR READ THIS EBOOK**

By using or reading any part of this PROJECT GUTENBERG-tm eBook, you indicate that you understand, agree to and accept this "Small Print!" statement. If you do not, you can receive a refund of the money (if any) you paid for this eBook by sending a request within 30 days of receiving it to the person you got it from. If you received this eBook on a physical medium (such as a disk), you must return it with your request.

ABOUT PROJECT GUTENBERG-TM EBOOKS

This PROJECT GUTENBERG-tm eBook, like most PROJECT GUTENBERG-tm eBooks, is a "public domain" work distributed by Professor Michael S. Hart through the Project Gutenberg Association (the "Project"). Among other things, this means that no one owns a United States copyright on or for this work, so the Project (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth below, apply if you wish to copy and distribute this eBook under the "PROJECT GUTENBERG" trademark.

Please do not use the "PROJECT GUTENBERG" trademark to market any commercial products without permission.

To create these eBooks, the Project expends considerable efforts to identify, transcribe and proofread public domain works. Despite these efforts, the Project's eBooks and any medium they may be on may contain "Defects". Among other things, Defects may take the form of incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other eBook medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

LIMITED WARRANTY; DISCLAIMER OF DAMAGES

But for the "Right of Replacement or Refund" described below, [1] Michael Hart and the Foundation (and any other party you may receive this eBook from as a PROJECT GUTENBERG-tm eBook) disclaims

all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees, and [2] YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE OR UNDER STRICT LIABILITY, OR FOR BREACH OF WARRANTY OR CONTRACT, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES, EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGES.

If you discover a Defect in this eBook within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending an explanatory note within that time to the person you received it from. If you received it on a physical medium, you must return it with your note, and such person may choose to alternatively give you a replacement copy. If you received it electronically, such person may choose to alternatively give you a second opportunity to receive it electronically.

THIS EBOOK IS OTHERWISE PROVIDED TO YOU "AS-IS". NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, ARE MADE TO YOU AS TO THE EBOOK OR ANY MEDIUM IT MAY BE ON, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR A PARTICULAR PURPOSE.

Some states do not allow disclaimers of implied warranties or the exclusion or limitation of consequential damages, so the above disclaimers and exclusions may not apply to you, and you may have other legal rights.

INDEMNITY

You will indemnify and hold Michael Hart, the Foundation, and its trustees and agents, and any volunteers associated with the production and distribution of Project Gutenberg-tm texts harmless, from all liability, cost and expense, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following that you do or cause: [1] distribution of this eBook, [2] alteration, modification, or addition to the eBook, or [3] any Defect.

DISTRIBUTION UNDER "PROJECT GUTENBERG-tm"

You may distribute copies of this eBook electronically, or by disk, book or any other medium if you either delete this "Small Print!" and all other references to Project Gutenberg, or:

[1] Only give exact copies of it. Among other things, this requires that you do not remove, alter or modify the eBook or this "small print!" statement. You may however, if you wish, distribute this eBook in machine readable binary, compressed, mark-up, or proprietary form, including any form resulting from conversion by word processing or hypertext software, but only so long as *EITHER*:

[*] The eBook, when displayed, is clearly readable, and does *not* contain characters other than those intended by the author of the work, although tilde (~), asterisk (*) and underline (_) characters may be used to convey punctuation intended by the author, and additional characters may be used to indicate hypertext links; OR

[*] The eBook may be readily converted by the reader at no expense into plain ASCII, EBCDIC or equivalent form by the program that displays the eBook (as is the case, for instance, with most word processors); OR

[*] You provide, or agree to also provide on request at no additional cost, fee or expense, a copy of the eBook in its original plain ASCII form (or in EBCDIC or other equivalent proprietary form).

[2] Honor the eBook refund and replacement provisions of this "Small Print!" statement.

[3] Pay a trademark license fee to the Foundation of 20% of the gross profits you derive calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. If you don't derive profits, no royalty is due. Royalties are payable to "Project Gutenberg Literary Archive Foundation" the 60 days following each date you prepare (or were legally required to prepare) your annual (or equivalent periodic) tax return. Please contact us beforehand to let us know your plans and to work out the details.

WHAT IF YOU *WANT* TO SEND MONEY EVEN IF YOU DON'T HAVE TO?

Project Gutenberg is dedicated to increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form.

The Project gratefully accepts contributions of money, time, public domain materials, or royalty free copyright licenses.

Money should be paid to the:

"Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

If you are interested in contributing scanning equipment or software or other items, please contact Michael Hart at:
hart@pobox.com

[Portions of this eBook's header and trailer may be reprinted only when distributed free of all fees. Copyright (C) 2001, 2002 by Michael S. Hart. Project Gutenberg is a TradeMark and may not be used in any sales of Project Gutenberg eBooks or other materials be they hardware or software or any other related product without express permission.]

*END THE SMALL PRINT! FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS*Ver.02/11/02*END*

/11/02*END*

en thousand titles each to one hundred million readers,

which is only about 4% of the present number of computer users.

Here is the briefest record of our progress (* means estimated):

eBooks Year Month

1 1971 July

10 1991 January

100 1994 January

1000 1997 August

1500 1998 October

2000 1999 December

2500 2000 December

3000 2001 November

4000 2001 October/November

6000 2002 December*

9000 2003 November*

10000 2004 January*

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation has been created

to secure a future for Project Gutenberg into the next millennium.

We need your donations more than ever!

As of February, 2002, contributions are being solicited from people and organizations in: Alabama, Alaska, Arkansas, Connecticut, Delaware, District of Columbia, Florida, Georgia, Hawaii, Illinois, Indiana, Iowa, Kansas, Kentucky, Louisiana, Maine, Massachusetts, Michigan, Mississippi, Missouri, Montana, Nebraska, Nevada, New Hampshire, New Jersey, New Mexico, New York, North Carolina, Ohio, Oklahoma, Oregon, Pennsylvania, Rhode Island, South Carolina, South Dakota, Tennessee, Texas, Utah, Vermont, Virginia, Washington, West Virginia, Wisconsin, and Wyoming.

We have filed in all 50 states now, but these are the only ones that have responded.

As the requirements for other states are met, additions to this list will be made and fund raising will begin in the additional states.

Please feel free to ask to check the status of your state.

In answer to various questions we have received on this:

We are constantly working on finishing the paperwork to legally request donations in all 50 states. If your state is not listed and you would like to know if we have added it since the list you have, just ask.

While we cannot solicit donations from people in states where we are not yet registered, we know of no prohibition against accepting donations from donors in these states who approach us with an offer to donate.

International donations are accepted, but we don't know ANYTHING about how to make them tax-deductible, or even if they CAN be made deductible, and don't have the staff to handle it even if there are ways.

Donations by check or money order may be sent to:

Project Gutenberg Literary Archive Foundation

PMB 113

1739 University Ave.

Oxford, MS 38655-4109

Contact us if you want to arrange for a wire transfer or payment method other than by check or money order.

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation has been approved by the US Internal Revenue Service as a 501(c)(3) organization with EIN [Employee Identification Number] 64-622154. Donations are tax-deductible to the maximum extent permitted by law. As fund-raising requirements for other states are met, additions to this list will be made and fund-raising will begin in the additional states.

We need your donations more than ever!

You can get up to date donation information online at:

<http://www.gutenberg.net/donation.html>

If you can't reach Project Gutenberg,
you can always email directly to:

Michael S. Hart <hart@pobox.com>

Prof. Hart will answer or forward your message.

We would prefer to send you information by email.

****The Legal Small Print****

(Three Pages)

*****START**THE SMALL PRINT!**FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS**START*****

Why is this "Small Print!" statement here? You know: lawyers.

They tell us you might sue us if there is something wrong with your copy of this eBook, even if you got it for free from someone other than us, and even if what's wrong is not our fault. So, among other things, this "Small Print!" statement disclaims most of our liability to you. It also tells you how you may distribute copies of this eBook if you want to.

***BEFORE!* YOU USE OR READ THIS EBOOK**

By using or reading any part of this PROJECT GUTENBERG-tm eBook, you indicate that you understand, agree to and accept this "Small Print!" statement. If you do not, you can receive a refund of the money (if any) you paid for this eBook by sending a request within 30 days of receiving it to the person you got it from. If you received this eBook on a physical medium (such as a disk), you must return it with your request.

ABOUT PROJECT GUTENBERG-TM EBOOKS

This PROJECT GUTENBERG-tm eBook, like most PROJECT GUTENBERG-tm eBooks, is a "public domain" work distributed by Professor Michael S. Hart through the Project Gutenberg Association (the "Project"). Among other things, this means that no one owns a United States copyright on or for this work, so the Project (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth below, apply if you wish to copy and distribute this eBook under the "PROJECT GUTENBERG" trademark.

Please do not use the "PROJECT GUTENBERG" trademark to market any commercial products without permission.

To create these eBooks, the Project expends considerable efforts to identify, transcribe and proofread public domain works. Despite these efforts, the Project's eBooks and any medium they may be on may contain "Defects". Among other things, Defects may take the form of incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other eBook medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

LIMITED WARRANTY; DISCLAIMER OF DAMAGES

But for the "Right of Replacement or Refund" described below,

[1] Michael Hart and the Foundation (and any other party you may receive this eBook from as a PROJECT GUTENBERG-tm eBook) disclaims all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees, and [2] YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE OR UNDER STRICT LIABILITY, OR FOR BREACH OF WARRANTY OR CONTRACT, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES, EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGES.

If you discover a Defect in this eBook within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any)

you paid for it by sending an explanatory note within that time to the person you received it from. If you received it on a physical medium, you must return it with your note, and such person may choose to alternatively give you a replacement copy. If you received it electronically, such person may choose to alternatively give you a second opportunity to receive it electronically.

THIS EBOOK IS OTHERWISE PROVIDED TO YOU "AS-IS". NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, ARE MADE TO YOU AS TO THE EBOOK OR ANY MEDIUM IT MAY BE ON, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR A PARTICULAR PURPOSE.

Some states do not allow disclaimers of implied warranties or the exclusion or limitation of consequential damages, so the above disclaimers and exclusions may not apply to you, and you may have other legal rights.

INDEMNITY

You will indemnify and hold Michael Hart, the Foundation, and its trustees and agents, and any volunteers associated with the production and distribution of Project Gutenberg-tm texts harmless, from all liability, cost and expense, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following that you do or cause: [1] distribution of this eBook, [2] alteration, modification, or addition to the eBook,

or [3] any Defect.

DISTRIBUTION UNDER "PROJECT GUTENBERG-tm"

You may distribute copies of this eBook electronically, or by disk, book or any other medium if you either delete this "Small Print!" and all other references to Project Gutenberg, or:

[1] Only give exact copies of it. Among other things, this requires that you do not remove, alter or modify the eBook or this "small print!" statement. You may however, if you wish, distribute this eBook in machine readable binary, compressed, mark-up, or proprietary form, including any form resulting from conversion by word processing or hypertext software, but only so long as *EITHER*:

[*] The eBook, when displayed, is clearly readable, and does *not* contain characters other than those intended by the author of the work, although tilde (~), asterisk (*) and underline () characters may be used to convey punctuation intended by the author, and additional characters may be used to indicate hypertext links; OR

[*] The eBook may be readily converted by the reader at

no expense into plain ASCII, EBCDIC or equivalent form by the program that displays the eBook (as is the case, for instance, with most word processors);

OR

[*] You provide, or agree to also provide on request at no additional cost, fee or expense, a copy of the eBook in its original plain ASCII form (or in EBCDIC or other equivalent proprietary form).

[2] Honor the eBook refund and replacement provisions of this "Small Print!" statement.

[3] Pay a trademark license fee to the Foundation of 20% of the gross profits you derive calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. If you don't derive profits, no royalty is due. Royalties are payable to "Project Gutenberg Literary Archive Foundation" the 60 days following each date you prepare (or were legally required to prepare) your annual (or equivalent periodic) tax return. Please contact us beforehand to let us know your plans and to work out the details.

WHAT IF YOU *WANT* TO SEND MONEY EVEN IF YOU DON'T HAVE TO?

Project Gutenberg is dedicated to increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form.

The Project gratefully accepts contributions of money, time,
public domain materials, or royalty free copyright licenses.

Money should be paid to the:

"Project Gutenberg Literary Archive F